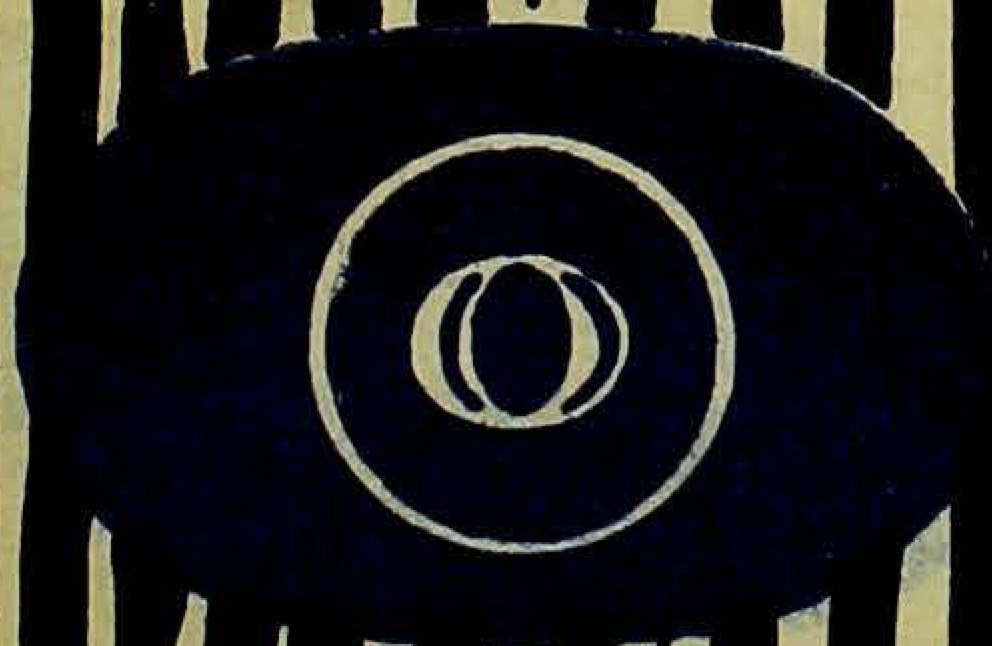
BALINT VUJKOV

TICA ŽERAVICA

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE

BALINT VUJKOV / **TICA ŽERAVICA**

BIBLIOTEKA
OSVIT

20

Uređuje:
REDAKCIJSKI KOLEGIJUM

Naslovna strana:
TOROK ŠANDOR

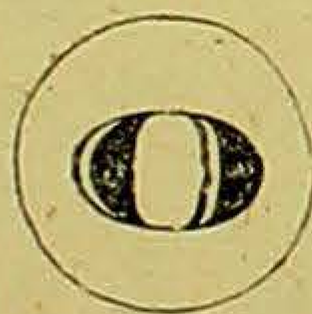
OSVIT
IZDAVAČKO ODELJENJE ČASOPISA RUKOVET

TICA ŽERAVICA

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE

Sakupio i obradio:

BALINT VUJKOV

OSVIT / SUBOTICA / 1964.

Štampa: Grafički zavod »Panonija«, Subotica

VIŠALIMA SKIDA ŠEŠIR

Bio jedan bogat gospodar, imo tušta komencijaša i jednog paradeša koji je samo njeg nosio na karucama. Sad oni tako iđu poslom i brez posla i kadgod naiđu isprid križa gospodar uvik skine šešir, paradeš nikad, al' kad naiđu isprid višala paradeš uvik skine šešir. Jedared kad su opet prolazili ispod višala gospodar načne razgovor:

— Kaži, je l' ja dobro vidim da ti nikad ne skidaš šešir prid križom.

— To niko ne mož drugačije vidit.

— Ne bi l' ti meni kazo zašto ispod višala uvik skidaš šešir?

— Da vam kažem?

— Kaži, ništa ti neću.

— Zato što je tu tušta pravi' propalo, a krivi' ostalo.

Gospodar bio teški bogataš al' tako se trevilo da opet nije bio rđav čovik. Zamislio se: je l' to moguće što paradeš kaže?! On je gospodar, učio velike škule, vidio svita, upravlja s tolikim čeljadima a nikad mu nije palo na pamet ovako što. Vidi šta jedan prost kočijaš veli! 'Ajd' ništa — doće dilo na vidilo. Gospodar tako zgađo da zdravo kasno stignu kući, kad su već svi biroši poligali. Sav kaštel spava, gospodar kaže paradešu:

— Prvo ti večeraj zatim konje na'rani, napoji.

Paradeš konje vezo u košaru pa ode na večeru. Za to vrime gospodar uzme bricu, odabere jednog od najlipči' konja i pušti mu criva. Kad će paradeš otimarit i namirit konje ima šta da vidi. Uplašio se, o'ma' otrčo i lupa gospodaru. Uzbubo gospodara, a ovaj se pravi ko da se budi iza sna:

— Ko je — šta je?

— Ja sam, gospodaru.

— Šta ćeš u ovo dobo?!

— Gospodaru, nevolja, pa velika! Dok sam ja večero kogod konju puštio criva.

— Kaki »kogod«, to si ti uradio.

— Gospodaru, ni oca ni mater nisam volio ko konje — 'di bi' ja, paradeš, konja ubogaljio?!

— Ko bi drugi kad je sav kaštel spavo?!

Paradeš se moli da nije al' nema tog sapuna što će saprat gospodarovu rič, on samo tira: ti pa ti. Paradeša o'ma' prido žandarama, a u to vrime bilo tako da s krivim urade što gospodar kaže, pa žandari pitaju gospodara šta želi.

— Ništa — na višale.

Došlo vrime, 'ajd' sa sirotim paradešom na višale. Imo sedam sitne dice, sve jedno drugom do ušiju, ženu što gorko i krvavo od'ranjiva dicu, svi idu za njim i plaču. Skupio se sabor svita pa ko ne plače nad sirotim paradešom mora nad ženom i dičicom al' višale ne isplače niko. Kako gospodar zaželio tako će bit, al' kad su već metili štrangu na vrat gospodar samo prstom makne:

— Stanite! Kažite šta to košta, ja plaćam.

Paradeša oprostili, a gospodar kaže svitu:

— Sad sam se uvirio da je istina što mi je on pripovido — da tušta pravi' propane, a krivi' ostane.

I kaže sve kako je bilo.

B R A Ć A   P O M A Ž U

Sedam braća radilo u šumi. Mlađi nosu alat, sikire i testere — oni ćeju doć kasnije — a najstariji lipo ošo naprid da izbere 'di će drva vadit i okreštit. Iduć kroz šumu jedared on os'ti — miri divlja kruška, već je sazrijala.

— To nije lošo, ja ću da jim, biće braćama da jidu, radiće će se i zaradiće se bez troška!

Časom se popo visoko pa će svu otresti. Kako se zaletio on se omakne, al' u'vati rukama i visi na visokoj grani. Uto došla braća, a on jauče:

— Joj, kako ću sić?! Spašću!

Vidu i braća da on ne mož' ni na drvo ni na zemlju kad se visoko obisio, pa kažu:

— Ta i mi bi da spadneš samo ne znamo kako bi da to bude sa srićom.

Šta će kako će, čime će, otkale će — jedared se dosite, nabace sikire pa mu ociku ruku i spade on ko zrila kruška, a braća od dragosti poviču:

— E, ko će pomoć ako svoj svome neće.

S T A R I U Š K U L E

Bio jedan siroma', imo je staroga oca, sitnu decu i prazan bućulaš. On je nadničario i pošto sam nije mogo prehranit familiju uzme čuvat selske svinje, pa će to radit otac. Stari nije lin, 'oće radit, 'oće čuvat svinje. Čuvajući tako on iđe pokraj druma. Jednog dana kad dođe na jedan brižeLjak naiđu trgovci na karuca' i izgubiju torbu sa novcima. Stari si skupi, al' ne zna šta je to jel nije zn'o u novac. Pogleđe pa se začudi otkale tolike slike. Šta će?! Dođe mu na pamet: dobro će to bit deci, sigraće se. Kad došo doma on dade decama:

— Viđite koliko puno slika vam je doneo stari.

Deca jedva dočekala, o'ma' će se sigrat. Sigraju se i rasiplju novce kad uto naiđe siroma' otac. On se začudio:

— Otkale vam to?!

— Naš stari je d'o, to su naše slike.

Otac daj kupi, pa s novcima u bućulaš i pozove staroga.

— Otkale tebe taj novac?!

— Ne znam ja za novac, ja sam našo slike.

Sin si zamislio — šta da uradi?! Kad već im'u ni dobro da stari ne zna u novac. I ođe on kod meštra pa kaže:

— Ako bi 'teli primit oca u škulu da nauči čitat.

— Zašto ne bi, neka dođe.

Sutradan stari sprimi se, dođe prid meštra, a ovaj mu d'o mesta u prve klupe. Stari se namesti pa istom zapali lulu.

— Ej, stari, neka pušit. Ne smiješ, ovo je škula.

— Dobro, ako ne smijem pušit ja ću bagova metit.

Metio stari bagova pa istom pljune prid meštra.

— Ne smiješ po podu pljuvat, reko sam tebe: ovo je škula.

Stari onda skoči:

— A šta sam ja — cvit, dite il' divojka?! Nisam ni ja požvalit! Ako ne smijem pušit, ne smijem bagovat ni pljuvat, iđem ja k mojim svinjama.

I sutradan ode pa pripovide svinjama:

— Nikad neka u škule, kisel je to život za nas.

Dok je tako čuvo svinje naiđu isti trgovci i pit'u ga:

— Stari, jesi čujo da je ko našo kaki novaca?!

Sad on već zna šta je našo pa kaže:

— Nisam čujo — ja sam našo.

Trgovci se obraduju:

— Kad si, stari, našo?

On si malo zamisli:

— Ne bi' vam pravo zn'o kazat al' bilo je to kad još nisam išo u škulu.

— Iđi ti, stari, dođavola!

Trgovci ko besni pa na kočijaša:

— Teraj dalje!

Odoše oni na karuca, a stari kaže sebe:

— Ovaj i od meni više volji pušit i bagovat kad i od novaca bega čim je čuv za škulu.

Kako je trgovac poviko svinje se uplašile i potrkale za karuca', a stari poviče:

— Neka trkat za njima, kako su pametni čuvače oni još senske svinje!

S V E T L O S T J E K R I V A

Bili čovek i žena, on bio malecak ona krupna. Njemu nezgodno i nepravo, moli se bogu da i on naraste krupan i velik, pa kako zaspe samo o tom sanja. Još gorje je što je žena bila veseljačica, za mladosti kolovođa volila bit po svatova i po svetu, a otaj njezin čovek bi da je samo dalje od ljudi. Ona bi išla, a on samo u zapećku.

— Pronevaljanio se svet, najbolje je kad sediš na svom banku — ne da on.

Ljudi znali šta ga jedi, pravili od njeg sprdnju, časkom ga ko pita:

— Sta si ti osto tako malecak?!

Časkom drugi odgovara:

— Šta pitaš?! Čovek se rodio u sušnoj godini, nije mogo narasti.

A on već skače ko da si ga natro sitnom paprikom, sav se nabesi.

Il mu neko kaže:

— Šta dilaš? Nije to za tebe tako maleckog.

Samo nek mu naspomenu to on već šalje njija 'di se ne šalje čovek, a da mož' sve bi poubijo, kuće sve poaro. Preskače vodu-vatru, ne prepoveda samo pobeli ko zid i zna se šta misli: ja sam vrata, otaj maglu 'vata! I onda šta do'vati time udara.

Žena sirota trne šta da radi samo da se on ne jedi i ne nabesi, a šta mož'?! Imali oni tako klupu do kreveta pa perdo od klupe u svu duž kreveta. Jedne noći on se sav izgreco u snu, trza se ovamo trza se onamo, lizi ko zmija i jedared samo lego popreko po krevetu — upro glavom u duvar, a nogama u perdo i tako leži, pa se od radosti sve smije u snu.

— Ju, naopako, šta ti je?! — žena se trgla.

On misli da nogama upire u začelje kreveta pa kad se razbudi poviče u sav glas:

— Ženo, ja sam narasto! Bog uslišio moje molitve — vidi, i krevet mi posto kratak!

Žena se digla, lampu upalila i onda vidi šta je, nije ćorava.

— Čoveče, nisi ti upro u krevet nego glavu u duvar, a noge u perdo.

Bolje da nije ništa kazala. Kad je onaj pogledo samo skočio i udri sirotu ženu.

— Čoveče, šta ti je?!

— Još pitaš?! Da nisi palila svetlost ja bi' još i sad bio velik.

BLAGO STRICU MAGARCU

U maže pa dobije, ka' će žene na predež on je već sas obranicama nosit jelo čeljadima u polje on poselu jedno mudro cigančе ostalo siroče. Ka' će žene tamo pa opet dobije, a i deca ga voleli pa mu daju štagod ko ima. Nađe se baglić sena, dobra kamara slame, pa on ima 'di i da prenoći. On od dece rado prima i naveke kaže:

— Fala vam, braćo, dok ne bude prilika da vratim.

Niko njega ne keca al' naopako, kako će vratiti kad ništa nema. Nek' oni misle šta misle, kako cigančić reko tako i bilo. Jednog lepog dana došo sa grada neki trgovac. Prodaje svašta, a bio je on i neki kolačar. Došo u selo na pazar, pa na koli' nosi sve drugo, a na jakog magarca metio dve velike korpe kolača.

Deca baš išla nekud s popom, a trgovac ko trgovac, onako ko pravi gologlavac, pride i popu ljubi u ruku. Popa takim raspustio decu, a oni se skupili oko trgovca, a tude je već i naroda. Cigančić zapazio vrevu i evo njega. Kako došo i vidio tovar kolača on samo oko magarca. Miluje ga po glavi, tapše po vratu i stalno ko da mu na uvo nešto šapće, a magarac ko magarac maše, klima glavom, izgleda ko da se sa cigančićom nešto dogovara. Cigančić samo čeka i gleda ne bi li neko od stariji' bacio čiklič. Što čeko dočeko, pa digo čiklič da niko ne vidi, malo ga razduvo i metnu ga magarcu u uvo i ondak mu nešto kobojage šapn'o.

Kad se magarac ondak ispravio na dve prednje, zadnjima se nogama u vis bacio, pa poćo da škrva, kolači se razletiše ko vrapci sa razvršene kamare, a mali cigo poviče:

— Kupite, braćo, prilika je da vas sviju častim!

Deca navališe ko vrapci na proju — za tren oka nestalo kolača ko pene na vodi. Trgovac zin'o pa ondak zapito cigančića:

— 'Ajde, sinko, reci bar šta si tol'ko šapćo mom magaretu?!

A cigančić njemu mudro:

— Ništa zloga, ja mu samo došapn'o da mu se brat ženi u drugom selu, a on od radosti udario u kolo pa mi kaže: »Blago meni stricu, kad se mom bratu počnu rađati deca biće ko i mene da ljubi u ruku«.

OD DUDA KOPA KO LUDA

Na jednom gazdačkom salašu bila kopačina kukuruza. Ne bi bio gazda da nije tvrd al' ovaj priko mire tvrduje — za jednu nadnicu dvi kože dere. Uvik plače:

— Imam ja svega i svačega samo u tuđim rukama.

Ko ga ne pozna pomislio bi da druge pomaže, a on i sebi odmaže. Jedared navuče košulju, skida je kad spadne s njeg, vuče jednu pa jednu ko vo' kožu, a ni ženi nije sramota što ni gazdu nikad ne pere, glavno je da se sapun ne troši. No, triba l' kazat da na tom salašu rabadžije možedu pivati:

— Nadničaru, plivaj po ataru,
bolje lovi i ribu po suvom
jel ćeš užnat sa gazdinom buvom.

Gazdarica kopačima uj'tru dala kruva i duda. Lipa rič — lak izgovor. Izgovara se da su kerovi načeli slaninu pa nije red da to daje prid čeljad, pa ne znam ovo, ne znam ono. Došlo podne, ona u dreku da se onesvistila, svu už'nu privalila kako je kuvajuć' pala, i opet nadničarima kruva i duda. Kad su upali u to kolo moradu i igrat, šta će siroti nadničari, bolje je da i sotim poplaše glad neg da baš ništa ne blečka u stomaku. Užnali kruva i duda al' posli te nemile užne gazda je već tu da sića:

— Ljudi, sad će sunce zalazit, 'ajd' kopat, 'ajd'!

Nadničari stali opet u red — stali timenom pod sunce — i dok se svako redovno čeljade malo odmara dok žestina ne priđe oni čeprkaju motikama na toj slaboj 'rani i jakoj žestini, al' jedna nadničarka se zasukala i zaukala, odmiče ko da radi đuture. Sve mete motikom isprid sebe, samo što ona ne kopa već od kućice do kućice šiba motikom, kukuruz siče u koren. Jedared izašla i gazdarica pa kad je vidila šta nadničarka porađiva samo poskočila ko vijar:

— Mare, bole te 'vaćale, vile te odnele, šta ti radiš?!

A nadničarka nit' staje nit' se obazire već onako u poslu:

— Ta eto, Mara na'ila se duda pa kopa ko luda.

SUSMAV ČOVIK I GOROPADNA ŽENA

Bio čovik bogat a susmav — da kažemo — ni' ga baba do kraja krstila. Žena lipa, čudo srudno čeljade, a goropadna. Ona ni' bila nikad devete peći žarilo, neg' gospodar u kuće. Jedared obnoć lopovi ukrali konje, žena se trgla iza sna pa budi čovika:

— Iđi tražit konje.

— Noćaske?! Da mi ubiju?!

— Iđi u morje — ko će ti ubit?!

Bilo zima, kiša, putem svud krče — čovik nije rad da iđe po te zime, al' ona ga misila i misila dog ga nije umisila. Ku' će šta će, krene on kroz šumu. Prošo skroz i jedared viđe svitlost — to bio lopovski bircuz u šume. Njeme obrazi goru, a blid ko zid, al' šta će kad je već tude, pa pita može l' dobit konaka.

— Možeš dobit i konaka i sve šta najvoliješ.

Kad je tako on zapoviđe da bi j'o. Izneli njeme čanak paprikaša, pa nudu:

— Ukladi, ukladi po volji.

Kad on izvadi diljak, a to kršćanski prst. On ne bi, al' ovi stalno pitu da l' je to poj'o. Šta će kako li će, jedared kaže:

— Daj ćupak, nalji vina il' štogod bilo, tako sam žedan da ću umr't.

Dok mu nisu doneli vino on taj prst metio u džep pa kaže onemu:

— Valjda sam zarad tog taki žedan što sam slatko poj'o taj diljak.

Dobro, sad će on spavat. Oni njega latu ispod ruke i odvedu u visoko ogradit dvor. Tude je tavno, ne viđe on ništa. Ovi ga ostavu, pođu van i vrata zatvoru. Sad on ni zn'o koga ima u sobe, al' kad osto sam zapalji sumporaču. Kad tamo i žižica. Dobro, sadakar je svitlo, pa on viđe više mrtavaca. Ne triba da mu pripovidu u kak'e je kuće. Misli on šta će. Jednoga mrtavca lati i mete nad postelju, a on ođe pod postelju. Uvika je bio susmav, a sad posprimio sve kako triba i ondakar čeka, šuti i čeka.

Kad bilo oko pol noći lopovi došli da ga ubiju. Jedan kaže:

— Tude je, spava. Sa' ću ja njeg sprimit da mu ne bude ž'o zarad konja.

Pu! on sikerom po glavi. Mrtavac ko mrtavac — ni' kazo ni joj. Kad su oni očli, a ovaj van. Tamo bila nika burad pa se on pope po buradi i priko zidine, sa zida dol i pobegne u šumu, pa dođe svoje žene.

— 'Di su konji?!

Njoje to prva rič, a on njoje:

— Do danaske si mislila da si pametnija od cara, da ti niko u riči nije privario, a odsele da znadeš: da i tebe ukradu ovaj neće it tražit međ' lopovima!

Tako je i bilo, pa je on od otoga dana živio u svoje kuće ko čovik. Ako je živ i danas je, ako nije bog zna 'di je.

TUŽNA MANDALENA

Jedna mater imala dve kćeri, jedna se zvala Jelica a druga Mandalena. Mandalena je bila još mala kad je Jelica bila za udavu. Njiva mater Jelici bogate dare spremila za udavu i udala je. Malo vremena zatim mater umre. Kako je Jelici dala sve dare Mandalini ništa nije mogla spremit, samo krunu ostavila.

Umrla mater, svi drugi oko nje pomreli, Jelica nikad nije dolazila, nit je više sestru vid'la — ostala Mandolena sama. Tako je rasla i narasla, a uvek bila tužna jel nigdi nikog nema. Ona je samo čula za sestru Jelicu, a nije znala ni 'di je ni kako je. Jednog dana sedne u bašču na zelenu travu, veze i peva:

— Vezak vezla lepa Mandalena, pod pendžerom na zelenoj travi, siroče je ni za sestru ne zna.

Tako ona tužno peva kad jedared vidi da joj se približava neki neznani delija. Dojašio na lepom konju.

— Kako ti to pevaš?

— Pevam kako sam sirota, nigdi nikog nemam.

— I suza ima sestru, sunce ima brata meseca, kako ti da nikog nemaš?!

Sišo on s konja na zelenu travu, sve je lepo pita, a to bio niko drugi nego njene sestre muž. Kaže on ko je i da će je vodit svojoj kući.

— Sedi sa mnom na konja pa ću te vodit sestri.

Mandalena prvo nije mu se verovala al' on kaže:

— Nemoj se ništa bojat, dodži, eto daću ti konja, a ja ću peške.

Sad je ona vid'la da su to čisti poslovi, al' upita:

— Šta ću ja sestri kazat?!

— Ti samo ćuti, ja ću divanit.

Kad su došli na kapiju žena istrčala. Kad je vid'la 'di na konju sedi lepa devojka Jelica poviče svom čoveku.:

— Il' je vodiš mladu za dadilju il' je vodiš za kuvaricu?

— Nit je vodim za dadilju nit za kuvaricu već je vodim da.na stocu sedi i u mene gledi.

Jelica se pobojala da on nju zbilja vodi sebi, a on to kaže samo da ženu zavara i vidi da l' će ona sestru poznati. Ne pozna ona nju nikako. Kad je tako čovek ne kaže ništa, ne kaže ni Mandalena jer je on njoj reko da ona ne divani, on će.

Jelica imala malo dete. Kako ostala sama Mandalena sela i bela kolivka pa peva:

— Buli-lali, moje čedo drago, ti spavalo i ocu i majki, a i meni teti — materinoj seki.

To čula jedna sluškinja što se pobojala da je Mandalena nova sluškinja, da će nju izbit iz mesta, pa mislila da oblaže Mandalenu, a Jelici da se utvori. Ode ona Jelici:

— Ova bela kolivku i peva detetu: ne spavalo ni ocu ni majki.

Jelici bilo dosta kad je čovik kazo da Mandalenu vodi da na stolici sedi i u njega gledi, a kad je čula da ova radi i protiv deteta još više se pobojala da će čovek nju oterat. Nije šala, Jelica bila u bogatu kuću udana, ne bi ona od čoveka. I sad ne zove ona nikog da je uči šta će, slugu zove:

— Ne pitam šta košta — idi u šumu, u'vati zmiju otrovnicu.

U nje bile sluge što ćeju svašta uradit. Sluga časkom ošo i dono zmiju. Jelica otrov iz zmije iscidila u čašu vina, donela sestri.

— Kad ti belaš moje dete — mislim — zaslužila si čašu vina.

Mandalena ne misli na zlo nego misli da će se sestra setiti ko je ona kad čuje materine reči, pa joj kaže:

— Dok sam bila mala meni mater kazala da nikad ne uzmem prva vina — nikad dok gazda ne proba.

Jelica sluša a ne sluša, nabesila se, samo bi da ovu usmrti. Ona će tobož piti, a samo malo okvasila usta pa dala čašu Mandaleni. Ova nije popila ni pola oseti da se otrovala. Kad je vid'la da tu spasa nema ona kaže:

— Seko moja, lepe milošće si ti meni donela. Tebi mater dare položila, meni mater krunu ostavila.

Izvadila krunu iz nidara:

— Vidi, seko, krunu materinu!

Kad je Jelica to čula i vid'la, kamen bi proplako tako se razjadala, pa jauče:

— Kad sam moju otrovala seku neka nema ni mene na svetu.

I popije što je ostalo vina, pa su tako obadve umrle.

TITELJANI RASTEGLILI KLUPU

Mi kažemo da iz Loka dođu u Titel da jedu 'leba i kifle, al' ima priča i za Titeljane. Ko dete sam slušo, pramdeda pričo kako su naši Titeljani rasteglili klupu.

Bio neki deda Mutin, deda Lovrin, deda Opra, deda Steva Čertić i još drugi, nji' osam uvek u jednom društvu. Jedno proleće napravili klupu pred kućom a skrojili tako da niko više ne mož' sesti. I sad leti sede nji' osam na toj klupi al' kad došlo zimsko, 'ladno vreme oni obukli kožuve. E, sad ne mož' da sedne osam kad je svaki u kožuvu širi — za jednog nema mesta.

— Kako to?! Mi krojili klupu za nas osam i celo leto bila dobra, a šta to mož' biti da sad nema dosta mesta?!

— Znate šta, ljudi, to se klupa skupila na mrazu — kaže deda Steva Čertić.

— Samo to mož' biti.

— Daj da mi klupu rasteglimo!

Deda Steva reko i već do'vatio jedan kraj klupe. Jedno društvo, svi složni, pa daj tegli-tegli! Kad su se zagrijali oni skinili kožuve i seli da se malo odmore. Nema kožuva opet klupa dosta za nji' osam, pa deda Steva kaže:

— Vidite da nismo džabe radili — nismo se dobro ni zagrijali a klupu već rasteglili.

A N Đ E L O V   V R E B A C

Gazdarica bacila zrno živini, pa se vrebac na đermi dao u velik mišalj.

— Ženo, dotužilo mi da svaki zalogaj moramo ukrast, tu triba uradit štogod, tribalo bi se kako pomirit s ovima.

Vrebica ko pametna:

— Pa i ovi se svi otimadu: pućak pivca, pivac guska, gusak patka, a čovik sve đuture tira. Ajd' pomiri se onda, al' kako?!

— Znam ja već šta ću! Neću se ja s njima mirit, već međusobno pomirit sve nji' pa će bit krušca i za nas.

Vrebica zavrtila glavom:

— Mani se ti ćoravog posla — ne vidiš da mačak vreba miša?

Al' vrebac ne sluša. Sletio na naslam baš iznad mačka i o'ma' udario u pridiku:

— Hej vi, narode s guvna, vi se ne obazirete na ovu zuku iz neba?! To je odank naletio jedan anđo, dono poruku da vas ja pomirim.

Patak se prvi počo gegat u kaljugi, isprsio se ko da pregaču zapasiva za poso, pa:

— Kač-kač-kač! Baš bi anđo stao u razgovor s takom trčilažom!

Gusak o'ma' sunio na patka:

— Šta si se ti izbo ko šilo iz džaka?! Ne bi l' 'tio da je tvoja rič prva, a s tim kratkim nogama vučeš tur po zemlji ko balavo dite.

— No, no, — razdrimo se ker pod kamarom pa lane gusku — a šta si ti tako ponosit, valjda čerez ti' tvoji čizama od žute kože što su ti još u jajetu skrojili? Momče, a 'di su ti mamuze kad već nosiš čizme?!

Zablebećo i pućak:

— Blu-lu-lu-lu! A šta će mu mamuze?! On jaši na vodi, neće valjda vodu mamuzat!

Mačak bisan, poćo šibat repom čim se vrebac oglasio, uplašiće mu miša, a kad je ker udario u smij onda mu prikipilo pa zakrnjauko:

— Kerekanjo, bolje da se pokriješ ušima da te niko ne vidi, prosjak onaj božiji što gazdi ližeš petu, a ideš bos liti i zimi.

Kazo svoje pa se od bisa poćo umivat, liže dlaku — šta bi drugo kad misli da od lova nema ništa — al' ker ne ostaje dužan, iskecio se:

— No, no, momče, a ti si valjda propio i peškir kad se jezikom tareš.

U to se buve uzvrpoljile pa se ker poćo češat stražnjom nogom iza uva. Sad je mačak udario u smij:

— Nek se tarem kako se tarem al' se ne češljam nogom ko ti. I baš me briga šta ti kažeš, to će i tako miš odnet na repu.

Kad je miš skočio iz jame! Ko bis:

— Kako ti obraz ne izgori od sramote?! Vrebaš mi kožu, a još bi da ti ja nosim teret?!

Vrebac vidi da se njegovo anđelsko nagoviščivanje zdravo zakuvalo — ta kak'a je to pomirba kad već miš tiska na mačka — pa će ružit miša:

— Ti tamo u jami da si ćutio! Raduj se što anđo' iz neba 'oće sve vas da pomiri, pa će se zaboravit grijovi i jednom takom lopovu ko što si ti.

A miš zaprznio:

— Ni od tebe većeg lopova nisam sustrio, al' da mi baš i tvoj anđo kaže zviždim ja na to — ja ne molim vrepčijeg boga!

Vrebac će sad i lipo:

— Ta, brate rođeni, zaćuti već jedared! A i vi, braćo, stanite, triba to lipo. Šta ću ja kazat onom anđelu kad vi ovako poštivate njegovu poruku?

— Da mi ne triba iz neba tarane već mišijeg mesa — mačak izvrebo zgodu i skoči.

— Ta stani, brate! Kak'a je to pomirba kad ti i sad radiš o glavi?! — vrebac prne mačku međ' oči.

To je miša spasilo, al' je vrepcova noga zapela mačku za zube. Pritisko on vrepca noktima, pa će o'ma' za vrat. Kad je siroma vrebac os'tio u kak'e klište je dopo on će u dreku:

— Jesi l' ti baš lud?! Ko će vas pomirit ako mene proždereš?!

PRELO U GROBLJU

U jednom selu divojke se dogovoru da će it na prelo, al' neće bit u kuće već negdi 'di niko neće smetat. 'Di će — u groblje u kućaricu. Tamo su ponele prelje i uvik išle prest. Jedne divojke mat je umrla i ostavila divičicu. I ta divojka želji it na prelo, a kako će kad ne mož' ostavit sestru samu u kuće. Šta će, kako će — metne divičicu u zipku i nosi ju sa sobom u groblje na prelo.

Tamo divojke predu, pev'u i viču momce da dođu. Jedanput iđu momci, svi u kabanicâ. Koliko divojaka toliko i momaka — side svaki pored svoje divojke. Momci došli al' divojke viđu da oni nisu kako treba — im'u gvozdene zube i kozje noge. Nije dobro! Sad bi divojke pobegle al' ne možu. Ona što je donela divičicu jednako brine šta će da bude sa sestre, ko će ju ot'ranit ako ona — grišnica noćaske nastrada. Brine se al' je jednako i na oprezu kako bi mogla da pobegne i jedared se dositi pa uščipi divičicu i poviče:

— O, šta sam grišnica i donosila ovo žensko dite!

Momak šta bio kraj nje upita:

— Šta divičica plače?!

— Gladno dite — sisalo bi.

On ni zn'o da dite nema matere pa kaže:

— Iđi, odnesi dite materi da sisa, a ti taki dođi natrag.

— 'Oću, 'oću — divojka taki sprimila se.

Kad je došla doma njoje ni' u glave da se vraća, dobro zaključala i još raška metila priko vrati, pa ugasila sviću i šuti. Malo vrimena momak dođe na vrata i viće:

— Divojko, či-či-van, izađi mi van.

A ona odgovara:

— Kad posijem lan na Marijin dan, Marijina majko izađi mi van.

Momak opet:

— Divojko, či-či-van, izađi mi van.

— Kad posijem lan na Marijin dan, Marijina majko, izađi van.

Tako je on viko, a ona jednako odgovarala dok pital nije kukuriknio: onda je momak moro otić s vrati, prošlo mu vrime. Divojka ondakar naljala čašu vina, naljala drugu pa treću, sve pije jel nije rada da je san savlada dok ne svane. Rada — nije rada, jedared samo vrata rgnila i divojka se trgla iza sana. Čuje da iđe svita kroz selo, svi tražu divojke jel je već svanilo. Izađe ona i kaže šta je bilo sinoćke i 'ajd' i ona da viđe šta je s drugama. Kad došlja u groblje, a ono criva na prelje namotana — ništa drugoga, same košćice ostale.

Kad je divojka to vid'la sve leti doma, lati divičicu i ljubi ju:

— Blago mene šta ti je mat mene ostavila i šta sam te ponela. Nikada više momce ja u groblju zvati neću.

To je valjda mrtva mat sačuvala divičicu. I gotova pripovićka — ni dužje ni kraće, eto mačku gaće.

RAZJADANA UDOVICA

Veliko zvono stade jedared, stade dvared, pa trired.

— Bože mili, ko je umro?!

— Ej, kumo žalosna, dabogda bik te ne ubo, sonjaka mu se privrnila, butunje mu se rascipile — umro ti kum Baća, biće dobra masna daća.

Kumu ko da su tušicom udarili po glavi.

— Kako moj kum da umre?! Šta će moja kuma tako mlada?!

Kad tamo — kum zbiljam umro. Bio u svatova, vino slatko grlo glatko pa se to dobro miče, nasuo u sebe, cilu pečenu gusku sam poji', a guska traži rupače da se kupa i kum izajutra zapo u rupače pa se utopio.

— A, joj, što ga kuma nije sustavila?!

— Kako bi ga ?! Okrenio njoj svrtak i pogmurio se u rupače.

Kažu — umro Baća biće masna daća, al' daće biti neće. Kad je daća zakolje se bravca il' june, peču leperice, kolači, bundevare od dobre breskorke bundeve, spremi vina i rakije, al' žena kaže:

— Kumo, kako ću?! Dobar čovik bio, al' nije on steko nego rasturio. Imo je samo ono što mu je na leđo.

Kuma bila malo začušita pa je njoj sve dobro samo kad se jide i pije. Kaže ona:

— Kumo, tako je, al' da ne bude sramote i grijote, a da se i mi najidemo i napijemo.

— I ja sam rada za njegove duše — žena samo plače — al' šta je ostavio?! U'vatio gadžu pa metio u kupusaru, a prvo 'tio u naćve što misim kruv. I nuz to mi ostala mirica i prazna vrićica, okrenio mi tanjur nacpako. Šta ću sader jadna brez ništa i brez tako dobroga čovika!

Drugi dan kad su ga otpratili na groblje, na poslidnji put, žena jauče, plače, sad se samo razjadala, a kuma sve nuz nju. Iđe jaukanje ko da se grožđe munja na munjalo, pa plaču još i kad su pošle s groblja, al' kad su došle do bircuza kuma će:

— Ded, kumo, za njegove duše da svratimo na rakiju.

Bio dobar čovik, zaslužio da se svrati bar na jednu rakiju kad nema daće. 'Oće i žena, al' kako će u bircuz kad ima patrice na ruki.

— Ostavi patrice, fraklić* i čašu drži — upućuje kuma.

Unišle one pa jedan fraklić, jednu čašu, drugu, treću i jedared se njima stuštilo pa se žena siti:

— Kumo, a 'di je moj čovik dobri?!

— Pa umro!

— Kada umro?!

— O, kumo, pa sad idemo s groblja. Ne sićaš se kako si ga jaukala kad su spušćali škrinje — naspomene kuma da je podsiti.

Sirota žena se siti pa će opet jaukat, opet se razjadala, a kuma njoj:

— Nemoj plakati, mlada si još, doće prilika pa ćeš se udati.

Kuma kaže, a žena skoči ko vranj iz bureta, fraklić o zemlju, obazire se i šapće:

— A je l' kogod već pito za mene?

TICA ŽERAVICA

Bio par dobre čeljadi — ta da i' je golub biro ne bi bolje spario — al' siroti ko velik petak. Sve što imadu blaga to je u njevom jedinku. Otac i mater suvi ko na dimu sušeni, od srca i ustiju otkidadu samo da deranu budne. Jedva dočekali da i on krene u nadnicu — sa' će bit lakše.

E, kad nesrića ne bi baš njima došla na vrat! Al' jedva proliće granilo žena pala i umrla ko da je kogod prisiko. Njezin grob nije dobro ni zabusio kad i čovik pao u krevet, ne mož' se sam podvorit ni s čašom vode. A drvo el' on, tako leži.

Kaže on deranu nek' se ne stara s njim, nek' ode za zaradom al' ovom srce ne dopušća otac da ne budne podvoren. I za malo vrimena u kući nema ni kruva. Došla jesen oni peku samo u kori bundeva, a kad zima došla u karmiću ostalo svega tri bundevine špice. Čovik vidi da će umrit, žao mu derana, plače:

— Sinko moj, kako ćeš zimu prizimit na tri bundevine špice?! 'Di ćeš zimi nać nadnicu kad nema nikak'e poljske radnje?!

Momčuljak sa'ranio oca, pa sad ima dva groba i tri bundevine špice. Misli se: šta ću sam u ovoj tugi i žalosti?! Metio u torbu tri špice i aloc' u svit. Jedan prosjak na drumu više, al' on prosit ne misli. Ako ga kak'a srića ne posluži on će prizimit na tri bundevine špice pa bilo kako bilo!

Sad on ide pa ide, prošo već svita i brez svita, pa jedared vidi da se dalje ne da durat. Od zime i gladi sav se izoko, a ne smi načet one tri bundevine špice, jel kaki je željan ni šunka mu ne bi bila dosta. Već mislio da će kosti ostavit u šumi kad u ponoć vidi niku svitlost, ko da svića gori. Daj on tamo, a to kolibica u šumi.

— Otkud tebe, sinko, ovamo 'di ni svaka 'tica ne doliće, pa još u ovak'o nevrime?!

U kolibici jedna majka. Sirotinja kaka samo mož' bit. Samo parasnička peć, na banku kožuv i na tom majka spava, a pod odžakom onako po starovinski na nikom čađavom lancu visi kot'o i u njemu se štogod kuva. 'Tio ne 'tio noge same nose momka kotlu, al' kad pogledo u njemu čista voda, ta ni zaprške, a u vodi jedan peršin i šargaripa. I kot'o je sav ragav, krpljen već sto puta, al' povrislo na njemu od samog zlata. Vidi majka da bi on i očima 'io pa kaže:

— Sinko, ja drugo nemam, a to nije 'rana za tebe. Zašto i kako to ne pitaj, jel možeš zlo proći.

Šta će sad momak?! Bar se ogrijo i od vijavice zakrilio. Kaže on majki kako je prošo i otkale je došo. Majka samo miša peršin i šargaripu, nika se zamislila i onda kaže:

— Sinko, slušaj ti šta će ti majka kazat: nisi baš u najbolje vrime pogodio da ovamo dođeš. Šta ti kažem to nek ti je dosta, ništa više ne pitaj i ne gledaj, jel onda dobro bit neće. Eto, mislim se, od bundevini' špica ne možedu postat rpe žita, al' trbu' možemo smanjit.

— Ja ne marim, majko, nek' budne kako budne samo da priduram do prolića dok ne nađem kak'og posla. Samo vi kažite, ja ću poslušat.

Uto se napolju već začulo cirikanje i vika ko da sa snigom lete nike divojke. Majka slukti, pa o'ma' ostavila varnjaču i kaže:

— Eto, sinko, ti ćeš ovo bit do prolića.

Samo privukla dlanom po momkovoj glavi i on se stvorio u mrava. U banku bila puklotina, majka tamo spuštila tri bundevine špice, pa momku:

— Zavuči se tamo i do prolića se ne pokazivaj. Koliko ti je sad crivo od tri špice uvik će ti bit puno do prolića, a neće ti bit ni zima. Samo na jedno pazi: nemoj da te anđeli nanesu da pogledaš napolje, jel ćeš onda oslipit.

Ono cirikanje i podvikivanje već se čuje prid vratima, pa majka mrava turi u puklotinu na banku i već trče da otvara. Kaki je gladan bio ko momak taki je i ko mrav, pa on sad o'ma' navalio na prvu bundevinu špicu. Nije njemu brige za drugo dok nije napunio crivo, al' kad se nasitio počo on sluktit. Trese se sav banak ko da ne znam koliko kola igradu u kolibi, čuje se podvikivanje, smij, cirikanje, zvone kašike, vilice, ta pravo veselje i čast. Dokle je to trajalo momak-mrav ne zna, jel kad se jedared sit na'io i ogrijo san ga savlado.

Kako to bilo prve noći tako svake. Momak je sad u banku, ne zna ni kad svanjiva ni kad se smrknjava, al' zna kad je ponoć jel svake noći u to vrime koliba se počne tresti od igranja. Dobro on pamti šta mu je majka zapritila, pa se misli: kad je već siroče i prosjak božiji što ništa nema ne bi valjalo da još i oslipi. Izduro on čvrsto cile zime, nikad nije ni povirio iz banka, al' jedared vidi da je proliće već tu. Dotle svaki dan čuje u banku kako plamen uji kad baba užari peć, čuje se kako grnjačom zgrće žeravu el' pepel, a sad se već dva-tri dana u peći sve utijalo.

Sad on misli šta to sve mož' bit i kak'e je povrze ova majka. Ta ne bi ona njeg samo tako mogla pritvorit u mrava da nije od vilovske grane, al' ušo crv u njeg pa bi i da vidi. Kad baba ne loži više u peć mora da će uskoro granit proliće, pa će i on morat iz banka napolje, a kad odud ode nikad više neće imat prilike da dozna šta se tu događa. I šta će na kraju bit?! Ništa drugo već kaže:

— Nek' jedno mravovsko oko oslipi, al' noćos moram vidit šta je u kolibi!

Jedva dočeko ponoć, a čim je čuo cirik i podvikivanje on do puklotine, pa jednim okom zažmurio a drugim poviriva. Ta od prve noći se on misli: otkale na tom rđavom kotlu povrislo od čistog zlata kad je majkina koliba sva ko u prosjaka?!

Kad on pogledo a to ima šta i da se vidi! Kako majka otvorila vrata, ono sliću vile sve lipča od lipče, pa vilovnjaci momci kak'e ni klapit ne možeš. Lipota je to, al' kako oni ulaze nikad njim kraja. 'Di će to sve postajat u jednu kolibicu?! 'Di će?! U majkine dvore. Daborme, jel kad momak pogledo, a ono koliba raste, raste, al' nije to više kolibica već dvore, pa sve zlatom i dragim kamenjem

okićeno. Oho, pa za ovo vridi oslipit jedno mravovsko oko! Gleda on sad, a majka onaj koto sa peršinom i šargaripom metila na astal, a tamo sve zlatni tanjiri i kašike. A kad su počeli grabit iz kotla momak malo nije zaboravio za drugo oko. Tog božijeg blagosova, sveg najboljeg pečenog i kuvanog on nikad ni vidio nije. Tu se časti i veseli do zore, a onda majka ispratila društvo, pa dvora nestalo, opet postala kolibica i sad nek' momak čavira koliko 'oće, ništa ne vidi kroz puklotinu jel majka razastrla na banak kožuv i legla da spava. Al' os'ti on da je na to oko zapravo oslipio.

Dobro je on računo, jel jedared ga budi majka:

— 'Ajde, sinko, izlazi, proliće je granilo.

— Pa ja još nisam po'io ni dvi bundevine špice.

— Tim bolje, bar ćeš jednu ponet u torbi dok ne nađeš sebi boljeg krušca.

On bi još da ostane, jel se boji šta će bit kad majka vidi po oku da je pogledo šta se u kolibi događa, al' majka ne da pokrke: mora izać. Šta mož' kad drugačije ne mož, uzme momak bundevinu špicu i 'ajd' iz banka. Kako izašo mrava nestalo i opet on momak. Dok se majka još nije sitila on šešir navuko na ono slipo oko, pa kobojage namišća u torbi onu bundevinu špicu što mu ostala za put.

— E, sinko, sad put pod noge i nikom da nisi kazo kako si zimu proveo, jel od tog mož' bit velike nevolje.

Utvrđiva on majku da to neće uradit ni za živu glavu i 'di bi on tako šta radio, kad je njeg' majka od tak'e nevolje spasila. Lipo je poljubi u ruku, zafali se na svem dobru i ode. Kad izmako u šumu on proba jedno, proba drugo, al' nek' radi šta 'oće borme je on slip na ono oko na koje je povirivo. Sad šta mož' — niko ga nije tiro, sam je sebi skrivio nevolju, al' na kraju on ne žali.

Išo sad i išo, a šumi nikad kraja i tako ga noć zatekla kod nikog malog 'ezera. Povečero on poslidnju bundevinu špicu, nagrnio suve trave pa će prinoćit pod jednim velikim bristom. Ugnjizdio se u bunju od trave, pokrio se pa će u spavinjak, kad izlazi misec. Jedva ga počo 'vaćat prvi drim kad jedared čuje da gori šušti štogod baš ko kad su gosti dolazili u majkinu kolibicu. Pogleda i šta vidi?! Jedna vila što je kolo vodila, kad je on povirivo iz banka, sliće na 'ezero, a u rukama nosi štogod. Obzire se, obašla cilo 'ezero, svud zagledala i kad nije nikog našla ona metila

na travu zlatni kovčežić, a u njeg ditešce u dunjici, pa priko kovčežića oplela sedam lanaca, a na lanac obisila velik grumen zlata.

— Rano moja, da bar to ne možeš kazat da te je mater s kamenom poslala na dno — momak čuje 'di je vila zaplakala.

Sad je on već znao šta će tu bit kraj. Vila uzletila i nasrid 'ezera spuštila taj kovčežić, pa ode. Kako ona nestala, a on skoči iz bunje, pa se ne misli već glavački u vodu. Srićno našo kovčežić i izvuko ga iz vode. Srićno je dite spasio, al' šta će sad s njim?!

Ni' se dobro ni zamislio kad začuje iza sebe glas:

— Otkale tebi to ditešce?

Kad se obazro a tamo divojka lipa baš ko one vile što su se okupljale kod majke. On se uplašio:

— 'Esi l' ti vila?

— Samo sam bila. A ko si ti?

Kaže on sve po duši od početka do kraja. Dositio se kad je ovo bila vila, a sad nije, onda mora da je i ona štogod nasradala u vilovskoj grani pa se nje nema šta bojat. Kad je ona čula otkale to dite ne kaže ona da zna čije je, već će momka ko s'vitovat:

— Ostavi ti to ditešce tu, a uzmi grumen zlata, pa ćeš bit bogat cilog života. Dosta si se nasirotovo.

A momak đipio:

— Šta kažeš?! Ja da budnem taj što će ovak'og malog stvora ostavit zvirenju?! Živinče živi za sebe, a čovik za čovika živi.

Divojka se onda nasmijala:

— Ta nisam ni ja tako mislila, samo sam te prokušavala. Kad si taki momak, onda 'ajde kod mene, imam i ja kolibicu.

E, kad je tako to je već drugi divan. 'Oće prvo on čerez dišešceta, a oće i čerez divojke jel mu se zdravo dopala. Nisu išli daleko kad u jednoj dolii kolibica, pa oko nje bašča, lipa zemljica i malo vinogradca. Ima svega što siromaškoj kući triba. Oho, pa tu bi se vridilo i oženit, samo ako divojka ne zamiri što je na jedno oko ćorav. A da on zna što ne zna! Al' sa' će doznat.

Kad oni u kolibu a tamo već spremljena kolivka. Momak se začudio:

— Pa 'esi l' ti udata?!

— Još dosad nisam, a nemam ni dice.

— Otkale onda ova kolivka?!

— Spremila sam je za ovo ditešce.

I ne taji ona ništa, nit' čeka da je momak pita. Ta vila što je ovako nemilo morala ostavit ditešce nije niko drugi neg' njezina rođena sestra, a ona majka u kolibi je njeva mater. Njezina sestra se uljubila u jednog sirotana baš ko ovaj, pa je to tajila sve dok nije ostala s njim noseća, jel one smidu imat smiše samo s vilovnjacima. Kad je vidila da je u blagosovenom stanju ona kaže materi da će se udat za tog momka. To mož, al' onda više ne mož' bit vila, pa bi mater valjda i popuščala, al' vilovnjaci sačekali sirotog momka, puštili mu strilu u srce i bacili ga baš u ovo 'ezero. Ne zna se koji je, al' mora bit onaj što je 'tio uzet njezinu sestru, pa se momku sirotanu osvetio.

— Eto, sad je sirota moja sestra spremila ditešce i poslala ga mrtvom ocu da ga vilovnjaci ne nađu, jel se pobojala da bi joj i dite stamanili, — kaže divojka. — A za ovo ditešce ne zna niko i zato ga nemoj kako iznet iz kolibe kad ja nisam kod kuće.

— Pa 'oću l' ja ostat o'de s tobom? — momak se zbunio.

A divojka se nasmijala:

— Samo tako ako se vinčaš sa mnom.

Šta je?! On da neće?!

— A ti bi se udala za mene makar sam ja ovaki drpav, izgladnjen i još ćorav na jedno oko?!

Divojka se opet samo nasmijala:

— Pa zato su i mene istirali iz vilovske grane što sam kazala materi da bi' se udala baš za tebe.

— Pa kako ja tebe nisam vidio kad sam povirivo iz banka?! — sa' će se momak čudit.

Divojka se opet samo nasmijala:

— Tako što su tebe spratili u banak, a mene napolje iz vilovske grane.

Bilo je tako da je ona povirila kroz pendžericu na kolibi baš kad je majka njeg' pritvarala u mrava i čim ga ugledala ona je materi kazala da će ovo bit njezin čovik i niko drugi. Od tog vrimena ona više nije vila i pribiva, eto tu u ovoj kolibici. I eto što je želila to je i dočekala, sa' će se oni vinčat.

— Da, al' onda nisam bio ćorav, — momak samo zaintačio s njegovom manom.

A divojka se opet nasmijala:

— A ko kaže da ćeš bit?! Ako sam izgubila vilovska mogućstva al' nisam zaboravila šta sam naučila. Ima i za tebe trava u šumi.

Dok se on nije dositio ona već i dotrčala iz šume, natrla mu to oko s nikom travom i on progledo. E, sad momku nema ravnog, srićan on do boga miloga, al' se o'ma' i uplašio za nju, da njoj neće vilovnjaci naudit što će se ona udat za njeg.

— Ja više nisam vilovita, pa za mene ni ne brigaju. Ne boj se ti ništa za mene, a ni ditešcu neće smit ništa uradit samo kad mu prođe godinica dana, zato ćemo ga dotle čuvat i ni rođenoj materi nećemo kazat da je kod nas.

— Pa 'oće l' ga ona tražit?!

— O, čov'če božiji, kako da rođena mater ne bi tražila svoje dite. Ne misliš valjda da ga je ona 'tila usmrtit. Ona ima vilovska mogućstva, ditešce je samo sakrila na dno 'ezera, a posli godine dana ono bi sačekalo mater u kovčegiću živo i zdravo.

— E, kad je tako onda ni brige, čuvaćemo mi dite ako triba i sedam godinica!

Njemu je sad sve dobro, al' se mlada opet nasmijala:

— No, no, imaćemo mi još brige i brige, a ne znam baš 'oćeš i sa čuvanjem diteta baš tako lako izać na kraj kad ni rođeno oko nisi čuvo.

I kaže ona o'ma' kak'a briga je njoj na vratu. Ne mož' ona bit srićna i zadovoljna dok njezina sestra sirota žali njezinog suđenog.

— Čov'če, ima puta i načina da mi sestrinog momka oživimo, samo to nije lako i triba izdurat. Ako mi ne pomognemo niko neće.

Ta kako on ne bi pomogo, samo nek' ona kaže šta triba radit. 'Oće ona, kazaće samo kad tom bude vrime. E, sad oni žive tu tri svita. Vile i vilovnjaci prolaze tuđan, vide da su oni čovik i žena, došla i majka, al' nit se srdi nit' se priti makar je momku govorila da neće bit dobro ako kaže kako je provo tu zimu. Kazala je njemu već njegova žena da mu ništa neće du, jel on to

nije ispripovido stranom čeljadetu već njoj koja je bila od njeve grane.

Malo-malo pa sustriju na misečini i ženinu sestru, sve oko 'ezera obalazi.

— Šta ti, sestro?! — kobojage ko da ne zna pita nju sirotanova žena.

— Ta tako, idem da me vrime prođe — ona sirota ne smi se ni sestri odat da traži dite, jel ona već zna da je ditešce nestalo iz 'ezera.

Al' ni mladi se ne smidu odat da je ditešce kod nji', jel se boje da materino srce neće moć odolit, dolaziće ditetu pa će joj u'vatit trag prija neg' prođe godina. I tako su dite sačuvali cilo vrime, a kad prošlo devet miseci onda i mlada rodila, pa dva ditešceta ljuljaju i babiškaju. Čoviku, bože, drago, svoje ditešce nosi na rukama, a šogoricino već guče i divani, trči za njim i rukicama tâši. Tako došlo vrime i poslidnjem danu, ditešce iz 'ezera će navršit godinicu kad je mlada očla u šumu. Čovik osto sam s dicom, a ono lip prolićni dan, ta i mrav i buba sve izlazi na sunce.

Izno on svoje ditešce na ledinu nek' sluša kako 'tice lipo pivajedu, a onaj iz 'ezera siromak sam u kući pa jedared viče:

— Tetat, tetat, i ja bi' se šigo na šuncu!

Hu, tetkovo srce naraslo od dragosti. Ta kad cilu godinu nisu tu našli dite oni prokleti vilovnjaci valjda baš neće poslidnji dan. Utrčo pa izno derančića nek' se sigra oko njegovog. Al' bilo bi nevolje samo da na sriću derančić nije napunio godinicu na vrime. Jedva on dite izveo pod šumu kad naleti dvanajst gavranova sve crnji od crnjeg, a svaki ko najveći pućak. Kako se pokazali iznad šume jedan grakne:

— Braćo, ovo je njezino dite!

Siroma' čovičak se nije ni poplašio gavranovi već sletili, pa dite u čapke i uju! Odu oni u šumu na veliku planinu, a mlada već trče iz šume ko brez duše.

— Bog te ne ubio, ta jesam ti kazala da derana ne iznosiš. Znaš ti ko su ovi gavranovi?! Vilovnjaci, a jedan od nii' je cigurno onaj što je mojoj sestri suđenog usmrtio.

Siroma' čovik udario u plač, pa zgrabio vile i sikiru da će za vilovnjacima, al' uto evo i derančićove matere.

Čula ona 'di dite plače, pa kad je doznala da je to njezino i ko je ot'o ona kaže siromaškovoj ženi:

— Sestro moja, za po sata deran će napunit godinu. Trči priko našoj materi, javi to, a ja ću probat zadržat ove nečiste duše.

I tu nema sad da se riči trošu. Nji' dvi dobro znadu kud su gavranovi odletili s ditetom, nikud na drugo misto već njevoj materi. Ona ne smi lagat, ako je to njezin unuk mora kazat vilovnjacima, a onda ne pitaj šta će bit sa diteščetom. I bilo bi čuda, onaj što je usmrtio momka siromaka taj bi usmrtio i dite, al' vilovnjaci gavrani baš lete a siromakova žena je opet prija stigla na vrv planine materi.

Doletilo dvanajst gavranova, lupili se o zemlju i postalo dvanajst vilovnjaka. Jedan diteşce nosi prid majku:

— Kraljice naša, svitla kruno vilovska, vidite vi ovo?

A majka drži sklopljene oči ko da drima, pa sve ko ziva:

— Dico, teške su mi trepavice, ne mož' majka da i' digne, starost izvukla snagu.

Kazala je njoj na vrime njezina 'ćer, siromakova žena, da još malo triba pa da dite napuni godinicu, a majka ispod trepavica vidila i to kako njezina druga 'ćer, ditetova mater se čerupa s gavranovima da i' zadrži što duže. Al' ni vilovnjaci neće čekat, šest stalo jednom oku, šest drugom pa paroškim vilama odižu majki trepavice. Oni na jednom kraju odignu majka na drugom spušti, a kad su vilovnjaci već pokisli u znoju majka najedared sama odigla trepavice pa se sva zasmijala:

— O, pa šta ne kažete da ste mi doneli starijeg unuka, pa bi se majka o'ma' razbudila!

— Daklem, to je sin vaše starije 'ćeri, kraljica naša, svitla kruno vilovska! — skočio najbrkatiji vilovnjak.

— Jeste, sinko, jeste, poznam ga po našem zlamenju makar sam ga svega jedared vidila baš prija godinu dana.

Kad su vilovnjaci čuli da je diteşce napunilo godinu ko da i' kogod polio vrilom vodom. Pokunjili se i ko kerovi podvijenog repa odeše kud koji, a mater onda uzela svoje dite pa ne mož' da ga se nagrli i naljubi. Jedva jedared će zapitat selu otkale dite kod nje, al' uto dorčo i selin čovik, pa on onda ispripovida kako je

to sve bilo kad je on povečero poslidnju bundevinu špicu i lego u bunju od trave da prinoći.

Daj mi sad tog veselja i dragosti, al' starija 'ćer vilovske kraljice se zaplakala:

— Da sad kako moj suđeni ustane iz groba, pa da vidi kak'o lipo ditešce ima.

A šogor njoj:

— Ta nemoj ti plakat dok tvoj deran ima tetka!

Majki se zdravo dalo na smij:

— Vidi ti njega, šta sve ovaj nije na tri bundevine špice izučio u majkinom banku!

Tetak se zdravo raspoložio i okuražio, pa bi udario u pripovitku, al' žena njeg za rukav:

— 'Ajdemo mi našoj kući, da vidimo šta je s našeg derančića.

Ne ruži ga kad zna da je dobar ko komad krušca, al' amaha. Ružit neće al' ga mora pos'vitovat da se ne izblebeće prija vrimena.

— Ne vidiš ti šta si mogo naradit?! 'Esi l' ti zaboravio da mi moramo još i ditetovog oca oživit ako želiš imat šogora?! A kako ćemo kad ti ne slušaš?!

'Oće, ta kako ne bi slušo samo nek' kaže šta triba. Dobro kazaće ona njemu samo kad i tom bude vrime, al' opet kaže da to nije baš tako lako. I sad opet prošlo vrimena, napravili oni sestri kolibicu, pomažu joj u životu i od'rani derančića, a čovik malo-malo pa se razbudi i vidi da njegova žena po cilu noć ne spava.

— Šta je to, ženo, s tebe, — jedared on mora zapitat — da se ti nisi opet vratila u vilovsku granu?!

Ne kaže ona njemu ništa, samo motri nebo. Da kako navaljiva ona samo iz noći u noć gleda na nebo, dok ga jedared nije trgla iza sna.

— Sad otvori oči pa gledaj!

Misečina ko dan, jedna zvizdica pada po nebu, a njoj leti nika velika-velika bila 'tica. Leti ko da će krila slomit i jedared stigla tu zvizdicu i ham! progutala je. S drugog kraja neba pada druga zvizda. 'Tica se sad okrenila ko strila pa će za njom, al' sad više nije bila već sva od žeravice. Ulovila ona drugu zvizdu i sad se još više užarila, pa leti za trećom i tako to bilo dok nije zazorilo, a 'tice onda nestalo.

— Kak'a je to 'tica? — čovik ne mož da dođe sebi od čuda.

— E, to sam ja čekala iz noći u noć. Čov'če moj, suđenog moje sestre možemo oživit samo tako ako se domognemo jednog perca ove 'tice, a to je 'Tica Žeravica.

— Pa ako mora bit mi ćemo to i uradit — kaže čovik ko da je rič o snopu granja.

— E, moj čov'če, — žena će onda — to je lako kazat, al' kako ćeš do 'Tice Žeravice doći, kad ona nikad na zemlju ne sliće, već 'digod na oblaku se gnjizdi.

Kako će, to borme on ne zna, al' ne popušća — on će do perceta doć i njegovog šogora oživit pa ma ga glave stalo. Dotle on mislio da mu se žena vratila u vilovsku granu al' sad on ko da se povilovnjačio. Ona je bar iz kuće motrila nebo al' on po cile bogovetne noći šalabaza po šumama.

— Šta ne sidiš kod kuće, nebo se vidi i odud, šta tražiš po šumama, još možeš nas'radat — žena ga kara.

A on:

— Šta tražim da tražim, šta ja znam šta tražim, al' ja to moram nać, do 'ticinog perja moram doć.

Ne da on sebi divanit. Tako iz noći u noć, jedared će već lito bit na izmaku, nestaće zvizda sa neba, pa on počo i priko dana izbivat od kuće. Uj'tru se samo javi ženi da je živ i zdrav i opet zapajdači kroz šume ko zec. Penje se po najvećem drveću ne bi l' kako 'Ticu Žeravicu do'vatio ako tudan naleti, moli boga da mu da krila, ta skoro već skrenio s puta. Kad 'Tica Žeravica naleti on ne gleda kudan trče za njom već samo viče:

— Stani, sleti! Stani, sleti!

Tako jedne noći on trče, lupa se o drvo i o kamen, kad jedared na misečini vidi da niki stari čovik iđe s planine. Kad on bliže, a to njegov otac.

— Baćo moj, je l' ja to dobro vidim?! Otkale vi?!

— Ta, eto sinko, došo sam iz raja.

— Iz raja?! Baćo, pa kako ste došli?

— Kako mož' siroma' čovik doći — pišice.

Gleda, pipa, čuje, vidi — ta njegov baćo i niko drugi Čovik ko živ, ko da ga nije sa'ranio.

— Baćo moj, pa po čemu ste došli pišice kad iz raja nema ni puta ni listava?!

On se samo čudi, a otac ko da je došo s posla:

— Sinko moj, lipo, prvo stao na oblak, s oblaka na vitar, pa opet na oblak i tako lipo došo, ko velim: dosta mi je i tog raja, idem malo da vidim šta je od tog mog jedinka postalo na one tri bundevine špice.

Kad je ovaj to čuo on oca gotovo u pete ljubi:

— Baćo, ta vi ste moj pravi čovik.

— Pa valjda smo mi to uvik i bili, al' kaži, sinko, šta tebe žulji?

Ho, što on neće kazat!

— Baćo moj, neću ja vama bit težak da me nosite doće onako ko kad ste me malog nosili?!

— Sinko moj, — baćo se smijucka — nemoj ti zaboravit da ti se baćo potkožio na rajskoj 'rani, ne 'idem ja više ritke tarane. Samo ti kaži kud da te baćo nosi doće.

Baš su bili u riči kad evo pada jedna zvizda, a evo i 'Tice Žeravice. Sin ne troši riči već jaši baći na leđa:

— Baćo, tirajte kako živi možete po vitru i po oblakovima dok ne ulovimo onu 'ticu.

Zna baćo šta sinu triba, ta zato je i došo. Kako onaj uzjašio baćo mu zgrabio noge pod pazuvo, pa podviknio:

— Drž se dobro za mene!

Ode baćo s vitra na oblak, s oblaka na vitar i sve bliže 'Tici Žeravici. Hej, ode baćo, al' on iđe pišice a 'Tica Žeravica leti i kako dođu blizo s drugog kraja neba počne padat koja zvizda, 'Tica Žeravica već siva tamo Čitavu noć oni po vitru i po oblakovima, pa jedared baćo kaže:

— Sinko, ovako ne mož'.

— Ta nemojte, baćo, tako šta ni kazat. Šta ćemo ako je ne stignemo.

Ne kaže baćo da je neće stignit, al' ovako neće. I baš kad su udarili u taj razgovor počeće zora, pa 'Tica Žeravica ode lipo na jedan veliki bili oblak, ugnjizdila se ko u perje pa će tamo spavat. E, sad baćo polagacko, polagacko do tog oblaka, pa po mekanom da mu se bat ne čuje i hop! skoči s repa do 'tice. Otac skočio, al' uto i 'Tica Žeravica prnila pa biž. Prnila ona al' sin šakom za rep i srićno iščupo jedno perce. Baćo se ko dao u nevolju, pa sve jauče:

— Nikad je više nećemo u'vatit!

Al' sin se smije:

— Baćo, ta ni ne moramo, dosta je meni ovo jedno perce.

Sad će on ocu kazat za čega mu triba to perce, al' onaj njeg' prisiko u riči:

— Sinko, baćo zna sve, zato je i došo. Al' sad je baći isteklo vrime, mora se vratit nani, a i tebe doli već čekadu.

I tu nema više divana, takim otac sina odno doli, pa se rukovo s njim i nesto ko da ga nije ni bilo. A ovaj kad je dotrčo kući samo se čudi kako to da ga to užareno perce ni ne peče. Al' nema tu čuđenju mista, već njegova šogorica skače u 'ezero, čovika vadi, a ovaj povuc' po njemu percetom iz repa 'Tice Žeravice. Kako percetom povuko onaj se protego:

— Av, alaj sam slatko prodrimo!

Oživio čovik, pa kad je čuo šta je sve bilo i kad je vidio kak'og krasnog derančića ima, tu je bilo veselja i veselja kak'og ni u majkinoj kolibi nije bilo. Makar već derančića imadu pravili su i svatove i došla je i sva vilovska grana, samo oni dvanajst vilovnjaka što su letili ko gavranovi su nestali iz tog vilovskog atara da nikad više nisu za nji' ni čuli.

NATISKALI CRKVU NA OPANCE

Darašci podigli crkvu — dvi-tri nedilje 'odaju okolo, gleđu, kad jedared šantaće drumem cigo.

— Šta je novo?

— Cigo, crkva ni' na dobrom mistu.

— Ništa laglje — triba crkvu tiskat na misto koje vi željite.

Ima on u glave, zna priklepat, pa se Darašci o'ma' primili.

— 'Oćemo da je istiskamo na dragače?

— Šta dragače — da nam se ljudi smiju?! Na ruke ćemo prineti priko i namistiti! Sa' ću se ja užem opasati pa naprid, a vi tiskajte.

'Oćeju, sa ćeju oni crkvu na misto 'di oni volju. A cigo već viđe šta će! Nema opanaka, sve mu pucnica po nogâ', gadne one guke ko ora', a u jednoga lipe opance. Svi bi oni da uradu dobro, niko ne bi da bude gorji, pa cigo kaže:

— Skini opance da bolje možeš tiskati.

Svaki tiska, sve znoj njim iđe ko da kogod izaljiva za vrat, a cigo naprid pa naprid — sve tako dok ni' uzo opance. Onda zapaljio i viče:

— Natiskali smo već na dobro misto!

Darašci pušću poso, 'odaju okolo, 'odaju i vidu: tako je! Sve je sa' kako triba samo onaj nema opanaka.

— Tude mor'u oni biti — kaže on, kažu svi.

Tražu, tražu. mor'u bit ne mor'u bit — nema opanaka. Oni tražu, a cigo leži ko da je sa tornja sp'o. Jedared oni pit'u:

— Ni ti ne viđeš opance?!

— Kako vrage da viđem kad smo cigurno crkvu natiskali na opance.

P I' T E — I M A E L' nema

Bio jedan čovičak go ko prst. Bila njegova kuća puna kad ga otac udomio, al' čovik rođen taki: imo jezik u tri struke, a vrane mu popile mozak, pa se marvašio, kočio i vrkočio, karto se, kladio i ufriško sve profrćko. U kući ostalo tušta samo dice, ta ko na protaku jama.

Jedared oženio najstarijeg sina, došla sna' u kuću. Druge nedilje došli u goste snajini starci. Sad pretelje triba dočekat, al' čime kad su sve jame prazne?! Ta u ciloj kući nema kruva ni da se zakune s njim. Al' domaćini ni brigeša. Naučio on da bude alvatan, pa o'ma' na snaju:

— Donesi bokal vina!

Mlada ode svekrovi:

— Nane, baćo su kazali da donesem bokal vina.

— Otkale, mačku ispod repa?! Nema vina!

Šta će sna' već natrag svekru:

— Baćo, kako ću donet kad nema vina?!

A baćo lupio kamišom po astalu:

— Ti donesi ima el' nema!

Bože, sriće i pameti! — misli mlada u sebi i opet ode do svekrove. Rič jedna nije ostala u njoj, kaže kako svekar veli i zaktiva. Al' i svekrova imala jezik ko kravin rep, pa veli:

— Kaži ti njemu: ko je popio jorgan pokriva se šeširom. Ričom jednom kaži mu sve.

Lipo je to al' onaj ondud tira, ova ovdud odbija, a sna' nek drži leđa. E neće ona tako! Uzela prazan bokal i bu! s njim prid svekra:

— Eto pa pi'te!

Svekar će nazdravit na pretelja al' kad bokal došo do brkova on grakne na snaju:

— Kako ću pit kad nema?!

A ona:

— Kad ja možem donet ima el' nema onda i vi možete piti ima el' nema.

S V E P O I Z B I R O

Bila dva didaka, dva pajtaša. Jedan sav iskrpan, drugi sav iskrpan, valjda sto zakrpa. Jedan nadničario, drugi nadničario, a novaca nikad ni zarad lika. Jedared jedan iđe čabrenicama i sikerama, a nosi i bodve. Iđe pa šankleca a po brkov'a popala kitina.

— Kuda? — pita ga pajtaš.

— Čujo sam da se dobro 'vat'u ribe ispod leda.

— Neka ti to radit! 'Di drugi ore i izore dukata ti bi izoro osinjka.

— A šta ću — nisam car da mene i sušja rodi.

— Šćeta što nisi — i mene bi dobro bilo.

Kad onaj to čujo zapita: —

— A da si ti car, šta bi ti, pajtaš, radio — kako bi se vozio?

— Ja?! Pajtaš, samo s vetrem, samo s vetrem! U kola četiri bike, voz slame — pa priko razorova!

— A šta bi j'o?!

— Ja?! Od luka srdanje, od šarana farku, od šćuke poleđinu!

Tako onaj pripovide pa onda on zapita pajtaša:

— A šta bi ti da si car?

Onaj ko kisel:

— Šta mogu ja reć kad si ti sve poizbiro.

SVEKROVA POSTELJA

Bile dvi jetrove, obadve za kuću opake a među sobom složne ko čele. Ljudi njim obadvojca malo prokasani, uvik zaukani u poslu, svekar već bio stari — još je živ a nije nizašta, pa jetrove sebi udešavaju život ko gajde. Kako su dovedene kuća postala sokak: jedni ulaze drugi izlaze, samo se plečka sve se udara u talambas, a poso kućanski stoji ko ćup. Kako su nastrle svekru postelju nikad da je protresu i krevet namiste.

Sad to tako traje i trajalo bi ko zna dokle da svekar jedared nije sustrio oca mlađe jetrove.

— Kako si, pretelju, kako zdravlje, kako kuća, kako čeljad?

A svekar:

— Šta misliš, pretelju, kako sam kad u kući dvi snaje a otkad su mi nastrle postelju nikad da je protresu.

— Šta kažeš?! Ni moja 'ćer te ne sluša?!

— Zafaljivam dragom bogu što ja ne moram nji' slušat a kako je pošlo uskoro će doć i do tog.

— A šta njevi ljudi velu na to?!

Svekar samo manio kamišom:

— Ostavi ti moje sinove! Ti su muški samo po tom što gaće nose. One dvi njim zamliče oči — kažu da to nije

istina što se ja tužim. Okrenio se svit, pretelju moj. Da i' pitaš one bi i tebi tako kazale.

Pretelj se zamislio:

— Još se ja čudim šta si uvik ukočen ko gvožđe, a ti patiš na tvrdoj postelji. Znaš šta — nemoj ti kazat da smo se našli, a ja ću već doć u goste.

Svekar kući, a malo posli evo i pretelja s kolima, viče:

— Kapiju, nosi dika rakiju!

Trče njegova ćer ko da će noge satrt, trče i njezina jetrova, čudo boga se ušvrćkale, ne znaš koja se naspram starijem pokaziva vridnija i udvornija. 'Ćer:

— Baćo moj, da isprežem?!

Ona druga:

— Pretelju, jeste l' ogladnili-ožednili? Šta da spremam?

A on ni kandžiju ni kajase ne ispušća.

— Čekajte, čekajte, neću ja ni salazit s kola dok ne vidim na čim smo. Šta ja to čujem od svita da ste svekru buđelar izvadile iz postelje?!

Prva buknila njegova 'ćer:

— Baćo, ta ja se nisam ni žignila svekrove postelje otkad smo je nastrle ljuskurom.

A jetrova:

— Al' ni ja!

— To sam samo 'tio čut iz vaši' ustiju — pretelj na to zgrabio ular iz zakoša pa ne bira već kandžijom šije, ularom pošiva po obadve.

U taj par evo i svekra iz kuće:

— Pretelju, šta ti to porađivaš?!

— Razvađam ti snaje, moram kad su se sve počupale kako se otimaju koja će prija rastresti tvoju postelju.

NE PUCA NI NA JELINOV TRAG

Grofovi i baroni bili u lovu. Uveče kad su se skupili na revenu pričali su kak'u divljač i kako je ko ubio. Jedan grof pripovida: on je ubio jelina da moraš stat pa gledat — pogodio ga u vr' stražnjeg papka i u vr' roga.

Svi njegovi drugovi kažu:

— To ne mož biti.

— Ne virujete?! Sa' ću ja doć.

Grof imo zdravo pametnog parадоša. Dovede ga i paradoš svidoči:

— Da, gospodin grof je baš tako ubio jelina.

Svi pitaju:

— Kako je to moglo biti?!

— Lipo. Ja vozim gospodina grofa na proput, a jelin sago glavu pa je češe stražnjom nogom. Gospodin grof pukne i udari u vr' papka, kroz papak u vr' roga, kroz rog u glavu i gotov jelin.

Svi tapšaju, svi viruju kad grof ima svidoka. Paradoš izlazi a grof za njim, izvadi dvadeset dukata i nadari ga. Lipo grof ispratio paradoša pa natrag na revenu al' malo posli paradoš ga zove napolje.

— Nevolja je, gospodine grofe.

— Šta je?

— Jelin na kojeg ste pucali živ i zdrav došo, progovara ko čovik a kaže mi: tebe grof bogati što lažeš — bi l' ti 'tio da ja to samo tako gledim?! Ako mi ne daš stotinu dukata svakim ću kazati kako lažeš pa da vidim ko će ti virovati kad se tvoj grof idući put bude falio da je puco u rog što ga još moj didak zbacio, a ti budeš svidočio da je ubio mene.

Kad je grof to čuo on stotinu dukata daje i kaže:

— Baci mu i nek ide širom, a ja nikad više neću pucati ni na jelinov trag.

TRI LOPOVA

Tri lopova više godina bili skupa. Išlo njim za rukom, al' išlo i od ruke, trošili su i nikad ništa nisu imali. Najmlađi se jedared dosetio pa misli: neće to uvek tako it, može se nasradat, dobro će bit šta sačuvat za starost. Tako on svoj plen sad čuvo i kad je sebe svašta nabavio jedno veče evo njega doma. Odreko se od oni' dvojica, neće više radit u lopovskom zanatu. Stari su mu isprosili lipu i poštenu divojku, posto imućan čovek.

Radi on sad pošteno, radi i žena i za više godina stekli imanja još toliko koliko je on sam nabavio. To se čulo u cile okoline kako je on iz ništa i ničega lipo imanje steko, pa su čuli i njegovi drugovi. Oni nisu bili u blizine, al' kad su čuli kako on dobro živi u njegovom selu, dogovoru se da dođu u posete k njemu da baš viđu šta je to. I dođu jednog dana kad on baš ni' bio kuće. Pitu 'di je gazda?

— Nije doma, — žena kaže.

Oni nisu rekli žene ko su, pogledali šta imade i kad su vid'li sve to imanje oni će pridveče otić. Dok su jedan i žena divanili drugi izađe pod odžak i kaže:

— Oblačno.

A drugi odgovara:

— Onda će se noćaske vršit na drugim raskršću.

Lipo se oni rastali sa ženom, al' nisu nikud očli neg' ostali u selu Sad oni sprimaju šta sprimaju, a potli malog vrimena gazda dođe doma. Žena odma' pripoviđe da su bili dva tak'a i tak'a čoveka i rado su bili znat kako je zdravlje u njega, al' nisu rekli ko su. On se dosetio ko to može biti pa upita:

— Šta su kazali?

— Jedan je izašo i gledo pod odžak pa kazo da je oblačno, a drugi da će onda noćaske vršit na drugim raskršću.

U odžaku bilo puno mesa, pa je čovek sad već zn'o ko su ta dvojica jel nije zaboravio lopovski divan. Ne kaže on ženi da su to stari drugovi neg':

— To su lopovi. Odma' meso da skinemo jel drugačije oni će naveče odneti.

Što je bilo mesa, kobasica i šunke u odžaku sve su skinuli i odneli na tavan da dobro sakriju. Potlam večerali i lipo legli. Velika kuća puna svega, pa su čovek i žena obaško spavali da se bolje čuva. Oni su sve dobro i lipo sprimili al' ni ona dvojica nisu u vrblju ostavili lopovsku pamet. Kad su vid'li da u odžaku nema ništa oni su znali da je meso negdi sakriveno. Jedan došo do žene:

— Ženo, jesi ti to dobro sakrila?!

— Na tavan, do odžaka.

Nije bilo dugo vrimena čuje ona da se čovek opet budi pa ga zapita:

— Šta je opet? Zašto, čoveče, ti mene pitaš kad smo zajedno odneli meso na tavan?!

Čovek je odma' zn'o da ni' dobro. Kad su se sporazumili kako je to bilo, zapalje lampoš i odu na tavan. Čovek vikne u sav glas:

— Zn'o sam — ništa!

Sniđu i čovek kaže žene da ona sad mirno legne, a on će it u poteru da meso dobavi natrag. On je imo sakrito cile njegove lopovske spreme. Čim je žena legla čovek sprimi se u lopovsko ruvo i u poteru za njima. Pošo brzima koracima i lipo stigne nje a da ga nisu primetili. On je zn'o i ni' zaboravio lopovske poslove, zn'o je da jedan ide naprid, a drugi nosi teret, pa ako ko naiđe na nje onda se drugi lipo sklonji On je nje pratio do prvoga odmora, dobro je zn'o da će se sad smenjit. Zn'o je on kako to ide — ni sad oni ništa ne govoru. Naišo on do onoga što nosi pa:

— Hm!

I onaj samo:

— Hm!

Dade gazde sve meso, a ovaj primi i begaj.

Kad je jutro osvanilo on sretno vratio se doma. Žena se samo čudi:

— Kako si to uradio?!

On se nasmijo:

— Ženo, kad ne možeš da se dosetiš ja ću tebe kazat: kad sam ji stigo onako isputovane, umorne, samo sam ji zapito el teško nosit, el 'oće da ji smenjim, a ti ako ćeš da sačuvaš naš imetak goni van svakoga ko je rad da viđe el u našem odžaku oblačno.

ZAŠTO SE KER SRDI NA MAČKU

U prvo vrime kad je bog stvorio kera i mačku oni su lipo živili, al' ti živio jedan dida pa on i baba imali kera, koji se zvao Butra, mačku i prase. Didin je bio ker, babina mačka i prase.

Ugojilo se jedared prase pa dida dotle navaljivo dok nije babu natiro da ga zakolje. Zaklala njeg baba al' je i didu poslala da joj donese u rešetu vode. Grabi dida, grabi, a u rešetu nikad vode, a neće da sluša na vranu što s đerme viče:

— Dida, voskom! Dida, voskom!

Baba dotle skuvala i po'ila prase, a didi zaklala i skuvala Butru. Ušo dida i kaže da ne mož' vode donet, a ona njemu kuvanog Butru misto praseta. Sila baba u zapećak, a mačka joj u krilu prede, dida opet 'ide i sve košćurice meće na stranu za Butru. Viče on Butru:

— Butro, ne!

A baba iz zapećka:

— Butru vabiš — u Butri se daviš.

Kad je dida to čuo o'ma' je vidio šta je, pa vikne na babu:

— Da bog da se u mačku pritvorila!

Ona se o'ma' pritvori, al' i ona vikne:

— Da bog da u kera se pritvorio!

I dida se pritvori. E, al' je baba bila bosa dida u opancima, pa se didin bat ne čuje a njezin se čuje. Šta će da otme od dide-kera opanke, srdila ona kera i srdila dok ga nije tako rasrdila da je 'tio raskidat, ona onda biž' priko jedne vode, a dida-ker za njom, al' požali da pokvasi opanke već i' skine na obali i zagazi za mačkom. Mačka pobigne natrag, ukrade kera-dide opanke i uju! i sad joj se bat ne čuje kad iđe za mišom, jel je u opancima, a ker joj nikad neće za nji' prostit.

K I K O N J A

Bio sin u oca i matere što je samo išo čuvat stoku. Jedared ide s ledine i kad došo na krstine njemu kažu:

— Ej, tebe tvoji oženili.

— A koju su uzeli?

— Tu i tu.

— Slušo sam za nju dosta, sad ću bar vidit kak'a je.

Nije to bilo da se ženu ko kog oće makar da je i momak ko ovaj. Bio jak, kad krava zapadne u brezdan on uvati za rep i izvuče, a ima kad izvuče i rep. Sad on i dalje čuva stoku, a mlada njegova samo kod kuće. Jedared ona radi, istresa vreću, a jarac dođže i sve oko nje. Svekrva bila malo dalje, istresa i ona vreću. Utom poslu snaja zvrcnila — prdnila. Mlada se još ni' zgrijala u kući, pa njoj osobito teško što je zvrcnila. osobito se uplašila što je kraj nje stojo jarac.

— Jarče, nemoj nikom kazat što sam ja zvrcnila, ja ću te nagradit, ja ću te obuć u moje najlepše haljine i metiću ti džerdane na vrat.

Jarac ko jarac — klima glavom ko da pristaje da neće nikom kazat.

— Al' nemoj, jarče, nikom kazat.

On opet klima glavom. Obuče ona jarca i mete mu džerdan na vrat. Svekrva došla pa pita:

— Šta si ti, snajo, tog jarca obukla?

— Eto ja zvrcnila, pa mu rekla da nikom ne kaže, da ću ga za to obuć i metit mu džerdan.

Svekrva metila prst na čelo: šta misliš, kako se to dobro nadesilo? I kaže sva vesela:

— Snajo moja, to je kod nas nešto novo kad snaja prve godine zvrcne, to će bit neka sreća!

Ku' će svekrva nego do svekra:

— Naspi vina! Naspi, da se veselimo!

— Šta je?!

— Sna' je zvrcnila!

Istom svekar naspe čašu već leti:

— Idem ja do vraćare da baš čujem il' će to bit sreća il' nesreća.

Ne da svekrva — ona će. Kad je došla od vraćare sve skače:

— To je na sreću!

Svekar o'ma' dovede svirače. Narod se skupio u avliju, pa se tu svira, peva i igra. U to došo kuči mladin čovek pa pita:

— Šta je ovo?!

Mater mu kaže:

— Žena ti zvrcnila pa sam ja ošla do vraćare i ona kaže da je to na sreću.

On imo za uvom nike čvore, metio prst na nji':

— Ko ovi moji čvor'i.

Ku' će šta će?! Kako je ovo ot'ranito?! Istom je oženit i več mu se to napravilo! Ima l' to još negdi?!

Ošo na dr'njak, sedi sam pa misli i jedared kaže:

— Idem u beli svet od ovi' luda da uteknem.

Ko će znat kud je pošo, a kad je došo do drugog sela u'vati ga mrak. Lupa on na jedni' vrati': oće l' ga primit na konak. U kuči bile mater i tri kćeri. 'Oćeju, primiče ga. Mater baš misiće kruv. One se sve posedale po banku, a najstariju kćer poslale na vodu.

Na kraj sela bilo visoko drvo, poda tim drvetom bunar. Ona ošla, mater bi več misila kruv, al' vode nema. Nema one, nema nje s vode, a oni nju čekaju. Jedared šta će — druga sestra ode po nju.

— 'Ajde kuči, 'di si, šta radiš?!

— Evo jaučem.

— Kog jaučeš?!

— Ne vidiš ovo drvo i ovaj bunar?! Pa šta misliš dok se ja udam, pa dok budem imala muško dete, pa ču mu nadit ime Kikonja, pa kad ga pošaljem na vodu, a on če se popet, past s drveta u bunar, jaoj, moj medeni Kikonja!

Kad je druga sestra to čula jauče i ona Kikonju, a onaj samo sluša, čuje čak u kuči. On čuje a mater i najmlađa kćer ništa. Nema vode pa nema, mater bi misila kruv pa pošalje sad najmlađu. Dodže ona na vodu:

— 'Ajte kuči, 'di ste, šta radite?!

— Evo jaučemo.

— Kog jaučete?!

A najstarija:

— Ne vidiš ovo drvo i ovaj bunar?! Nije ni ona vid'la

al' šta misliš ti dok se ja udam, pa dok budem imala muško dete, pa ću mu nadit ime Kikonja, pa kad ja mog medenog Kikonju pošaljem na vodu, on će se popet na drvo, past u bunar, jaoj, moj medeni Kikonja!

Istom to čula sad i druga tetka pa već jauče:

— Medeni tetkin Kikonja!

Ošla sad mater, a onaj sluša pa se misli: da su mi pričali ovo ja ne bi' poverovo, a šta sam ja mogo znat kad sam ot'ranit na ledinama čuvajuć' stoku.

Baba dodže s kćerima pa grdi:

— Šta ti misliš, ni udala se nije, a jauču Kikonju.

On sišo s banka:

— E, ove su još luđe neg' moji. Kad je tako idem ja kući, to je bar moja, ne moram tuđe lude slušat.

DVI DOBRE KOMŠIN'CE

Bile dvi komšin'ce, dvi dobre druge. Uvik pritrčavale jedna drugoj. Jedared tako slatko se rastalaćkale u kujni mlađe, a ova će kuvat grava. Sad se i ona druga siti kuvanja pa nagnila da će kući.

— Ta kud se žuriš, bože moj slatki, ne gori ti voda!

Žabu teško natirat u vodu, pa starija o'ma' ostane i kaže:

— Imaš ti pravo, tako smo se slatko zadivanile, a baš me i mrzi kuvat šunku. 'O'š da ja nju dam pa 'š je ti skuvat u tvom gravu.

Mlađa 'oće — zašto ne bi, ta vatri i loncu je sve'dno. Sad divan teče a šunka se kuva, puštila, bože, mast i kus pa da vidiš grava, sav se ugojio i ukašavio.

E, prošlo to malo vrimena, sad je mlađa komšin'ca došla starijoj. Ova baš vadi, natovarila kastronu s mašćom i fali se:

— Znaš, drugo moja slatka, danas ću peći fanaka.

A mlađa:

— Pa i ja sam zamutila fanke, al' da znaš kako su mi izašli za rukom, samo me mrzi da pečem. Kad si ti već navadila daj ispeči i moje fanke u tvojoj masti.

Ova druga već da će pristat od prve riči al' onda ko da se zvrcnila u glavu, pa se 'ko izrekla:

— Hej-hej, ispeć-ispeć! al' će tvoji fanki popiti moju mast!

Kad je ona to kazala a mlađa đipila ko zolja:

— A, juj-juj! kak'a si ti sebična?! Od mene ti žao to malo masti, a kad sam te ja ispomogla i tvoju šunku skuvala u mojem gravu onda ti bilo dobro, a?!

SREĆA ŠTO JE »DOBRO« ZN'O MADŽARSKI

Naši Šokci išli u planinu zarad vina. Kad su došli u podrum bilo zima. Tamo u planine kuće im'u Madžari pa jedan Šokac kaže da iđe ukrast od Madžara slame, ložiće vatru da se malo ugrije. Uputio se on k madžarske slame da će čupat al' ni' dobro ni potrko već i dotrko natrak.

— Šta je? — pit'u ga njegovi.

Kaže on:

— Kad se ja uputio da ću čupat Madžar kroz pendžer spazio, pa izašo i pita:

— Mi' csinász?

A ja njeme:

— Slame čupinjas!

On se iznenadi:

— El' ti znaš i madžarski?!

— Znam!

— Pa šta znaš?

— Znam kako se zove čovek.

— Kad znaš, kaži kako se zove.

— Ember!

— Dobro, a kako se zove žena?

— Emberača!

— A dite?

— Emberče!

Kad je on to sve čujo samo lati batinu pa mene:

— Megáj!

A ja: begaj!

Sve on to lipo pripovide al' ovi pit'u:

— Dobro, a 'di ti slama?!

— Kakva slama?! Sreća moja šta sam tako dobro zn'o madžarski, a da nisam ja bi' izgubio i glavu.

BOG I SVETI PETAR NA ZEMLJI

Smisli jedared bog da obađe zemlju pa povede i svetog Peru. Naprte oni torbu, a u nju pogaču i aloc! Dođu u jedno selo, a tu udovica oženila tri sina pa baš taj dan prave kuću najstarijem. Ljudi mladi, nisu još nikad kuću pravili, a nisu baš ni vidili kako se pravi, pa ne znaju. Nabili zidove, metnili striju al' ne znaju kako će istirat mrak iz kuće. Metnili oni već i vrata al' kuća velika pa to nije dosta svitlo. Šta će, šta neće, već se slože pa najstariji ode u kuću, uzme jednu dobru hajkaču, ta ko ruka debelu, pa udri po mraku. Vija on njeg napolje do vrata, a ona dva čekaju vilama pa bacaju napolje. Tako oni al' sve badava. Muče se nji' troj'ca kad banu ona dvoj'ca:

— Faljen Isus, ljudi. Dobru radnju dao bog!

— Amen uvik, dobri ljudi! Otkud vi? — i tu se oni porazgovore.

Pita nji' Petar šta rade, a oni kažu kak'a i' muka snašla.

— E, ljudi ljucki, ne triba to tako — već Petar do'vati o'ma' sikiru i ašov pa prosiče pendžere.

Svanilo unutra ko dan pa se ljudi čude, a drago njim što i' ovaj tako poučio i pomogo. O'ma' oni zadržali ovu dvoj'cu na konak i goste i' straboga.

Sutradan bog i sveti Petar opet tim selom i dođu do kuće što braća prave drugom bratu. Sve su lipo i ljucki udesili samo još da metnu veliku gredu za slime. E, al' su kuću na veliko skrojili, a greda kratka i tako ne mož' da

do'vati obadva zida. Šta će oni šta neće već doveli četri bika pa dva za jedan kraj grede svezali, dva za drugi, pa šibaj kandžijom da istegnu gredu. Muče se oni, tako i' zatekli ona dva.

— Pomozite, dobri ljudi, ako boga znate — svi prid ova dva.

Petar opet nije lin već uzme kraću gredu pa nadostavi na ovu i tako uredi sve. E, tu je sad radost pa siromašna braća zadržala ove opet na konak i goste mudre i dobre ljude.

Sutradan bog i sveti Petar opet po selu i uveče dođu kod jedne sirote udovice. Kažu oni da su došli da traže konak, pa ako bi dobili i malo večerice. Šta će ta sirota udovica kad vidi da su oni još siromašniji, već i' primi. Došlo sutra jutro pa će nji' dvoj'ca otić, a ona njima još da polu od svoje pogače na put. Zafali se njoj bog pa kaže:

— Šta danas započneš cio dan to radila.

Kako oni očli, a ona sirota udovica ostala brez luka i mrsa kako i' gostila, ona o'ma' kesu da pribroji ima l' još koji groš da kupi sebi malo brašna i već što triba. Broji ona, broji, pa kad počela a ono dodoveče ne mož' otrgnit ruku od kesice već samo vadi. Kad došlo veče soba puna dugera, ne zna šta će s njima.

Raščulo se to po selu pa jedan bogataš skoreni o'ma' otrče i nađe boga i svetog Petra pa i' zove na konak i večeru. Spremio se on, sve podrume ispraznio da i' sutra napuni zlatom, a ionako ima više neg' sve selo. Uveče ona dva stigli, navečerali se bogataški, naspavali se i ujtru dalje. Lipo mu se oni zafale na svemu i već ka' će otić kaže mu bog:

— Što započo to cio dan radio.

Kako oni očli a evo jedan prosjak na vrata.

— No, kad već za svog života prosjaku nisam udilio ovo jedared možem, ionako ću nabrojit pune podrume — kaže bogataš pa se privari i da onom srebrnjak.

Prosjak se poradovo, ta tu nikad ni mrvice nije dobio već su ga izvijali, pa sad ode i razglasi po selu. Prosjaci o'ma' sve trče, a kad oni tamo onaj samo dili. Svaki srebrnjak oplače al' dili makar prosjak i pet puta dođe. Prosjaci opet kad vid'li ni ne odlaze već svi oko njeg. Jedva čeka zagoreni da dođe veče — u kesi ništa.

A kad to veče došlo bog i sveti Pera stigli kući trećeg sina one prve udovice. Napravili oni već i njemu kuću, pa žena i pilića već nalegla. Nalegla piliće al' tuče kvočku doboga.

— Šta ti, dobra ženo, tučeš tu kvočku?! — zapita nju sveti Petar kad su stigli tamo.

— A kako je ne bi' tukla kad je izlegla piliće, a neće da njim da sise. Svi će pocrkat od gladi — ona njima.

— Ne triba njima sise već prikrupe i kaše — pa sveti Petar piliće lipo na'rani i nauči mladu kako to triba.

E, o'ma' nji' tu ugoste. Navečerali se, napili i do uj'tru naspavali. Kad uj'tru došla i dva starija brata, pa kad našli ovu dvoj'cu nisu i' puštili već tri dana gostili. Onda opet pali u šake onoj udovici što je bugere nakotila pa se Petar pridro da jedva vuče tarčuk.

Iđu oni kući pa naišli na jedne svatove. Čuje Petar svirku i igru pa bi i on u svatove kad mu trbu' pun. Kaže njemu bog da ne iđe jel on 'oće s njim da divani, al' Petar baš 'oće.

— Ja bi' išo, meštre, — pa ovamo i onamo i bog njeg' pušti.

Očo Pera u svatove al' ne vidi da mu je bog stvorio na leđima tambure. Kako on u svatove, a svaki na njeg:

— Oho, čudnog li tamburaša! Ded ti sviraj! Udri, tari pod noge!

Petar se zbunio pa se okreće ko lud, a oni svi tamburaju po leđima, pa:

— Žuljaj, udri!

I jedva Petar uteko.

— Ao, meštre, — kaže — ta ovi me skoro istukli. Ne znam šta i' napopalo — svi bi da njim sviram.

— E, kad ti ne'š da slušaš — nasmije se meštar i odu dalje.

Došli oni već blizo svoje kuće, a sveti Petar će onda:

— Jelte, meštre, zašto smo mi išli sad po zemlji?

— Zašto, Pere? — meštar njemu — zato da te naučim pameti. Jesi vidio ona tri brata? Onima smo malo pameti dali, a tušta dobrog srca, pa smo njim morali pomoći kad smo tako uradili. Je l' tako, Petre derane, — pita još njeg meštar.

— Ta tako štogod.

— Jesi vidio onu sirotu udovicu? Ona nas je ugostila iako je bila sirota. Nju smo tribali nadarit. Je l' tako, Petre derane?

— Tako štogod, meštre.

— Onaj bogataš nas opet zato zvao što je gladan zlata, a ne zbog dobrog srca i zato smo ga morali kaštigovati. Je l' tako, Petre derane?

— Ta tako je, meštre, tribalo ga je — kaže Petar.

— A je l' tebe tribalo kaštigovati, Petre? — na njeg meštar.

— Hajte, meštre, da se žurimo jel nećemo ni dodoveče stignit kući ako se zadivanimo — na to Pera deran, pa se načinio mikast ko da ne čuje.

STEČE JOŠ DVI NOGE

Bili dvojica što su u mladosti bili ko dva brata, a kad su se poženili dugo vrimena nisu se vidili. Jedared bio velik vašar i tamo su se snašli.

— O, vrag ti otac, pa 'di si ti?!

— Anđeli će ga znati! A di si ti?!

— E, mogli smo i umr'ti u zapećku da se više ne snađemo.

— Pa kad smo se snašli da pijemo rakije i rakije — jedan zove.

A drugi:

— E, ne smim ja piti rakije.

— Zašto ne bi smio?!

— E, čim pijem izgubim noge

— Ta kako to?! — onaj će. — Ja onda još dvi stečem pa idem četvrnoške.

GLAVA KRALJ, SRCE TRI DUKATA

E kaže, bila tako dva brata pa jedan siroma' a drugi znaš da nije mogo bit siroma' kad je zlatar. Sad zlatar bi valjda i pomogo svog brata, ta brat mu je, al' žena ne da još ni da njevoj kući dolazi onaj siromak, a ne da ga još i pomažu. Zlataru je to malo i žao — dao mu je bog svega dosta, i bratu bi bilo — al' šta će čovik kad žena ne da. Siromaku nije to baš milo al' zato voli on svog brata, ta jedna mater i' rodila. Siromak je tako pust da ni kruva nema već ide svaki dan po šumi i kupi korenja, divljeg voća i već šta nađe, pa tako 'rani ženu i dva mala derana. Dakle ide on tu svaki bogovetni dan, pa jedared granja, jedared korenja i uvik donese što mu triba.

Tako i sad, traži on tu po šumi granja kad jedared opazi on jednu 'ticu 'di stoji pod drvetom, a ta 'tica nije ko druge 'tice već zlatna. Ej, pomisli on kad je to ugledo, ta da je njemu ta 'tica on bi bio bogat čovik. Ni' se on tu dugo mislio već ti on uzme jedan velik suvarak pa polagano, polagano i prišunja se do 'tice pa će je ubiti. Sad bože pomozi! Zamane i naglo udari suvarkom po 'tici, e al' kako, — kako nije, dosta to da je 'tica brža bila i odletila baš kad bi je ubio. Sad 'tice nema pa nema, al' kako je udario ispalo iz nje jedno zlatno pero i to tako leži na zemlji. Dok je on tu trčo i trčo za 'ticom nije ni pomislio na pero, al' kad je već vidio da je naći neće vrati se on rad' pera. Kad nije 'tica dobro je i pero, pa ti on njega u džep i odnese kući.

Uveče, kad su dica zaspala, pokaže on to ženi pa će nju zapitat šta bi oni sotim mogli uradit.

— Znaš šta, čov'če, — kaže njemu žena kad je razumila stvar — odnesi ti to tvom bratu, on je ionako zlatar, pa će to procinit, a možda će i kupit. U ovoj sirotinji baš ne bi bio na odmet koji groš.

— Ja ne marim — pristane čovik.

Odneće on to svom bratu pa nek onaj to procini šta to vridi. Sutradan kako svanilo a on bratu i pokaže mu pero. Hoj, brate moj, kako onaj ugledo pero on o'ma' skoči na siromaka, pa:

— 'Di si ti to ukro?!

— Ta kako bi' ja ukro — obrani se ovaj i sve mu po istini kaže. Kaže mu i 'di je i kako je došo do pera i već eve od maka do konca.

— E, kad je tako onda je u redu — kaže njemu onda brat. — Ja ću tebi dat za ovo pero pet dukata, al' ti gledaj da dođeš i do cile 'tice. Ja ne znam šta bi' ti dao kad bi mi je dono.

O, 'oće siromak, obeća on da će mu donet cilu 'ticu, uzme pet dukata i ode veso kući. Kako ne bi bio veso, ta toliki novac za života nije ni vidio, a ne da je imo. Da on ženi dukate i ispripovida kako ga je brat primio. Sasluša njeg žena pa će onda:

— No, sad kako je tako je al' sad vidim da to pero vridi više. Fala bogu i na ovome, sa' ćemo se malo okripit i okrljat, a ti gledaj za cilom 'ticom — još će ona na čovika — al' nju ne damo tako lako.

— Ni ne damo — pa čovik dan i noć po šumi traži 'ticu.

Šta misliš da je njemu do cile 'tice doći? Koliko tamo ima pera, koliko je to pet i pet dukata?! Sad on nema mira već samo po šumi, pa ćavira na sve strane ne bi l' ticu 'digod ugledo. Prošlo tu dobrim vrimena, već se sav izmučio, kad jednog jutra evo ti 'tice, ugleda je 'di izliće iz jednog trulog 'rasta. Daj on o'ma' tamo, a kad on u 'rast, na ležaju jedno jaje al' ti to nije jaje ko jaje već sve zlatno. Obraduje se on tom al' mu baš nije pravo. Ej, bože — misli se on — zašto tu nema čitava kotarica jaja, kad znam da 'tica sad neće više doći ovamo otkud su joj jaje odneli. No ništa — o'ma' se on i pridomisli — kad nema više dobro je i ovo.

Ode on s jajetom kući i dogovori se sa ženom da i ovo odnesu bratu. Možda će on i ovo kupit, šta ko zna! Šta će to njima, oni to nionako ne mogu hasnirat, a on je zlatar, njemu to već triba. Ode on bratu i kaže kako je i šta, pa ako 'oće da i jaje eto kupi. Ne mari ovaj, kupiće, al' samo tako ako mu i 'ticu donese. 'Oće siromak, kako ne bi.

— No dobro — zlatar će onda — za ovo jaje ću ti dat petnaest dukata, al' pazi dobro da mi i 'ticu doneseš.

Primi siromak dukate al' sad već nije siromak, sad već ima dvadeset dukata. Raduju se sad svi. Istina znadu oni da to više vridi, al' za nji' je dobro i ovo, fala bratu i na tom. A još kad bi mu i 'ticu mogli prodat! Čovik se malo

okripio pa vreba na onom 'rastu i dan i noć. Nikad kući već mu žena tu nosi 'ilo. Prošlo tu opet vrimena, 'tice nikad ni na ovu stranu dok jedno veče nije naišla oluja, a s njom evo i 'tice. Ku' će sad, 'di će sad stat, siromak sve drće, kad jedared ona hup-cup upravo u 'rast pa na ležaj. Kako ona na ležaj, a ovaj unutra i u'vati je na noćištu. Oluja, kiša pada, al njemu ni đavo ne naudi. Ide on kući s 'ticom pa se raduje, bože! Šta ću sad dobit za nju — misli se — ta bogat čovik sam da u selu više nema.

Otrčo on kući ko brez duše pa ženi jedva 'oće pokazat već o'ma' bratu. Kad je onaj 'ticu vidio ta od čuda skoro zanimio. Kako ova perje ima — misli se on — ta za to ću milijune dobit. Ta perje fino da ga samog neće moć ni hasnirat već će morat bakra mišat više neg' zlata.

— No, brate, za ovo ću ti dat hiljadu dukata — kaže zlatar onda ovom. — Budi bogat i ti.

O, bože, hiljadu dukata! On će imat hiljadu dukata, on koji nije o tom ni klapio! Juj, ta kako on to ne bi primio — kurtala i 'tice i svega, daj ti vamo dukate. Zaodio on, brate, i sebe i ženu i dicu, nisu više ni drpavi ni gladni, pa i' sad i strina zlatarka prima. Zlatar opet o'ma' dozove svoju ženu pa joj naredi da sutradan zakolju 'ticu i da je skuva, al':

— Svako perce da si mi očupala i pridala — zapriti joj.

Tako to i bilo. Sutradan žena zaklala 'ticu, svako pa i najmanje perce očupala i pridala čoviku, meso opet u lonac i među golupčijim skuvala. E, al' kako sad već dica siromaka mogu dolazit oni su i došli, i 'di će 'di neće već oko strine u kujnu i ovamo-onamo, izvade oni tu ticu iz lonca. Drž' oni bržebolje i jedan do'vati, šta će već glavu, a drugi ščepa srce, friško progunu i 'ticu bace opet u lonac. Ne vidi to ni strina zlatarka, a ni zlatar. Baš je njima do glave i srca kad su toliko zlatno perje zapatili. E, al' je to opet tako bilo: ko po'ide glavu od te 'tice taj mora postat kralj pa bio on prosjakov sin, ko opet progune srce tom će svako jutro osvanit tri dukata pod glavom. Sad to još niko ne zna.

Uveče mater legla nji' dvoj'cu ko i obično, a ka' će uj'tru namišćat krevet pod uzgljancom tri dukata.

— Alaj, čov'če — kaže — šta ti pridamnom sakrivaš novac pod dičiju uzgljancu?! — ona žena misli da je to

čovik tamo sakrio. — Ako ti triba koji groš ti uzmi, a šta tu sakrivaš od mene — o'ma' ona na čovika.

— Ta kako bi' ja, ženo, od tebe sakrivo, već si ti to sakrila od mene — čovik će na ženu kad je čuo na čemu je stvar.

Tu ti se oni cio dan svađaju oko tog, a ne znaju šta je. Sutradan uj'tru žena će opet namišćat dičiji krevet, a kad tamo pod uzgljancom opet tri dukata.

— Ama šta je to tebi, čov'če, jesam li ja tvoja žena je l' šta da ti od mene sakrivaš novce?! Tvoje su pa i' troši al' od mene i' nemoj sakrivat — opet žena hu-bu na čovika.

— Iđi, ženo, bog s tobom, kak'i ti dukati ušli u glavu — čovik će opet na nju — to si ti sakrila pa sad na mene 'oćeš.

I tu ti se oni svađaju opet cio dan. Jedared se čovik siti čemu pa će on na ženu ko pametan:

— Znaš šta, ženo, da mi prigledamo naše dukate jesu l' oni u redu. Tu se meni štogod ne sviđa!

Pristane žena. Kad oni pribrojili svoje dukate, a dukati svi tamo i još ono šest pritiče. Kad je to čovik vidio on se malo zamislio.

— Ženo, — kaže — oko dice nije štogod u redu, već da mi nji' razmistimo, jednog na jedan krevet drugog na drugi pa ćemo uj'tru vidit.

Pa ne divani ovaj ludo — i žena razmisti dicu, a ka' će oni uj'tru gledat ono pod glavom onog što je 'ticino srce proguto tri dukata.

— Joj, ženo, jesam reko da tu nije sve u redu? — počne čovik lupat glavu i šta će već ode bratu.

Kaže on njemu kako kod dice već tri jutra po tri dukata nalaze, a ne znaju otkud.

— E, to već nije dobro, ta dica jel 'digod kradu jel ma otkud otimaju, al' to čisti poslovi nisu — brat će njemu kad je to čuo. — Nemoj ti čekat— još će zlatar — već ti nji' al' o'ma' ubi jel ma kako utamani da ne bi došo u nevolju ako i' u'vate.

Joj, bože, dica još nisu ni osam godina pa da i' ubije? E, al' šta će ako i' uvate pa ljudi patvore na njeg da i' je on na to nagovaro. Šta će šta neće već će on nji' lipo odvest u šumu i tamo ostavit, to je najbolje. Uzme on dicu o'ma', pa:

— Ićemo, dico, malo u šumu — i odvede i' duboko u šumu i okolo, okolo pa jedared njule! od nji' i nestane.

Sad tu dica njega tražila i tražila, tako se i zaplela u šumu i tu i' veče zateklo. Šta će, nagrnu oni trave, mahovine i suvog lišća pa se tu umotali i zaspali. Kad uj'tru ustali pod njevom glavom tri dukata. Sad dica su već toliko znala da to vridi štogod pa uzmu dukate i podu dalje. Prošlo tu vrimena, 'rane se oni korenovima i voćom, a svako jutro tri dukata pod glavom. Šta će s njima kad je svud okolo šuma, ne mogu i' potrošit, pa se već dosta nakupilo. E, al, dao bog i nadugo naiđe na nji' jedan stari dida, lovas.

— Šta je, dico, šta vi tu radite? — o'ma' dida na nji'.

Kažu oni njemu sve šta je i kako je i da su iza oca tu ostali i da njim svako jutro tri dukata osvane pod glavom. Didi drugo nije ni tribalo već on nji' zapita:

— Pa je l' bi vi 'tili doć sa mnom?

'Oće oni, kako ne bi, i o'ma' oni didi dukate, a dida nji' za ruku i odvede u svoju kolibu.

— Vidi, baba, šta ti ja vodim!

A baba se, bože, obradovala — kad nisu imali dice — pa o'ma' dicu okupala, mala ruvašca njim kupila da dida ni ne zna, dida opet prvo njoj ništa ne kaže o dukatima. Kad je kazo i za dukate, a ono radost još veća. Tako dica tu i ostala i odrasla. Dida i' naučio loviti, ta 'di oni namire moradu pogodit, ta i u iglen vr' znadu pucati. Prošlo tu vrime, dica devetnajst-dvadeset godina, dida se već obogatio pa se i on poplašio da to dica ne kradu 'digod i smisli on da i' se kurtališe.

— Eto, dico, ja sam vas dosta 'ranio i podigo, a sad je vrime da se ženite, pa idite kud koji — kaže njima dida jednog dana.

'Oće oni, nema tu nikake zamire. Lipo se oni didi zafale što i' odranio i zakrilio, uzme svaki svog konja i oružje, i sotim odu. Išli oni dobar komad zajedno sve dok nisu došli do jednog raskršća.

— Znaš šta, brate, — tu će onaj što je glavu iz'io — da se mi tu rastanemo. Ja ću zabost bricu u onaj 'rast, pa ako se koji od nas tu vrati i bricu nađe krvavu, taj nek zna da je drugi mrtav.

Pristane onaj i tu oni zabodu bricu u 'rast i rastanu se, jedan na desno drugi na livo. Onaj što je srce iz'io on ode

upravo u šumu pa će lovit. Ide on po šumi i traži i traži kad jedared spazi on daleko, daleko jednog zeca.

— E, ti mi se ne'š oteti!

Namiri pušku i na mistu ga ubije. Uzme on zeca pa će ložit vatru, al' baš u to vrime spazi on dim jedne vatre.

— Šta ću ložit kad onamo gori, — pa se on krene do one vatre da tamo ispeče zeca.

Ode on na dim, a kad bliže a ono ispod svakog drveta se čuje niko stenjanje ko da kome jako stežu prsa. Što vatri bliže a stenjanje jače.

Šta to sad mož' biti — misli se on i sotim sve bliže i bliže vatri. Došo on sasvim blizo, a kad tamo to ti čudna vatra. Velika vatra gori, više nje sadžak, a na njemu jedna kamen'ta baba i oko nje devet' puta obavijena kamen'ta zmija kojoj je samo glava još živa.

— Alaj, brate, kad bi ti na ovu vatru metnio barem još tri grančice, al' da na svakoj ima po troje rašlje, mi bi se oslobodili od kamena pa bi oživili — progovori zmija kad se ovaj približio.

— O, sirote! — pa on o'ma' daj traži i nađe u šumi tri grančice koje imaju po troje rašlje. Donese on to o'ma' i s njima u vatru. Kako on to u vatru, a plamen bukne do neba u šumi nastade strašan jauk ko da sva drva plaču i uto skoči iz vatre živa baba, a i zmija. Al' ti se zmija nije šalila već o'ma' skoči na jedno drvo i devet puta se obavije oko vrva, zatim se sklizne s njeg, a na vrvu ostade jedna mala ko vatra crvena zmija pa i ta devet puta obavijena.

— Šta je to?! — poplaši se ovaj kad je to ugledo.

— Šta je?! Sa"š ti vidit šta je — na njeg će baba i zatim skoči do svoje zmije, zmija se opet obavije i hajd u vatru obadvoje i skamene se ponovo.

Vatra počne gorit ko i prije. Onaj se sad tu čudi pa pogled' ovamo, pogled' onamo kad jedared ono drvo skoči iz zemlje, a on potrč do vrva korena ko da ga kogod vuče, obavije se devet puta, a drvo skoči opet u zemlju i on počne stenjat ko i oni ispod drugi' drva.

— Jesi l' vidio šta je?! — vikne onda baba iz vatre. — Ko sa mnom učini dobro taj dobije ovo. Bisnog kera ne triba milovat.

Tu ti stenje sva šuma, ne samo jedno drvo već ispod svakog stenje po jedan. E, al' onaj što je iz'io glavu od

zlatne ’tice, onaj se već naputovao i vratio se do raskršću, a kad on tamo, vidi da je nož krvav. Sad je već znao da je njegov brat mrtav pa se on o’ma’ krene da ga traži, barem će ga sa’ranit kad je već mrtav.

Odio brodio i tušta zemalja već prošo dok jedared nije došo u jednu varoš, pa će tu svratit u veliku mijanu da se nauž’na. Dobro se on tu nauž’no, dugo već nije ’io kašikom, pa će on zatim iskat ’ladne vode da malo razbistri glavu.

— Ej, gospodaru, — mijandžija će njemu — da je kod nas tako lako vode dobit, al’ tu svakog miseca moramo dat divojku da je zmaj po’ide i samo onda dobijemo vode. Vina ima ko kiše, al’ vode samo za lik, gospodaru, jel svega taj jedan bunar imamo u svoj kraljevini, a u njemu zmaj sidi. Eto, sutra će nosit kraljevu ’ćer da ona pogine, već smo dotle dotirali.

— Pa ’di je taj bunar? — pita ovaj mijandžiju kad je rič razumio.

— Šta će vam to, gospodaru, bolje da ne znate da ne vidite kako će kraljeva ’ćer glavu izgubiti — odma’ne mijandžija.

— Ne brigaj ti ništa — ne da se ovaj — već ti samo kaži ’di je taj bunar, a za drugo nek’ te ne boli glava.

Dobro, kad je tako uputi njeg mijandžija, ovde i ovde i ode on upravo tamo. Došo on blizo tog bunara, kad tamo vidi niku kapelicu.

— Da se barem prvo bogu pomolim — kaže — ka’ću već na zmaja — pa će on u tu kapelicu.

Kako on da će vrata otvorit, a ispod praga ispane prid njeg jedna cidulja, a na cidulji piše: »Iskopaj ciglje ispod praga i izvuči sablju što je pod pragom, s njom ćeš ga ubit.« O’ma’ on daj kopaj i nađe tu sablju pod pragom i uzme je.

Prošlo tu vrime, nije ni mislio da je već jutro, kad jedared začuje on ’di udaraju bubnjove, kako sviraju i prate kraljevu ’ćer zmaju. Svi su u crnom kad znadu da je više živu vidit neće. Smiri se jedared svirka, pa će onda izać i on iz kapelice. Od svita onda već ni traga, svi su pobigli, samo je kraljeva ’ćer tu ostala. Ona ku’ će bižat, njoj je sve’dno — ako pobigne od zmaja ubiće je ljudi što njim nije vodu zaradila.

— A šta si ti tu došo, neznani delijo, kad već ja moram glavu izgubiti — na ovog će ona kad ga je ugledala. —

Biž' odale dok možeš, jel sa' će zmaj iz bunara pa će i tebe progutat.

— Ta ja mislim da neće — ni tebe, a ni mene. Ti tu samo sidi i suze ne roni — al' se uto voda već muti.

O'ma' ovaj kod bunara nuz rovaš, a zmaj na svaku stranu od rovaša ispruži po tri glave, pa zviždi i ziva do straboga! Ma'ne ovaj sabljom i ociče mu tri glave što su bile na njegovoj strani. Zmaj se razbisni, okrene tamo druge tri, a ovaj opet fickac! i opet odlete tri glave; zmaj opet ma'ne na njeg žvalama i opet odlete tri glave i opet tri i tako zmaj pade mrtav.

Kad se sve smirilo svit počo dolaziti rad vode. Oni su se dosad sakrili, kud koji i nisu ni nos pokazali od stra'. Sad misle da je zmaj kraljevu 'ćer već izio, a za ovog deliju ni ne znaju. Kad oni tu, a kraljeva ćer živa.

— Šta, ti nisi očla zmaju — mi nećemo dobit vode?! — pa će njoj da će je ubit.

Al' uto skoči i onaj, pa:

— Ne, braćo, ne dirajte u nju, ja sam zmaja ubio.

— Šta je?! — pa svi bliže, a kad tamo vide oni glave zmajeve.

Hu! o'ma' tu pokidali crno sa sebe pa u svirku i u veselje. Daj mi te igre i daj mi tog veselja. Ljudi se napili vode i svi se opili, tako dugo su je bili željni. O'ma' tu sav narod prid kralja i kažu oni njemu da za tog mladića triba da se uda njegova 'ćer. Ni kralj nije drukčije mislio i tako ovaj što je iz'io glavu zlatne 'tice postane kraljev zet, a već posli kraljeve smrti kralj.

Sad prošlo tu fajin vrimena, živi on srićno, kad jedared siti se on zašto je ovamo došo. Kaže on ženi šta je i kako je i o'ma' se spremi pa će ić brata tražit. Ode on po šumama, po ritovima i planinama i odio brodio, svud se okrenio dok nije i u tu šumu došo. Kako on tu koracio o'ma' ti on čuo ono stenjanje. Sluša on, a ono ispod svakog drveta stenje. Sluša:

— Šta to mož' bit, bože moj, ta to je niko čudno zlamenje — misli se on. — Tu triba paziti. Bože, ti pomozi! — pa on u šumu al' se čuva svačeg.

Iđe on, trabunja svudan, a sva šuma stenje, pa sve ispod zemlie. Vidi on posli i to da na vrvu svakog drveta stoji mala ko vatra crvena zmija. To se njemu još više ne sviđa, pa se on još jedared prikrsti i »bože pomozi«. Iđe

on sad dalje kad jedared vidi on i vatru, pa će bliže. Kad tamo, vidi on sadžak i 'di pod njim vatra gori i kako na njemu sidi kamen'ta baba i oko nje devet puta obavijena zmija, pa i ona sva od kamena samo joj glava živa.

— Alaj, brate, kad bi ti na ovu vatru metnio tri grane koje po troje rašlje imaju ti bi nas od kamenila oslobodio — o'ma' njemu zmija.

Vidi ti nji', zmija pa divani, tu se triba čuvati! Sad ništa, ode on i nađe tri tak'e grane, ociče i' sabljom i odnese tamo, al' sablja uvik u rukama.

— Alaj, brate, šta će ti ta sablja?! — na njeg će zmija.

— Bože moj, valjda ne možem s prstom ocić ove grane — pa on to baci u vatru.

Kako on to u vatru, a plamen bukne do neba i iz njeg iskoči baba i zmija, al' ti se zmija o'ma' uputila na drvo.

— E, nećeš! — pa on do nje i prisiče je sabljom, a ona na to nestane ko da je zemlja progutala. — Šta o'de stenje? — o'ma' on na babu.

— Ne znam, sinko — pravi se baba nemtutko.

— Znaćeš ti o'ma'! — lati se on drugog divana pa babu sabljom i ociče joj jednu ruku.

— Joj, joj, sinko, nemoj dirat, kazaću ti — o'ma' se babi odrišio jezik.

— Zato kažem! — a sablju ne ispušta. — No divani — zapriti još.

— Tu stenju ljudi koji su obavijeni devet puta oko vrva korena — kaže njemu baba, a sva drće od sablje.

— A kako nji' mož od tog oslobodit?

— Joj, sinko, kad ja to ne znam — počne se baba opet prinemagat.

— Ne znaš?! — a već 'oće da siče.

— Znam, znam, sinko, samo me nemoj dirat — opet sablja jezik driši. — Popni se na svako drvo i ubi onu vatreni zmijicu, tako ćeš i' oslobodit.

— Dobro, al' da mi ne bi pobigla — ma'ne sabljom i ociče joj obadne noge.

Popne se on o'ma' zatim na najbliže drvo i ubije zmijicu. Kako on nju ubio drvo se izvrne iz zemlje, a s vrva korena se odmota čovik i sav se niki odbaci. Tako on redom i nađe i njegovog brata, a kad je pogledo u jamu

’di je koren bio ono puno puncato dukata. Kako i ne bi bilo, ta koliko noćiju je tu bio toliko puta tri dukata.

— Av, brate,— kaže onaj kad su se već izljubili — što sam ti se na ovom korenu namučio! Kadgod se drvo napije i na’ide ono naraste malo pa uvik dublje u kamen, a ti na vrvu korena kopaj kamen! No ništa zato, jel sad sam jak da me ni grom neće savladat.

Al’ i jeste jak, one mišnice ko čvorovi od drveta. E, tu oni sad ubijaju zmijice nika tri miseca dana pa ti se šuma sva napunila ljudi. Tu su ti govedari, volari, čobani i svinjari, majstori i parasnici— ta svakog vraga u toj šumi. Idu oni sad dalje, traže, i došli do jedne velike planine pa će i priko nje prići da vide ima l’ i tamo zmijica. Priće oni al’ je planina straboga visoka, triba se dugo i dugo penjat priko nje.

— Nećemo se mi penjat ni gnjavit— kaže onaj s korena i ni pet ni šest već se zatrče i probije glavom sav kamen u planini— al’ odjedared!

Prošli oni sad kroz tu puklotinu u planini i već će izać na drugu stranu al’ se tu stvori jedan veliki ’rast, pa zatvorio put prid njima. Šta će već ded, tu će oni pilat ’rast i ovamo pa onamo, al’ ti se u to rasrdi onaj s korena pa ne da, već:

— Puštite vi samo mene.

Pa kad je onda zgrabio ’rast u šake al’ na paramparčak ga smrvio. Kako ’on njega smrvio, a iz njeg ispade ona kamen’ta zmija s babe i pritvori se u lipu divojku.

— O, ti si moj otkupitelj, za tebe ću se ja udat.

Skoči ona korendžiji oko vrata i svima isprípovida da je ona najstarija ’ćer ovog i ovog kralja i da je nju baba uklela:

— Da sam zmija i da vabim ljude dok me kogod ne ubije a kad me ubije da sam u ovom ’rastu dok ga kogod na paramparčad ne zdrobi. Sad sam i ja i svi ljudi s korenja izbavljeni, a baba je dosad već crkla, krv joj je istekla iz nogiju, sad se mož’mo veseliti.

Tako oni i urade i daj tu u veselje i u svirku, al’ ti onaj brat što je glavu zlatne ’tice iz’io navalio na onog da ide njegovoj kući. Navalio on nek dođe da vidi kako on kraljuje i sve ga nagovara, al’ korendžije ne dadu. Ni čobani, ni volari, ni svinjari neće ni da čuju, već ovaj sa ’tičijim srcom nek’ ostane tu i nek’ njim je kralj, a kraljica ka-

mena zmija. E, kad je tako nije drukčije, ovaj s glavom se lipo oprostio od nji' i ode kući u svoje kraljevstvo, a brat s dukatima ostane i uzme se s onom divojkom od zmije i postane tu kralj. Tako eto postane kralj i jedan i drugi i kraljuju još i danas ako nisu umrli, a ako su umrli bog će znati šta je s nji'. Ko od vas zna šta rade nek mi kaže. Dabome.

PUCAJ NA PEČENU GUSKU

Cigan služio kod gospodara. Jedared će oni da idedu u lov. Gospodar metio u torbu pečenu gusku i kruv za kojeg kaže da je to cipovka.

— Torbu ćeš ti nosit, — kaže gospodar — u njoj je cipovka i guska pečena, al' ne smiš jist.

— 'Oćemo l' daleko?

Gospodar zakoturo bundivu s briga:

— 'Di stane tamo ćemo.

Ošli za bundivom, idu pa idu, jedared cigan odgladnio. Uzo cili kruv, otkinio nogu pečene guske i najio se. Došli oni do bundive, odgladnio i gospodar.

— Daj torbu.

Sio na bundivu pa će da jide, a kad tamo kruva nema.

— 'Di je moja cipovka?

— Kak'a cipovka?

— Ova što je bila u torbi.

— Gospodaru, ja sam mislio da je to kruv pa sam pojio.

Gospodar se srdi:

— Reko sam ti da ne smiš.

— Cipovku, a ja mislio za mene je dobar i kruv.

Gospodar će sad latit gusku pa skoči ko da ga muve štipaju:

— A 'di je noga od guske?!

— Evo je.

— Jedna! A 'di je druga?!

— Nema je, nema guska dvi noge.

— Kako to da guska ima samo jednu nogu?!

Čopor gusaka stoji na snigu pa sve stoje na jednoj nogi, drugu uvukle od zime, pa cigan pokaže:

— Gospodaru, pa vidiš da i ove nemaju dvi noge neg samo jednu, zašto bi tvoja imala dvi?!

Gospodar se rasrdi, pukne u čopor međ guske, one se uplaše i sve ispruže i drugu nogu.

— Vidiš da imaju dvi, sad sve stoje na dvi noge — prodera se gospodar.

A ciganin:

— Gospodaru, pa ti pucaj i na onu pečenu, možda će onda i ona pružit drugu nogu.

NE LAJTE GOSPODARU

Bio trgovac, svakog pozna, čovik račundžija na riči i pismu, nadivanit i načitan, za uraditi spreman. Kad dođeš k njemu u klompa' ti si iz dućana ošo u čizama — proda ti sve — al' neće te izrabit. Volio i šalu, a da te i najidi ako to tako triba.

Bila jedna bunjevačka kuča što ranije bila oboružana sa sim i svačim, a sa' pošla sa gorjeg na gorje. Da u toj kući poštivau novce oni bi imali kamaru novaca al' sve u kuči tako ot'ranito da na novcima ne sidi več troši širom. Ni žene ne dau k sebi, ne odstupau kad navalu trošiti — onda i' pusti kraju. Došla Bunjevka iz te kuče u dućan i kaže:

— Tražim svile oblak farbe na nebeske grane.

Trgovac znade da bi u toj kuči svaki pametan več okrenio plakat a ne trošiti, pa kaže:

— Oćete l' od one svile što penje jarmove na tavan i prodaje atar?

Ona odgovara ko da džak istresa:

— Oću i te al' pod uvitom da mi date i od one svile: ne lajte, gospodaru!

LOPOVSKA SVIĆA

Išli niki trgovci na vašar. Spavaće u jednom šumarku. Legli koji na kola koji pod kola, a jedan pazi na konje. On će jedno vrime pa će za njim drugi. Kad bilo niko dobo noći onaj na paši vidi kako je kod kola došo lopov. Zapalio niku sviću, metnio na zemlju i počo privrćat po kolima i trgovcima.

Baš taj što je čuvo konje imo bisnu kobilu, ona se našla kod kola i dok on nije došo sebi kobila se vurila, lopova baš u glavu, ubije ga. Trgovac će sad doć pa drmat drugove:

— 'Ajte ustajte, ustajte da vidite šta se dogodilo.

Drmaj, privrći, al' nikog da razbudi. Svića gori al' nikako da dogori ni da se utrne, nit njoj mož' blizo. Tako to bilo sve dok sasvim nije svanilo. Sad se društvo razbudilo, svića dogorila, pa će oni gledat tu sviću, a to dičija ruka.

ZNA KUD ĆE POSLATI SMRT

Jedan deda imo babu što nikad nije ćutala. Deda radi i radi, baba u tri dana skuva jedno nasuvo pa to pogreva. On mekan ko blato pa ga ona samo tera, nikad mu ne da u miru da se zagreje u svom gnjizdu. Ni ne spava s njim neg' ona u velikoj on u maloj sobi.

— Deda, prosecaj jalov kukuruz.

— Deda, pokosi muvar.

— Deda, oberi vinograd.

— Deda, potovari kukuruz.

— Deda, prevati se živine.

Posle Miolja vinograd se obro, zemlja sva obrađena, al' šta je to babi?! Opet podvikne:

— Deda, u šumu, uzmi drva seć, bar troja kola zaradi.

Otišo deda, misli: sa' ću ja to. Zaradi troja kola drva, dotovari, al' šta je to babi?! Njina kuća bila da se svakojako našlo posla. Ujutrudan baba:

— Misliš ti mož' to da bude da ne radiš?! Valjda će ti komšija iseć drva?! Sikeru u šake, nemoj brbljati.

Čovek se ustane al' misli: zar ovo čeljade nikad neće ljudski?! Ništa, izumeo on šta će, kako babi da podmetne nogu.

— 'Oćeš mi pravo kazat, da te pitam nešto — kaže babi.

— Ne znam o čem pitanje.

— Dokle ću ja ovako radit?!

— Dok smrt ne dođe po tebe.

— Tako? E, babo moja, pravo da kažem kad sam se ženio nisam znao da ću na bećarušu naić.

— Ti da nisi bećar mene ne bi ni pito ovako što.

— Dakle dok smrt ne dođe po mene?

— Čuo si.

Deda misli: e, ako je po volji mož' da bude kako baba kaže, da on radi dok smrt ne dođe po njega. Ujtrudan on ne ustaje. Evo babe, podvikne:

— Je l' to red?!

Deda tobože:

— Nije.

— Šta onda čekaš — da ti pošaljem keru i dvoje-troje kučadi da te mole?! Ustani se, na poso!

— Jesam ja ždrocar, jesam ja to zaslužio babo?!

— Dosad nisi — sad jesi.

— E, kad jesam vi'te vi, babo, — on ko daje čest — ja danas neću ustati.

— Je l' to red?!

— Jeste.

— Sad si reko da nije. Ustani se.

— E, babo, neću.

— Na poso.

— Neću. Ne radim ja više. Ja sam moje do sinoć odradio i odvečero.

— Je l' to uozbilj?!

— Babo, meni se javila smrt — danas uveče dolazi po mene.

Kad je baba to čula samo podvikne:

— Čokanj njoj! Samo ti lepo radi, a ja ću smrt uredit. Ti lezi u moju sobu, ja ću u tvoju pa će smrt doć k meni, a ja već znam kuda ću je poslat!

Dobro,' oće deda al' oma' — i pređe u babin krevet.

— Večeras tu lezi, a sad radi.

— Babo, ja bi' teo al' ne možem kao usprkos, ne možem dok ne vidim šta će smrt.

Hajde — misli baba — jedan dan nije život, nek jedared u životu bude i tako. Dođe veče, baba legla u dedinu sobu. Deda već spremio što je izumeo. U komšije bila kornjača. On je donese, zapali sveću, zalepi je kornjači na leđa i pusti je babi u sobu. Vetra nema, sveća se ne gasi, a baba s kreveta ne vidi šta je pod svećom. Ona mislila da deda priča ma šta, a sad vidi: došla smrt. Nikad baba nije ćutala al' sada ćuti. Kornjača ide po sobi, ide sveća okolo pa okolo dok jedared okrene krevetu. Kad je baba videla da smrt kreće k njoj ona poče da pokaziva na drugu sobu. Ništa — sveća samo ide krevetu. Baba onda šapatom:

— Tamo je! Tamo je!

Kornjača malo okrene al' se opet vrati krevetu. Baba o'ma' pokaziva na drugu sobu pa šapatom:

— Tamo je!

Al' kad je kornjača udarila baš krevetu baba skoči i poviče:

— Ne čuješ da je tamo?!

Kako skoči tako ugasi sveću, a deda iz druge sobe:

— Džaba ti što vičeš! Što si joj ugasila sveću? Ovako po mraku me neće naći.

UKRAJ, LAĐO, NA PANJ GLAVU

Didak Meka bio siroma', život proboravio u šume sa sikerom — radio drva, a u cile njegove familije nem'u ni bućulaša jel je kod nji' za novac uvik sušja. Kad se ne dade zaradit didak Meka želji da negdi nađe, al' nikad niko da izgubi el' porasiplje novce.

Tako dan za danem, jedared bila noć tavna, didak Meka nalje vina, sviću lojanicu u ruku i kaže družine:

— Daćemo se u lopove!

Tu noć će čekat u šume. Sinovi mu kažu:

— Ti spavaj, mi ćemo ti probudit ako šta bude naišlo.

Ne 'vat u se lagano ni ribe, a tek novci! Ni' bilo u šume ništa, sad će oni drugo okrenit. Kaže didak Meka:

— Kad smo se odvrgli u lopove mi ćemo i lađe čekat, ako bude vridno čekaćemo i prid bircuzem, pa koga ušicama, koga oštricama, al' novaca jedan put mora bit.

I on kreni lađe čekat. Jedan put naiđe lađa Dunavem, a didak Meka odma' poviče:

— Ukraj, lađo, na panj glavu, jel ako u'vatim ovu pušku tatarenku na petnajst mesta gužvićem vezanu, pepelem napunitu, odma' ćeš sa kormana dr-r-r-r!!!

Kako je matica nosila lađa se zbilja krene k obale. Sad se lopovi dogovar'u: a šta sad?! Didak Meka kaže:

— Ako je Šokac — u košćac! Ako je kak'a ljuta glava — onda kud koji širom!

Kad se lađa još više širila k obale, a didak čujo da kogod tamo viče:

— 'Di je ga taj, daj mi toga!

Ni' imo vrimena da pita ko je to reko, didak prvi pobigo. On bi da se skrije u kukuruz, a pogodi u kudelju. Siroti su bižali kroz kudelju, a na nevolju rosa bila jaka, sve pokvasito, a duvo jak vetar.

— Braćo, zapali smo u velike talase.

Didak Meka nije line pameti, odma' poviče:

— Pljivajte, pljivajte! Samo da živi ispljivamo, potlam će sve bit lagano.

Kad je veče došlo oni nem'u više sviće lojanice, nem'u vina, pa ošli doma. Didak Meka okupio lopove pa kaže:

— Ima l' to još igđi da su se ovako odvrgli u lopove?! Viđete kako je dobro šta smo mi ošli — sutra ćemo laglje it drva radit.

Tako bila tri brata tri šijaka. Nisu imali ništa osim glave na ramenu pa su lutali po svitu, vrebali da štogod ukradu, tako su iz kradnje živili. Jednog dana njev komšija, stari dida ide bratu na prelo. Dida imo čilašu. On kobilu svezo u košaru, ovce sve spratio, kuću zaključo i ode s babom na prelo.

Kad ujtru došli kući namirivati sve je na mistu samo čilaše nema — ukrali je šijaci, odveli daleko u tuđe selo i prodali. Dida zna da to nije ničije maslo, da su to samo šijaci ugazdovali pa i' prida sudu. I sad bude sud. Zovu šijace i pitaju jesu l' oni ukrali čilašu?! Kaki oni?! Ni da čuju o tim. Dida onda kaže sudiji:

— Triba i' oprobati s nikim načinom pa će se izlaniti.

Misli se sudija šta će i kako će probati šijace. Imo on tunje poređane gori na ormaru da mu soba miriši. Istira on šijace pa jednu tunju na astal, šepicu s glave i dobro poklopi tunju. Onda zove šijace unutra. Oni stali svi jedan do drugog. Sudija će na nji':

— Kažite šta ima pod šepicom?!

Šijaci pogledali na ormar — tamo je bilo sedam tunja a sad je samo šest. O'ma' se site šta je pod šepicom i prvi šijak kaže:

— Okruglo je

Drugi šijak kaže:

— Ako je okruglo onda je i žuto.

Treći šijak kaže:

— Ako je okruglo pa žuto to je tunja.

A sudija:

— Dobro ste pogodili, a kad tako dobro pogađate onda ćete znati i kaki je čovik bio što je kupio ukradenu čilašu.

Kako ne bi znali kad su je oni ukrali i prodali pa prvi šijak kaže:

— Visok, krupan.

Drugi šijak kaže:

— Ako je visok, krupan, onda je i glavat.

Treći šijak kaže:

— Ako je visok pa krupan i glavat onda je i rapav, crven i gadan.

A sudija:

— Kad tako dobro znate kaki je onda ćete s didom tražiti tog čovika.

Kad je sud odredio to se mora urediti. Odu šijaci s didom u drugo selo, pa u treće, tražu takog gadnog čovika i nađu ga. On baš došo kući na čilaši, ispreže je, a oni upali u avliju. Dida o'ma' pozno čilašu pa joj kaže:

— A 'di si mi ti dopala, Bilinka moja?!

Ona poznala didin glas, zarzala kad je imenom zove i okrenila se didi ko da bi štogod kazala, a gleda na šijace. Kad su vidili da čilaša na nji' gleda šijaci biž' pa biž' koji bolje mož'. Utekli oni u šumu, nema njim ni traga ni glasa. Dida uzo čilašu i ode kući veso, sve leti nuz kobilu, a baba ga vrlo pogleda, izdaleka vidila da dida vodi čilašu. Išetala baba prid nji' dvoje pa cmokac! čilašu u rep pa u glavu, uzme od dide i veli:

— To vaše vaščije prelo za moju Bilinku došlo do suda. Sirota moja Bilinka ja sam je već ožalila ko da tebe žalim.

Dida gledi u babu pa poteže:

— Alaj, ti matora, mene ispoređivaš s Bilinkom?! Još nju ljubiš, a meni ništa?!

Baba njemu lipo:

— Bilinka vuče drva iz šume na pecu, na njoj kruv zarađivaš, zato je i ljubim čak i u guzove. Tebe ako izgubim udaću se za drugog didu, ima dida na svaki prst deset; Bilinku ako izgubim nikad je više jel sam sirota, nemam novaca da drugu kupim.

Dida se umalo nije uvridio al' ko dobro živi taj se i voli, pa baba o'ma' leti, peče didi dobru kajganu, nosi rakiju Dvori ga sve skakuće na jednoj nogi ko ševa, one papuče na nogama sve kelepeću i pucaju ko kokice tako baba trči oko dide i opet su vrlo veseli obadvoje. Još baba kaže:

— Ne boj se, dida, ta neće šijaci dobro proći kad su u našu kuću uneli nevolju i nemir.

Tako će i biti. Šijaci ko šijaci iđu sad po svitu kad evo jednog čovika nosi mačka. Šijaci vide da je vrlo lip, šaren, a nikad za svog života nisu vidili mačku.

— Šta je to?!

— Mrnjaukalo-mrmljalo-kunjalo.

O'ma' oni ištu da ga kupe. Čovik vidi da su glupavi i pristane.

— 'Oću al' za trideset dukata.

Jedan šijak izbroji dukate, drugi uzme mačka i lipo ga miluje pa svaki na svoju stranu, al' nisu pitali čovika šta 'ide to lipo mrnjaukalo-mrmljalo-kunjalo. Najstariji kaže najmlađem:

— Iđi, pitaj čovika.

Ode ovaj za čovikom, a onaj kad je vidio šijaka biž' kako živ mož', pobojo se da neće uzeti dukate. Biži sve leti a šijak za njim ko da će se prikiniti, a ni jedan da otvori usta. Na kraju, kad je šijak vidio da ne mož stignit čovika on poviče:

— Hej, pretelju, kaži šta 'ide to kunjalo.

Kad je onaj čuo da se samo o tim radi lipo stao:

— 'Ide što i ljudi.

Onaj stao, al' šijak razumio da kunjalo 'ide ljude, pa sad on okrenio bižat natrag za braćom.

— Braćo, nismo kupili dobrog — taj 'ide ljude, zato nam ga je onaj i prodo.

E, sad šta će?! Metli mačka u kuću pa je zapalili da izgori kunjalo, a oni se sakrili u trulo deblje vrbe. Kad njim kuća sva izgorila opet najstariji pošalje najmlađeg:

— Iđi napolje, vidi 'di je kunjalo

Mačak sidi na zidu, vruće mu dobro pada pa prede:

— Mr—mr—pr—pr.

Šijak dotrči natrag:

— Braćo, ta živ je kunjalo! Sidi na zidu i kaže: u vrbi su, u vrbi su! Hajte, braćo, da bižimo u svit jel će nas kunjalo sve po'isti.

Biže sridom druma sve petama udaruju u tur, kad evo jednog katane, nosi puna kola kruva.

— Kuda bižite?

Oni sve ispripovidali a gladni ko kerovi kad su živili ko žedni bivoli, pa ga zamole:

— Prodaj nam malo kruva.

— 'Oću ja vama prodati koliko vi kažete, pa ću za moje ljude uzeti drugi kruv.

— Onda daj sve — cila kola.

— Mož' za trideset dukata.

Šijaci plate cinu, kruv potrpaju u džakove pa na rame i odu putom da štog nađu nuz kruv. Jedared njim dosadilo,

sidnu i 'idu suvog kruva, 'idu sve se guše. Hajd' onda dalje i stignu na jednu gredu. Tamo zasađeno puno cvića i lubenica. Jedan šijak nabro cvića, metio za šešir pa zviždi, drugi gleda lubenice, jel ni to nisu vidili. Pogađaju šta je pa šta je, jedared najstariji kaže:

— To su zečija jaja.

— Tako je, to su zecova jaja — potvrđivaju i druga dva.

Najstariji o'ma' naredi najmlađem:

— Sidi ti na to jaje pa ćeš izleći zeca.

Ovaj sidi od jutra do podne. U doljači bila lipa ditelina. U podne matori zec došo i pase ditelinu Na to se šijak pomako, lubenica se skoturuškala u do, udarila o mrginjski panj, raspukla se na dvi strane. Kad je čuo kako je lubenica pukla zec skoči i biž'. Dva starija šijaka za njim, al' uskoro se vratili prazni' šaka, pa 'ko dva gavrana na najmlađeg:

— Da si još malo sidio na jajetu zeca bi izlego — jesi vido da je iskočio iz jajeta — al' kad si se uvik mico ko da na 'klinci' sidiš.

— Volio bi' ja vidit kako bi vi sidili na tom jajetu kad je okruglo pa se ne možeš ni miknuti.

— Čuti! Da si nas poslušo sad bi izlego zeca, baš za podne za užnu pa bi nuz 'kruv skuvali dobar zečiji paprikaš.

Kad su se nasvađali najstariji kaže:

— Hajdemo dalje sriću tražiti po svitu.

Došli tako do jedne ledine, na njoj stari bunar, iz njeg odavno već niko nije vuko vodu i ozgor se u'vatila žabokrečina, pa kako odavno stoji sva pobilila. Sad šijaci gledaju u bunar i gataju: šta je to bilo?

— Ta skorup — kaže najstariji.

— Skorup, da šta bi bilo — potvrdi i sridnji.

A najmlađi:

— Kako je dobro što se zec nije izlego! Braćo moja, mi bi se naužnali tog soparnog paprikaša pa sad ne bi mogli 'isti ovog dobrog skorupa.

— A još kako je dobro što smo kupili sva kola kruva, sad ćemo se siti na'isti kruva sa skorupom.

Neće oni skorup vadit pa na kruv mećat — zašto bi se dva puta trudili — neg' će kruv nadrobit u skorup. Drobe

oni kruv na komade u bunar i kad su skoro sve podrobili reče najstariji šijak:

— Iđem ja to pogaziti nek se kruv dobro skvasi u skorupu.

Raskrili ruke onako ko da leti pa skoči u bunar. Ode doli kroz kruv i žabokrečinu i nema ga napolje. Na to skoči i drugi brat. Kad je najmlađi vidio da ni tog nema on veli:

— Gle ova dva lakuma, sve će po'ist. Sad ja znam da ni zec nije pobigo već su ga u'vatili pa iza moji' leđi po'ili na paprikaš. E, braćo moja, neću ja da prođem ko sa zecom, ne čekam ja skršteni' rukiju.

Skoči i on u bunar i ode za braćom na dno.

J I Š B O J I Š

Bio niki jak gazda, uvik imo desetak-dvadesetak čoporova ovaca, a zvao se Mate. Od'ranjiva i sa'ranjiva čobane toliko je u njeg' u službi. Bira ljude — mož' mu bit kad je mogućan — pa je kod njeg uvik bar desetak momaka da ne znaš kojeg bi prija izabro za barjak. Gazda Mate imo tri 'ćeri za udaj, jednu lipu, dvi ružne. Lipu svi traže, ružnu gazda svima nudi, a ružne niko neće, lipa nikog neće. Nenadugo gazda Mati došlo u uši zašto lipa svakog odbija — uljubila se u čobana sirotana. Danas dozno, danas dokrajčio momkovu službu, izmetnio mu bućur na sokak.

Gazda misli: iznenada sam prisiko konce — sve je gotovo. Nek' misli šta 'oće al' ko što ne možeš zaustavit izvorvodu tako ni mladu krv. Ociguro se baćo da divojka više ne vidi momka al' ovaj našo zgodu, dopro do nje i oni se dogovore da će divojka uskočit prvom prilikom. Voli ona suvog kruva 'isti neg nuz nedragog sisti, a momak nju 'rabri:

— Ne boj se dok mene imaš, još sam ja vridan za nas dvoje iz nokata iscidit kruva, a ostalo mi iza oca malo

zemljice pa će i ona istenjat toliko da ćemo bit ljudi i mi i naša dica.

Divojka dala momku malog pulina, pa kad on noćom dolazio pod njezine pendžere kobajage će vikat pulina, to će za nju bit znak. Pulina dala, a uto baš iđe otac i momak se moro sklonit, nije čuo pulinovo ime.

Kako će doznat pulinovo ime kad divojku zadana čuvaju, ako niko drugi onda sestre, jel su one pomalo i zlobne na nju, a oca se boje. Momak šta će već pošalje jednog pobratima. Ovaj došo, a tri sestre side i šlinguju. Došo u kuću u kojoj nije bio, a još potajnim poslom, pa se niki stisnio, al' zato kaže:

— Faljen Isus, vas tri, koje ste vi, poslo me onaj, vi već znate koji, da kažete ime onom, vi već znate kojem.

Sestrama je sumno al' lipa zna o čem se radi pa momku lipo:

— Kako ti stojiš pa se bojiš tako ime onom, ti već znaš kojem.

Čoban sirotan to veče prikro se pod divojkine pendžere i viče:

— Jišbojiš! Jišbojiš!

On se javlja al' na nesriću kod divojke je otac, gazda Mate, pa se ona o'ma' nagnila kroz pendžer:

— Pivac hiš! — ugrišće te stari miš!

Momak ne zove više pulinčića, a gazda motri 'čer pa će jedared:

— Jesi l' ti bunike večerala?! Kaki je to miš što pivca grize?!

— Da ste Mate mogli bi da znate.

— Pa ja jesam Mate.

— Onda triba i da znate!

Lako se ona šali kad je čula da je momak pogodio pulinovo ime, a vidi da otac ne pogađa o čem se radi.. Drugi dan gazda krene nikoliko tovara žita na vodenicu. Vodenica nije blizo, žita nije malo, pa će on ostat bar nedilju dana. Sad on divojku prido sestrama u ruke, zapovidio da paze na nju al' strogo. Nek' paze ona još bolje pazi na se'. Spremila bućurić i jedva veče iščekala. Momak je valjda još teže čeko jel čim se mrak spuštio on se već javlja:

— Jišbojiš! Jišbojiš!

A divojka se odaziva:

— U brašnu je stari miš!
Sestre se z'blenile:
— Zašto taj tvojeg pulinčića zove?!
— Zavarava dvi ćorkave sove.
— A zašto se ti svako veče javljaš?!
— Da se lude čude dok ovo ne bude!

I sotim zgrabi bućurić pa ni vrata ne traži već skoči kroz pendžer — nek' se zna da je uskočkinja. Sestre će udarit u jujkanje, a ona već od momka podvikiva:

— Nek me ni ne traže — kažite to baći — svako će me kod mog momka naći!

NEŠTO PROGUTALO NEŠTO

Jedared Bačvani otiđu u svet. Prvo na što su naišli bila apta. Ispirila visoko ko čovek. U njoj neki ždrocar naslonio glavu na šarage i spava. Bačvani još nikada nisu vidili šarage pa o'ma:

— Šta je ovo?!

Ždrocar bio prama piću, nije se još sasvim ni razbudio, a nije ni naklonit za razgovor. Bačvani navalili ko usprkos, svi pitadu za šarage samo jedan njin ćuto ko razbit krčag dok jedared nije i on progovorio pa će onako bratinski:

— Šta ste pretisli da čovek ne mož dić glavu?! Pa znam i ja šta je to.

— Je l' ti to uozbilj?!

A on oštro ko britva:

— To je nekad nešto progutalo nešto i sad su ostale samo kosti.

D I D A K I Đ A V O

Bili čovik i žena — bili jako sirmašni a već stari. Da bar štogod im'u! — baš ništa. Jedared došlo da ne mož' bit gorje i žena kaže:

— Ništa nemamo, ništa ne znamo — da nemamo nosa mogli bi travu pasit. Nit si ti pristal kuda nit ja — šta ćemo?!

Didak kaže njoje:

— Ženo, ja moram it u šumu radit da možemo živit.

Ona ispekla pogaču od proje i čovek ođe. U šume radio do podne — nije ručo — a kad došo da će jest — pogače nema.

— O, bože, valjda taj bio gladniji od mene — nek' mu bude na sreću.

Tako didak kaže i oće' dalje radit gladan al' za malo vrimena dođe jedan dečak, nazove mu boga i kaže da bi š njim radio.

— Ku' ću ti, sinko, primiti kad nemam ni ja ništa. Imo sam pogaču od proje i tu poj'o ko je i od mene bio gladniji — nek' mu bude na sreću.

Dečak poslušo pa kaže:

— Stari, neka se ti ništa brinit, samo mi primi. Nećemo mi više drva radit, ićemo u pustaru i žetvu ćemo žet.

— Kako ćemo?!

— Šta ti briga! Ti samo slušaj šta ja zapovиđem. Danas više ne radimo, od podne je svetak.

Stari viđe da je ovo čudan dečak i da tude nema drugavče neg' slušat, pa šta bude. Ođu oni sutradan u pustaru i dečak kaže te starom:

— Uzmi jednu tablu žita, pa ćemo to žet.

Kad je stari to iskazo luđi su se jednako čudili š njime:

— Kad ćete vi to póžet?! Jedan stari: nije vridan — drugi dečak: nije vridan. Stari, ovo je žetva — nisu lošponje da se kupu.

Al' stari neće drugavče neg baš žetvu žet.

— Mi ćemo to poradit kad to bilo.

I tako sutradan će žet, al' sad nemu ni pogače od proje. Pita stari:

— Šta ćemo? Ž'o mi je, ti ćeš bit gladan.

A dečko lipo kaže:

— Šta ti briga! Imam jedno jajce, tebe će bit za užinu čorba, tanka kiselica s jajcetem, a mene je dosta i ljuspa od jajceta.

Misli stari: njeme će bit žumanjak i biljanak, a šta će dečko s ljuspom? A dečko samo fićuka. Sprimio on soparnu čorbu, d'o ju starom, a on poj'o tenjicu jajceta i kaže:

— Iđi, stari pa sad žanji a ja ću doć potli.

Tako stari že do veče, nažeo nikaki snop — nije puno — a dečka nema. Sunce već sešće a dečka nema i stari kaže:

— Mog dečka nema, moždar me privario.

Kad on pogleda a iđe dečko.

— Stari, jesi šta nažejo?!

— Dite, slabo sam nažejo kad sam star.

Dečko je to dobro zn'o, al' njeme ni brige.

— Neka si, stari, ništa bunit. Ti iđi doma, sad ću ja žet.

Didak se čudi — kako će žet po tavnom, al' ne kaže ništa. On je sad već dobro zn'o da je to čudan dečko. Didak je jako i za sanem, ne mož' radit danem-noćom, i iđe doma, a dečko osto sam. Kad didak uj'tru došo a to sva tabla požeta. On se začudi:

— Šta sad — ko je to požejo?!

A dečko samo fićuka:

— Neka se, stari, ništa čudit. Iđi javit da je gotovo. Samo javi gospodarima da dođu i podilju žito.

Ni samo tabla požeta već žito bilo sve svozito u dvi kamare, jedna velika i jedna mala. Kad su gospodari došli da dilju dečko kaže:

— Mi ćemo od velike kamare uzet koliko možemo na leđi' odnet. Dobro?!

Gospodarima se sviđa, na leđi' se ne dade puno odnet, al' pit'u:

— Zašto ne bi od male kad ćete na leđi' odnet?!

— Ne, ne, kad ćemo malo odnet to bar da bude od velike.

— Pa dobro, nije vino da se kvari ako ćete načet.

Dečko onda stane na jedan kraj, a starom kaže:

— Iđi, stani na drugi kraj.

Gospodarima ni' pravo:

— Zašto ćete s dva kraja načet?!

— Ko je kazo da ćemo načet?! — dečko se nasmije.

I kad je didak očo na drugi kraj dečko poviče:

— Dižite, braćo, kamaru!

Podigla se kamara ko da iđe s vetrem, a gospodari kad su vid'li da će ovi svu kamaru odnet pušć'u bikove da je rastrgnu. Nek pušć'u! Kad bik bližje, a dečko ga uzme za rogove pa š njim o zemlju i već ga baca na kamaru, pa drugog, pa trećeg i sve, a starom kaže:

— Ne brini, biće i mesa.

Tako su odneli kamaru i bikove tom starom, odneli su lipo k njegove kuće. Tude je sad kamara, tude su bikovi, ima didak žita, ima didak mesa, al' ima i drugo. Dečko stao do kamare pa iz njoj poćo vadit.

— Da imaš, stari, opanke i obojke, a evo i buđuge.

Vadi on didaku sve što triba, a uto došlja i stara.

— Ti ne išćeš ništa? — pita dečko.

Ne čeka neg' iz kamare vadi i njoje daje novce:

— Evo, stara, da ne bude smeta u žitu.

Kad su stari to vid'li sve njim se sklenila čeljust, od čuda ne možu divanit, biliji od zida, a dečko kaže:

— Dosta put ste vi ostali neogrijani i nena'raniti, dosta ste bili brez ruva i rubine. Nećete više i't gazde i gazdarice radit. Od jutroske vi ste gazda i gazdarica u svoje kuće.

I još kaže:

— Stari, znaš ko sam ja? Ja sam đavo. Onu proju, to sam ja poj'o, a ti ni ondakar nisi 'teo grešit pa su me zato moji isterali iz društva. Kad ja njima nisam dobar, onda si mi ti najveći rod. Ti si mene poželjio sreću kad sam poj'o proju i ja moram tebe da povrnem. I sad živi kako znaš, nek' ti bude sretno.

To kazo i očo ko da ga ni bilo, a didak je osto i živ je, ako nije ne znam' di je.

Kad sam dobio prve gaće izašli mi prosicat kukuruze, otac i ja. Otac prosico ja iznosio zaperke na uvratine. Jedared se ja zabunio kroz kukuruze i izađem na niki drum. Lego pod jedan dud pa se mislim šta će sad bit s mene, kad evo jednog čovika i zapita šta ja tu radim. Kažem ja, a on me pita da l' bi ja očo služit kod njeg. Čuvaću čet'ri koze, on će mi kupit opančiće i vrulu. Ja o'ma' pristo i odvede on mene tamo 'digod na Đurđin. Drugi dan u Bajmoku mi kupio opančiće i vrulu pa ja sad čuvam čet'ri koze.

Od dragosti sigram se s opančićima, sviram u vrulu, a koze ušle u ditelinu pa se pridrle i dvi crkle. Ja se poplašio, nisam smio otić kući. Čekam da vidim šta će da bude — možeš mislit šta će bit od crknuti' koza?! E, al' od jedne je i bilo! Jedared ja vidim kako kozi raste loza iz repa, raste sve šušti i ode u nebo. Oho! da ja vidim šta mož' bit na toj lozi.

Penjem se ja pa lako kad sam u novim opančićima i kad sam došo u vr' a tamo vršaj, vragovi vršu proju. Nikad ja ne bi' pomislio da se vragovi iz neba 'rane. Vršu oni proju na patkama. Jedan me vrag spazio i pita otkud ja tamo i ja mu sve kažem. Mislim: vrag je, taj mora sve znat, ne smim mu lagat.

— Da l' bi ti nama pomogo vrći pa ćeš dobit dva džaka proje.

— Zašto ne bi' kad ste vi tak'i vragovi što ne otimadu već još i daju.

I skinem opančiće pa patke s njima po repu, teraj po vršaju. Ovro ja i vragovi meni pošteno dali proju al' nemadu džakova za mene. Mislim ja: evo tebi vragovskog poštenja! Dok ne strčem po džakove oni će odnet moju proju pa će kazat da su je vrepci po'ili. E neće! Mašim se u glavu i u'vatim jednu uš, istiram joj meso pa u kožu naspem džak proje; mašim se u gaće, u'vatim buvu, istiram i njoj meso, naspem u kožu drugi džak proje.

— Pa ti si veći vrag neg' mi!

— Da sam manji osto bi' ja kod vas brez gaća.

'Ajd' onda:

— Zbogom!

— Zbogom!

Oni njevu proju natovarili na patke,a ja vežem one kože nogu za nogu, pribacim ta moja dva džaka priko ramena i krenem doli. Došo ja u polak loze kad se ona odvali i ja padnem na zemlju i upadnem do vrata. Kako ne bi' upo kad nosim tak'a dva džaka tereta! Al' lako ću ja i sad — otrčem časkom kući da ću donet ašov pa se iskopat, a kad došo i tu vršaj. 'Oće l' me i tu u'vatit da vršem — kad ću onda dospit da se iskopam i donesem moju proju?! Neće mene u vršaj al' me mater već izgleda:

— 'Di si ti, sinko, otac ti se rodio, deder brže trči na vodu, donesi u đugama vode da ga okupamo.

'Ajd ja na vodu, a tamo led debo s dlana. Kvrcam đužicama al' led nisam provalio već đužice razbio. Vidim: tu samo glava pomaže. Zatrčem se i glavom provalim led, zagrabim u đužice vode i trči kući. Ja bi' da oca i okupam al' mater stala prida me:

— Kako ćeš se pokazat ocu kad nemaš glavu?!

Sad meni palo na pamet da sam glavom provaljivo led pa je tamo i zaboravio. Ko nema u glavi ima u nogama, al' ja nemam ni glavu. Teraj ja natrag i nogama i rukama. Ja na vodu a moja glava se već zamrzava, led se poskorupio na njoj, a jedna repata lisica je glaba.

— Jesi ti luda, kako ću svirat u vrulu ako mi glavu po'ideš?!

Ne sluša mene lisica, a ja ću onda otimat glavu. Od lisice bi' ja još i došo do glave al led sad stego pa ne pušća. Ta nisam ja lud ni brez glave, neću se ja tu natezat — zgrabim lisicu za rep, maznem s njom po ledu, svega ga probijem i glavu na rame. Kako sam po ledu tuko svu lisicu rastuko samo mi osto njezin rep, a vama ni repa, a nema dalje ni pripovitke.

L A N J S K I R O K A

Bio par čeljadi, čovik i žena ko da su rođeni pod srićnom zvizdom. Kad su se sastali nisu imali ni proušeno puce al' skućili se, kuću napunili i zaokružili zemljom ko priko noći, pa i u dicama imali blagosova, dolazu dica na svit ko da iz odžaka padaju, a svi zdravi ko tuckovi.

Čovik se samo raduje:

— Ja ću dat caru katana dici matera! Kad počnem ženit i udavat imaću pretelja ko čička!

I kako se žena porodi tu su babine, krštenje, novi kum, čast-mast, igra i veselje. Tako mu se rodio po redu trinajsti sin pa se već drugi dan slavina ne zavrće, od radosti niko ni ne misli da se trizne i jedared tako namisle da će krstit dite.

— Daj, meći dite u dunjicu! — otac naređiva babici.

Babica ko i oni, samo još više traburna i mamurna zgrabila dite i ajdac! Onako nadikiljani svi očli u crkvu. Popo će se o'ma' latit posla al' o'ma' niki i zasto. Čovik vrimešan, ne zna ni sam koliko dice je krstio, al' sad se zagledo, sav se niki z'blenio, okreće dite s jedne, okreće ga s druge strane i jedared čovik mora lanit:

— Dobro, ljudi, kad se ovo dite rodilo?!

— Gospodine, ta još juče u zoru.

Popo na to:

— Ljudi moji, meni se nikud čini da je ovo dite zdravo veliko za tako kratko vrime.

Kad popo kaže sad će i otac bolje pogledat. Dosta mu bilo da baci oko na dunjicu:

— O, ljudi ljucki, pa ovo je lanjski Roka!

ČOKOT OD DEVET AKOVA

Tako bio jedared jedan kralj pa imo tri sina, dva starija mudra i kicoša, a najmlađi mora bit i najluđi. Taj kralj opet imo u svom podrumu jedan čokot koji je svake noći rodio devet akova vina. Čokot je čuvala straža al' ko oči u glavi, al' jedared kako je kako nije, dosta to da je čokot nesto iz podruma. Nesto i nema ga pa da šta radiš. Svi su zdravo volili taj čokot, a kralj najviše, pa kralj nikom ni ne kaže da je on nesto već se samo žalosti. Vide njegovi sinovi da njemu štogod fali pa ga jedared zapitaju:

— Jelte, oče svitla kruno, zašto vama jedno oko suzi a drugo se smije?!

— Ej, sinovi moji, da je vama znati! Naš je čokot iz podruma nesto i zato vam babi jedno oko suzi — kaže on onda njima.

— Šta — nesto čokot?!

I kako oni to čuli o'ma' će oni ići tražit. E, al' dva starija se dogovorila da će oni zajedno i tako će čokot naći, a ovog će kogod ubiti, pa će ga se oprostiti. Odu oni sad jedan komad zajedno ka' će jedared najstariji:

— E, braćo, sa' ćemo se rastat pa kud koji svojim putom.

Tako i bi. Izabere svaki sebi put, al' dva starija su se već udivanila da će se malo dalje sastat. Sad oni odu, a najmlađi sam i dođe on tako do jedne vode i tu sidne pa će ručat. Kako on sio i torbu raskrilio prid njim iskrsne jedna lisica pa:

— Daj, brate, malo i meni!

— Ta eto, teto, pa uzmi, šta da ti dajem — pa on torbu prid nju.

Uzme teta pogače i mesa pa se s njim dobro naručala. Kad su se natukli on torbu na rame i dalje, a teta će s njim. 'Ajd, ka' će s njim šta će već on svrati u jednu mijanu pa tu teti kupi lipu kokošku, a sebi već šta je da je i tu oni večeraju. Večerali pa sad divane ka' će jedared teta na njega:

— Kaži ti meni pravo kuda ti ideš?

Ni' se on nećko već o'ma' kaže njoj da je velika nevolja kod nji', da je njegovom ocu ukraden čokot od devet akova i da on sad njega traži.

— Ako je tako — njemu će teta — onda smo baš tu. Ja znam 'di je vaš čokot.

— 'Di je?! — o'ma' onaj skoči.

— Vaš čokot je u ovog kralja, u njegovom podrumu. Troj'ca ga čuvaju, jedan ga drži za panj, jedan za sridu, a jedan za vr' i svi troj'ca uvik viču: »Ne diraj! Ne diraj!« — kaže njemu teta kako stvar stoji. — Ti možeš otić njeg iskat al' ne'š ga dobit — još će teta — a ako 'š ukrast, nećeš moć jel me ne'š poslušat.

— Ta 'oću, kako te ne bi, poslušo — moli on tetu — samo kaži šta da radim.

— No, dobro — kaže — kad je tako, slušaj me. Kad odeš tamo prvo vidi jesu l' onoj troj'ci oči otvorene jel zatvorene. Ako su zatvorene da nisi ušo jel onda gledaju, a ako su njim otvorene onda uđi jel onda spavaju. Onoj dvoj'ci, što drže čokot za panj i za sridu, izvuči čokot iz ruke a metni njim po jedno drvo misto njeg, al' onom što drži za vr' da nisi vuko iz ruke već ocići v nemoj žaliti.

Oće on, sve će uradit kako je teta rekla samo nek ga odvede tamo. Dobro, odvede teta njega do kraljevog podruma i on uđe, a ona troj'ca ti gledaju i uvik viču:

— Ne diraj! Ne diraj! — pa — ne diraj!

Ne sluša on već izvuče onoj dvoj'ci panj i sridu, pa njim strpa dva drveta u ruke, a oni još uvik viču:

— Ne diraj!

Sad bi on tribo ocić vr' loze, da, al' kad je njemu žao već on 'oće da izvuče onom iz ruke i da će povuć, a kako on povuko čokot zvekne, ona tri zatvore oči i njega zgrabe. O'ma' tu došla straža i njeg prid kralja.

— Zašto si ti 'tio ukrast moj čokot? — pita njeg kralj.

Kaže on o'ma' kralju ko je on i da je to čokot njegovog oca i da ga je zato 'tio ukrast.

— To ja znam, al' i ja sam imo dvi zlatne jabuke — na to će kralj — pa su mi i' ukrali i eto, ako mi doneseš te dvi jabuke na čast ti tvoj čokot.

Šta će, ode on napolje, a teta ga već čeka.

— No, jesam kazala da me ne'š poslušat — o'ma' ona njemu. — Znala sam ja da će ti bit žao ocić vr' loze. Šta je sad, šta ti je kralj naredio?

Kaže on njoj da mu je naredio da donese njegove dvi zlatne jabuke.

— Znam ja 'di je i to, al' znam da me ti i opet ne'š poslušat — teta će na to.

— Ta kako te ne bi' poslušo samo da dobijem čokot mog oca — pa moli tu tetu i priklinje dok naposlitku ona nije pristala da mu kaže 'di su te jabuke.

— Pazi — kaže — kad uđeš u dvor tog kralja 'di su jabuke, tamo su dva drveta i na njima po jedna štranga i jabuke. Ti trgni za desnu štrangu pa će pasti obadve jabuke i onda 'š i' donet. Za livu da se nisi darnio ni za živu glavu!

Neće on, kako bi! Odvede njeg sad teta do dvora tog kralja i on ušo, e, al' kud je njeg anđo nano pa nije trgnio za desnu već za livu štrangu, a uto se jabuke zatresu i straža ga u'vati. Daj njeg o'ma' prid kralja pa ga kralj ispitiva, a on kralju kaže da su te jabuke njegove i da je zato došo da i' ukrade natrag.

— E, brate moj, — na to njemu kralj — to je sve lipo al' i ja sam imo zlatnog konja pa su mi ga ukrali, sad ako ti meni doneseš tog konja na čast ti tvoje jabuke!

Ode on i opet u plač, a teta ga već čeka.

— Šta je, momče, opet si se u'vatio? Znala sam ja da ne'š znati šta je livo a šta desno. Šta ti je sad naredio?

Kaže on njoj sve šta mu je naređeno, a ona će onda:

— Znam ja i to 'di je, al' tebi nije vridnost ništa kazat kad ne'š da poslušaš čovika!

— 'Oću, teto, makar glavu izgubio samo mi kaži 'di je — pa je moli i moli dok ga nije odvela tamo.

— No, sad kad uđeš, pazi sta 'š radit. U košari kraljevoj je zlatan konj, a troj'ca ga čuvaju, jedan ga drži za rep, jedan jaši na njemu, a jedan ga drži za zlatan ular. Ti trgni onom rep iz ruke, onog što jaši na njemu baci doli, al' ular da nisi probo izvuć iz ruke jel ćeš nagrajisat!

'Oće, ociće on ular, i uđe tamo pa sve tira:

— Ular ocići! Ular ocići!

A ona tri njemu ništa. Trgne on onom rep iz ruke, lupi onog što jaši na zemlju — oni ni onda ništa, e, al' kad je došo do ulara, ular tako lip da mu je žao ocić ga, već će

on i njeg izvući, a na to skoče sva tri subaše i u'vatę ga. O'ma' daj njeg prid kralja, a on ti tu ni ne čeka da ga pitaju već sam pripovida, a sve melje.

— E, to ja virujem — kaže njemu kralj kad ga saslušo al' i ja sam imo jednu zlatnu divojku pa su mi je ukrali, i sad ako mi je doneseš na čast ti konj.

Šta će, izađe on sad i opet žalostan, a teta je i opet tu, pa:

— No, jesi l' me poslušo?

— Ta nisam, teto, — on će.

A teta lane:

— To vidim! A šta ti je sad naredio, valda da mu doneseš zlatnu divojku!

— Da, teto, al' baš to!

— Dabome — teta se uzvrpolji — drugo nam ni nije tribalo. 'Di ćeš ti doneti tu divojku koja je iza sto vrata sa po sto katanaca i čiju kolivku sto momaka čuvaju, kad nisi ni to znao šta je livo a šta desno.

— Ta, tu divojku ću donet, teto, pa ma još tri put sto vrata bilo samo me još tamo odvedi — moli je.

Tamo-vamo, on moli teta se nećka al' naposlitku teta njeg odvede do dvora tog kralja 'di je zlatna divojka.

— Sad pazi — kaže mu onda — ti svaka vrata udari malim prstom live noge, zatim na bravu metni desni palac pa će se ona otvoriti. Kad dođeš u tu sobu 'di je divojka ti se nemoj poplašit što čuvari gledaju i viču »Ne diraj! Ne diraj!« već sve udri livom šakom po rukama pa će oni puštit kolivku. Ti zgrabi kolivku s divojkom i bīž', al' da si sva vrata zalupio za sobom, jel' će te drugačije u'vatit i opet. Jesi ubardo šta sam kazala?

— Jesam — kaže. I o'ma' ode unutra pa: — Gledaj, glavo, šta radi live noge mali prst i desni palac. Gledaj, glavo!

I tako srićno otvori svi' sto vrata i dođe u sobu 'di je divojka. Divojka je lipa, bože, u zlatnoj kolivki leži, a zlatnom kosom se pokriva, oči dva crna bisera, obrazi ko ružice. Kolivka je dugačka ko tri korizme, a drže je sto momčina pa glede u nju ko ludi i viču:

— Ne diraj! Ne diraj!

Ne diraj vraga, već on momčine o'ma' livom šakom po rukama, a oni uto pušte kolivku. Kako oni nju puštili a ovaj je pri'vati i biž' s njom. Trči on sad noga nogu

ne mož' da stigne, pa vrata jedna za drugima lupa za sobom, al' je i srićan što je tako bižo jel čim su se prva vrata zalupila one momčine se probudile i kad su vidili da divojke nema oni za njim udri. E, al' dok oni nisu sto vrata pootvorizali dotle ovaj došo do tete, a teta kad je vidila da on nosi divojku, ni pet ni šest već na ovog:

— Uzjaši!

Uzjaši on na nju, a teta uju! zapraši i već su prid dvorom kralja što ima zlatnog konja.

— Ti sad divojku ostavi tu u granje, nemoj je nosit unutra, jel ti kralj ne bi dao za nju konja već bi i nju i konja sebi zadržao — kaže njemu teta.

— Al' kako ću brez divojke iskat konja?! — začudi se onaj.

— Ne'š ti brez divojke iskat konja već ovako — pa se teta u taj čas pritvori u zlatnu divojku.

E, kad je tako on ostavi divojku u trnje pa uvede kralju tetu. Uvo on nju ko divojku i dao kralju pa ište konja, al' ti se kralj razgoropadio pa na njeg »mrcina« pa »đubre« i šta ti ja znam, i da nije pobigo još bi ga i batinali. Uteko on kojikako otud, uzo svoju divojku i maglaiše, kad jedared viče za njim teta. Okrene se on a teta jaši na zlatnom konju. Ho! te radosti sad! Jaši on sad na zlatnom konju, a nosi i zlatnu divojku, i tako oni dođu do dvora tog kralja što ima zlatne jabuke.

Kaže njemu teta da će i tu ona ući misto konja, jel će ga i o'de isperjašiti. Tako to i bilo, kad on uvo tetu misto zlatnog konja pa ište svoje jabuke, a oni njeg još batinama potirali. E, al' tu ti je teta, i jedva on na konju s divojkom odmako a teta s jabukama sidi za leđi'.

Dođu oni srićno i do tog dvora 'di je čokot njegovog oca, al' ti i tu ostave sve napolju a teta se pritvori u jabuke i nju on unese. Tu nisu ni čekali da on ište čokot jel da prida jabuke već oteli od njeg još na vratima, pa ga izvijali. Al' ni teti nije drugo tribalo već da se ušika u dvor, čokot je već bio njezin i već je sidila s njim na zlatnom konju.

Sad te sriće! Iđu oni kući, imaju njev čokov od devet akova, zlatnog konja, zlatne jabuke i još zlatnu divojku. I divojka je vesela, zagrlila ovog i za njeg će se udat. Iđu oni sad tako srićni i veseli kad jedared u šumi vide

dva orondana al' pijena delije. Viču ona dva, pcuju kokerovi, a kad oni bliže — to njegova braća. Oni nisu tražili čokot već ucali i bećarovali dok sve novce nisu prozviždili pa sad ni čestito ruvo nemaju. Ništa zato, ovaj se obradovo kad je braću pozno pa o'ma' njima da se izljube, e, al kad su oni vidili što on sve ima, oni njeg šakom u nos i sve oteli. Sad još ni to njim nije dosta već kad su vidili tetu, oni nju nogom u rebra:

— Ne'š ić ti raga, nismo te već jedared izmlatili, još bi·

Ovaj moli da je ne diraju i da mu dadu njegovo al' oni vraga! već se udivane da ga skinu na golo da kroz svit od sramote ne mož' ić, a oni će kazat ocu da je on i odilo i sve svoje propio, a da su oni sve ovo našli. Sve oni to i urade i sve bi to i bilo, e, al je tu raga-teta!

— Ne plači ti ništa — kaže njemu teta — već obuči ovo ruvo.

— Ja sam njima — kaže — dužna još cdonda kad sam iskala malo kruva od nji' pa su me istukli, a sad još više. Sa' 'š vidit šta će bit od nji' — uzjaši na me!

Uzjaši on na nju, a teta uju! i prid onu dvoj'cu pa se stvori u vilu, ta lipču tri put od zlatne divojke i u rukama joj zlatna kupa u kojoj je vino od prvog grožđa na svitu, i u njemu crni dragi kamen na dnolu,

— No, junaci materini — stane prid nji' teta — ko na dušak ispije ovu kupu tog je ovaj kamen, a i ja ću mu bit žena.

Kad su to čuli oni potrčali pa obadvoj'ca loču iz kupe, sve se otimaju. To je nesrića što dugo nisu lokali već čim su popili po jedan gutljaj teta nestala.

— No, šta je to sad?! — pita nju onaj najmlađi kad je ona došla.

— Šta je, — kaže — ko iz te kupe gucne taj žeđ za vinom ne utaloži. Sa' 'š vidit šta će bit!

A i jeste bilo! Trče nji' dvoj'ca ko ludi, 'digod dođu u mijanu burad još i izližu, a iz čokota sve cide vino i nikad da se zasite. Prodali su i jabuke i konja i divojku, a to sve teta kupila, i naposlitku su njim još i kosu i brkove u dug obrijali, a od gaća i od košulje da ni ne divanim. Teta i najmlađi brat nisu išli za njim kad su kupili sve svoje od nji', već odu kući ocu. Stari kralj kad je vidio svoj čokot od radosti se umiva u suzama, a ne znaš koga više ljubi jel sina jel tetu, jel divojku i

jabuke, jel konja. Tu ti je radost, zvona zvone, u bubnjeve lupaju i sa' će se i kraljev sin vinčat za zlatnom divojkom.

Biće svatovi al' teta kaže starom kralju da i druga dva sina zove u svatove, i kaže mu i 'di su i šta su uradili. Kralj kad je čuo neće ni da i' vidi al' kad teta tako 'oće nek je. Doneli oni nji', lipo i' obukvi, a oni ne znaju da je to njev brat kupovo od nji' konja i već sve, pa se još oni uputili i lažu ocu na njega. Otac ništa već samo ćuti, a teta već puštila u podrumu sve vino iz ardova p' onda namigne kralju, a kralj će na nji':

— Jelte, dico, ne bi vi probali naše novo vino?

Brate moj, kad su to čuli, utrčali u podrum pa u onu baru od vina i dotle su pili dok se nisu zadavili. Stari kralj nije ni pogledo na nji' već sad napravio svom najmlađem sinu svatove u kojima su se tri dana veselili. Kad je tri dana prošlo pa će se gosti razilazit teta ne da, već:

— Stante, ljudi, da još vidite šta imamo u podrumu!

Stari kralj se poplašio, sa' će vidit njegovu sramotu, e, al' kad oni ođli u podrum tamo nema više bare od vina nit dva mrtva kraljeva sina već onaj čokot od devet akova i dva velika što rode po devedeset i devet akova na noć. Ti su izrasli od onog silnog vina i od dva kraljeva sina.

Posli su još dugo srićno živili i stari kralj i sin sa tetom zajedno kraljevali i kraljuju još i danas ako nisu umrli, a ako su umrli starom kralju cigurno ne suzi ni jedno oko.

»D O B R O« Ž E L J I

Jedan Daražac vodio kravu na vašar. Kad je došo do čibogatske čarde krava pala u šanac, pa se Daražac pati s njom, izvlači ju van, sve mu nesto dav. Malo potli iđe komšija Mađžar pa kad se nađe s njemem on nazove:

— Komšija, jó reget!
A Daražac:
— Evo, spala krava u jendek.
Madžar će opeta:
— Mi csinász?
— Evo, miče se, miče, a ne može se izvući.
Madžar jednako gleđe i gleđe, pa jedareda viđe da se lipo divanu i kaže:
— Na, isten vele!
A Daražac njeme ko decama:
— Ta doma je tele, doma — samo je krava tu.
Kad je Madžar to čujo ođe ko s vetrem:
— Meny a pokolba!
Daražac ko bratu rođenome:
— Dobro ti željiš, dobro, al' sad je već gotova!

KO JE POPIO SLUGINU KRV

E, kaže a ne laže bio jedan gazda koji bi lakše otrpio da mu zub čupaju neg' da i slugi da dobar zalogaj el' bokalčić vina. Ženio on sina pa će sad bit veliki svatovi, biće vandizanja i pokazivanja, isprsiće se svekar - babo. Sprema se svega i svačega, misliš i kerovi će 'isti iz tanjira.

U njeg' dva stara sluge, sasušili se od pošćenja, pa jedan kaže:

— E, gazda, sad će bit što bilo nije, jedared ćemo i mi 'isti velikom kašikom.

A drugi sluga dodaje:

— Ženi gazda sina i slugi će bit bokalčić vina.

Sluge navijaju rudu na svoju stranu al' i gazda kaže svoje:

— 'Di to piše da će to baš tako bit?! Ko je kazo da ćete i vas dvoj'ca svatkovat?!

— Gazda, pa i mi smo valjda ljudi, i mi smo čeljad ove kuće.

Onom mrsko i divanit, na drugom je njegova pamet i samo odmane rukom:

— Dobro, ne marim nek bude i tako, al' samo ako zaslužite.

— Ako za tolike godine nismo zaslužili ne znam šta bi još tribali uradit da zaslužimo.

E, to će gazda kazat. Biće tu gostivi i gostivi, to triba izdvorit, raspoložit i razveselit da se pamti kad je on ženio sina. Eto, ako nji' dvojca izmisle da su klapili štogod zdravo smišno, el' kažu kak'u laž što niko ne mož' povirovat onda će dobit svatovsku večeru.

Dobro, kad baš 'oće nek' bude — prid večeru došli sluge i prvi počne:

— Ja zapatio uši, al' toliko da samo pod jezikom nemam. Što je nji' tušta zato još ne bi tribalo rič trošit, al' kak'e su?! Sisaju te uši moju krv, sisaju, pa narasle ko volovi. Ja nji' u plug 'vaćam, orem na njima gazdin atar — blago gazdi, ne mora više volove ni od'ranjivat ni 'ranit, dosta je da ima ušljivog slugu i jarmove. No, gazda šta veliš?!

— Šta drugo — to mora da je istina i sad je bar svaki iz tvoji' ustiju mogo čut od čeg si ti tako mršav, a dosad si ljudima lago da je to od slabe 'rane.

Ode svatovska večera! Sad je drugi sluga na redu. Gazda oštri pamet kako će i ovog izmrkat, al' sluga ne muta već kaže:

— Ja sam čovik siroma', imam svega malo vinogradca, al' što je to vinograd! Rodi vino da bi ga i bog-otac mogo pit samo kad bi' mu ja dao.

— Nisi ti štogod klapio a nedoklapio — gazda će ga čačkat.

— Nikako, ovo je prava pravcata istina — nema tu klapnje.

— Zašto onda ne bi dao bogu-ocu da pije?!

— A kaži ti meni zašto bi' mu ja ko dao, kad ni on ne da meni siromašku slugi već tebi gazdi.

— Ti si počo niki dubok divan.

— Ja ne bi' ni da večeram iz plitke zdile, al' ne diraj ti sad u me' i u boga-oca, već slušaj kako smo nas dvoj'ca trgovali.

Kaže sluga — bog-otac i došo njemu, daje mu čorapu dukata za akov vina, a on:

— Ajak, tebi nema. Svakom — samo tebi ne!

Bog nudi ovo, nudi ono i na kraju već ne zna šta bi pa kaže:

— Baš ne bi smio al' uradiću i ovo — pridaću ti misto svetog Pere, imaćeš ključ od rajski' vrata, samo mi daj tog vina. Ne marim, možeš i trgovat s tim ključom.

— Ko da drugi nisu trgovali s njim!

— Dobro, nećemo se inadit, eto trguj s njim i ti do mile volje, pušćaj koga 'oćeš i pošto 'oćeš samo daj tog vina.

To već vridi, nije to samo zlatan ključ neg' i zlatan džak — ko ne bi pristo na to.

— I ja onda dlan o dlan — kaže sluga — a ovaj moj ušljivi kum prisiče, pogodba gotova. Sad ću ja bogu-ocu akov vina, on meni ključ od rajski' vrata, al' vidim bog-otac se štogod skanjiva, ušvrćko se, češe se iza uva i jedared kaže: »Sad smo se već pogodili i ne bi bilo lipo da jedna ovak'a glava trza rič i što sam kazo to i vridi — pušćaj u raj ako 'š i šugavog magarca samo na jedno ne pristajem — da tvog gazdu primiš u raj. Kad bi ja gazdovo i u paklu ni tamo ga ne bi puštio, već bi ispod pakla iskopo kak'u pacovsku jamu, pa bi ga u nju sabio«. Ja ću ko pitat zašto da baš mog gazdu rođenog ne puštim, a bog-otac gotovo zapinušio ustima: »'O'š ti dat mista u raju tak'om čerez kojeg si se i na mene rasrdio?! Misliš ti da ja ne znam da se ti srdiš na mene što sam njemu davo svega blaga ovog svita?! A je l' on tebi el' drugom siromaku da mista za njegovim astalom — za tim njegovim rajom zemaljskim! Ne pristajem makar nikad ne pio tvog vina. I možeš mu slobodno kazat — nek' se raduje ako ga budu primili u pak'o!«

Sluga se raspripovido, a gazdi se zamutilo prid očima pa nikako da se siti da štogod kaže el' da ne kaže baš ništa, al' na to skočio njegov sin, đuvegija:

— Baćo, šta vi to trpite, šta mu ne zapečite ta žvalava usta?!

Onaj skače sluga dočekiva:

— Mož, mož', ako 'š i s pućijim i pivčijim batakom, samo da ja još kažem šta sam s bogom-ocom divanio. Kažem ja njemu — ti si bog-otac, ti sve vidiš i držiš na računu, kaži ti meni može l' bit istina ono što je malo-prija ovaj moj siromak kum pripovido da su se na nje-

govoj krvi uši tako ugojile?! O'ma' sam vidio da sam nakaso na trn, bog-otac se samo nasmijo pa mi kaže: »Jesi l' ti pametan?! 'Di će na njemu uš i živit, a ne ugojit se, kad mu gazda isiso svu krv«.

— To je laž kak'u živ čovik ne mož' povirovat! — gazda ne viče neg' bembuče ko bik bisni.

A sluga dočekiva:

— Ako tebi i bog-otac laže onda nemoj ni zakvrcat na rajski' vrati', al' te račune s njim raščišćavaj, a sad jedared meni i ovom mom kumu moraš dat dobru večeru ako ne želiš ostat lažov.

MRTAC I TRGOVAC

Živio jedan čovik i žena pa su imali jednog sina. Nisu bili bogataši, a nisu ni siroti već onako sridovični, dobro su stali ljudi. E, kaže, došlo to vrime, deran odrasto, već je niki dvadeset godina, pa će oni njemu dat malo novaca nek iđe deran trgovati da ne sidi uvik kod kuće. Da njemu otac 'iljadu vorinti nek iđe na vašar, nek kupi štogod.

Ode on na vašar al' na vašaru nikog poznatog, a kiša lije ko iz kabla. Sad tu on je još mlad a kiša pada, pa 'di će kupit štogod i tirat sam!? 'Ajd, da ima koga poznatog onda još kojikako al' baš nikog poznatog. Neće on sad ništa kupit već se krene kući. Iđe on kući po toj kiši, a put ga baš nuz groblje vodio. Došo on do groblja, a kad tamo vidi dvoj'cu otkopavaju jednog mrca.

— Šta je, ljudi, šta tu otkopavate to mrtvo tilo, šta ćete š njim?

— Iskopaćemo ga da ga tučemo — kažu ona dvoj'ca, a nuz grob već leže dvi dobre, ta onako ko ruka debele hajkače š čime će ga tuć.

— Iđite, ljudi, bog vam bio u pomoći, ta zašto bi vi tukli to mrtvo tilo?! Vi se samo šalite.

— Pa bome se mi već ne šalimo! Ovaj nam je osto dužan pa za dug oćemo da ga se barem natučemo — kažu

onda nji' dvoj'ca već zašto i kro' što ga oni 'oće tuć. Pita on tu još koliko njim je dužan, a oni onda kažu da njim je dužan 'iljadu vorinti.

Vratiće on njima taj dug samo nek ne kopaju to tilo. O'ma' ona dva uzeli novce pa zakopali jamu kako je i bila pa odu, a i ovaj momak očo kući.

— No, šta si, sine, kupio? — o'ma' njeg zapita mâmâ. Mâmâ ko mâmâ, željna je da zna šta joj je sin na prvom vašaru natrgovo.

— Ja, mâmo, kaže — nisam 'tio ništa kupit, ja sam još mlad a nikog poznatog nije bilo, a i kiša je padala, pa kako bi' ja dotiro marvu jel svinje da sam i' kupio, već ću ja drugi put kad bude lipče vrime.

— Dobro si uradio, sinko, — vidi mâmâ da to nije ludo — a 'di su ti novci?

Kaže onda on njoj da je naišo nuz groblje i da su 'tili dvoj'ca tuć mrca za dug i već sve onda kaže, a ona na njeg hu-bu! pa luda jedna, pa pijandura, pa đubre.

— Kako bi ti dao 'iljadu vorinti za jednog mrca?! — pa tu straboga na njega, a uto dođe i čiča.

— No šta je, ženo, šta si se toliko nalatila tog derana? Kaže ona šta je uradio, 'iljadu vorinti samo u blato bacio.

— Pa mani se, ženo, derana mož' bit da je to njegova srića — kaže otac pa lipo oko žene i naposlitku je utaloži.

E, kaže, prošlo tu vrime pa došo i drugi vašar, otac opet sinu 'iljadu vorinti nek iđe opet trgovati. Ode sin na vašar al' ti kiša opet lije ko iz kabla, ko već na svakom vašaru, pa on opet ne smi ništa kupit već svrati u jednu mijanu da malo štogod 'ide. Ušo on u mijanu al' ti tu sama gospoda, samo u ćoši sidi jedan siromak. Ode on pa sidne za astal tog siromaka, pa tu oni divane o svačem, o kiši, o vašaru i već šta dođe na red. Kaže ovaj momak tom siromaku da on nije smio ništa kupit, kaže, još je mlad, nikog poznatog, pa tako . . .

— Pa i ja sam taki — kaže onaj siromak — neg' znaš šta, da mi trgujemo zajedno — ti imaš novaca a ja znam u trgovinu, pa šta zaradimo mi ćemo podiliti.

Ne mari on i o'ma' se oni krenili u trgovinu; štogod onaj siromak kaže a ovaj kupi, što kaže da proda on proda i tako oni skupili silesiju novaca, ta valda nije bilo od nji'

bogatiji' ljudi. Siromak što kaže jel kud iđe a mladić uvik za njim, svašta ga posluša. Jedared kaže siromak njemu:

— Znaš šta sam ja smislio — vrime je da se ti ženiš.

— Pa ja ne marim — kaže njemu onaj mladić — ja sam te u svačem dosad poslušo pa ću i u ovom, samo koga ću ja uzet kad nikog od cura ne poznajem.

— Pa kraljevu ćer, — kaže siromak.

— Iđi, 'di bi' ja kraljevu ćer?!

— Ti ništa ne brigaj samo ako ti 'oćeš — kaže opet siromak.

— Pa ako ti 'oćeš i ja 'oću — kaže njemu mladić i oni se o'ma' upute kralju.

Došli oni kralju pa kažu kojim su poslom oni došli a kralj kaže:

— Pa ne marim, sinko, da si u gaćama i u košulji, ta da si sam crni ciganin, samo da već zeta imam. Opet mi je žao da pogineš, lip si a mlad, jel znaj da sam ja već imo dvanajst zetova al' svaki je mrtav prve noći kad spava s mladom.

Ne mari on ništa samo nek njemu kralj da njegovu 'ćer, a za drugo nek se ne stara. Daće kralj drage volje samo da već jedared zeta ima, ta ne mari da je ko. 'Ajd', kaže, dobro — tu se oni vinčali i već mlade će svesti uveče u jednu sobu, al' siromak kaže da njemu metnu postelju na njeva vrata i nek mu naoštre jedan velik nož. Dali njemu sve, postelju na njeva vrata, oštar velik nož, pa on lego. Došlo tu vrime pa će već i ponoć biti, a siromak usto pa lipo pogalacko, pogalacko ušo u sobu, pa sio više kreveta. Čeko on tu jedno vrime kad jedared izlazi iz divojkini' usta jedna velika zmijurina, pa će se savit đuvegiji oko vrata, a ovaj odozgor nožom fickac! pa joj ociče glavu, a onaj drugi komad skoči natrag u divojku.

Dakle ta zmija je ubila sve đuvegije dosad, al' divojka nije znala da u njoj ima zmija. Sutradan svanio dan a đuvegija živ. Raduje se divojka, bože, sve igra, cupka oko njeg, pa mu zakopčava puca na obašvi, a kralj opet poslo dvoj'cu:

— Pa iđite — kaže — pa iznesite i tog mrca.

Misli kad je dvanajst umrlo i ovaj će, al' kad oni došli a đuvegija živ. Kažu oni kralju:

— Ta, svitla kruno poštovani kralju, đuvegija je živ a mlada sve igra oko njeg i miluje ga od dragosti.

Daj tu o'ma', pa da vidiš onda kako je veselje bilo — onda igranja, onda pivanja i kuvanja i pečenja, kad kralj već jedared zeta zapatio. Tu se oni izigrali, ispivali, pa će onda đuvegija svojoj kući, a kralj dao karuca, njemu jedna njegovom komoratu jedna. Idu oni tu sad, naprid ide đuvegija i snaša, a na drugim karucama opet siromak. Došli oni do jednog dola a siromak skoči s kola, zgrabi divojku za dvi noge pa je natrnoški i onda daj tresi, udri, pa istrese iz nje zmiju, a đuvegija se tako poplašio da ne zna šta bi. Dao njemu komorat divojku pa kaže:

— Znaš li ti ko sam ja? Ja sam onaj mrtac što si za njeg isplatio 'iljadu vorinti. Ja sam se sad tebi odužio i na čast ti sve što smo zaradili i divojka, pa živi srićno — i on ode u taj do' i nikad ga više nisu vidili, a ovaj je srićno živio i mlogo poroda imo.

SAMO VI PUCAJTE — JA PUNIM

Kad smo već udarili u divan, pa ima u tom istine — kaki otac taki sin — al' i nije uvik tako. Evo da kažem, kad je izbio još prvi rat ovaj salaš priko bio nikag bać Baše što su ga zvali Krajcara. Čovičak bio vridan, još i čuvaran, valjda je otud zapatio prdačno ime što je svaku krajcaru udaro o zube. Niko njeg nije čuo na poslu da kaže »naprid« već uvik »za mnom«. Imo tri momka sina. Najstariji po ćudi pljunut otac, a druga dva bolmo gledaju kako će krste izvuć ispod posla. Sva tri odneli u rat.

Za jedno po' godine najstarijeg puštili kući, od one siljne pucnjave i stra'ote skrenio siromak pameću. Nije da je lud el' nemiran, al' vrimenom dođe na njeg velika nevolja i onda šta do'vati u ruke sotim puca, viče u pomoć i sto čuda, valjda se siromaku pričinjava šta je u ratu pri-

bacio priko glave. Uzme on tako motiku pa nategne sapište i onda na svakog:

— Pu! Pu!

Kad ga priđe, momak opet redovan, vridan i poslušan. E, dva mlađa dočekala kraj rata al' ti zapravo vatre nisu ni vidili jel je jedan cilo vrime bio pucer, a drugi kuvar kod oficira. Došli kući ko iz svatova, u'ranili se, a još puni i novaca. Otac se obradovo, evo dvi muške snage, opet će se ljucki radit. O'š ti s vragovima ljucki. Toj dvoj'ci više ne m'riši salaš ni poljska radnja. Prošli svita, naučili huncutarija, nije to sad šala zaularit i na poso u'vatit. Njima samo da je mijane i provoda. Ne suprote se ocu, ne smidu otvoreno — ta sve dobro je u njegovim rukama — al' ko se s vragom skontračio taj uvik nađe burgiju što će i kamen probušit. Tako njima došla na ruku bratova nevolja.

— Jesmo mi ludi da radimo, zašto i mi ne bi pucali?!

— Imaš pravo, ko nam brani da ne pucamo?!

Dogovorili se oni, pa će to tako i bit. Otac krene nji' u kopačinu, a najstariji siroma' kad uzo motiku već i počo:

— Pu! Pu!

Bać Bašo će njeg utijat al' ima šta gledat: i ona dva nategli sapišta i na sve strane:

— Pu! Pu!

I sad da vidiš nevolje: samo nek triba krećat na poso pa najstarijeg nek' ni ne vaća bunilo al' ona dvojica već pucaju po svem salašu. Šta će otac — njemu puca glava — tuži se drvetu-kamenu sve badava.

— Nosi i' doktoru.

— Nosio bi' ja nji' — neće.

Bože m' prosti, siroma' bać Bašo već rođenoj dici pomišlja da bi bolje bilo da su ostali 'digod u ratu kad jedared došo njegov stari štrojač — i on čovik bio u ratu, al' zapravo, prošo i vatre i šturme ne jednu — pa kad je čuo za tu nevolju kaže on:

— Slušaj ti Bašo, kad ja poštrojim svinje, daj ti kreni u kopačinu ta tvoja dva bravca u čakčirama pa da vidiš kako ćeš i' ličit.

Poslušo bać Bašo i kreće sinove:

— Ajd, ajd, dan je još dugačak — da uradimo što se još danas da okopat.

Štrojač gleda ispod oka, a ona dvoj'ca došli lipo do motika i onda drž' pa nedaj, salaš se već ori:

— Pu! Pu!

Jedan ovdud drugi ondud:

— Pu! Pu!

Latili se u pucnjavu a štrojač dok je gledo-gledo, a onda zašo onima iza leđa pa najedared udri nogom u tur. Čizme dobro potkovane, natučene klincima, pa di udari tamo masnica mora ostat. Štrojač opet kad udari vrvom kad punim đonom, kad petom, al' samo udara i ne bira je l' to pedalj manje jel više ispod krstiju. Zauko se i jedared ona dvoj'ca vide da tu nema šale pa stali s pucanjem i jedan će:

— Šta je sad ovo?!

— Ta ništa! Samo vi pucajte — ja punim!

ĐULAC U PAPRIKAŠU

Jedan Slankamenac ženio se u Golubinci. Bila jaka kuća, biće gostiju i gostiju, mora bit i gajdaš. Čovek bio malo kao gurav, onako kad ide natrći se, al' je gajdaš na glasu i zna za svaku šalu. Ide po svetu pa se znade da je s njim bilo svakojako. E, sad ćedu Golubinčani da ga urede, da ga namajstore. U to doba kad će odvečerati oni oko gajdaša pa jedan:

— 'Ajde, gledaj ovo.

Drugi:

— Ovamo, gledaj ovo.

Za to vreme uzmu gajde i zamoče u balegu. Kad su uradili što su 'teli onda će:

— Gajdaš, kolo!

Misle da on ne zna ništa al' on tobože ne gledi, a kako ide ko natrćen on preko ramena sve vidi. Kad su naredili kolo čovek se o'ma' ustane, uzme gajde, a Golubinčani se već smeju ko ludi.

— O'ma' ću, o'ma', ljudi, samo da zaitim iz bunara krčag vode. Neki put i usta mi se suše, nezgodno je za dulac.

Ne znadu oni šta je gajdaš izumeo, a kad su još čuli da kvasi usta za dulac smeju se još više. Gajdaš ne otiđe na bunar neg' k redušama i lepo uredi što je on 'teo. O'ma' se vrati pa dulac ni ne triše, neg u usta i zasvira kolo. Golubinčani se sad samo smeju ko načeti u pameti, a gajdaš se ne vređa baš ništa neg' se još i on smeje. Tako to pa tako, a kad su odvečerali on jedared stane:

— Dobro, ljudi, šta se vi meni smejete?!

— Kako da se ne smejemo kad smo ti dulac zamočili u balegu, a ti ni da otrišeš neg' veselo sviraš.

A on kao čovek:

— Zašto da trišem kad sam ja dulac opr'o u paprikašu kojeg ste vi pojeli.

Sad gosti stali, a jedna reduša ne zna o čem je pitanje pa kaže:

— Jeste, jeste, čovek meto dulac u paprikaš, dobro promešo i kaže: da gostima bude slađe!

GOSPODAR I CIGAN

Bio jedan gospodar — kod njega niko nije mogo odslužit godinu dana, a ko ne napuni godinu ne dobiva ništa. Cigan se pogodio za služit i još tri dana pa bi bila godina.

— Ej gospodaru, nagazićeš na vilino bljuvoće — cigan se smije.

A gospodar:

— Ne jim, ja iz tak'e zdile, još su tri dana!

Gospodar misli i već zna šta će, zapovidi i cigan iznese stolac. Gospodar sio pa prdnio.

— U'vati to! — kaže ciganu.

— Misliš da neću?!

Cigan teraj po avliji, trči pa trči, 'vata, jedared došo prid gospodara:

— U'vatio sam!

— Pa 'di je kad si u'vatio?!

Cigan prdne:

— Evo ga!

Tako bio jedan čovik, imo tri sina, pa dvojica pametni a jedan bio lud. Kad otac ostario on sinovima kaže:

— Sad idite u svit i tražite svaki sebi kruva.

Opravio on prvo najstarijeg — dao mu torbu — i pošalje ga u svit. Ovaj se pogodi služit kod trgovca tranjara. I nećedu se nikako drugačije pogodit već ko se rasrdi taj drugom siče tri kajiša s leđi. Dobro, drugi dan momak pita:

— Gazda, šta ću ja radit?

— Uzmi volove, natovari kola žita i za jedan dan uzori toliko da sve to žito zasiješ. Jevo ti somun kruva i slanine to jidi, al' ne smiš načet, a da jide i ker.

Gazda imo kera, zvao se Peršin. Momak izašo na njivu, a Peršin svagdi za njim. Ne zna momak zašto ker ide za njim, a Peršin bio tako naučen da zalaje čim ko laže. Sad momak orat pa orat, al nikad toliko da naore da to žito sve posije. Cili dan oro, susto, a gladan, volovi gladni, ker gladan, pa mora bit čovik neveso. Stigo kući, izašo gazda prid njeg.

— Jesi l' pooro?

— I naoro.

— Jesi l' žito posijo?

— Ko će za jedan dan poorat za tol'ko žito?

— Jesi jio?

— Šta pitaš kad somun nije načet.

— A srdiš se, slugo?

— Kako se ne bi' srdio kad nisam žito posijo, a gladan.

— E, onda daj leđa.

Gazda ociče tri kajiša, pa se momak otisne kući. Isto prođe i drugi brat. Sad će ić taj što nije kako triba. Tako se pogodidu ko i njegova braća: ko se rasrdi tom se siče tri kajiša s leđi. Sutradan pita gazde šta će on radit, a gazda naredi ko i onima. Ode momak, a Peršin s njim zajedno. Momak došo na njivu al' ne ore. Iskopo jamu, sve to žito istreso u nju, volove pustio da pasu, somun i slaninu rasiko napola, lipo izdubio, dobro se najio, dao i Peršinu, lego pa svira. Kad bilo vrime da se ide kući

drvcadima i somun i slaninu napravio ko čitavo, ništa se ne vidi. Došlo veče, sio na kola, volovi se sigraju u koli on svira, a Peršin skače. Izašo gazda prid njeg i pita ga:

— Jesi l' pooro?

— Nisam ni plugom zapo u brazdu.

— Onda nisi ni žito posijo.

— Ni zrna nije ostalo u koli' — sve je ovaj posijo.

— Kako kad nisi oro?!

— Tako — i kaže on.

— Pa to nije dobro.

— E, drugačije ne mož' posijat sve, a nama svima je dobro, dobro će bit i onom ko bude kosio.

Svi siti, svi veseli, niko nije susto, sve je u redu kako triba pa gazda ne pita slugu da l' se srdi, al' sluga vidi da gazdi nije pravo pa on pita:

— Srdiš se, gazda?

— Ne srdim se.

Ne smi kazat — tri kajiša s leđi nije šala. I sutradan gazda će u trgovanje, slugi ne kaže ništa al' ovaj pita:

— Šta ću ja radit?

— Šta komšija to i ti.

Komšija imo staru kuću, ruši je. Kad komšija ruši i momak će rušit gazdinu. Kad gazda uveče došo, a njegova kuća leži na zemlji.

— Šta si to radio?

— Šta i komšija. Srdiš se gazda?

Još kako se srdi al' ne smi kazat jel će o'ma' ić kajiš s leđi.

Prošo dan gazda opet će ići u trgovanje. Nema mu mista kod kuće kad nema ni kuće, a ne bi ništa ni kazo al' sluga opet pita:

— Šta ću ja radit?

— Pa pusti tu juned na livadu da pasu.

Kad već mora dat da radi eto mu posla na kojem ne mož' ništa nevaljano uradit. Ni kera Peršina više ne šalje sa š njim. Misli trgovac da će to bit dobro, ako ga ne mož' nagrdit i kajiš mu ocić al' ni momak mu ne mož' napravit štetu. Trgovac je bogat, imo junedi ko plive.

Očo on, momak pustio juned na livadu kad evo trgovaca:

— Čiji su to juned?

— Moji.

— O'š prodat?

— 'Oću, 'oću sve.

Tako i bilo. Uzeli sve, samo bilo jedno rđavo june to nisu 'tili uzet. A on šta će sotim?! Uzme ga i obisi na vrbu pa očo i lego. Došlo veče došo i gazda.

— Jesi napasio juned?

— Jesam.

— A 'di su sad — jesu tude u košari?

— Nisu. Gospodaru, ti tvoji juned znadu letit pa svi odletili, a jedan što nije mogo taj poletio pa se zakačio i obisio se na vrbu.

Sad gazdi već dosta sluge. Sve dreči al' ne smi kazat da se srdi. Vidi kadgođer ode ovaj će tude naradit što niko ne bi. To veče dogovaradu se on i žena sve se ožvalili i sutradan kaže slugi da će opet u trgovanje.

— Samo ti trguj, a moje je da radim. Kaži šta ću danas radit?

E, sad se gazda spremio, pa kaže:

— Ništa, cili dan ništa, a kad doveče budem dolazio kući sa ženom — jel danas ću ić sa š njom — da napraviš put bil ko snig i svit'o da mož' iglu nać.

— Dobro, gazda.

Gazda misli danas će sić kajiše s leđi, a sluga radi svoj poso. Svi tavani na košarama puni brašna, a iza košara veliko guvno. On pos'o sve to brašno po putu i kad je vidio gazdu da dolazi izdaljeg on i sve guvno zapalio. Našo još i igala pa sve povuro po putu da gazda mož' nać ako mu bude po volji da traži.

— Srdiš se, gazda?

Još pita, a onom dosta sluge, al' kaže:

— Ne srdim se, al' šta si ti to radio?!

— Pa jesi l' reko da napravim put bil ko snig i svit'o da mož' iglu nać. Vidi igala na sve strane, mož' nać ako i ne tražiš.

— Šta će mi igle?! Od čega ćemo sad kruv misit?

— E, o'š ti ljudski, gazda?!

Sutradan gazdi opet nema mista kod kuće, ode u trgovanje.

— Gazda, šta ću radit?

— Pusti volove na pašu, a ja ću košaru zaključat, al kad dođem da su svi volovi u košari. Pa da vidim o'š ti ljudski?!

E, vidićeš makar put ne bude bil ko snig i svit'o da mož' iglu nać. Momak već zna šta će. Pustio volove pa napaso i onda sve potuko. Kad je košara zatvorita on volove isiko pa komad po komad povuro kroz budžu. Došlo veče došo gazda:

— No' jesi l' napaso volove?!

— Jesam.

— A 'di su?

— 'Di bi bili — u košari kako si kazo.

Kad gazda otvorio vrata imo je šta i da vidi: volovi svi na jednoj gromili.

— Srdiš se, gazda?

Ne smi kazat da se srdi, ovaj će mu o'ma' ocić tri kajiša s leđi, al' jedva čeka da dođe drugo jutro. Opet će on u trgovanje.

— Gazda, šta ću radit?

— Ta ne'š ništa radit.

— Ne mož' to tako — pogodba je da radim.

— Dobro, onda posiči te volovske uši pa kuvaj dicama čorbu, a meti i dosta peršina.

Sad se on sitio da u kući nema peršina, a okolo oćo i svakom kaže da slugi niko ne smi dat. A sluga ni ne ide tražit već posiko volovske uši, a u čorbu meto gazdinog kera Peršina. Ker skače, a on njeg u glavu:

— Ćuti, ti si gazdin, a kad gazdinim dicama triba onda se raduj što će njim čorba bit slatka.

Došlo veče došo gazda:

— Jesi l' dicama skuvo čorbu?

— Slatko su je pojili.

— A jesi l' meto i peršina?

— Dobro što nisi imo dva kera Peršina i ovako je bilo više peršina nego čorbe.

Kad je gazda čuo kak'u čorbu su mu dica jila u more bi gurnio slugu, a onaj pita:

— Srdiš se, gazda?

— 'Di bi se srdio?

Ne smi kazat — ocíće mu tri kojiša s leđi. Al' sad vidi da ne smi više čekat, već ne zna šta bi kazo da sluga radi. I šta će već ode pa se dogovori s grobljarom. Napraviće se ko da je umro, a kad gazdu sa'rane sluga mora otić, ne mož' ostat kad nema gazde.

Grobljar će sve udesit kako triba i kad sluga ode gazdu će lipo izvadit. Drugog jutra sluga pita:

— Šta ću radit?

— Ne znam ni sam, tako se rđavo osićam ko da ću umrit. Eto, idi na njivu vidi kako stoji ono žito što si zasijo. Doveče dođi pa mi kaži.

Došlo veče, došo sluga.

— 'Di je gazda?!

A žena:

— Umro je, sa'ranili smo ga.

Sluga ne čeka već na groblje, otkopa gazdu pa će ga okrenit. Sad ovaj vidi da tude nema šale pa će grdit:

— I tu si došo, ne daš mi ni tu mira?!

— Pa moram ti kazat kako je žito.

— Do vraga i ti i tvoje žito! Ne vidiš da sam ja umro?!

— Vidim, gazda, al' ko da vidim i to da se ti srdiš.

— A ko se ne bi srdio kad mu ni mrtvom ne daš mira?!

— E, onda čekaj da ti ocičem tri kajiša s leđi pa miruj do mile volje.

I ociče on gazdi tri kajiša s leđi pa se otisne kući. A onaj o'ma' zaboravio da je mrtav pa dreči:

— A sam ja nagajdario ko žuti mačak!

— Šta drečiš?! Raduj se što vragovi neće dobit svu tvoju kožu, bar tri kajiša od nje će ostat u rukama poštenog čovika.

K R A L J P I J A N A C

Bio jedan kralj, gospodar cile kraljevine a nad njim svega jedan gospodar — vino. Propio se i pije ko da mu je mijur provaljen, nikad ne naliva samo doliva. Sam je sebi nevolja, svitu još veća kad je gospodar nad glavama, a najviše ženi kad je ona cilog života podmorna da bude kraj njega. Bio zdrav ko čelik, molio ga a kumio ga nikako da se ostavi pića, al' jedared ga niki

crv počo podgrizat, čovik nestaje, sav se niki suši da se koliko kvasi vinom.

Sirota kraljica se sad ponadala, valjda će ga moć na pravi put izvesti, jel os'ti da se njezin čovik počo pribojavat smrti. U to vrime ona čuje da u tom i u tom selu živi dida od sto trinajst godina koji za života kap vina kap rakije nije popio. Nagovaraće ona kralja:

— 'Ajde čov'če, da vidiš pa da se usvituješ. Ako se ni sad ne maneš pića ti ćeš sam sebe u grob otirati.

Ne bi on na onaj svit, kad otud još niko nije javio da se i tamo pije, al' pijanac ko pijanac tira svoje:

— A šta da ti živim duže, ako duže živim ja ću ti samo duže piti.

Jedno kaže drugo misli, jel i sam os'ti da će vrag doć rad svojeg ako se ne bude manjivo, pa se ko da nagovorit, otiće on s kraljicom da baš vidi tog didu. Kad došli u to selo, stvarno svi znadu: didin jezik nije okvasila kap vina ni kap rakije. Kralj i kraljica o'ma' toj kući, a kad došli dida se šćućurio u zapećku i plače ko malo dite.

— Šta je to — el' tebe kogod diro? — kralj će didu o'ma' uzet pod svoje krilo.

A dida zaplako:

— Istuko me otac.

— Šta kažeš — ti imaš još živog oca?!

— Ne bi me valjda mrtav tuko?!

— 'Di je tvoj otac da ga ja vidim, — kralj je sad već zdravo ljubopitljiv.

Dida se sav zajico:

— Eno ga leži pijan pod slamom.

— Šta kažeš — on pije?!

— Pije?!!! Ta u moji' sto i trinajst godina ne pamtim dana da sam ga vidio triznog!

Kad je kralj to čuo samo skočio na karuca i kaže ženi:

— Sad si jača, bolje ti tuči neg' mene pijanca pameti uči.

Jedan kralj pravio velik lov na divije guske i patke. Kad došlo veče što je ostalo živo vraća se u gnjizdo. Došla jedna stara divija guska što je baš imala guščića, a kad ona gnjizdu tamo derančić spava sa njezinim guščićima, savili se oni, zagrlili jedno drugo i tako slatko spavaju. Nuz derančića strile i zlatna žica na koju odapinje strilu. U to staro vrime ratovalo se i lovilo strilama, pa sav guščiji narod na tu matoru:

— Da raščupamo ovo čovčije sime, vidiš da su ga već u sigri učili da nas lovi.

— Ajak, ne dam, a u mojem gnjizdu sam ja gospodar — kaže stara divija guska. — Dite je i to ko i moja dica, a vidite kako su se zagrlili ko prava braća.

I od'ranila ona njezine guščiće, od'ranila i derana. On po ritu kupi jaja, okolo korenje, 'di nađe na paši kozu nasisa se mlika, pa tako se od'ranila momčina da staneš pa gledaš, a uvik s divijim guskama pliva i po vodi se brčka. Tako se jedared sigro s njegovom guščijom braćom i sestrama kad čuje 'di mu mater — već ko stara guska što ga od'ranila — viče u pomoć. Trče on da sve noge lomi, kad tamo mater mu zapala u niku gustu buzalicu i što se više 'koprca sve više zapada u to blato. O'ma' on mater izvuko, pa je sve čisti i umiva, ta valjda je jezikom pere, kad ono blato očistio, a u nje noge zlatne. E, sad od žalosti postala dragost, niko u ritu nema mater s tak'im nogama 'ko on i njegova braća i sestre.

Žive oni tu tako, izađe on i na suvo, al' nek se čovik samo pokaže momak biž' s njegovima u rit. Tako on ljudima ni blizo, al' ne da ni njima blizo njegovi' gusaka. Zaboravio on da je kad god i njeg' mater rodila, al' strile nije zaboravio. Od male maloće on pravi strile pa nabaciva i nema tog zrna žita u klasu kojeg on neće izvadit iz košuljice kad napiri strilu.

Jedared tako došo kralj u lov na divije guske i patke, pa velika hajka oko rita u kojem se momak od'ranio. Momak kaže njima nek' ne biže nikud, sve će on to sredit. I jeste sredio. Kako koji ker u rit on njemu strilom probije obadva uva, pa kerekanja ode da ga ni sto gazda ne

zaustavi. Kako koji od kraljevi' ljudi nabaci strilu ta već i padne, jel momak pušti svoju i pogodi onu u ajeru, slomije svaku. Tako to išlo gotovo dodoveče, kad jedared čuje 'di kralj viče, al' zdravo bisno:

— E, nije meni dosta tuge i nevolje od ovog rita, još da se i živ žderem čerez njeg'! Palite ovaj i sve ritove u mojoj kraljevini, al' sve dolove na kojima ima trske.

S dvi strane trska planila, divije guske i patke prn'ile, a on pod vodu i jedva živu glavu izno. Iđe sad momak, provlači se kroz dolove i ritove, al' kudan iđe tu je već popaljeno el' gori, nigdi da u'vati trag njegovi' gusaka. Šta će?! Sakrio strile i zlatnu žicu na koju i' odapinjo, metnio to u nidra, i ode glavom prid tog kralja.

— Zašto vi, svitla kruno, palite trsku po dolovima?

— A šta se to tebe tiče — moji su.

— E, tiče me se. Nemojte vi to više radit — tako oduzimate kruv meni i familiji, a u mene familija velika.

— Šta si ti, trščar?

— Pa nek' sam i trščar, al' vi ste rđav čovik kad to radite.

A on ni ne zna šta je to trščar kad nikad nije imo kuće ni strije otkad sebe pamti, nit' zna da trščar od trske pravi strije, al' ne zna ni šta kaže. Kralju ovako štogod kazat?! Kralju, kojem ne smiš ni kazat ako te on ne pita! Svi misle — ode glava na panj, al' ko da se čudo dogodilo kralj se nije rasrdio već se ražalostio.

— Sinko, nemaš pravo — kaže — ne radim ja to od bisa već zato što ne znam šta bi' od tuge i nevolje.

— E, onda nemojte više palit ritove.

— A zašto?

— To se opet vas ne tiče.

Kralj gleda — kaki je ovo stvor, ko je ovog momka rodio ko ga od'ranio kad ovako s njim divani. I kaže:

— Pa dobro, sinko, baš i ne moram više palit, al' ti onda pronađi mog sinka jedinka kojeg sam ja na tim ritovima izgubio.

Kralj mu kaže kad i kako je njegov sin nesto, a momak već i krenio, samo još kaže:

— E, vidite, tako smo se mogli lipo pogodit i ranije — šta tu triba palit trsku.

E, šta tu triba?!... Da je momak pamtio što ne pamti ne bi ni on moro nikud dalje ići, al' ovako krenio pa od

drveta do kamena svakog pita za kraljevog sina. Odio brodio, prišo voda i planina, al' niko ni čuo nije za to što on pita, a nigdi ni diviji' gusaka ni pataka kad su svud ritovi popaljeni. Susto on već i lego pod jednom šumom da se bar odmori u 'ladu, kad se jedared sve nebo zacrnilo. Pogleda on bolje, a na nebu crn konj pa krilat, na njemu dida s bilom bradom do peta, pa on vodi oblace. Trče konj po nebu da mu ispod nogiju sve sìva i tako pri-leti priko momka. Gleda ovaj za njima kad jedared samo vidi — konj se vućio, štogod mu otpalo s noge. Momak potrč' tamo, a to u travi leži zlatna ploča dragim kamenom okovana. Digo on ploču pa:

— Hej, hej ti, dida, stani, konj ti izgubio ploču!

Momak trče, a onaj još brže vodi oblace, konj ode ko da mu je žerava ispod repa.

— Jesi l' gluv?! 'Di ću te posli nać kad ja i sam imam šta tražit, a nisam vridan naći.

Momak trče, a onaj sve propinje konja, zamračilo se nebo iza njeg' da ga skoro već ne vidiš. Kad je momak treći put poviko — onda je već i klonio — dida samo digo ruku, zaustavio oblace i sletio doli. Uzo ploču i kaže:

— Vidim da si čovik na svom mistu..

— Kaki čovik, dida moj, ja sam sin divije guske.

— Ta čovik si ti da ni ne znaš kaki si, a kad je tako onda ću i ja bit čovik naprama tebi. Kaži kojim putom ideš po ovoj pustolini 'di ni svaka 'tica ne doliće.

Momak njemu kaže sve iz srca i duše, a dida se onda počo češat iza uva. Češo se, načešo se i jedared moro kazat:

— Sinko, ja baš vodim oblace dan i noć, idem po svitu 'di nema ni sunca ni misica, al' ne znam za to što ti tražiš.

— Jesi l' bar sustrio uskoro koju diviju gusku, nisi l' možda vidio jednu što ima zlatne noge.

— Sinko, nikad ni čuo nisam za nju.

— Kad nisi-nisi, glavno da ja ne moram i tebe tražit da ti vratim tvoju ploču — momak njeg' neće više za-državat.

Neće momak al' dida veli:

— Nije to baš tako, neću ja valjda tebi ostat dužan. Odmori se ti tu malčak, sa' ću ja dojašit.

Namisti konju zlatnu ploču, a kad je onaj zamanio krilima vijar sve drveće izvaljiva. Ode dida, odešo za njim

oblakovi, al' dok se momak nije dobro ni počešo iza uva evo dide natrag. Smije se on:

— Imam ja sestru, znaš, stariju od mene, ona oblace leže i babiška, pa drugog posla i nema neg' da gleda po svitu. A ženska čeljad znaš da vole tuđu brigu vodit. E, ona zna 'di ćeš doznat, samo ni ona ne zna kako ćeš.

Kaže on momku kuda će — nikud na drugo misto već priko te šume, tamo će doć kod jednog cara, a to nije niko drugi već glavom stariji brat tog kralja kojem sina traži. Samo taj je opak i goropadan, ni u grad nikog ne pušta.

— Al' sotim ćemo mi lako, — nasmije se dida — daj ovamo desnu ruku.

Rasiko on momku dlan, metnio niku travu, pljunio po rani, a ona zarasla 'ko da je nikad nije ni bilo.

— To je živa trava — kad s ovom rukom u'vatiš nema te brave ni tog katanca što se neće otvorit.

— Dida moj slatki, šta će bit od svita ako se ja metnem u lopove — momak se nasmije.

— To ti nećeš bit nikad, al' ne dao ti bog da se kome pofališ šta imaš u dlanu jel će ti lopovi ukrast desnu ruku. Al' da mi divanimo ko ljudi, jel mene poso čeka.

Dida izvadi iz konjske ploče jedan zlatan klinčić, dade momku i kaže:

— Ako dođe do nevolje gledaj da izduraš dok se ne počne oblačit. S ovim klinčićom povuči ako ćeš po drvetu el' po kamenu, ako drugo nemaš možeš po dlanu el' po noktu, ja ću se već javit.

I sad ode, odvede oblace priko šume. Ode dida ode za njim i momak. Sedam dana sedam noćivi oko na oko nije metnio već samo opance dero kroz tu šumu kad osmo jutro osvanio prid jednim velikim-velikim kamenim gradom. Nigdi žive duše ni 'tice, a na gradu kapija salivena od sto kola gvožđa. E, šta je da je, al' vidi da je na mistu. Lego on u šumi, pa ko veli do noći će se naspavat i onda će u grad da ga niko ne vidi. Tako će to i bit.

Kad došlo veče on se razbudio pa će gradu al' kad jedared iznad šume ko da čuje divije guske. Baš počela misečina i on ugleda 'di divije guske lete nad njegovom glavom, a poslidnjoj se noge sjaje na misečini.

— Nane, nane moja! — poviko on iz sveg glasa.

Kad je puštio grlo ono ko da zvona zvone u šumi i samo vidiš kako čopor diviji' gusaka sliće. Daj mi tog ljubljenja, tog milovanja.

— Pa 'di si ti, sinko, 'di si ti brate naš slatki? — sav guščiji narod oko njeg.

— A 'di ste vi, jeste l' živi i zdravi?!

Divanu nikad kraja, svaki bi kazo svoje. Kažu njemu divije guske da su se one srićno sklonile čak u sedmu carevinu, pa da se on 'vaća njima za noge, odneće i njeg na krilima tamo, al' on ni da čuje.

— Ajak, ja ću svršit što sam naumio pa da se mi svi vratimo našoj kući.

Kad su one čule kud je krenio, a divija guska sa zlatnim nogama će ga s'vitovat:

— Nemoj, sinko, tu ćeš glavu izgubit, a mi smo te već i tako oplakale. Nemoj, sinko, ovaj car je tako opak da nit' njemu svit dolazi nit' on međ' svit iđe već odavno.

Momak ne popušta. Kaže on njoj — uvik je poslušo al' sad jedared ne mož' i neće, jel što je obećo on bi i da obvrši. Sad ko zna dokleg bi se oni tu skanjivali kad jedared nebo se zacrni i evo diđe, vodi oblace na njegovom crnom krilatom konju. Sletio on na to guščije proštenje, pa kaže momku:

— Baš dobro što još nisi tisnio u taj grad — ja ti zaboravio štogod kazat. Mož' se desit da padneš u nevolju kad sam ja daleko, kad se nebo ne oblači. Nek' bude šta bude, nek' te siku na komade, nek' te živog peču ti se ne boj, samo gledaj da dva komadića mesa ostane od tebe. Bilo kidano, bilo pečeno to nek dospije do tekuće vode, pa se ne boj. Jesi zapamtio?

Ode dida svojim poslom, zaušti opet crni konj s krilima, a guska sa zlatnim nogama onda kaže:

— E, kad je tako, onda ćemo i mi ostat tu pa da vidimo jesmo l' na kale el' na kokanje s ovim carom — šta tebi bude, sinko, biće i nama.

Sad on po noći do kapije na gradu, a kad on pod nju, izgubio se ko mrav, toliko je velika. 'Di je te sile što bi toliko gvožđa provalila?! 'Di je?! Tu je! Metnio on dlan sa živom travom a kapija sve šušti, tako se otvara ko da trava raste na kišici. Ušeto se on ko da je u svojem guščijem gnjizdu, a u gradu niko da šušne, nigdi glasa, ko da je sav mrtav. Prošo momak kroz sve sokake, kad u jednoj

velikoj bašči svitli se carski kaštel — sav od zlata i dragog kamena. I tu kapija ko na gradu, al' na njoj još i lanac do lanca, katanac do katanca, svaki ko momkova glava. On pogladio katance a oni se otvaraju ko gladna usta. Otvorila se kapija širom, put slobodan, al' se on misli: u grad sam došo, al' u tuđu kuću neću noćom ko lopov.

Ode u bašču, došo do jednog velikog drveta i tu lego u travu, pa će odspavat do jutra. Tako će to i bit, a kad jutro osvanilo on je imo šta i vidit, nije sam pod drvetom. To je bila velika kruška, na njoj visi crknuta zmija al' debela ko volovski vrat, pa iz nje kapa mast, a pod kruškom leži čovik, podmetnio usta i pije tu mast. Momak se nije čestito ni razbudio ni uplašio kad evo glavom cara od tog grada. Momak nije u životu vidio tušta ljudi izbliza al' mu se ovaj o'ma' učinio tako strašan da dvoj'cu ovaki' ne bi želio zajedno sustrit.

— Otkud tebe ovamo, neznani delijo?!

— Bolje ti mene pitaj zašto sam došo — momak se nije ustravio.

I ne čeka da ga pita već mu kaže šta traži. O, kad je onaj to čuo sav pobisnio, al' kaže:

— Kad si već ušo 'di niko dosad nije mogo ja ti moram kazat, al' ne iđe to tako samo za tvoje lipe oči već ću ti kazat ako si kadar tri stvari uradit.

'Oće momak i čet'ri samo nek' mu kaže šta triba. Dobro, onda će car i počet.

— Prvo i prvo vidiš onaj kamen u mojoj bašči?

Tamo kamen ko crkva velik, a izgleda pravo ko vo'.

— Eto, oderi ga pa mi od njegove kože saši čizme. Misli se kako ćeš, ne moraš o'ma' al' ako za tri dana ne bude ja ću te živog spalit.

Momak njemu ko da strilu odapinje:

— Mož' to bit i o'ma', samo ti prvo zakolji taj kamen, jel ko je to još vidio da se živo dere?!

Car samo počo čupat brkove. Vidi da ga momak nadmudrio, pa ne čeka već mu drugu muku daje.

— Kad si ti tako mudar, kaži ti meni — imaš opet tri dana vrimena — šta je sote zmije i čovika pod kruškom. Valjda si klapio o tom kad si s njima spavo!

Ode car ni ne obzire se, ko da vidi u džigaricu, jel momak borme ne zna ni sa kojeg kraja bi počo. Nesto car u kaštelu, zaključo sve katance, a u gradu i sad ni da muva

zazuji. Momak oko zmije i onog što pije tu gadnu mast, pa drma, pa ga zove al' ne pomaže ništa. Tako prošo prvi dan, prošo i drugi pa će već i treći. Nema šta, sunce će već zalazit, a nikako da divije guske nalete el' da se nebo naoblači. Već mislio da će mu bit kraj kad nebo se najedared zacrni. Uzo on onaj zlatni klinčić pa s njim povuc po noktu. Kako klinčić nokat zadero a ono iz nokta buknio plamen do neba. Evo cara trče iz kaštela sve padaju katanci s kapije ko da car dud otresa, al' je kasno. Nebo ne da se zacrnilo već ko da katran lije. Oblak na oblaku, grom za gromom tuče, led ko kokošije jaje puca ko da se kokice pucaju, ta prst prid nosom ne vidiš, a kroz sve to sletio dida na njegovom crnom krilatom konju.

— No, koja nevolja, sinko?

Tu se ne troše riči — u dvi u tri momak sve kaže, a dida se nasmijo:

— E, baš ko da sam znao šta će te zasvrbit, sad sam svratio kod sestre i o tom se raspitivo. 'Di ćeš ti znat za to, 'di ću ja znat kad mi nismo imali imanja ni dobra.

— Pa o čemu se tu radi, dida moj slatki?!

— Ta ni o čem drugom: tu su dva brata rođena, pa jedan ubio drugog da bi spapčio sve njegovo blago. Ovaj je ubio što loče mast, a da on nije onda bi njeg brat, zato je ubijeni zmija.

Dida kazo i već odveo oblace, da nije mrak prija noći. Sunce je još malčak gori, a momak viče cara:

— Ne možeš spremat vatru da me pališ! Dođi da ti kažem!

I kaže on njemu šta je sa zmijom i čovikom pod kruškom. Kad je poslidnju rič izustio car od bisa zalupio gvozdenu kapiju da se na sedam mista raspukla. Ne meće više ni katance. Nek' bisni, momak očo u bašču, načupo rokava pa se navečero i lego na travu da se naspava.

Drugo jutro jedva zazorilo kad evo cara, evo njeg al' evo sad i njegovog svita. Oživio sav grad ko da su se mravi krenili u proliće, al' kaki je to svit?! Nisu baš rogati i repati al' amaha. Sve se to skupilo oko momka i cara, a ovaj ode na jednu ledinu.

— E, — kaže — da si pametan jesi, tu laži nema, al' da vidim 'oćeš moć rukom i okom što ja možem. E, nećeš moći jel to je mater takog samo mene rodila na svitu.

Car je toliko ciguran u svoju rič da krvnikama već i manio da pale vatru na kojoj će momka živog peći. A momak stego srce i čeka šta će onaj zaktivat. Kaže car:

— Ja ću odapet strilu na tebe, a ti odapni na mene, ako tvojom ne pogodiš u vr' moje biraj kerove kojima da ti dam pečenicu.

I sad car uzima strilu i žicu na koju će odapinjat, a slugama naređiva da i momku dadu.

— Ne triba meni tvoja, imam ja i moju — momak se javi caru i izvadi iz nidara svoju.

I tu sad divana više nema, car stao na ledinu pa odapinje strilu. Odapinje on, al' kad je strila bila u polak puta odapinje i momak svoju, a carova pala ko zrila kruška. Kad je car to vidio samo oklepo uši, sav niki splasnio ko bućburik na vodi, a momak prid njeg:

— Ja sam sve tvoje želje izdovoljio, sad mi kaži šta je sa sinom mog kralja.

Onaj pobilio, pozelenio ko da je vištica koju su u'vatili kad joj prođe vrime i kaže:

— Bog da te ubio prija neg' što si nogu metnio u moj grad. Moram ti kazat al' onda mi biž' sa očiju jel će bit što nije bilo.

I kaže šta je bilo sa sinom njegovog brata, momkovog kralja. Eto, njegova pokojna žena nije mu rodila dice nit joj bilo suđeno da rodi, a kad se njegovom bratu - kralju rodio sin došle tri vile u carsku košaru u ponoć i zapliću konjima grive. On tu noć nije mogo spavat, izašo do košare da ga one nisu vidile, pa čuo šta one gatadu. I jedna kaže:

— Druge moje, šta ovaj car toliko vavli za blagom kad će i njegova carevina i sve njegovo blago ostat sinu njegovog brata što se noćos rodio.

E, onda je on naumio da baš ne bude tako, da on utamani bratovljevo dite. Tako je nagovorio brata da napravi velik lov na divije patke i guske, pa da povedu i derančića, ko bajage da već u sigri derančić uči lovit, a još on mu odno u dar zlatnu žicu na koju će strilu odapinjat. I ko stric uzo derančića na konja, pa kad mu brat nije bio blizo on derančića bacio u dubok rit, pa se derančić tamo moro i zadavit kad mu je i trag nesto.

— Eto, bog te ubio, sad si čuo šta si želio, al' mi iđi s očiju, a i mojem bratu kaži da mi kako ne izađe na oči jel ću ga smlavit ko crva, — car se priti.

On je momku već jedared obećo priku smrt al' kad je onaj sve to čuo samo se mašio za zlatnu žicu na koju je strilu odapinjo:

— Oho, pa taj derančić sam onda ja glavom, a ti si moj stričko rođeni.

Kad je car samo oko bacio na žicu već je poviko na sluge:

— Drž'te ga, ne dajte mu da pobigne!

'Di će pobić — ta da krila ima valjda ni onda ne bi mogo uzletit od onog siljnog svita. Al' ni' se ni sitio da biži, već se siromaku nikud dalo na smij pa kaže:

— Jesam ja lud — ja samog sebe tražim po svitu.

Šta on kaže da kaže al' stric njegov rođeni krvnikama već manio rukom da ga nose na vatru. A tu se sluša ko nigdi jel ko ne posluša taj će sam izgubit glavu. Nose oni momka na vatru, a on samo gleda u nebo. Gleda siromak al' niotkud da se pokaže makar i oblačak. Vidi da će poginit nemilom smrćom pa se siti šta mu je dida što oblace vodi kazo i on veli caru:

— Dobro, kad već moram poginit od tvoje ruke nek je tako, al' kad si mi stric, učini bar jednu milošću! Ne marim, spali me, ispeči me svega, al' dva komadića mesa samo nemoj spalit već to baci na ledinu.

Onom se sve smračilo prid očima pa samo odmane:

— Nek' ti bude.

Tako će to i bit. Vatra već jaka pa momka krvniki spalili da se sav dao u pepel, al' dva komadića mesa otkinili klištima i bacili na travu, ko vele natrčaće kaki ker pa će i to proždrit. Al' kako oni meso bacili kad jedared lete divije guske, a međ njima jednoj se noge svitle, vidi se da su zlatne. Car će o'ma' strilu pa će je ubit, al' on strilom gori, ona ko kamen doli, zgrabi dva komadića mesa i uju! nestala iza šume. Jedna njezina 'ćer uzela u kljun zlatan klinčić iz ploče didinog krilatog konja, jedna zgrabila momkovu zlatnu žicu, a druge pokupile strilu po strilu i uju! Car pujka na nji' krvnike i kerove, al' kako ovi da će za guskom zlatni' nogiju i njezinim 'ćerima druge divije guske čoporima udaradu po carskim krvnikama, oči njim kopadu. Borme je i caru isteklo jedno oko dok na kraju nije poćo bižat kaštelu pa sramota el' nije.

Okuražio se guščiji narod pa opakog cara kljunovima češlja i kožu mu šupljika, al' guska zlatni' nogiju već opet priliće priko grada i zove:

— 'Ćeri moje, puštite ga, ostavite mu to jedno oko nek' vidi šta ga čeka.

Ona je dva komadića živog mesa već odnela u tekuću vodu, pa sad to triba čuvat. Uzliću divije guske iz grada, nebo se naoblačilo od nji', al' malo posli baš se zapravo naoblačiva, vrime se počelo kurjačit. Sad su čoporovi diviji' gusaka već na tekućoj vodi, šareni se ta voda ko da je procvatala od perja — sve čuvadu ona dva komadića mesa, a stara guska digla jednu zlatnu nogu pa se nasmijala na onu 'ćer što u kljunu nosi didin zlatni klinčić:

— Ajde, 'ćeri moja, kad je to klinčić iz konjske ploče, ded, potkuj ti mene — nek budne i potkovane guske!

Kako mlada klinčićom dotakla po zlatnoj nogi stare guske, a plamen udari do neba i u taj ma' evo dide što oblace vodi. Jaše na njegovom krilatom konju, sve se nebo zamračilo ko da konj po njemu rasipa tu crnu dlaku, a za njim sve vijar za vijarom naliće. Didi ne triba pripovidat šta se tu događalo, dva komadića živog mesa kažu sve.

— Daklem ovaj prcklet stric je još jedared usmrtio našeg momka — dida se zlo naoštrio.

— A valjda to neće ostat tako?! — stara guska se uozbilj uplašila.

— Borme neće i ne smi dok je tebe i mene. Samo ti, sestro, sad proguni te komadiće živog mesa.

— A, juj, juj, 'di bi' progunila živo meso diteta što sam ga ja od'ranila?!

Ona se sva u krst meće, al' dida ne da sebi puta već onako akuratno kaže:

— Ovaj mu dvared skido glavu, ti ćeš ga dvared otkupit od smrti. Ajde, sestro, to će bit ko da si ga dvared rodila, a vrime prolazi, nemoj da kak'a ribetina progune meso jel onda će bit kasno.

Kad je guska zlatni' nogiju to čula samo zažmurila i ham-ham! — progunila obadva komadića. Kako to uradila ona snela jedno krupno zlatno jaje.

— Drž' ga u kljun i bržebolje baci u pepel što je od momka osto.

Kako dida narediva tako stara guska poradiva. Al' nedoliće sama već sav njezin narod s njom. Zlatno jaje zveknilo na kamenu, pa kad se razbilo puklo ko top, a iz njeg' iskoči momak živ i zdrav. Uzo on o'ma' zlatnu žicu i strile od diviji' gusaka:

— E, sestre moje, znate vi šta meni triba.

Nema ti' brava ni katanaca što se neće otvorit kad on metne na nji' dlan u koji je urasla živa trava, a car se već zaključava u stote podrume. Ne triba njemu kazat kako mogućstvo tu radi kad je oživio momak kojeg je u pepel spalio. Al' nek se zaključava, nek' se zakopava kopacov, momak ga već stigo i kad ga onda počo prokivat strilama kožu mu izbušio ko sito. Nabovo je na niko zarđano žarilo pa je tako nosi prid svit, a onaj pra' svit kad je vidio da se kurtaliso zlotvora momku sve ruke ljubi i svi ga mole nek njim on bude car.

A on se nasmijo:

— Šta tu triba molit?! Kad su vile tako nagatale, a i vi želite onda i ja moram.

Al' je prvo očo ocu, starom kralju, pa je tamo bilo veselja i veselja, a onda priuzo svoje carstvo i srićno se oženio, pa sam i ja bila u svatovima, tamo sam kuvala i carsku varnjaču oblizivala. Glavom sa starom guskom sam se razgovarala i pitala je:

— Jal' ti, sestro, kako da ti imaš te zlatne čizme?!

A ona se smijucka:

— Sestro moja, pa valjda sam tako šta zaslužila kad sam cara od'ranila u mojem gnjizdu.

Borme i jeste, pa je to i mladi car priznavo i staru diviju gusku do smrti poštivo ko rođenu mater. A dida što oblace vodi volio mladog cara ko rođenog sina, pa u njegovoj carevini oblace vodi kad kako triba — nikad tamo ni suše, ni mraza, nit je led tuko litinu. Alaj bi dobro bilo da smo se i mi orodili el' opreteljili s tim didom!

PRSTEN NA UGAĆNJAKU

Jedan momak bio malo prokasan u pameti al' narasto, komadina od čovika da bi mu volovska koža bila tisna. Ako baš ne zna u glavici izbrojit makova zrna al' zato nije ni toliko luckast da ne vidi kako se njegovi vršnjaci već ženu. Nije dugo privrćo u toj njegovoj glavurdi već ocu:

— Baćo, el' bi imali što protiv da se i ja ženim?

— Ja nemam ništa protiv samo ako ćeš ti divojku tražit, a ne ja.

— To bar nije teško! Samo vi kupite prsten, a dalje je moja briga i starost.

Vezo on prsten na ugaćnjak pa ga spuštio u gaće — čuva ga bolje neg oči u glavi — i jedared krenio da se ženi. Kad došo u divojačku kuću on 'ko pravi pametan:

— Faljen Isus, čeljadi, jeste l' radi gostima?!

— Dobrima uvik.

— E, boljeg vi nećete ni dočekat.

Sad kaki je taki je, al' otpo od čestitog oca i dobre matere, pa ga čeljad ponudu da sidne. Tu je i divojka. Sio on sad al' daljeg divana nema ko da ga kogod prigrizo, dok se jedared nije sitio pa će opet 'ko pravi pametan:

— Čeljadi, a šta vi mene ne pitate zašto sam ja došo?!

— Pa valjda ćeš kazat i sam.

E, sad će se on prokljuvit:

— Pa daborme, čeljad moja, šta ja sidim pa sidim pa se mislim, šta ja gaće ne drišim pa ne dam šta sam divojki dono.

Al' kad on počo gaće drišit i skidat ono sa svi strana samo čuješ:

— Ju-ju!

Razbigla se sva kuća čeljadi ko da je kobo lupio med' piliće. Viko on, zvao on al' niko da se ozovne. Ko se smi pokazat na tak'u sramotu el' suprotit se tak'oj snagi?! I jedared šta će — svezo gaće i ode kući.

— 'Oćemo l' svatkovat? — otac ga dočeko.

Momak sav zapinušio:

— Sotima nezglavljenima?!

— No, no, šta je bilo?!

— Baćo, pa ti su svi ludi! Dok sam kojišta baljezgo oni sa mnom ko ljudi, a kad sam počo vadit ovaj lipi prsten svi se razbižali ko divijačina!

DIDA HRDA, DRDA I TRDA

Bili tri dide, tri brata bogata a tvrda. Jednog zvali Hrda, drugog Drda, a trećeg Trda. Nikad se ženili ni očinski temelj dilili, žive zajedno samo svaki sebi tvrduje, dukate svaki svoje slaže. Kad dođe veče s kokoškama kreću u spavinjak da ne bi gorili sviću.

Jedared baš se spremili za liganje kad evo jednog soldata:

— Dobri ljudi, ne bi l' me primili na konak?

— Da! samo bi nam još to tribalo i bis očev! Nismo mi cilog života zato kupili i čuvali tolike dukate da primimo u kuću kak'og lopova — kaže Hrda.

Kad je soldat to čuo — a on huncut i bećar — sad će on nji' povlačit za jezik:

— Imate vi kera očevog ne dukata kad nemate ni fićure da vam svitli.

— Ko nema?! — Hrda se o'ma' udario u prsa. — Cara bi' mogo ispomoći i još bi mi ostalo dukata! Al' znam ja šta bi ti — da doznaš 'di sam sakrio moje dukate pa da ukradeš, e nećeš! Metio sam ja nji' u košar, pa slame na nji', pa na slamu kvočku, a košar pod krevet, pa da vidim ko će se sitit šta je u košaru!

Soldat u mraku pod krevet, kvočku za vrat pa baci i dok su je ona troj'ca 'vaćali on košar s dukatima iznese. On natrag u sobu, a Hrda u'vatio kvočku pa će je mećat u košar i već jauče ispod kreveta:

— A, joj, nema košara s mojim dukatima! To si ti ukro!

Soldat se prinemaže ko vrag prid kišu:

— Otkale meni toliko pameti da pronađem tvoje dukate?!

Hrda će se istiravat s njim al' Drda nasrnio:

— Napolje!

Soldat otvori vrata pa zalupi 'ko da je izašo i šćućuri se u budžaku. Sad će se Drda falit Hrdi:

— Ja sam pametnije uradio, zašio sam dukate u šepicu pa su mi uvik na glavi i da vidim ko mi mož' uzet! A imam više neg' ti, probaj kako je teška šepica.

On šepicu s glave pa pruži, a soldat zgrabi u mraku i opet se šćućurio u budžaku. Jedared će Drda:

— Hej, Hrda, 'di je moja šepica, šta je ne vraćaš?!

— Nisi ti meni nju ni dao!

— O, joj, muko moja, čitavog vika čuvo, a sad nema moji' dukata! To je soldat ukro!

Hrda i Drda se ustrčali, jujkaju, a Trda se počo smijat:

— Tako prođe kome se jezik razveže, a pamet zbogom! A još gore je kad ni pameti nemaš, onda te lako privari i jedna ovak'a gola uš 'ko ovaj soldat.

— Šta, valjda si ti pametniji od nas?!

— Borme jesam! Kad sam čuvaš, sam se brineš, onda se i izlaneš. Ja sam se sačuvo od te nevolje, makar sam imo dukata više neg vas dvojca zajedno. Ja sam nji' lipo podmetnio u Hrdin košar, pa nek se on stara kako će i' sačuvat.

LOPOV, LINČINA I LAŽOV

Siroma' čoban i čobanka imali kolibu ukraj šume. Kako je išo za ovcama čoban jedared u ponoć naiđe na jednoj gredici na zmiju i žabu. Zmija tiska na žabu, žaba na zmiju. Čoban ošine kandžijicom, rastavi i'. Sad je on srićan, zna da je kandžija sotim dobila mogućstvo da bude u pomoći tamo 'di drugo ništa ne pomaže od nevolje el od bolesti. Odsele kad krene za ovcama kandžijicu ostavi ženi.

— Nemoj, čovče, meni ostavljat, tebi mož' zatribat u šumi.

— Ajak, ja sam muška glava meni je dosta i čobanska batina, a ti si sama u ovoj pustolini i divijačini, nek imaš obranu dok ja nisam tu.

Jedared dok je čoban izbivo s ovcima čobanka nađe staru vilu kako leži ko komad drveta. Ubola se na smrtni trn, ušo joj u petu, sva je već pomodrila i pocrnila. Čobanka prikrižila kandžijicom po peti, smrtni trn ispo i stara vila zdrava i vesela. Dogodilo se da je čobanka baš onda bila noseća. Kad je stara vila to vidila ne pita čime bi je nadarila već je triput ogrne onom njezinom vilinskom kosom što dovaća do peta i kaže:

— Rodićeš sina kakog ni kraljice ne rađaju.

Ne samo to, neg' će joj stara vila bit u pomoći dok je živa. Sve je to lipo, al' nji' dvi ne znadu da su kurjakovi raskidali čobana baš tog jutra. Da nije ostala čobanska batina, koja krpa od kabanice i opanci, čobanka ni mrtvo tilo ne bi pripoznala tako su ga sirotog kurjakovi izgrizli. Plače sirota čobanka i još više žali kad je kroz koji dan rodila sina.

— Lane moje, da ti je sad živ otac da te vidi ovako lipog!

Plače i stara vila al' je tiši:

— Ćeri moja nemoj se ti toliko ubijat i tugovat. Ako je deran brez oca ne mora bit i brez sriće.

I zapravo je tako i bilo. Čobanka derana pametnog rodila, poštenog od'ranila, a lip je da mu vilovnjaka nema ravnog. Čobanka je sirota al' vridna ko preslica, sve zuji tako radi; kolibica uvik čista ko zlato, a ovce njezine ko da pregaču pašu, maramu vežu, uvik lipe ko lepurovi, pa još kad se deranac malo trgo od zemlje i počo čobanovat tu se života nije tribalo plašit. Na pomoći je i stara vila sa drugama i čobanka se jedared samo mogla začudit kad je čula da će njezin jedinak uzet kraljicu i postat kralj. Mlada kraljica ga ovolila i nikog živog neće već baš njega, a i ona lipa da bi je momak uzo baš da je ispod čerge. Sad je tu srića i veselje.

— Ko bi to meni reko da ću ja kralja od'ranit?! — čobanka sve plače od dragosti.

A kolika je još radost bila kad je mlada kraljica rodila najedared tri sina, sva tri lipa ko paun. Borme se sad stara čobanka počela o'lit, a mladi kralj još više. Zasuče brkove

ko da će s njime maglu sići pa se samo vrkoči i šepuri. Čobanka se fali staroj vili:

— Ja sam od čobana kralja od'ranila, a ovaki otac će bar cara stvorit od svakog sina.

Da nije grijota ona bi već i bogove stvarala od unučadi. Stara vila vidi kako ovi nosom paraju nebo pa kaže:

— 'Ćeri moja, slušaj ti šta ću ja tebi kazat: ako su i od ovakog oca 'di to piše da moradu bit sa srićom?!

Čobanka se vrcnila u glavu, pa i sinu kaže šta je mišljenje stare vile al' 'ko šta čobanu mož' kazat kad je on posto kralj?! Što su sinovi veći kralj je sve više ponosit i dičan s njima jel se zapravo ne zna koji je od kojeg lipči. Sva tri ko naštampani. Otac samo gleda kako su lipi, a ne gleda šta oni rade. Kad su već postali momci on će i' poslat u svit.

— Dico moja, vaš baćo ima kralja do kralja, cara do cara pretelje i kumove, prođite malo po svitu, nigdi vas ni glava neće zabolit kad čuju čiji ste. Vidite kako se živi pa da vas baćo ženi. Vrime je da i vi već metnete krunu na glavu.

Spremio svu troj'cu kako ni car jedinka svog ne bi spremio i aloc! oni. Prošlo sad vrimena i vrimena, a o njima ni traga ni glasa. Kraljica se dala u staranje, ni kralju već nije sve'dno, pa će poslat povirne ljude da vide 'di su mu sinovi i šta je s njima. Kad je stara vila to vidila kaže kralju:

— Sinko, sad moram progovorit. Nemoj ti ljude trudit ni morit da tvoje sinove traže po svitu, ja znam 'di su, a bolje da ne znam šta su. Zna to i komšijski kralj samo te dosad nismo 'tili žalostit.

Kralju je o'ma' bilo dosta divana, poblidio da ga sabljom rasičeš naprstak krvi ne bi nacidio iz njeg. A stara vila kad je počela mora i završit.

— Sinko, oni su tu u komšijskoj kraljevini. Jedan je lopov, drugi linčina, treći lažov.

— Dotirajte mi te sramote al' takim! — kralj samo dreknio i ode da ga niko ne vidi.

Kad su sinovi osvanili prid njim kralj sikće ko živi plamen, sve pali po njima:

— Šta sam ja bogu skrivio da tako štogod moram dočekati?! Je l' bilo šta na ovom svitu da ti ja nisam dao?!

Zašto si se onda dao u kradnju?! — prvo lopova uzo prikokolina.

— Baćo, to je tako moralo bit el umrit. Valjda mi je to u krvi.

— Dobro, tebi nek je to u krvi, al' zašto je ovaj onda posto linčina?!

— Svitla kruno, baćo naš rođeni — linčina sve ziva tako oteže — kad već imate jednog lopova onda triba da se radujete što sam ja tako lin.

— Još da se i radujem? Ne bi l' 'tio da te zato još i poljubim?!

Kralj bi već 'vaćo za uši al' linčina samo polagacko:

— Ja mislim da sam nuz ovog lopova i zavridio, jel kad bi' ja moro štogod radit onda bi vi, baćo moj, imali dva sina lopova.

Lažov ni ne čeka da ga otac pita već u rič utrčava:

— A čerez mene triba da se najviše radujete, jel ja povazdan lažem po svitu kako je ovaj naš lopov najpošteniji čovik na svitu, a za drugog brata da je najvridniji i tako ni čerez jednog vam neće goriti obraz.

P R O K L E T I P R S T E N

Bio je jedan kralj i kraljica, pa im se rodila divičica. To dite kad je bilo nikoliko nedilja kraljica se jako razboljila, pa zove kralja. Kralj je imo sluškinju, ona je u dvoru mnogo godina, i s kraljicom jako dobro stojala, voljile su se. Tude je u sobi i ta sluškinja. Kraljica kaže:

— E, čoveče, ja ću umrt, mene nema lika. — I skine prsten sa prsta, dade ga kralju: — Evo ti ovaj prsten pa kome bude pasiro ko mene toga smiješ uzet, ako uzmeš drugoga bio proklet.

Kralj prsten uzo, zamoto u svilenu maramku i metio u džep, a to vid'la sve i čula šta se oni divanu ta stara sluškinja. I nije dugo vrimena potrajalo kraljica umre. Kralj ju je žalio niko vrime i onda' oće da se ženi. D'o je

na glas cilom kraljevstvu: ko je za udaj neka dođe, on' 'oće da se ženi. Tako su dolazile gospođe iz sviju krajeva i on je svakojoj prsten probo da li pasira ko njegove žene, a nikoj nije pasiro. Na kraju on se naljutio i odlučio da se neće ženit. Ufati prsten i u maramki baci na orman u jedne sobe.

Prolazi sad godina za godinom, on se ne ženi, ne traži koga da uzme. I prošle su već šesnajst godina, njegova divojkara već narasla, a o tomu ona ništa ne zna, al sluškinja je još živa. Jednoga dana ta njegova kći se latila, iđe po svi soba da gleda šta je njezina mat imala i dođe do tog ormana 'di je bio prsten. Nađe tu maramku i prsten u njoj. Kad je maramku razmotala ona se začudila.

— Alaj lipi prsten! — misli u sebi i metne na njezin prst, pa baš na taj ko materin. Dođe ona sluškinje i pokaže:

— Viđi kak'a sam lipa prstena našla!

Kad je sluškinja vid'la ona se uplašila. U dvoru ne poznavu tog prstena, a ona zna šta je kraljica kazala kad je 'tila umrt. I kaže ona:

— Drago dite, baci taj prsten da nitko ne viđe.

Onda joj još isprića da je njezina mat uklela oca da mora uzet onoga komu taj prsten pasira. Kad je divojkara čula taki je počela da skida prsten al' nije mogla. I šta mož, na kraju zamota prsta u svilenu maramku da se prsten ne viđe. Došla tako u sobu, a otac ju pita šta je prstu?

— Boli mi.

— Kaki je bol da viđem.

— Dado, vi to ne smijete vidit, to može doktor i ja u četir oka.

Kad je tako otac je taki naredio da doktor dođe i da bola viđe kaki je. Divojkara i doktor ostanu u četir oka i ona odveže maramku. Doktor je probo svakakim načinom al' ne može da skine prstena, ne može ko da je urasto.

— Gospodine doktore, ako ne možete skinit vi odrežite prsta samo da otac ne viđe šta je bilo.

Al' doktor uplaši se:

— Drago dite, ja moram kazat da nije bol nikaki, da je prsten.

I tako je oćo kralju, a kralj kad je vidio kaže:

— Ćeri, nisam ti ja kriv, to ti je mat kriva kad me je tako proklela, sad se moraš udat za mene.

— A, joj, dado, to je sramota i grijota. Kako ću se ja za tebe udat?!

Ona ođe sluškinje i plače, a ova kaže:

— Drago dite, znaš šta — ti od kralja ne možeš izbeć, el se moraš udat el umrt, al' ja ću tebe naučit. Nemoj me odat! Iđi ocu i kaži nek ti stvori, al' za jednu noć, ruvo od mišije kože, da sva možeš unić.

Ona taki ođe ocu:

— Oću se ja za te udat al' za jednu noć da stvoriš ruvo od mišije kože da uniđem ko da sam miš.

Kralj o'ma' naredio da se miši tuču i kože da se učinja i sašije ruvo. Kad ujtru on nosi:

— Evo, ćeri, gotovo je ruvo.

Ona taki uđe sluškinje, plače:

— Šta ću sad?!

Kaže ona:

— Sad traži ruvo što ko sunce sja, pa ko zlato, pa onda ko dragi kamen, pa sanduk što po zraku leti. Sve će on to stvorit, a ti onda pokupi blaga u taj sanduk i jednu noć pobegni u drugo kraljevstvo.

I zbiljom ona učini kako je sluškinja naučila — sela u sanduk, pobegla u drugu kraljevinu. Tamo kralj baš ima sina za ženidbu. Oko kraljeve kuće šuma i divojkara stala sa sandukem na jedno veliko drvo. O'ma' navuče mišiju kožu i' ajd' u grad. Kad je došla do kraljevskog dvora straža će pucati.

— Nekate me ubit!

— A šta bi ti? Tako stvorenje mi nismo vidili.

— Ja bi' služila kod kralja.

— Tako stvorenje ne može.

Straža će pucat, a ona viče:

— Svitli kralju, ja ću pučke čuvat samo me puštite da ne umrem od glada.

Dođe kralj:

— A 'di ćeš spavat?

— Kod pučaka.

— Pa dobro, da baš ne umreš od glada.

I tako primu ju u dvor, a jedna stara kuvarica joj davala jest. Kuvarica davala jest, a ona kuvarice davala dukata. Kuvarice sad jako drago, al' se uplašila kad će

bit prelo. Divojkara kaže da bi išla i ona, išla bi igrat s kraljevim sinom.

— Juj, ćeri, kako ću te puštiti kad si miš?!

— Ja ću se pod klupu uvuć, neću igrat, samo da viđem — i da joj dukat.

Kraljev sin baš onda pošo na prelo, objašio konja i viče te stare sluškinje:

— Daj trskovac, zaboravio sam.

Divojka skoči i dodade trskovac:

— Evo, svitli kralju.

Kad on viđe žensko stvorenje u mišije kože ošine ju trskovcem:

— Kako si smila it u moje sobe i latit moga trskovca ti tak'a umeljana!

— Nisam znala da ne smijem.

Sluškinja pripala se:

— Ćeri moja, u z'o čas si došla, drugi put bolje uklonji se, viđeš kak'e darovnine si dobila.

A divojkare se dalo na smij:

— Bivaće to da će on mene poželjit i bolje.

I popne se na drvo, skine mišiju kožu, lati ruvo što svitli ko sunce. Došla na prelo i da viđeš, svi gleđu kak'a je to gospođa. Čim otvorila vrata kraljev sin poklonji se i dovede ju. Igra on s njom, pita ju tko je, a ona o tomu šuti. Njemu ni u glave da igra s kćerom kralja. Kad bilo blizo pol noći on kaže:

— Već je vrime kad ćemo se rastepat, kaži bar otkale si.

Ona se nasmijala:

— Ne znadeš?! Ja sam iz Ošinita Trskovca.

— 'Di je to?! Nisam čujo za tako misto.

— Je, je, ja sam otale, a ne znadeš jel tamo ne iđu kraljevi sinovi, tamo je kuća blatem omazana, a ni žižica tamo nema.

E, on bi željio tamo it, on bi ju pratio, al' ona iziđe van, skine ruvo, navuče mišiju kožicu i ođe prija njega. Divojkara lipa, ruvo lipo — kraljev sin ko lud kad je vidio da je nestala.

— E sutra naveče neće uteć, ja ću nju sustavit na vrime.

Sutra opet prelo. Sadakar sluškinja pita:

— O'š ić?

— Ako 'š me pušćat.

Pušća sluškinja kad divojka da dukat, pušća ni ne pita ju kako je bilo prvi put. A kraljev sin opet sprimio se, objašio konja i opet kaže sluškinje:

— A, joj, daj mene, zaboravio sam ružu a sprimio sam ju divojke.

Divojka skoči brže i donese:

— Evo, svitli kralju.

On najidi se i ćunio ju priko glave da se o'ma' naerila.

— Kako si opet smila u moje sobe?!

— Možeš da mi zapaljiš, al' ja nisam znala da ne smijem.

Vide on da se ona uplela 'ko zmija u koprive, uprav pet put da je ćune miš je miš, pa oćo. On ode a ona na drvo, skine mišiju kožu, lati ruvo što sja 'ko zlato i već je tamo, zangot s njim otvara vrata. Opet svi gledu, a kraljev sin taki poklonji se, dovede ju da igra.

— Ti si mi privarila, nema tako misto taj Ošinit Trskovac.

— El si ti dobro ćujo da nema?! Je, je, bilo je, nisam ti privarila, a nisam se ni pribunila, al' sadakar je moje misto Zaćunita Ruža.

— Kaži ime pa neću mozgat dalje otkale si.

E, to ne mož, a kad je bilo vrime ona kaže da mora malo it pod vedro nebo i opet se ukrade. Kraljev sin ko lud, u glave mu samo lipa divojka. Mozga on cili dan i treće veče neće ništa zaboravit. Sprimi se i nosi divojke lipa prstena. A divojkara dala sluškinje dukat, sprimila se u ruvo ko dragi kamen i ode. Momak već ćeka i taki prid nju.

— Ti si mi opet privarila, nema ni tako misto Zaćunita Ruža al' ja ti neću privarit ja sam tebe sprimio lipu darovninu.

I metne on lipa prstena na njezin prst. Sadakar on ne pita od njoje ništa, a kad je došlo vrime pušća ju i van pod vedro nebo i ona se ukrade.

Sutra sluškinja će nosit ručka kraljevom sinu, a divojka molji:

— Pušćaj mi da ja nosim.

— Juj, kako ću kad si miš?!

Ona da sluškinje deset dukata. Sadakar nosi al' da momak ne viđe ona prstena metla u usta. Kad momak viđe tko mu nosi, rič mu svaka odadrta:

— Ovo da je tebe najpotlanji put da se pokažeš, jel narediću da ti zapalju.

Ona 'tila šta kazat pa kako se uplašila spušti prstena u čorbu, ispo joj iz usta. Momak ne viđe, jidi se, al' je tude sluškinja i kaže:

— Svitli kralju, ručak je na stolice.

Momak promiša a to ništa zveca po čančiću. Viđi on prstena što ga je d'o divojke. O, sad kak'a mu je svaka rič odadrta?! On misli da je ova ukrala.

— Otkale tebe ovo?!

A ona smije se:

— Ti si mene d'o, na prst metio.

— Pa tko si ti?!

Ona se samo smije:

— Divojka što spava kod pučaka. Oš da viđeš?!

I ođe ona van, pa na drvo, skine mišju kožicu a lati ruvo ko dragi kamen. I sad je on čujo kako je stvorito misto Ošinit Trskovac i Zaćunita Ruža i sve što je bilo. Uzme on mišiju kožicu i zapalji, pa se o'ma' uzmu, vinču se. Sadakar žive lipo, prošlo vrime i rodi ona sina. Ima ona malo ditešce, siti se kako je nju mat voljila kad je bila mala, pa se zaželji it doma.

— 'Ajdemo ocu — kaže ona čoveku.

Dobro, oni će it. Sednu oni u sanduk što po zraku leti i ođu. Došli oni pa se ona javi ocu:

— Dado, ako štogod i skrivu, decama se prašća, prosti i ti ako sam tebe skrivila.

I kaže da je mladi kralj njezin čovek, a evo i ditešce. Stari kralj ko lipo, al' bi već zv'o dželata. Kćer misli da je on posto bolji, a on uvik gori bio i sadakar mu jednako bilo na pametiti kako će uništit nju, čoveka njezinog i ditešce.

Kaže on:

— Sadakar je tude običaj da kogod mi dođe da se okuplje prije.

Dobro, 'oće oni i da se okuplju. E, al' sadakar stari kralj kaže da sednu na jedan kameni stol i tamo će se trisat. Oni će sest, al' je tude i ona stara sluškinja što je voljila staru kraljicu i kaže mlade kraljice da to ne

smije uradit, jel kad sednu na taj stol oni će tamo da izgoru. Stari kralj ni čujo da je sluškinja to kazala, a ćer kaže:

— Dado, pokaži kako da sednemo, mi ne znamo.

— Evo viš ovako — on se privari i izgori.

I sadekar je i tude bila svadba i ja sam bila u te svatbe. Tamo bio i zec, imo kratak rep, da je bio dužji rep bila bi dužja i pripovićka.

B R E Z   P O P E   N I Š T A

U jednom selu bio popo u dobrom stanju, imo vridnu i razgaljenu sluškinju što je sve u kući i oko kuće poradila, a on sve zna kazat ništa uradit, al' uvrgo sebi u glavu da brez njeg' niko živ u selu ništa ne mož', misli, valjda ni dite na svit neće doći dok on ne kaže da to bude. On je u selu i zvono i kalendar. Nek sve selo buči od spremanja za svetac, al' on misli niko ne zna da će sutradan bit taj i taj blagdan ako on to s pridikaonice ne navisti. I onda el' red el' nije misi el' večernju on ga održi samo da bi mogo nagoviščivati.

Tako jedared baš prid spasovo on će krenit na večernje kad došli da o'ma' ide samrtniku da ga ispovidi. Triba žuriti, a sluškinje nema. Potrč' on i vidi da se ona sprema za mužu. On imo dobru kravu muzaru, al' se nikad nije dala vezat. Sluškinja ostavila kravljaču, pa vuče niki teški džak.

— 'Ajde, moraš me spremiti.

— Ne možem — prva je meni krava. Čekajte, gospodine, dok je pomuzim.

— Pa dobro, šta je onda već ne muziš?!

A sluškinja opet:

— Ne možem dok ne uredim što triba.

— Šta imaš uređivat — spremila si kravljaču pa muzi bržebolje.

Kaže ona šta je. Kak'a je jogunasta krava ne samo da se ne da vezat kad je muzi, neg' neće ni mliko da spušti

dok džak piska ne metne na nju. Popo zna da sluškinja ne da sebi divanit dok poso ne svrši, džak piska nije laka stvar, proće vrimena dok ona sirota to ne uzvuče na kravu, a on da tako šta radi nije baš lud.

— Znaš ti šta, nemoj se ti tevljati s tim džakom, ja sam teži od piska, ja ću lipo uzjašit na kravu pa ti muzi što brže.

Uspentro se on, al' kako se onako trbušat koprco krava nije navikla na to, pa se najedared podivijačila i uju! — ode s gospodinom ko vijar. Šta će siroma' popo, u'vatio se za rogove pa šta bude. Ljudi istrčali na sokak pa se čude:

— Kud bogda, gospodine?!

— Kud bog da i kud krava 'oće! Ako se ne vratim, samo da znate da je sutra spasovo!

ČORBU SI POJELA AL' MESO NEĆEŠ

Bio tu jedan stari, neki Matiškin. On ošo svom šogoru u Kašad na kermenc — bilo to na Mi'olje. Šogor od maloće bio vragoljast. Ne smiješ ga dočeniti ni kustire ni mivače spomeniti — njemu je i to za smi'. Natuku ga, sav se raskleni, a on smije se:

— Šta su me sinoć izgnjeli!

Došo tamo Matiškin, a šogor pokupio i druge goste, rođake i prijane. Dočeko sve, najviše šogora. Istrčo na ljesu — imali su velikog štaglja — pa ošo na štagalj i otale viče:

— Je l' to moj šogor?! Tapá je — on je! Dobro pa si došo, da viđeš užine što smo svega spremili.

Matiškin bio onako stidljiv, malo divlji, njemu je dobro i od kruva sredinu da izdubaju, a još ga bolev stomak pa bio ko da ga žena poljala s vodom.

— Ma sit sam ja — kaže.

— Kaki sit, iz'odo si se pa ćeš slađe jest. Imade svega! 'O's jagoda?

— Pa kad nema. 'Di je jagoda na Mi'olje?!

— Mi ćemo ispod sniga nabrat — tapa šogor je moj meni došo!

I skoči šogor pa viče joj:

— Ženo, je l' ti ne znaš ko je došo?! Užinu!

Posedali za užinu, poslužili sa čorbom. Šogor nudi gosta:

— Grabi si čorbe, neka se stidet, samo ti sebi nagrabi.

Matiškin je pojev tu čorbu i onda se zakašljo i ko da mu je kucen ispo veliko prdnio. Kad je šogor to čuv on u smi':

— Pitav se javlja!

Al, gost se diže, zagrni kožuv, torbu u ruke i kaže:

— Ej, guzo-guzo, i za tebe prošla baka s kolačima — čorbu si pojela al' meso nećeš. Kući!

VRAG OV ROG

Jedan momak osto sam u kući, za kratko vrime umrli mu otac i mater. On bio velik, lip, a lin ko da je uklet. Da kogod mož' žvakat misto njeg' valjda ne bi ni 'io, a kuća ostala puna svega i svačega. Izvalio se pod dud pa leži ko da će tamo i smrt dočekat, kad jedared krmača gurliče da uši probije, — mora kad već drugi dan ne dobija ni meća ni zrna, nit se na pašu pušta.

— Bolje da si i ti crkla kad su umrli oni što su te 'ranili!

Jedared već moro ustat, ne mož' drimat od nje. Vezo joj lanac na vrat, pa će je izvest na ledinu nek' pasi, to je najkraći poso. Kad tamo nema kočića da je veže. 'Tio je već puštit kad spazi da iz zemlje viri niki grbav, crn rog. 'Ajd, zapne on lanac za rog, pa se opet izvali u 'lad. Ni' se dobro ni izvalio u 'lad a krmača u skiku, u dreku ko da joj kožu deru. Momak začepio uši, al' badava, ne mož' da ne čuje.

— Koji vrag ti je?!

Kad on pogledo, a to baš zapravo vrag. Krmača trza lanac, izvukla onaj rog iz zemlje, a kad se ledina proki-

nila evo i drugog roga, a za njim i cila vragova glava. Krmača će prvo rijat oko glave, a vrag nju zubima za nogu i kako je ugrize ona skoči pa ga sve više izvlači. Tako mu izvukla i pridnju nogu. E, sad više ne radi zubima već kopa prvo tom, pa drugom pridnjom nogom i evo ga, iskopo se. Skoči vrag poljubi krmaču, pa do momka i njeg cmokac u jedan pa u drugi obraz.

Momak bi bižo al' od linosti ni da se makne. Vrag se otresa od zemlje ko ker i o'ma' kaže:

— Ti si moj spasitelj, išti od mene štogod 'oćeš.

A momak njemu:

— Ta spali i ovo što imam da ne moram vodit brigu o tom, samo 'lad od duda mi ostavi.

— Kaki je to divan?!

Vrag se čudi, a momak mu onda kaže šta je s njim. Eto, nije da ne bi 'tio, al' ga mrzi i počešat se. Vrag kaže:

— Šteta je tolike snage. Kad te bog stvorio tako velikog i jakog, šta te nije stvorio i vridnog. Al' kad nije bog 'oće vrag.

A momak:

— Ta mani se ti sređivanja moji' računa s bogom kad ni tvoje nisi sredio s njim.

Ajak, vrag se ne da odgovorit. Njeg je baš momkova linost spasila. On se sam ne bi nikad izvuko iz zemlje jel je od njeg' samo zemlja jača, pa su ga nepretelji iz osvete zato i zavalili u zemlju. Kako je trava rasla za sedam godina mu istirala taj jedan rog, a da momak nije bio lin zabit kočić za krmaču i da nije lanac natako na rog on se nikad ne bi izvuko ispod zemlje. Ne mož' to samo tako da on momku ne vrati dobro za dobro.

— Radi šta 'oćeš samo mene pušti na miru — momak lin i da ga sluša.

Dobro, neće ga nazlabat, ode vrag u do'. Okupo se al' jedared iđe, iz uva istresa zemlju a sa zemljom počeli ispadat dukati. Iščačko iz jednog uva dva-tri dukata, iz drugog dva-tri, pa kaže:

— Znaš ti da je u ovoj tvojoj ledini svud pozakopavano dukata?! Krtine su mi se gnjizdile u ušima, kad su mi sa zemljom narijale i dukate u uši tu mora bit sam dukat. Daj kopaj, pa ćeš bit bogat ko niko živ.

Onog ko da je počela 'vaćat zubna bolest. Stenje ko rodilja:

— Ta jesam ti lipo kazo da radiš šta ti volja, samo u mene ne diraj.

Av ljudi ljucki, može l' to bit da je taki krasan momak baš toliko lin?! Vrag svašta čuo i vidio, a ovo još nikad. Šta će, ode on opet u do', sakrio se u trsku i nema ga više.

Uveče momak se kojikako uvuko u salaš, lupio se u krevet i već 'rče, al' kad bilo oko ponoći jedared čuje da pod pendžerom štogod lupa. Poviri on i vidi nika strašila. Štogod se muvaju, dogovaraju, šta li, i jedared jedno kaže:

— Braćo moja, znate šta sam ja dozno — sutra u ponoć dolazi kurjak što ima gvozdenu glavu, po'išće ovog linog momka.

— Šta mu je to palo na pamet?! Ovaj momak nije naudio ni crvu. 'Ajde da mu kažemo kako će se spasit — kaže drugo.

— To sam i ja mislio, 'ajd' da ga razbudimo.

Oni će pendžeri kad evo vraga, iđe iz rita. O, kad su ga oni opazili jedan vikne:

— Biž'te, braćo, evo onog vraga!

Zemlja ko da se zatresla, odeše ispod salaša, a vrag za njima sve vatru struže iz papaka. Linost ovamo linost onamo al' sad san više neće momku na oči. Jedva zoru sačeko, pa bar dva prsta prija nje poranio i viče:

— Vraže, vraže, 'di si?

Al' vraga nigdi! Ništa — mora se bižat. Dosad ga muka 'vaćala kad je moro izać iz zapećka, al' od kurjaka što ima gvozdenu glavu ne mož' se zavuć u peć. Nije zaboravio ni somun kruva ni šunku metit u torbu, pa još i veliku sikiru pono da s gvožđom dočeka gvozdenu glavu ako baš ne bi mogo izbić tom kurjaku. Ode momčina sve po tri znoja tare sa sebe, pa malo oda'ne i viče:

— Vraže, 'di si, javi se ako boga znaš!

E, nećeš ti slušat kad ti onaj lipo nudio da dukate kopaš iz ledine, sad tiraj ni putom ni putićom ni stazom ni stazicom već priko i što brže. Na'odo se, naviko se, sav se izoko al' nigdi ni vraga ni 'di bi se sakrio, kad prid sam mrak došo na niko 'ezero. Ni tu nigdi nikog al' jedared vidi — po vodi pliva vrepčije perce, na njemu kamen'ti grad, a gvozdena kapija širom otvorena. Vitrićak ga nosi baš njemu i jedared samo kapija prid njim. Ne pita već skače

unutra. Nasrid grada sadžak, na sadžaku kotlić, jedna majka kuva čobansku taranu.

— Faljen Isus, majko.

— Otkud tebe, sinko?! Majka je tu tri stotine godina, nikad za živog stvora ni čula nije.

— Tako i tako, majko.

— Promišaj još malo, sinko, a majka će donet i tebi kašiku pa ćemo večerat.

— Možem ja malo i šunkice nakrižat u taranu.

— Možeš, sinko, samo ako nisi lin.

Posli večere majka mu da tri lanca, svaki debo ko čov'čija ruka, nek' zatvori gvozdenu kapiju i nek' dobro zalanči. Sve po tri znoja tare al' meće teške lance i katance, a majka kaže sad nek' spava, ne triba se bojat kurjaka što ima gvozdenu glavu. Njemu spavanja nije bilo nikad dosta i kad je po cili dan drimo u zapećku, a sad zaspo ko zaklan. E, al' kad bilo blizo ponoći gvozdena kapija se trese. Tu je kurjak pa gvozdenom glavom provaljiva kapiju. Momak skočio, do'vaća veliku sikiru al' majka kaže:

— Za noćos se ne boj, a sutra šta bog da.

Dočeko on zoru na nogama, a kad će svanjivat kurjaku vrime izašlo i nesto, al' kad će majka kapiju otvarat, na njoj dva lanca prigrižena i treći se svega na končiću drži. Sad momak kuva taranu, dvori majku ko da cilog života drugo nije ni radio, a kad su ručali majka kaže:

— Sinko, sad put pod noge. O'de ne smiš sačekat još jednu noć jel majka nema više lanaca.

Opet prošo dan, momak znoj za znojom tare al' nigdi nikog da sustrije kad prid noć evo opet 'ezera. Ni tu nigdi nikog, al' kad će već sunce zać jedared on vidi — na vodi pliva golupčije pero, na njemu kamen'ti grad, a gvozdena kapija širom otvorena. Vitrićak dotiro grad do briga i momak skoči kroz kapiju. Nasrid grada sadžak, al' ovaj srebrn, na sadžaku kotlić, jedna majka kuva čobansku taranu.

— Faljen Isus, majko.

— Amen, sinko, otkud tebe ovamo, kad je majka tu već šest stotina godina a nikad za živog stvora ni čula nije.

— Tako i tako, majko.

— Promišaj još malo, sinko, sad će majka donet i tebi kašiku pa ćemo večerat.

— Možem ja malo i šunkice nakrižat u taranu.

— Možeš, sinko, samo ako nisi lin.

Kaki lin?! Nek' samo majka da metlu, posli večere još i sav grad će pomesti, samo ako ona kaže.

— A, daće tebi majka drugog posla. Majka ima šest lanaca, triba sve to zavrimena namistit na kapiju, pa dobro.

Kaki da neće dobro?! Katance bi sve po dvared zaključavo, al' majka kaže:

— Za noćos se ne boj, a sutra šta bog da.

'Rabri njeg majka, tira ga da spava al' on ne leže dok sikiru nije metio pod glavu, pa i onda jedva zaspo. Al' valjda nije dobro ni pridrimo kad jedared kurjak gvozdenom glavom provaljiva kapiju. Zalud majka kaže da kurjak od tog neće 'ist al' momak stisko sikiru u obadve ruke i do zore čeka iza kapije. Kad će svanjivat kurjaku vrime izašlo pa nesto, al' kad će majka otvarat kapiju a njoj od šest lanaca osto samo jedan, al' i taj o končiću visi.

— Majko, imate l' vi još lanaca? — to je momku prvo da zapita.

— Sinko, al' ni jednog više.

Sad on zna da tu ne smi ostat da mu majka i ne kaže. Lipo počistio strv od lanaca, dok majka nije donela kašike skuvo taranu i posli ručka majku cmokac u ruku, pa biž. Dan prošo ko i prva dva i uveče dobatrgo do trećeg 'ezera. Kad će mrak evo i vitrićak, a na vodi guščije pero i na njemu kamen'ti grad. Skoči on kroz kapiju. Nasrid grada sadžak, al' ovaj zlatan, na sadžaku kotlić, jedna majka kuva čobansku taranu.

— Faljen Isus, majko.

— Uvik faljen, sinko, otkud tebe ovamo kad je majka tu već devet stotina godina a nikad za živog stvora ni čula nije.

— Tako i tako, majko.

— Promišaj još malo, sinko, sad će majka donet i tebi kašiku pa možemo večerat, samo ako si gladan.

— Ta taki gladan da ću do kosti ostrugat šunku, pa ću nakrižat u taranu.

— Možeš, sinko, možeš, samo ako nisi lin.

Je l' to baš bilo istina da je on kadgod bio lin?! Ta da majka ima čopor ovaca, sve bi on to spratio, pomuzio, ta i sir usirio, avliju pomeo, još bi majki i krevet namistio. Samo nek ona kaže šta triba.

— Daće tebi majka drugog posla. Majka ima devet teški' lanaca, triba sve to zavrimena namistit na kapiju, pa dobro.

Kaki da neće dobro?! Katance bi sve po tri put zaključavo, al' majka kaže:

— Za noćos se ne boj, a sutra šta bog da.

Lako majka divani kad se njoj kurjak nije obećo da će je povečerat, al' momak ne bi ni spavo već sikiru vadi iz torbe. Jedva ga majka spratila u krevet, al' on spava ko zec i čim je kurjak lupio glavom u kapiju iza nje je i momak sa sikirom. Nek' majka njeg' 'rabri koliko 'oće momak se do zore ne miče od kapije. Graniće sunce, kurjaku izašlo vrime pa nesto, al' kad će majka otvarat kapiju a na njoj od devet osto samo jedan lanac, al' samo da vitrićak dune i taj bi se već prikinio.

— Majko, ni vi nemate više lanaca?

— Znaš ti to, sinko, hitre si ti pameti — majka se sve smijucka.

Zna on sad da tu ne smi više prinoćit, al' baš kad je bio s majkom u divanu kurjak viče iz šume:

— Ti ćeš bit moj, nećeš uteć da se koliko provridniš.

Neće on sad ni ručat kod majke — ima još malo suvog kruva u torbi — poljubio on nju u ruku, pa će bižat, al' ona kaže:

— Bižiš, — dobro — al' kuda?! Ne mož' to samo tako — turiš nos naprid pa za njim! Mi smo tri sestre, kod nas si bio, al' četvrtu nemamo, nema više ovak'i' gradova.

— Pa kuda ću onda?!

— Kazaće tebi majka, samo kad pitaš. Vidiš onu planinu što je sva u oblakovima? Udri tamo, pa kad čuješ prvu 'ticu tamo mora bit kaki trag. Ne gledaj jesu l' to stope od čeljadeta el' od živinčeta, samo kad naiđeš na trag ti udri po njemu.

Išo on cili bogovetni dan kroz ritove i dolove, priko vode i po suvom, viče vraga ne bi l' se onaj kako javio, al' nigdi ni 'tice ni mrava a kamo l' živog čeljadeta. Kad će se sunce već priklanjat za'odu dobatrgo on do te planine. Gleda — ni početka ni kraja ne možeš sagledat, a bog zna 'di je vr' planine kad je sva u oblakovima. Ne zna ni s' koje strane bi zašo al' naboga, jedared čuje 'di se pripelčić javlja:

— Pućpurić! Pućpurić!

Ode on za glasom i kad došo do jedne ledine a tamo stope. Lipo se vidi da je tudan prolazio konj, al' 'di je stao na travi osto trag 'ko od srebrni' zvizdica. Šta to mož bit — kaki je to konj?! Al' nema se tu vrimena, kako zašo u šumu mrak se već i spušta. Uplašio se on da će u mraku izgubit trag al' ne zadugo, jel kako se mračak spušta a one srebrne zvizdice se svitle. Ispraznio on torbu, povečero ono malo suvog krušca, potpaso se i zapajdačio tim tragom i ode gori. Ode i ode sve po sedam znojova tare, al' što višlje ponoć sve bliže, a nigdi ni glasa. Uplašio se on sad pa već misli da zove vraga u pomoć, al' u taj ma' grakne gavran na grani.

— O, brate rođeni, jesi l' ti baš živ stvor?! — o'ma' on gavranu, a jedva ga nazire na grani.

— Kad su se još mrtvi gavrani javljali?! — onaj s grane progovara ko čeljade. Nasmijo se onda i kaže: — A kud bi ti sad — el' tamo 'di gledaš el' tamo 'di misliš?!

— Pa tamo 'di gledam.

— E, onda će bit dobro, al' ako pođeš 'di misliš onda ćeš dobit po glavi.

Razumio momak, da je poviko vraga čuo bi ga ko ne triba, pa bi bilo nevolje. Gavran mu još kaže da samo požuri i on sluša ko rođenog oca. Nije dobro ni zakoracio na jednu ledinu kad izađe misec. Momak stao ko da su mu noge puštile koren. Prid njim bili konj, dlaka ko svilena, na njemu sidi divojka. Na grivu namistila ogledalo pa češlja zlatnu kosu do zemlje. Konj počo kopat nogom i momak onda vidi: ploče na kopitama zlatne, a srebrnim zvizdicama prikovane. Vidi on — to je vilovit konj, a kad je konj vilovit onda i divojka ne mož' bit drugo već vila. Kad je on ugledo tu lipotu zaboravio i kurjaka što ima gvozdenu glavu, zaboravio i vraga i da je ponoć već blizo, pa potrč' do nje, zgrabio ular pa ne pušta već kaže:

— Divojko, ako ostanem živ ti si moja pa ničija!

Ta nije on u njegovom zapećku baš vidio ni obični' divojaka, a ovak'u ni klapio nije. Vila se nasmijala:

— A zašto ne bi osto živ?! Nisi valjda došo da me zoveš na tvoje poduše, već da me vodiš na vinčanje. Meni je mater javila da tu čekam mog suđenog.

— Pa ko je tvoja mater?! — momak se zblenio ko da ga meću u obaru.

— Kad ti pamet zaspala ja te moram probudit: ona majka što te ovamo uputila.

O, sad on ništa više ne pita već skoči iza divojke na konja, pa će okrećat doli sa planine, al' u taj ma' iđe iz šume glavom i rogovima njegov vrag.

— O, pa 'di si ti?! Svud te tražim, svud te vičem.

— Ja 'di sam?! Spasavam tvoju glavu kad si ti lin čak i nju da sačuvaš.

— Ko je lin?! — momak će se još i uvridit. — I kako ti to spasavaš moju glavu kad si se sakrio da te ne možem dovikat.

— Ja se sakrio?! — sad će se vrag uvridit. — Taj dan kad si me spasio oko ponoći pošo ja iz rita da vidim je l' dobro spavaš i kad ja bliže salašu, a pod tvojom pendžerom skupili se oni zlotvori što su mene zavalili u zemlju. O'ma' sam znao šta je: ti su doznali da si me ti otkupio od smrti, pa će se sad tebi svetit, tebe 'oće da zavale živog u zemlju. E, nećete, ne dam ja mog spasitelja! Odonda i' vijam i baš sad sam njim meso bacio kerovima.

Kad je momak to čuo od smija da pukne:

— Pobratime, jesi l' ti pri sebi?! Ta nisu oni mislili mene stamanit već da kažu da će rad mene doć kurjak što ima gvozdenu glavu i kako ću se od njeg spasit.

Sad se vrag počo 'vaćat za trbu' od smija:

— Ta jesi l' ti pri sebi?! Šta ti oni imadu kazat kako ćeš se spasit od tog kurjaka, tebi je to bar lako! Imaš dukata u ledini više neg mrava u mravinjaku, a kad kurjak zine na tebe ti samo šaku dukata njemu u grlo, taj će gutat zlato dok se ne zaguši.

Polio on momka vrilom vodom, pa ovaj počo štucat i mucat baš ko oparen i opapren:

— Pa, dobro, zašto sam ja onda od svog salaša toliko bižo isprid tog prokletog kurjaka.

— E, valjda zato da stigneš ovu lipu divojku.

I sad tu bi još bilo divana i divana da se jedared nije javio i kurjak što ima gvozdenu glavu, al' na to vrag kaže nek' oni jaše kući, a on će za njima makar nije potkovan zlatnim pločama. Vilovit konj ne trče već leti ko oblak, al' kad su momak i divojka stigli prid salaš vrag se već ćiba na ledini, a za momka spremio i ašov.

— Ajd, đuvegijo, pokaži se prid mladom da nisi lin.

Kako treći ašov sašo u zemlju dukate sve rpom izbaciva. Al' je i bilo vrime jel kurjak već iđe. Vidi se kroz mrak kad su mu oči vatrene. Došo na ledinu pa se keci:

— Jesam kazo da mi nećeš izbić, sad si moj!

— Jesam, ujo-kurjo, tvoj sam sve do tvoje smrti — keci se i momak i kako onaj razvalio njušku on njemu šaku dukata u gršu.

Pa ne samo da sasipa već se okuražio pa ga još i ključka ko gusku sve dok onaj nije zdoknio. I sad ušli u salaš da vide je l' sve na svom mistu kad je kuća tri dana bila pusta, a kad ušli tamo dvori sve u zlatu i svili.

— Šta je ovo sad?! — momak će se mećat u krst.

A vrag se nasmije:

— Šta bi bilo?! Sto godina sam bio skršteni' rukiju u tvojoj zemlji, pa kad sam se toliko odmaro, valjda sam ova tri dana mogo štogod i radit! A kad si se ti provridnio zašto ne bi' i ja, a baš me nije teško ni palo kad sam blato pravio od zemlje koja je sva samo zlato.

I sad su tu bili svatovi, došla divojkina mater, njezine dvi sestre i sva vilovska rodbina, a onaj vrag bio kum na vinčanju. Prava božija istina, to su bili prvi svatovi u kojima je vrag kumovo. 'Oće on i sad kumovat, a kad baš neće da se pokaže onda u svatove misto sebe pošalje čitav čopor plećkuša, pa kad te zakumuju onda pripovitki godinama nema kraja. A ovoj je kraj konac — zapo zec u lonac i laku noć, sve vam buve bile u pomoć! I kome nije pravo nije moro ni doć.

C R V U G L A V I

Kuća do kuće — dva brata. U samoj ogradi između avlija izrasla lipa kruška. Na krušci 'tica imala gnjizdo, namistila ga na granu što je rasla iznad avlije starijeg brata. Braća krušku zajedno njigovali, zajedno brali dok se jedared nisu proričili. Kraj bratinstvu, neće ništa zajedničkog, al' da se ne bi dalje mrazili neće brat krušku neg kupit šta kojem spadne u avliju.

— Eto nek' voćka kaže šta je čije — kaže stariji.

— Ne marim, nek' ona da šta 'kome da.

Misle braća svemu je kraj, al' kad vrag metne nogu u kuću tu se ne posrne samo jedared. Kruška kaže šta kaže al' njezinu rič udešava godina i već prvog lita na strani mlađeg brata rodila ko bisna, a na strani starijeg jedva i cvatala. Starijem nepravo al' kako će sam sebi skakat u usta kad je baš on nudio tak'u diobu. Kako će?! Ako on ne zna tu je vrag da zamuti repom. Stariji vidi 'di mlađi brat sluša 'ticino pivanje.

— Hej ti tamo — on već i viče priko ograde — ne piva tica tebi, ona piva samo meni, na mojoj strani je njezino gnjizdo.

— To će tako bit kad ona bude tako kazala.

Rič po rič posvađali se ko dva bisna kera i stariji nikud dalje nikud bliže već ode na sud — sudija nek' prisudi kome 'tica piva. Sudija privrće debele knjige, mućka pamet al' nigdi zakona kako će glas ogradit ni kilaša kojim se 'tičija pisma razmirava. Ko će sad braću pomirit kad ni sud nije napravio reda?! Drugo i ne rade već od zore do mraka vrebaju jedan drugog.

— Ne slušaj, tica meni piva!

— Ne slušaj ti, danas meni piva!

Nazlabali i boga i vraga, dosadili cilom svitu, a nikako da pronađu 'kome 'tica piva dok se jedared nije javio cigo:

— Ni ja još ne znam 'kome 'tica piva al' vračkom možem pronać onog ko to zna.

— A ti vračaj.

— 'Oću, al' ko će to meni platit?! Možda će vračka trajat nediljâ i nediljâ.

Plaćaju oni sve. Svaki dao po šaku dukata, još 'rane cilu čergu ko da su svaki dan svatovi. Cigo vrača, vrača i jedared se javi:

— Braćo, ja sam navračo samo pazite da vi ne dovračate. Niko drugi na svitu — to jedan crv zna kome 'tica piva.

— Ko će crva razumit?!

— Znam ja i crvovski jezik, al' je nevolja u tom da tog crva nije tako lako naći.

— Šta naopako, ti ne znaš 'di je?! Za čeg si onda toliko vračo i za čeg smo ti toliko platili?!

Nije da baš ne zna 'di je, al' opet ga nije lako naći. Crv je t.. u njevim kućama, al' nji' dvoj'ca nek' budu mudri i kažu kako će se jedan taki i taki crv nać u kućama.

— Kako?! Rušiću kuću komad po komad al' se taj crv mora naći pa nek' kaže kome 'tica piva — stariji brat lupa šakom o astal.

Lupa i mlađi:

— Rušiću i ja moju!

I braća ruše, cipaju svaku trsku iz strije, lupaju sve od ciglje do varnjače, a cigo samo javlja:

— Ovaj nije. Naš crv ima crvene prstenčiće po krstima.

Kad su raskopali i temelje cigo iščeprko niku trulu slanicu, razmrvio je u šaki i samo podviknuo:

— Evo mu oca!

Braća bi da on o'ma' divani s matorim crvom al' cigo kaže:

— E, crvovski divan ne mož' svako slušat jel ode sva vračka u propast.

Braća dan-noć oko čerge, a cigo samo maše rukom da ga ne zbunjivaju i da nose što bolju 'ranu da gosti crva. Braća već spadaju s nogiju kad cigo iskočio ispod čerge:

— Av, ljudi, ko bi to mislio da se jednom matorom crvu tako teško driši jezik? Jedva sam mu slomio sramotu! Jedan crv iz daske a tako se stidi čerez sina!

— Šta je naopako s tim njegovim sinom, 'oće l' još bit da ga nećeš naći?!

— Skoro da je tako ispalo, al' je vaša srića što sam se ja primio tog posla. Ljudi moji, jeste l' vi kapili tako štogod — taj mladi crv se umišo u rđavo društvo i kad ga otac pokaro on se tako osramotio da je pobigo od kuće i sakrio se da mu se i trag izgubio. Al' ne brigajte, u mene pamet nije ucrvana. Pitam ja starog crva: a da i ti, matori, nisi bižo otkaleg?! I prizno mi, kaže pošteno: »Jesam, brate cigo. Ja sam ranije pribivo u glavi ove dvoj'ce što njim vračaš, prvo u glavi jednog pa u drugog. Grizo ja tamo dasku, grizo i izgrizo pa kad sam se dositio da ovima fali jedna daska u glavi, a ja 'ko velim — dobro će bit ako se ja otud sklonim na vrime«. Kad sam ja to čuo, meni o'ma' svanilo prid očima i kažem mu: slušaj ti matori, tvoj sin se mogo sakrit samo u glavu ove dvoj'ce, jel zna da ti tamo nećeš. »Ja tamo ne idem al' nikako, — stari crv sve viče — za jednu glavu priviše je i jedan crv. Imaš ti pravo,

brate cigo, taj moj sin nikud na drugo misto nije očo već baš ovima u glavu«.

Braća iskokoštili oči:

— To tebi kaže matori crv?!

— Valjda neće vama kazat kad ne razumite crvovski jezik.

Cigo ne čeka šta će braća dalje kazat već uzo veliku sataru pa je oštri na tocilo. Ovi gledaju i jedared stariji zapita:

— Šta ćeš s' tom satarom?!

— Svakako neću crva šišat ni brijat, neg' prvo rasić glavu tebi, pa kad u njoj ne nađem crva onda ću rasić glavu tvom bratu — u jednoj mora da se nađe i nek već jedared kaže kome ta 'tica piva.

Braći sad samo oči narasle ko šljiva, najedared njim se usta osušila i jedva će jedan prošapljat:

— A šta će nam to kad ostanemo brez glave?!

Cigo se niki ko razbisnio:

— A šta će vam i glave kad u njima nema pameti!

Braći najedared ko da je počelo pucat prid očima, namrkosili se i stariji lupio šakom:

— Zato smo te platili da ti tako divaniš s nama?!

Cigo se na to niki ko spleo:

— Ljudi, to ne kažem ja već stari crv. Evo, još i kad sam uzimo sataru ja ga još jedared pitam — ti matori, jesi l' ti baš ciguran da smo mi to dobro navračali da je tvoj sin ušo u glavu ovi, ljudi?! — a on veli da sam i sam nadošo na to da crv ne mož' uć u drugu glavu već samo u praznu, jel — kaže — u kojoj glavi pameti ima tamo za crva mista nema.

U ISTO U RAJ DIDA ĆE U PAKO

Dida i baba cilog života živili onako: dok je da je samo nek' je alvatno i brez brige. Došlo vrime da se misli na onaj svit, počeli zalazit u crkvu ne bi l' u'vatili kako mistašce u raju makar i za vrati'.

Jedared popo pridiči:

— Ko da crkvi bog će mu prostit grije i dat mista u raju.

— Dida, da dademo naša dva vola, — baba je o'ma' kontena.

— Da dademo! I tako su već izmatorili, jedva su vridni vuć ta teška kola.

Dotirali volove popi, pa dida jednog pa drugog:

— Gospodine, ovaj je za mene, ovaj za babu.

— Dobro, dobro, kršćanske duše, bog će vam podarit mista u raju bar ko volovske kože.

U redu, nije važno koliko je misto, samo nek su na onom svitu među anđelima i svecima kad su već cilog života vragovali. Došli oni sad u crkvu ko u svoju kuću, al' popo opet pridiči:

— Ko je dao vola da dade i kola, jel ne možem na volovi' jašuć, ić u raj.

— Dida, da dademo i kola, — babi je zdravo do raja.

— Da dademo! I tako je već polak špica poispadalo iz točkova.

Sutradan dida i baba upregli se, dovukli popinoj kući i volovska kola, al' je dida zadio za pojas veliku sikiru. Kad su stigli on pljunio u šake, s obadve ruke do'vatio sikiru i kaže popi:

— Gospodine, evo sad ste dobili sve što ste zacinili za raj.

Popi je to drago a s druge strane mu nikud nezgodno što dida sa sikirom daje darak nebeski.

— Dobro, dobro, dida moj, al' šta si se latio te sikiretine?

A dida onako sikiru važe pa kaže:

— Zasad nizašta, al' ako budneš pridičio da te još i iz blata moram izvlačit kad s ovi' koli' zapadneš na putu za raj onda znaj da ću te zveknit sikirom u čelenku, pa b'ž! u pakao, a tebi na čast što sam platio za misto u raju.

POMOZI, GOSPODARU

Bio čovičak dobar ko komad krušca, sav ćućav, svezan, ta muz njeg bi i svaki živi imo pokoj vičnji, pa on živio u miru dok jedared nije doselio u komšiluk niki przn'a čovik. Još se nije ni ugrijo u novom gnjizdu — što se kaže — već zapo za komšijin odžak. Napastvuje i nazlaba onog dobrog čovička i za kratko vrime došlo do tog da ga istira iz rođene kuće el' iz pameti.

U to vrime čerez taki' nevolja išlo se glavom velikom varoškom kapetanu, on posluša i prisluša pa o'ma' i raskrsti el' livo el' desno. I ovaj dobri čovičak obuko svečano ruvo, dobio od žene čistu maramicu, usvitlala mu čizme, štap u ruke i ajdac! velikom kapetanu na tužbu, nek' zapriti onom przni', nek' ga kaštiguje el', ma šta, samo da jedared već bude s mirom.

— No, kak'a je nevolja?

— Velika, gospodaru, velika da veće ne mož' bit.

— Svakom svoja najveća, al' kaži u čemu je?!

Čovičak se potuži, tako i tako, taj novi komšija ko da je s vraga sadrt, kako otare krmelju iz oka već počne pa cili bogovetni dan viče na njeg'. Priko ograde, na sokaku, prid svitom — samo graja za njim.

— Gospodaru, svaka rič mu: ovako govno, onako govno i uvik samo govno.

— Biće da i ti kresneš štogod.

— Ništa, gospodaru, virujte bogu pa meni.

— Ta valjda nije?! Šta ti onda radiš kad on tebe tako časti: govno pa govno!

— A šta bi mogo drugo — ćutim pa gutam.

Veliki kapetan u smij:

— Kad ti samo gutaš pa gutaš stvar je raskršćena i počišćena. Zašto si meni i dolazio?!

A dobri čovičak zinio ko u čudo:

— Gospodaru, bog s vama, pa da mi pomognete jel ja dalje ne možem.

valjda je lipči i onaj što su ga zmije sisale. Sad već kak'i su tak'i su al' rade, onaj poso sve metu ko mećava.

— Faljen Isus, kako ste?!

— Amen uvik, dobro smo — al' nema tu stajanja ni odmaranja.

A baba će:

— Oho, to je velika rič!

— Velik je i ovaj komad što smo đuture pogodili, a za nas će bit velika zakrpa i što ćemo tu zaradit — dida daje odvit.

Baba stala, namišća kukalj na marami ko da je ona došla na ugled, cupi s noge na nogu i jedared će:

— Jalte, dida, ne bi l' se ovaj vaš momak ženio?

— Zašto ne bi samo kad bi imo kada.

Divan tu teče, al' momak oči ne diže s ašova već samo haj-i poso, a ne da mu se ni dida. Baba gleda pa sve ništom opet namišća kukalj na marami, al' će ko da na vašaru zagleda konju u zube:

— Da nije ovaj momak pod manom kad je taki mršav?

— Ta kaki Isus, kaki bog, kaki rep mačiji pod manom?! Zdrav ko tucak samo je čuvaran, ne povarda on godišnji kruv za jedan dan, kod njeg šunka i prigodišti. Čuvaran je, sestro moja, ta šta da kažem . . . da criva mož' nosit u džepu valjdar ne bi držo ni ovo malo trbuva.

— Mi bi se onda mogli opreteljit, ja tražim đuvegiju za ovu moju unuku, moju jedinicu - mezimicu, — baba će sad iznet espap na vašar.

— Jesam ja kazo da ne bi mogli?!

Divan tu teče ko pravi razgovor al' nit' dida staje sa ašovom nit' momak diže oči s posla, a na sirotu curu niko se ni ne obzire, nek' nju muka' vaća koliko joj volja. Sad baba je već nagatala al' još će ona prokvrcat i propipat prija neg šta udari dlanom o dlan. Sirota cura da mož, provukla bi babu kroz kamiš, al' baba zaklepećala:

— Jalte, dida, a imade l' momak štogod za se?

— Još i poda se.

Da je divan divan je i to, samo nije esap — 'oće baba da zna kaki prsten navlači na prst, pa otvoreno:

— Imade l' zemlje?

A dida:

— S bratom zajedno sav atar — eno mu brat baš sad zaokružava dokle je njevo.

Pogledala baba, a tamo biži zec.

— Dobro, a imade l' rogate marve?

— Kako ne bi imo kad su svi spužovi njegovi!

— Dobro, pa imade l' bar živine el' golubova, makar šta krilatog?

— O, ženo božija, ta svi lepurovi su njegovi.

Baba onda zagrmila 'ko kad se vrime kurjači:

— Neće valjdar bit da ni kera nema?!

Dosad momak ćutio al' sad ne samo progovorio već i ašov bacio, pa babi u oči:

— Ako se ja oženim u vašu kuću nema tog kera koji bi sa mnom tamo došo. Ja sam to već pito, a kerovi su mi kazali.

— No, no, sinko 'rano, a čerez čega?!

— Pa, majko, kerovi kažu: šta bi oni tamo radili kad nema ni jednog koji bi vas nadlajo.

Kad je baba to čula ona od dragosti poskočila:

— Sinko 'rano, 'oš ti onda bit moj zet?!

Momak u to već pljunio u šake, do'vatio ašov i samo prošapljo:

— Kako dida kaže.

Dosad je divojka ćutila al' kad vidila da će baba u ovo bure udarit slavinu i njoj se jezik odvezo:

— Majko, bog vas vidio iz ženom, pa ne vidite kaki je ružan?!

Al' se na to dida uplete u razgovor:

— Curo moja, ne staraj se ti za to, nije se on taki ružan rodio već su ga na krštenju prominili s drugim ditetom.

— I ovaj radi, curo moja, ne čantra, a kad lane to je borme za hasnu! — baba će još prosvitljivat divojku. — A za ružnoću se ti ne ubijaj! Čula si, 'rano moja, da su njeg lipog na krštenju prominili za ružnog.

— Majko, nisam gluva — čula sam.

— E, pa, rankuše moj, tako 'š i ti: kad ti se učine zdravo gadan lako 'š ti njeg' prominit za lipčeg.

Babi će pomagat i dida, al' kad je baba divojku tako prosvitlila ova se za živ dušak pridomislila i lipo kaže:

— Ako to mož' uradit već na vinčanju ja onda, majko, ne marim; čak se neću suprotit ako vama i ostane ovaj gadan, pa se nadlajavajte do mile volje.

K R I L A T A   Z M I J A

Jedan govedar istiro marvu na pašu i kad došo do nike visoke koprene na njeg' ko da je navalila zelena žabica s svrbe. Krekeće, skače oko njeg ko da ga zove i tira kopreni. Jedared se on siti: da to nije kak'o zlamenje?! Kad on tamo, a u kopreni go derančić, ostavili ga u starom džaku, a spava ko u carskoj kolivki. Govedar siroma' ne zna kako će izać na kraj i sa svojom dicom. al' ne mož' ni derančića ostavit zvirenju. Uzo ga, pa kako njegovim dicama tako i ovom. A dica čim oči otvore uj'tru već ištu 'ist. Lako je iskat al' mater na nji':

— Ćutite, kruv još sprava.

Uveče dica opet gladna, a mater:

— Ćutite, kruv već spava.

Najviše bilo tako da mater za už'nu skuva s krumpirom valjušaka, nagusto tarane el' kak'u zaprženu čorbicu i sotim je dan odbavljen, al' dica rastu da sve sušti i jedared došlo vrime, govedar onom iz koprene vezo bućurić, uzo ga za ruku:

— E, sinko, ja sam te od smrti otkupio al' od života ne možem. Došlo vrime da i tebi metnu jaram na vrat — taki je naš život.

A deran ko matorac:

— Baćo, fala bogu kad nije gore. Šta vi kažete ja možem samo poslušat.

Vidio deran — govedar je tako otpravljo u službu i svoju dicu. I sad deran došo za svinjarčića kod jakog gazde. Jedared on čuvo svinje na strnjiki, a gazdina dičurlija izneli loptu od krpe, pa se loptadu na ledini. Loptu zatoliko raskečali, pa se srde, kad jedared najstariji vikne:

— Evo nama bolje lopte!

S kukuruzovog lista skinio žabicu — to bila ona lipa zelena ko vrbin list, a po trbuvu ko zlatna — i već je keča. On ovdud drugi će ondud al' svinjar skočio ko da je vatra planila. Nije on zaboravio šta mu je uvik pripovido govedar: da nije bilo ovak'e žabice on ga ne bi našo u pokreni. Kad ga nisu poslušali da se okanu žabice svinjar nji' bičom po nogama i žabicu u nidra, a oni njeg'

udri, povalili ga potrbuške pa sve gaze. Baš tamo ispišo se vo' pa na strnjiki malo blata.

— Zamočićemo ti nos u ovo blato da pamtiš kad si tisko na gazde!

Oni ga stisli, glavu će mu zamakat u kaljugu, a on grize, ne da lice ukaljat. U džepu imo šilo što mu govedar dao ako ustribo opance krpit. Jedared on oslobodio jednu ruku, pa kad je onda šilom počo prošivat gazdine sinove oni se o'ma' razbigli. On bič u ruke i 'ajd kroz kukuruze. Na dolu žabicu metnio na vrbin list, a ona o'ma' došla sebi, zakrekećala živa i zdrava.

— E, ti si sad kod svoje kuće, a meni šta bog da.

Gazdi ne smi, govedaru neće da ga ne bi žalostio što je tako nemilo izgubio službu, pa ode u svit. Ne laže, a kad kaže zašto je kruv izgubio, ni jedan gazda neće da ga primi. Tako prošlo tri godine, posto on već momak, kad jedared u ponoć vidi 'di štogod svitlucka u šumi. Daj on bliže, a tamo koliba i prid njom jedna baba pravi taranu od zlatnog brašna.

— Faljen Isus, šta vi to radite, majko?

— Patim, sinko.

— Pa nemate nikog da vam pomogne?

— Baš nikog.

— E, ja 'oću drage volje.

— Sinko, neće ti bit badava, al' pazi, ako počneš bar tri godine moraš izdurat, a lako bit neće.

— A kad je meni bilo lako kad su me već od materine sise bacili golog u koprenu?!

On bi se o'ma' zasukivo, al' majka ne da. Tarana je ženski poso, a na njeg će doć red sutra. Dala ona dobru večeru, namistila lip krevet u kak'om momak nikad nije ležo i kaže nek' se dobro otpočine, a ona će ga probudit kad bude vrime. Ne triba njeg budit, u zoru čuo niko zvekanje. Kad oči otvorio, a baba napunila trbu zlatnom taranom.

Tu izgleda niko nije lin ustat. Momak poranio, ne čeka da ga baba budi, al' prija njeg' poranio kruv, pa ni šunka ni sir u kačici ne spavadu, već na astalu čekadu momka. Kad se dobro naručo, majka još spremila už'nu u torbicu, pa ga onda uputi šta će radit — stazom iza kolibe nosiće torbu sa zlatnom taranom.

— Kad primetiš da nebo zacrni, nit' se obziri nit' se skanjivaj već se sakrivaj 'di bilo i da nisi pogledo šta je to na nebu, nit' kome rič kaži, a ni šta uzmi, jel će bit nevolje prija vrimena.

Dala mu gvozdene opance i:

— Sad put pod noge, pa žuri.

Staza vodi na jednu planinu. Ide on, ide, ona torba s taranom da mu ramena odvali tako je teška, opance već počo prožuljavat, a nikako da izađe iz šume. Jedared samo vidi sad će sunce doć na time, kad začuje kvočke. U taj ma' on već i izašo na vr' planine, tamo ledina sa srebrnom travom. Na ledini kvočaka i kvočaka, svaka vodi bar trideset pilića, a nigdi pivca. O'ma' on torbu i baci njim svu zlatnu taranu. Kako pile uzme zrno tarane od njeg postane kokoška el' pivac. Počistili oni taranu ko da je vijar pomeo i o'ma' se zavukli u šumu. Čuje on da štogod zvoncka svud po šumi. Kad on tamo, a kokoške snesu jaja, pa sve zlatna i o'ma' se svaka i nasađiva da leže.

Baba mu kazala da se ne zadržava, al' on tako zašo i s onu stranu planine pa onda je samo zinio od čuda. Priko druga planina, na njoj velik grad od samog kamena, a oko planine svud voda, al' gori plamenom ko da se guvno zapalilo. Po gradu svita da je valjda i zemlji teško pod njim, rade i po polju, al' blizo te zapaljene vode nikog. Momak o'ma' zaboravio kako mu je baba zapritila, pa bi se dovikivo, al' u taj ma' os'ti da se nebo počelo crnit. Sad se o'ma' sitio šta je baba kazala, skočio u jednu jamu, suvog lišća navuko na glavu i šćućurio se baš ko miš u jami. Jedan jedini pivac zakukuriko, al' to odjeknilo ko da su sva zvona na crkvi udarila, a onda nasto vijar, sve krva i lupa po planini, a samo čuješ 'di pivac zaskiči za pivcom ko da ga kolju. Jedared se više ne čuje ni jedan pivac, utijalo se sve i momak os'ti kroz lišće da je sunce opet granilo.

Skočio on iz jame pa biž' doli stazom, i ka' će se mračak 'vaćat srićno on došo do babine kolibe, al' onda gvozdeni opanci se raspali na nogama. Baba se baš zasukala, sije zlatno brašno na svileno sito.

— Faljen Isusu, majko, ja sam srićno stigo.

— Amen uvik, sinko, eno večera te čeka, a i krevet je namišćen.

Drugi dan opet tako, al' kad treći dan nebo zacrnilo momak skočio u niki šupalj brist pa poviriva kroz jednu puklotinu. Nije to oblak, nije to vijar od čega se nebo zacrnilo i sva šuma zatresla već je to glavom crni zmaj. Glâva na njemu ko da mu je na vratu izrasto grozd, a iz svake laje sa sedam vatreni' jezika. Kako je nebo prikrilio, a jedan pivac opet zakukuruče, al' samo jedan jel onda je zmaj već tuko i guto pivce 'di je kojeg stigo i iščeprko iz jama. Momku ko da je kogod kazo, poviri kroz drugu poklotinu naprama gradu, a tamo ko da je sve mrtvo, nigdi ni čovika ni glasa.

Zmaj popustošio pivce ko kaki tvor, pljunio vatru na onu srebrnu travu i odleti naprama onom gradu, a momak pritego gvozdene opance i biž' stazom doli.

Došo on na vrime do kolibe, a majka ga već čeka:

— Ti si pogledo.

— Jesam, majko, ja lagat neću.

— A 'oćeš i sutra nosit taranu?

— Bog s vama, majko, a zašto je ne bi' nosio? Niste kazali da je dan godina, a ja sam se na tri godine skontračio.

Ljubi njeg majka ne mož' da ga se naljubi.

— E, sinko moj, gledaj sad kad i koliko 'oćeš. Majka se bojala da ćeš se poplašit kad vidiš od čeg' nebo zacrni, pa da ćeš pobić.

A on:

— A kud bi' bižo — valjda u onu koprenu u koju su me golog ostavili?! 'Oću ja, majko, i u onaj čudan grad.

— 'Oćeš, sinko, samo ako srićno izduraš tri godine, al' majka nema kada divanit, triba spremit taranu i skovat gvozdene opance, a sa' će zora zazorit.

Iz dana u dan i jedared došlo veče kad je momak poslidnji put ožuljo opance. Žuri on babi s ledine sa srebrnom travom, pa gleda: ona staza se sva poskorupila gvožđom od opanaca što je on tudan podero. Došo već blizo kolibe kad na jednoj vrbi sidi onaki lip zelen žabac sa zlatnim trbuvom — baš ko ona žabica što je spasio od gazdini' sinova — na glavi mu kruna od dragog kamenja. Zakrekećo ko da se nasmijo i kaže ko čeljade:

— Pobratime, ja sam žabećiji kralj, a ti ni ne klapiš koga si otkupio od nemile smrti — to je moja 'ćer jedinica.

— Ta ne divani! Jedan ovaki siromašak iz koprene pa kraljevsku ’ćer da je spasio?!

I momak se smije, drago mu, a žabećiji kralj će onda:

— Sinko, nisam ja došo samo zato da ti to kažem već da se i ja tebi odužim.

— Ta odužio si se ti meni još prija, jel da nije bilo jedne tvoje žabice mene bi možda kurjakovi raskidali kad su me malog ostavili u kopreni.

— Dobro, nećemo se posvađat oko tog ko je kome više dužan —opet se nasmije žabećiji kralj — već ti mene slušaj zašto sam došo. Ti ćeš sutra ić u onaj grad što oko njeg gori voda, a tamo ne mož’ poći goli’ rukiju.

I momak se opet nasmijo:

— Pa imam ja moj svinjarski bič.

— Imaš ti i šilo. E, vidiš, baš to ’oću da ti kažem. Ova tvoja baba je vilovska, a ona je sestra kralja iz onog grada. Ona će ti nudit sablje njezinog pokojnog čovika, daće ti koju god izabereš, al’ tebi ne triba sablja. Kaži ti njoj nek’ tvoj bič oplete gvozdenim štrangama, a švigar nek’ napravi u sedam struka sve od sami’ klinaca, pa tak’e i šalangove nek’ naveže sve do bičalja. Nek’ ti još spremi tri torbe zlatne tarane. Bič i šilo prija sunca okupaj u rosi sa koprene što raste iza babine kolibe i načupaj tri struka te koprene, pa metni u nidra. Nemoj se kako privarit pa da uzmeš sablje. Ako me poslušaš ja ću te prid zoru čekat u kopreni.

Baba počastila momka, ta ni u kraljevskim svatovima nema tak’e večere, pa sve stolac namišća pod njeg. Ni taranu više ne pravi već sad prvi put i ona sila s momkom za večeru, kad jedared ko da se planina trese iza nji’.

— E, sinko, sad je krenilo poslidnje zrnce zlatne tarane što je najstarija kokoš ostavila za tebe — kaže baba i zove momka iz kolibe.

A on se misli: varaš se, babo, neće to bit poslidnje.

Misečina ko dan, ona staza se sve pogvozdenila pa se sjaji na misečini, a po njoj tutnji ko da se planina ruši. Šta je to?! Jedared momak vidi na stazi jedno zlatno zrnce tarane, koturuška se doli po stazi. Ono bilo malo-malecno kad se pokazalo al’ što bliže sve više raste i kad se dokoturuškalo do nji’ ono veće neg koliba.

— Majko, ’oće l’ nam još razrušit kolibu?!

Al' kako zrno tarane udarilo u koprenu iza kolibe ono se rastroćkalo ko lupinja jajeta, a iz njeg iskoči velika krilata zmija. Sve na njoj zmijsko, samo ima krila, čet'ri noge i dugačku grivu ko konj.

— Ovo je tvoja zaslužba. Majka je kazala da neće bit badava ako izduraš tri godine.

I krilata zmija o'ma' došla do momka, pa ga sve miluje tom dugačkom grivom. Miluje i on nju, pa već i zna za čega mu triba ovaki konj: niko živ ne mož' priplivat priko one plamene vode, na ovom konju će on priletit. Ko da mu iz glave štije majka mu kaže:

— Ako 'oćeš priko u onaj grad sad nemaj brige čerez one vode.

Momak se nasmijo:

— Da šta ću neg' ići, neću valjda na ovak'om konju nosit koprenu na pecu.

— E, kad 'oćeš, onda ti majka mora dat i drugo što si zaslužio.

Sad on već zna šta će mu majka nudit. Uvela ona njeg u kolibu, pa na tavan. Kad on gori za gredicama nazadivane sablje i sablje, sve lipča od lipče, zlatom i dragim kamenom okovane. Ta jedna tak'a sablja pa si bogat čov'k da nikad više ni ne pomisliš da si na zaprženoj čorbi odrasto.

— Biraj koju 'oćeš el' koliko 'oćeš, majka sve daje.

Ište njemu srce te lipe sablje, pa već okreće jednu za drugom, al' jedared čuje 'di žabećiji kralj krekeće, pa oštro. Kako čuo krekećanje on sablje zadio opet za gredice, a iz svinjarske torbe vadi bič i staro šilo za krpljenje opanaca, pa majki:

— Šta će jednom svinjaru sablja?! Bičom se ja znam tući, a šilom se pomagat.

I kaže on šta želi — sve kako ga je žabećiji kralj uputio. Kad on kaže majka sluša. Lipo ona kaže:

— Sinko, ti si pošteno zaradio ja pošteno moram platit, al' uzmi bar i jednu sablju, mož' ti zatribat.

Ajak — samo nek' ona radi kako je kazo. Kad je tako onda on nek' spava, a majka će radit i na vrime ga razbudit. 'Oće majka al' prija nje žabećiji kralj već krekeće. Baba svoj poso uradila, a momak onda ode do koprene. Uradio on kako ga je žabećiji kralj uputio, a ovaj se onda javi iz koprene:

— E, sad pruži bič i šilo prida me.

I na bič i na šilo žabećiji kralj tri put pljunio, a ono sve varnice sivaju iz biča i šila kako onaj pljune.

— E, sad udri bičom po ovom kamenu, a šilom bocni u onaj!

Kako momak bičcm šibnio od kamena taranu napravio, kako šilom bocnio kamen se raspo ko trula bundeva.

Žabećiji kralj se onda samo rukovo s njim i kaže:

— Ako bude srično ne moraš me zvat, ja ću već doć u svatove s darovima.

Krilata zmija već kopa kopitama zemlju, išla bi, al' baba spremila bogat ručak. Ručaje nji' dvoje, a baba kaže:

— E, sinko, došlo vrime da ti kažem kud krećeš.

A momak se nasmijo:

— Ta mislim ja već iako mi niko ne kaže — iđe svinjar što su ga našli u kopreni da se tuče sa zmajevskom silom.

Onda će se i baba nasmijat:

— Al' iđe taj svinjar i da postane kraljevski zet — ako bog da i srića posluži.

— Oho, pa tako šta ja ne bi' ni klapio.

Momak se smije, ta drago mu je, a majka onda sve kaže. Taj strašni zmaj ništa drugo nije 'tio već baš da mu kralj da 'ćer za ženu, a ta 'ćer lipa da na svitu još jedne tak'e lipote nema. Kad nisu dali zmaj će otet, al' kraljevski grad je tvrd da ga ni zmaj ne mož' razrušit, a kad zmaj doliće onda se sav svit skloni u grad. Lako se sklanjaju kad majkin pivac kukurikne čim zmaj krene iza njezine planine. Sad ona kaže i da je sestra tog kralja.

— Ta znam ja to, majko.

— Otkud bi znao?

Majka se zdravo začudila, a momak se nasmije:

— Imam i ja dobri' pretelja makar sam u kopreni bio go'.

Dobro, ne troši majka vrime, već kaže dalje. Zato je zmaj dolićo svaki dan i tamanio sve njezine pivce, al' njezine kokice su svaki dan na zlatnoj tarani snele jaja i izlegle nove pivce, pa se uvik našo bar jedan da kukurikne dok i' zmaj ne potamani. Onda je zmajevska sila zaplila svu vodu oko grada, da ne mož' niko ni tamo prić ni otud pobić dok on kako ne otme divojku.

— E, ti sad možeš prić.

— I' oću! Ne možem se valjda oženit s divojkom na dovikivanje s jedne planine na drugu. Nikad mi glas nije čula, nedajbože, mož' pomislit da to pivac kukurice!

Momak se smije baš ko da iđe u kolo, a majka kaže:

— Sinko, nemoj tako, tu triba gaće podvezat.

— Ta 'oću, majko, ne mislite valjda da ću puštit gaće da spadnu pa da golog tura iđem zaprosit kraljevsku 'ćer.

Ispratila njeg majka da bolje ne bi ni rođenog sina, pa će mu po običaju torbu s už'nom, al' momak kaže:

— E, majko moja, sad jedared už'nu nećemo nosit. Ako bude srićno ja ću vas odnet na už'nu vašem bratu, ako bude nesrićno onda meni više neće tribat už'ne.

Bič u jednu, šilo u drugu ruku, skočio na krilatu zmiju pa se u'vatio za onu grivetinu, a ona ušti ko vijar tako leti priko planine. Kad će on priko one zapaljene vode, a plamen se počo dizat nebu. Nek se diže, njegov zmijski konj samo manio krilima i već priletio priko plamena. Ni sitio se nije momak a krilata zmija već sletila usrid grada. Tamo baš bili kralj, kraljica i njeva 'ćer, pa kralj o'ma' trgo sablju, svit se počo razbižavat — svi se ustravili od krilate zmije — al' momak se nasmijo:

— Svitla kruno kralju, niste vi valjda zmaj?! Ja sam došo od vaše sestre da se s njim tučem.

Kad su oni to čuli kralj ga o'ma' zagrlio:

— Ako ga potučeš, sinko, s moje strane ni dlaka s glave ne smi da ti padne, a valjda ni s tvoje meni, jel zet i dida nije red da se mraze, a onda ćeš mi bit zet jel ja 'ćer jedinicu dajem onom ko nas od zmaja oslobodi.

— A ja ću je borme i uzet.

Udario momak u šalu i veselje al' ne zadugo, jel dok su oni bili u riči nebo ne da se zacrnilo već ko da je crna smola zagustila. Sad se ne javlja pivac s babine planine pa zmaj stigo da ga niko ni os'tio nije. Nit' se šali nit' divani već nasrnio da će divojku zgrabit. On sunio doli, a krilata zmija gori — njemu u kob. Ovom konju ne triba uzdice trzat, nit ga triba mamuzat.

— Ej, krilata vištice, otkad ja tebe tražim da ti vrat slomijem, — zmaj zaurliko na zmiju. — A di si se sakrivala za sve vrime?!

— U zrnu tarane! Znala sam ja da me u takom sitnom zalogaju nećeš tražit.

Momak se začudio.

— Pa i ti imaš s njim računa?! — pita on svog čudnog konja.

— Borme imam, stamanio mi oca i mater za to što su i oni 'tili pomoć jednom ovakom momku, al' mene i tebe neće, jel ja sam i onda izbigla od smrti makar sam bi'a u kolivki.

Al' nema tu vrimena za razgovor. Momak ošinio bičom pa kad su oni švigarovi i šalangovi od klinaca zazvonili sa zmaja spala čitava kamara glava. Pokrila se ledina strvinskim mesom, a momak će zmaju još i prkosit:

— Lipo ću ti sa zvonima oglasit sa'ranu makar si pogana duša!

— A tebe neće imat kada ni da oglase jel ti ni traga neću ostavit, mrvico od čovika.

I kad je onda lupio momak borme nije imo kada da vidi je l' od buzdovana el' od zmajevske šake poljubio zemlju. Zmaj izbio momka iz krilatog sed'a, pa će plamen duvat na zmiju da joj krila spali, al' ona se već stvorila na zemlji, pa viče momku:

— Šibaj bičom i pod plamen!

Kako on ošinio plamena nestalo ko da ga vitar razvijava. Ošinio on još i u prazno, pa dotle opet uzjašio na zmiju.

— Vežite mi noge da ne možem ni pobić s mog konja!

Sam stari kralj skočio, ne čeka sluge, ne traži štrangu ni kajiš već do'vatio pa sa onom zmijinom grivetinom vezo momku noge ispod njezinog trbuva. Al' ni zmaj ne spava već bi da momka i njegovog konja porolja u zemlju. Ni sad živ čovik ne mož' vidit čime zmaj tuče kad laje s onim vatrenim jezičinama, pa plamen siva na sve strane ko da se nebo zapalilo, al' momak njeg dočeko šilom pa odozdol bode i para. Mora da ga bocnio u trbu' jel je puklo ko zgaženi ribin mijur, a ledina ostala puna criva.

Zmaj zaurliko, odskočio ko varnica i ode na onu vodu što plamenom gori. Momak bi za njim, al' krilata zmija neće.

— Priletit još možem priko te vode, al' kupat se u njoj ne možem ni ja: to mož' samo on. A kad se okupa u toj vodi, onda podveži gaće, — kaže ona.

A momak njoj:

— To mi je već i baba kazala.

Al' u taj ma' zmaj već ušti natrag. Dosad je samo jezičinama duvo plamen, al' sad je sav u plamenu, a nosi buzdovančinu ko jablan. Momak srnio njemu u kob, al' dok bičom nije zamanio zmaj ga poljubio buzdovanom da ga sa krilatom zmijom sabio u zemlju do kolina. I o'ma' će on opet zamanjivat al' momak čuje 'di je žabećiji kralj zakrekećo:

— Konju torbu zlatne tarane, a ti se ras'ladi strukom koprene!

Tu se sluša! Momak vidi da se sve trese vrbin list kako ga žabećiji kralj požuriva. Bacio torbu zmiji u usta, struk koprene iz nidara pa manio dvared ispod sebe i već iskočio iz zemlje. Zmaj da će ga opet ošinit buzdovanom, a momak pod buzdovan livom šilo podmeće, desnom rukom šiba bičom. Zmaj momka ni da očeše, jel se buzdovan na šilu rastroćko ko trula bundeva, al' momak s bičom opet skinio otkos zmajevski' glava.

Zaurliko zmaj opet i već leti na vodu što gori u plamenu. Okupo se i nosi dvi buzdovančine. Krilata zmija njemu u kob, momak jedan buzdovan dočeko na šilo, al' drugim ga zmaj sabio u zemlju do prsiju. I već zmaj opet zamanjiva, al' momak sad ne čeka da ga žabećiji kralj upućiva već krilatoj zmiji drugu torbu tarane od zlatnog brašna, a sebe 'ladi drugim strukom koprene. I opet na vrime iskočio iz zemlje, šilom rastroćko i drugi buzdovan, bičom skinio kamaru zmajevski' glava.

Kad se zmaj treći put vrati sa kupanja nosi tri buzdovana. Momak jednog dočeko na šilo, al' zmaj s druga dva odjedared lupa i sabio momka i njegovu krilatu zmiju do vrata u zemlju.

— E, sad ste moji! — zmaj se raduje.

Momku ruke sabio u zemlju, ne mož' krilatoj zmiji dat zlatne tarane nit' iz nidara mož' izvadit struk koprene da se raz'ladi. Momak ne mož', al' ima ko mož'! Kralj'ova 'ćer ne čeka već nogom zemlju ne dodiriva tako dotrčala pa torbu tarane krilatoj zmiji, struk koprene momku iz nidara i 'ladi ga. Zmaj se nije ni razbudio, a krilata zmija tako iskočila iz zemlje da se našla iznad njeg, pa momak bičom šije šilom pošiva. Okupo se zmaj poslidnji put al' u samoj krvi. Okrenio on da će bižat vodi što plamenom gori, a momak onda omoto bič oko njeg, vezo zmaja na ular, pa

šilom samo bode i dere dok ga svega nije rastrončiro na krpe. Pao zmaj prid samom vodom i zdoknio.

Kako izdanio na onoj vodi nestalo plamena i teče bistra ko suza. Ne triba tu sad naređivat, sav svit iz kraljevskog grada dotrčo, pa daj lopate, vile i metle, počisti i strv, bacili sve zmajevsko meso nek' ga voda nosi. Daj mi sad tog veselja! Žabećiji kralj se prvi javlja, krekeće s vrbinog lista:

— Sluge moje, donesite darove pa da svatkujemo!

'Oće borme i stari kralj, 'oće i njegova 'ćer, a nosi darove već i vilovska baba. Ima tu i karuca sa zlatnim točkovima, ima tu i čizama sa zlatnim mamuzama, a vilovska baba tira čitav karvanj kolija zlatnog brašna za pogače. I svi bi oni o'ma' u veselje, al' momak kaže:

— 'Oću i ja, al' neću brez moji' svatovaca. Makar sam u kopreni nađen imam ja moje rođene, neću ja brez govedara koji me od smrti otkupio i od'ranio.

— A ko kaže da ćeš brez nji'?! — na to se začuje jedan divojački glas.

Kad momak pogledo a otud idu troja karuca sa zlatnim točkovima, na prvima govedar sa ženom i onom zelenom žabicom što je momak spasio od gazdine dice, a na drugim dvojima govedarova dica. I sad je tu bila čast-mast i ja sam tamo bio, vina pio, pa mi je jezik još i sad mokar.

DA NE DOBIJE ŽVALE

E, — ko što onaj popo počinjo pridiku — ljudi božji i žene moje, dok mene vidite ne bojte se da ste oslipili i znajte da u božijoj bašči ima nas svakaki' a najviše nikaki'. Tako bio jedan čovik lin da se i sam bog čudio kako je mogo stvorit ga takog linog. Žena mu rodila dvojčad, dva sina, i umrla. Da ne kažem kako je on od'ranjivo tu dicu. Zakrljali, zakikali, ne znaš el' krasta el' zakrpa na njima, ta smitljiv klas njim nije ravan, a kad su dorasli do motike prid njevim ocom i vo' ima više

poštenja neg' oni. Samo hajči da rade, drži i' nuza se ko na lancu pa rastu 'ko prava divijačina, a on se po vazdan ko stara za nji' i uzdiše:

— Teško vama kad ja jedared sklopim oči.

Oni viruju i nikad da mu se suprote, jedino oko žvala je često krupnog divana. Matori uvik žvalav — da'kaki bi bio 'kad je lin i da se umiva — pa časkom i momci dobiju žvale i onda se nji' troj'ca istiravaju ko je od koga ožvalavio.

Matori imo brata u komšiluku pa ovaj podikad priđe i proba ga s'vitovat:

— Slušaj ti brate, ako se ne dovedeš u čovičanski red znaš ti da će vrag jedared doć rad tebe.

— Na volju mu.

On sve misli da je to šala al' jedared baš mu brat bio na salašu kad evo i vraga.

— Došo ja rad mojeg!

Uzo njeg vrag na leđa i ode, a brat uzdanio:

— Ej, ej, kad me nikad nisi 'tio slušat, eto, sad si dočeko to da gore ne mož' bit.

— Ko to kaže — onaj će s vragovi' leđa. — Moglo bi to bit i gore kad bi ja mor'o ovog nosit!

Kad je vrag to čuo samo ga lupio s leđa i biž,. Kako ga puk'o o zemlju ovaj tako i otreso nogama, ispružio se mrtav. Momci udarili u žalonje:

— Teško nama brez našega krila! Stričko slatki i rođeni, kako bi mi našeg baću oživili?!

— Trsku u dupe, pa duvat!

Ovi o'ma' trsku iz strije pa stariji zadio baći i duvaj! Kad se zaduvo on prida bratu:

— Duvaj sad ti.

'Oće i mlađi da oživi baću, al' prvo priokrene trsku, zadije mrtavcu onaj kraj na koji je brat duvo. Stariji će ga žurkat:

— Šta gubiš vrime?!

Al' se mlađi iskosirio:

— Ne bi l' ti 'tio da ja dušem na tom kraju što si ga ti držo u ustima, pa da još dobijem žvale!

Dva putnika se našli na putu, pit'u jedan drugoga kaki je život, pa se požale da je težak. Kad ni jednome ni drugome ni' dobar, 'ajd' oni skupa će it. Odli putem pa išli, išli i kad došli do jednoga panja pod brigem, a na panju čudo lipe stvari: mundure i dvi boce vina. Sad oni pogleđu i prvi kaže:

— Pajtaš, to je bolje ruvo neg moje i tvoje, 'ajd' da se mi obučemo.

On se obuko i pita:

— Pajtaš, kako ja izgledam?

— Ko pop.

Obuče se i drugi pa i on pita:

— Pajtaš, a kako ja izgledam?

— Ti ko meštar.

Prvi će ondakar:

— Pajtaš, kad nas dobri luđi ovako lipo darivu ded, nalji i vina.

— Nemam čaše. Kuda?

— Svaki u svoju gušu.

Popili dvi boce vina, obukli se i sad je o'ma' sav svit drugavči.

— El' ti znaš da smo mi umni luđi?! — prvi kaže.

— Kako ne bi' zn'o! Ja znam čitat i pisat.

— Neka ti, pajtaš, mene bunit — zn'o sam i ja dok nisam očo za zanatom.

— El' ti imaš zanat?!

— Imam.

— 'Oćeš kazat kaki?

— Taki da u danu spavam obnoć radim.

— Pajtaš, pa ti si lopov.

— Valjda sam.

— Šta da rastepljemo riči: i ja sam:

Pit'u oni jedan drugoga šta osim toga zn'u radit. Prvi išo u nadnicu, cipanice snašo, drugo ništa, a drugi zn'o svirat u dudu.

— Znaš šta sam naumio — kaže onaj što je u dudu zn'o svirat — iđemo u prvo selo pa ću ja svirat u dudu, ti ćeš igrat.

— A, a, ja sam zn'o igrat samo kad me išibu po nog'a.
Šta će, uputu se pa će potle da se dogovoru. Iđu, iđu i jedared čuju od naroda da u tom selu popa nema, meštra nema.

— Šta se mi mislimo — kaže prvi — kad ja izgledam ko pop, ti ko meštar.

'Ajd' oni u to selo i o'ma' javu da je došo nov pop, došo nov meštar. Uzeli k sebe zvonara pa on nje prati i narodu kaže šta oni želju. Dan za danem pajtaši stekli škudi i škudi. Tude je crkva, tude je škula, tude su i tri apatice i dva pajtaša gazde od svega otoga. Prvi svaki dan u crkvu iđe i — da kažemo — misu govori, a onaj drugi ne svira u orgulje kad ne znade, neg u dudu. I sve je to lipo al' od popa ne mož' janje oguljit da on neće blagosovit, ne mož' naljat čašu vina da on opet neće blagosovit, a za sve išće. Ako su lipe kruške u bašte pop i meštar su već tude, ako luđi beru vinograda pop i meštar išću čim se počelo grožđe gnjesti. Ako ne du pop na ispovidi o'ma' udara po prst'a. Luđima nije baš svejedno, a i čudno je šta pop i meštar im'u bradu, još čudnije što meštar ne svira u orgulje neg u dudu, a kako još pop prodikuje.

Jedva dočeku — čuju da biskup iđe prigledat naroda. Jedno veče došo među nje i narod javi: tako i tako, da kol'ko darivu one dvojice ni dosta.

— Ne'š proć ni u opančića ni u čarapaka da ne rineš pope šta u bućulaš.

Kaže biskup: on ne zna ko je naredio da dođu taj pop i meštar. Doće on k mise al' da oni to ne znu pa će da viđe šta je sotima dvojicama. Biskup ođe i sad će on nje ulovit ako nisu kako treba, daće on nadavku pa će se čut šta oni zn'u šta ne zn'u.

Evo biskupa unutra, a onaj tamo prodikuje:

— O, ja kod ovi' ljudi steko pet ćupa škudi! Biskupu nek bude tri, meni dvi.

— O, jako lipu misu govori! — biskup se poklonji do zemlje.

Dobio svoje, kako došo tako oćo, samo mu je bućulaš posto više debel. Sad su ova dvojica konačno gazde i kad došli doma pop kaže:

— El' si ti to kazo da sam ja bio lopov?

A meštar:

— Otkale bi' ja to mogo kazat kad sam i ja uvika bio pošten.

— To voljim čut, a ti da znadeš: pošteni luđi treba da su i oženiti.

— Ja ću lako — šta ćeš ti?!

— I ja ću podjednako lako. Sad ćeš da viđeš.

Ođoše oni k apaticama i pop kaže:

— Biskup je blagosovio — ja sam svet čovek i da ne bi grišijo na druge strane moram bit oženit s dvi apatice. Vas ste tri, da treća ne bi bila zla na nas udaće se za meštra. To je novi sveti zakon.

Apaticama se to dopada al' — da kažem — ko ne veruju:

— To ni' moguće.

— Kaki ni' moguće kad sam ja sveti čovek, a novi zakon je sveti.

Ako je on sveti onda ga ništa ne smije boljit. Eto one pristaju ako do pol noći svaka načupa šaku dlaku iz njegove brade, a on ne bude drečio. Da ne kaže ni jedared »joj« ni da zaplače. Šta će pop kad je sveti neg' pristane. Kako bilo zarečeno tako i uradito. On ne dreči al' jednako prodikuje:

— Čupate ko tri volice seno, da nije u naše svete kuće bog vam nikad ne bi prostio grije za ovo.

On se pati, a meštar samo viče:

— Steži zubove!

Meštar se zagledo u jednu apaticu priviše lipu, ne bi sad već da prispava osim njoj. Ne bi ni pop kad već toliko se pati i zbiljam sveti čovek izdrži.

Sad su oni pošteni luđi, imu škudi, imu od pol noći žene, pop i dvi, a sve je u svete kuće, ništa glasa ne iđe sokakem: sve je dobro i lipo. Drugi dan na misi pop piva:

— O, kak'a mi ova noć bila-a-a!

Apatice odgovaru:

— Da je tak'a svaka!

A meštar u dudu:

— Da je svaka tak'a ne bi ti imo na brade dlaka!

Čovik se posvado sa ženom, napio se i da joj naprkosi okumi se sa cigom. Ne misli on da će cigo ozbiljno uzet komstvo al' ovaj već prve nediljo osvanio na pragu:

— Kume moj, evo mene u goste.

Šta će kum, dao gostu ručak pa misli: otpraviće ga posli ručka. 'Oće, 'oće — samo ne posli ručka! Dopalo se gostu, tu ne m'riši na čergu već na krumpiraču i dobro vino. Došlo vrime už'ni, cigo sidi ko da je puštio sime. Šta će kum — dao gostu i dobru už'nu, pa misli: valjda će sad već otić. 'Oće, 'oće — samo ne posli už'ne! Tako došlo vrime i večeri. Šta će kum, počastiće cigu i s dobrom večerom, pa misli: sad će već krećat svojoj kući. 'Oće, 'oće, al' sutra!

Vidi kum da tu nema spasa, gost će ostat i na noćište. Imo on postrance jedan sobičak, al' ni kreveta ni kreveca, samo niko staro pokućstvo i za vrati' klupa.

— Evo, kume, tu ćeš noćit.

— Dobro, kume, dobro, al' na čega ću leći, š čime ću se pokrit?

— Lezi na trbu', pokri se guzicom.

— Dobro, kume, dobro, biće meni mekana i ta postelja, biće meni vruća i ta dunja.

Kum ode al' cigurno je cigurno — zaključa on vrata na kuma. A cigo se smije u sebi: vidi mog kuma, čitav dan gleda kako bi me se kurtaliso, a sad se boji da mu neću pobić. Dobro 'io, dobro pio pa se sad opružio na klupi i slatko zaspo. E, al' kad bilo niko dobo noći od silnog gošćenja došlo do gustog, triba ić napolje za rad sebe. Zalud cigo lupa, badava viče — kum se ne javlja. I jedared šta će siroma' čovik već se izruči u ćošu i opet legne i lipo zaspe.

Došlo jutro, kad evo kuma. Čim je otključo onaj spomen iz ćoše tuknio u nos.

— Kume, šta je to?!

A kum se proteže na klupi sav blažen:

— Ništa, kume, pukla moja dunja — rasulo se perje!

DIVOJKE UTVARE

Bili dida i baba, ništa nisu imali osim jednog sina, a ni taj nije bio baš sasvim, samo je čuvo ovce i koze u šumi. Jednog dana dida umro, baka i sin Mijo ostali sami. Sad je Miji pala na pamet ženidba, veli materi da ga ženi.

— Sine moj, o'de nema za tebe divojke jel te svi znadu ko si i šta si, već će senzari tebi naći divojku al' nji' moramo dobro platit.

Mijo veli:

— Ja ću u šumi nasići drva pa prodati i novca pripraviti samo da taj senzar kako ne zadrži divojku za sebe, jel ću se onda jako rasrdit.

Mater ga ruži ko s vatre:

— Nisi se još ni oženio već mrdaš šta bi!

Kad su spremili trošak mater ode do senzara, nikog Mate, i ode s njim u drugo-treće selo. Tamo našli divojku za udatbu. Divojčurina jaka, velika, al' gadna, nosata, ustata, glavu ima ko vika, a masna ko da se nikad ne umiva. Ko je zaisko taj je divojku i dobio, a senzar vòdi i masnu snašu samo kad je ona pristala da se uda za Miju. Mati je važno da dođe do senzarije. Snaša opravljena u bilom ko vila, a sve striže ušima od dragosti što je vodu đuvegiji. Kad su došli do kuće ščoporali se već i niki svati pa mater viče:

— Mijo sine, evo smo!

Mijo nikad za života nije čuo svirku ni podvikivanje, a snaša još imala na glavi vinac od perja i cv'ća — izgleda ko kaki kralj — pa kad je sve to vidio on materi:

— Šta je vama, šta grajite ko diviji, a misto divojke vodite nikog malog boga.

— Sine Mijo, ta ovo je tvoja divojka. Ne vidiš kako je lipa?!

— Dada ne vidim.

— Onda daj vina u čuturi pa ćeš viditi.

Dao bi Mijo samo da ima, al' je Mijo čekajući vino popio.

— Daj onda rakije.

Mijo očo da nalije rakije al' onako pijan posrne se u bure 'di je bilo vino i sav se ukvasi. Kad je pogledo kako izgledaju nove 'aljine on skoči u med da ga mater ne nađe al' se dositi: mater će sad za svate rakije medljati pa će ga naći. Izvuče se iz meda, skoči u ardov 'di je bilo perje pa se sav uperja. Ardov se privalio, Mijo ispo pa iđe na čet'ri noge, viče:

— Lipa moja snašo, ga-ga! gusak sam ja!

Svati gledaju u tog guska, a Mate zgrabi snašu za vinac šareni i veli:

— Šta će ti đuvegija što je gusak na čet'ri noge, neg' tu sam ja.

Snaša kaka je tako i kaže Mati:

— Vodi me. Ko je da je samo kad se ja udajem.

Kad je Mijo vidio da se i Mate otima za snašu, a već mu je i senzarija u džepu, zgrabi nju pa pu! u med, iz meda u perje.

— Nek si i ti guska, al' te ne dam nikom.

Makar su sad to niki guščiji svatovi mater je pametna žena pa Miju i snašu priobukla, Miju sila u pročelje do kuma i starog svata, a snašu za vrata. Po tom starom običaju sa snašom stoje enge, a diver je čuva da ne utekne od đuvegije. Poklem đuvegija nema brata senzar Mate će bit diver. Kurjak čuva jagnje.

Kad su sili večerati diver i enge će dvoriti. Diver bi da snaša biži, sve na nju namigiva, a ona bi krećala, sve se miče ko da na klinci' sidi, al' nek' makne Mijo za njom ko oluja. Smisli Mate, sad će on smućkurat bižanje kad mladence budu sveli. Prišaplje on mladi kako će se iskrast.

Došla ponoć — sad triba svest mladence. Nemaje 'di jel je soba puna gostivi, pa oni š njima hajd' gori na tavan. Mater upućiva Miju da se ne miče s tavana pa mu kaže:

— Ponoć je, ne valja se šetati.

Snaša na tavanu lipo s Mijom:

— Mijo moj, tebi ne valja salazit — čuo si šta kaže nana — a ja zaboravila sklonit ovaj lip vinac. Iđem ga ostavit jel kaki si nasrtljiv ti ćeš ga pogazit el' zgužvat. O'ma' ću se vratiti.

Privari se Mijo, spušća snašu na štrangu, jel je mater uzela listve ispod tavana. Mate već čeka snašu i vodi je

kući, a na štrangu vezali kozu. Mijo čeko, čeko i jedared povuče štrangu. Kad je uzvuko koza se otima, dreči se:

— Me-me-e!

A Mijo:

— 'Oćeš me?! Zna to svaki, ne moraš vikat.

Muči se on s kozom i jedared viče s tavana:

— Mamo, ova snaša ima nike rogove!

A mater ne zna šta je na sridi pa odgovara:

— Imaćeš i ti uskoro kad si se taki oženio.

Kad je osvanilo misto snaše koza. To i Mijo zna kad je med' kozama odrasto, pa viče:

— Mamo, ovo je utvara! Šta me ženiš s tak'om?

Kad se svati razišli Mijo kaže materi da će ići tražit njegovu ženu jel je ovolio. Mater ga odgovara al' ne pomaže ništa. Mijo se spremio dobro, uzo velik džak i ode tražiti snašu. Spremio se 'ko prosjak, ide on prosit pa 'di nađe snašu to je njegova. Čak je oćo u treće selo, ode sve se praši. Tamo se peče kruv, gazdarica i kočijašova nova mlada baš meću kruv u peć. Mijo stao nuz dovratak i čeka da mu dadu malo brašna, a gazdarica kaže mladi:

— Podaj ti, snašo, prosjaku.

Mlada će mu dat malo brašna a Mijo nju zgrabio, ubacio u džak pa na leđa i hajd' š njom ko oluja. Čim je snaša njegova je. Tako stigo do jedne mijane. Metnio džak nuz dovratak pa ušo da se okripi čašom vina. Džak ridak, snaša vidi kroz njeg' pa se javi ljudima:

— Pušćajte i oslobađajte od ove napasti.

Kad su ljudi čuli šta se dogodilo mladu puštili i ona ode kući, a u džak metnili velikog gadžu, džak dobro zavezali. Mijo popio vino, okripio se, džak na leđa i ode sve džombe priskakuće samo da je što prija s mladom kod kuće. Gadžo putom grebe kroz džak, čapkama bode ko šilom, a Mijo progovara:

— Moja snašo, valjda bi se ljubila. Čekaj kad odemo na gredu onda ćemo se ljubiti.

Kad Mijo izno teret na gredu on driši džak. Skoči gadžo, zgrabi Miju za nos i osto siroma' Mijo sav u krvi, plače tužan i žalostan, pa na kraju uzo prazan džak i ode kući. Kad je stigo mater ima šta da vidi. Jedva izvukla iz Mije šta je bilo i kako se tužan proveselio kad evo i one koze s tavana, trče Miji, umiljava se:

— Me-e, me-e-e!
A Mijo se otresa:
— Znam da 'oćeš me, al' mani me!
U taj par evo i gadže. Ko zna kaki ludi vitar ga nano ovamo al' gadžo o'ma' nasrnio na kozu. Ona njeg rogovima, on nju zubima 'vaća i zaurlava:
— Au — au-u! Au-au-u-u-u!
Kad nije mogo kozu ni savladat ni otrest je se gadžo najedared zgrabi Miju za nogavicu pa ga vuče iz avlije.
— Šta je sad ovo?! — Mijo će se 'ko tužit materi.
— Šta bi drugo moglo bit — sad imaš dvi snaše utvare, pa obadve ljubomorne. Ova snaša u kerećijoj koži kaže da ti odgrizla nos da tako rovašen ne tribaš snaši u kozijoj koži. Snaša koza kaže da te ona voli i takog, a snaša ker njoj: »Ovake se đuvegije šale ne daju, ne daju!«
— Uozbilj?! — Miji najedared nikud postalo drago.
— Valjda vidiš da je uozbilj kad se snaše utvare tako oštro otimadu oko tebe.

J A D R I N A N A I S P O V I D I

Bije Jadrina niki, bije ljudina, stojo u zabitnom selu 'di je bog kaza laku noć — na raskrižju za vukove — a živije brez ičije pomoći man božije. Samo pitaj za Jadrinu — znalo ga sve i vrag. I pop ga dobro zna. 'Edared došlo vrime, veli Jadrina:
— Ajte mi po popa da me ispovidi.
Pop doša:
— Jadre moj, kako ti je?
— Gospodine, — veli — doša vrag po svoje.
A pop:
— Muči, Jadre crni, triba se s bogom pomirit, ispovidit.
— 'Oću, gospodine.
— Ne divani unda tako.
— Neću, gospodine.

— Čisto gledaj da se ispovidiš.
— 'Oću, gospodine.
Pop sada ispitiva za une pa za une grije, a Jadrina samo muči.
— Jadre moj, da nisi što god ukre? — 'edared će pop.
— 'Esam, gospodine.
— A što, jadna ti majka?!
— Blaga.
— Blaga?! A kojega?
— Sve što ide na četri noge, gospodine.
— Kolko si?
— Od bosanske do dalmatinske granice sve glavu za glavu rep za rep — lanac tolki.
Kad je Jadrina to kaza, a pop:
— Ku' će ti vražija duša?! Kad si to sve stiga?!
— Brži vuk ne bi bije od mene kad sam to radije.
Jadrina veli lipo da lipše ne mere bit, a pop jope':
— Jadre moj, Jadre, ku' će ti vražija duša?
— Što — ku' će?! Što, gospodine, vi ka baba?!
— Kako ka baba?!
— Tako! Baba se i peći čudi kamoli neće unome, tako i vi.
— Jadre moj, — unaj jope' veli — kad bude sve to blejalo, bečalo, rikalo, rokćalo, skičalo, koji vrag će bit od tebe?! Sve će to doć na smak svita. Unda nek' te vrag i bog blagosovi.
Pop stravinja, a Jadrina zapita:
— Kad će svi, a 'oće l' doć i uni čija je blago bilo.
— Oće — na smak svita će svi.
— E, gospodine, ništa lagnje: unda nek uzme svak svoje blago pa nek goni.

K E R U N I' V I R O V A T

Tude bio jedan obišenjak. Kad kažem samo ovo možeš mislit kaki je bio — žena bila zubata, on njoj turpijo zube na sitno. Njemu sve mora it na volju, ako ni' on pospe kukuruza, a žena i dica mor'u klečat, a

što tuče to ni' za pripovićku. Laglje je bit ker u druge kuće neg' živit kod njega. Tuče a ne radi ništa, već žena i dica radu.

Imo tri sina, pa će jedared it u šumu vadit drva. Kad su pošli on žene kaže:

— Skuvaj dobar paprikaš. Kad se teško radi da bude ukusna večera.

Ošli oni, sinovi radu, a on cili dan sidi i samo pita:

— To je teško, ni'?!

Kad su uveče došli doma o'ma' kaže:

— Ja ko gazda moram vidit je l' to ukusno.

Umoči prst u paprikaš, jednoga pa drugoga, uzima paprikaš sve izaljiva i tako sve umusa brkove. Najstariji sin mu govori:

— Dado, otresi njušku.

A sridnji će bratu:

— Ne valja dade tako gadno kazat! Kaži lipo: nek triše gubicu.

Dada već gledi 'di je batina, pa će nje, al i sinovi već biže. Biže dva starija, al' biži i najmlađi. Kad je dada vidio da je ovaj otrko do kraj sela on će:

— Kud bižiš kad ti nisi kriv?!

A najmlađi sin poviče:

— A, a! Ni' virovat ovak'ome matorome keru!

V R A Ž J I N A S T A V A K

Jedared ide popa, a ide snaša na taljigašu.

— Hej, snao, odakle si?

— Iz Vrdnika.

— Aha, trevila si na bika. Povezi ga.

Ona vidi da je glavat, jak.

— Ne možem, idem naprama drugoj strani.

— Pa hajde kud 'oćeš, ja ću samo sest malo pored tebe da ti na mene nije krivo.

Ona vidi džaba je tu reći, na koga ti glavati metu šapu taj ima da se pokrlja. Nema od ote napasti drugog spasa

neg' ošine po kulašu. Ona bega a popa se zatrči, naplotak prevati. Na točku nije bilo šine, kako popa prevati naplotak mu osto u ruki — iščupo ga iz točka. Ode snaša na taljigašu na dobrom kulašu, a popa podvikne:

— Što u'vati za naplotak za vražji nastavak, što ne u'vati za osovinu za božju blagosovinu.

ZAJEDNO 'ILO I ČAČKALICA

Radili naši lički Bunjevci u šumi, imali unde šumske barake. 'Edared doša 'k njima 'edan inžinjer. Uni da se naprave pošteni prema njemu skuvali ličku palentu i pozvali ga na užnu.

U žurbi kako je kuvar ložije pod kota ispod bradvilja otpala 'edna triska i pala u palentu. Inžinjeru drago što su ga pozvali, sije un užnat iz draga srca, al' kad je ije njemu pala u pladanj triska. Kad je kuvar to vidije un veli:

— Izvinite gospodin inžinjer, vi ne znate naše šumsko kuvanje — mi zajedno i 'ilo i čačkalicu.

— Vidim, vidim, al' ti si zaboravije kako su naši kaživali: kako je Mara dovedena još joj nije zdila pogrebena.

Kad je kuvar vidije kako se inžinjer nasmija, a un će odma' unit bocu vina i veli:

— A zašto je patka vrata glatka — što poije sve zalije.

DA SE SPASI NOS

(U nizu varalica ova spada medu ponajduže. Kao i većina ove vrste ona se kazuje kada pripovjedač želi otkloniti pretjerano navaljivanje djece, koja nezasito zahtijevaju da im se još pripovijeda.)

E, dobro, kad ste me već toliko sleptali ja ću pripovidat al' ne kojikak'a babunjanja neg' ono što se izistinski dogodilo.

— Sve'dno, samo nek bude lipo.

— Jesam ja ikad pripovido što nije lipo?! Al' mudrost kaže i to: mački radovanje — mišovo plakanje! Kome ne bude lipo taj će u spavinjak-buvinjak!

E, dobro, da mravi ne bi noćos lajali, buve kašljale i krmače pivale, 'ajd' da počnemo i završimo. Dobro znate šta je moj poso i zanat — ponajviše da slatko gledam kako drugi gorko radi, a kad su veliki svatovi ljudi me zovu — kad me ne zovu sam se nudim — da koljem i derem. Nisam ja badava tolike godine siko meso na panju, prodavo ga pod šatrom. Ništa mi slađe neg tuđu kožu derat — makar bila i krastave žabe — svoju očuvat, svoj krušac u tuđ paprikaš zamakat. E, tako i zimus biće svatovi veliki, ja ću klat i meso spremit. Ko će mi pomagat?! Niko drugi već ovaj naš Đuka od dva tura! Nude mi se i druga dica — svi bi prste oblizivali — al' on pa on, Đuka mi se ne skida s vrata, nikom drugom ne da puta. Kažem ja njemu: »Ti, Đuka, dobro pazi, nemoj da posli imam nevolje s tobom! Tamo triba i zaigrat, 'di ćeš ti kad si ko panj, a nemaš ni mamuze. Čuo sam kad si od pivca tražio na zajam, a on samo otkukuriko: »Đuki-ki-ki šipak!« Nemoj, Đuka, samo ćeš nas'radat. Ajak, Đuka ne sluša, on će silom u svatove. Kaže — dok ja igram on će cupkat. E, to cupkanje je i dovelo vraga kad ga niko nije zvao.

Zima jaka, zemlja se smrzla, zvoni ko gvožđe. Zaklali mi praskove, jedno krmče, šilježad, pa ćemo i june, al' se ono otelo i pobiglo. Sad to nije moj poso, momci će 'vaćat june, a ja dotle u sobu da malo zaigram. Gajdaš i guslaš sviraje, ja pritego mamuze pa šaram kolo. Ja ću igrat, Đuka će cupkat. Ne bi tu bilo hibe, al' u jednoj ćoši na klinu visi mišina pa u njoj Dunav, u drugoj ćoši visi mašina, a u njoj Tisa — ljudi i' sklonili da se voda ne smrzne na toj jakoj zimi. Kad sam salio peti-šesti bokalčić vina ja se razmarvašio — na tavanici bi' iskvrcavo kolo. Ništa niže, tavanicu bi' do'vaćo mamuzama. Tavanicu nisam do'vatio — valjda sam tribo salit još koji bokalčić vina — al' jednom mamuzom raskinio jednu, drugom raskinio drugu mišinu pa se Dunav i Tisa razlili

po sobi. Svi se mi u'vatili za gajde pa na mišini isplivali iz sobe, samo Đuka ovaki stučen, nizak ko panj, osto ispod vode i zadavio se u toj poplavi. E, moj Đuka od dva tura, jesam kazo da ne ideš u svatove, ko će isplivat s dva tura kad ni mi ne bi izneli jedan da se nismo u'vatili za mišinu od gajda.

Što se zadavio pa i nek mu je — ta ni tako se još nije rodio taki koji se odjedared zadavio u Dunavu i Tisi, bar ćemo po tom biti dični s našim Đukom od dva tura, al' ko će sad raku kopat kad je tu sve sam svatovac, a još i zemlja tvrda 'ko kamen. A ne mož' ni mrt'ac ostat — nećemo valjda mr'ca gledat u svatovima! Svi se dali u brigu, kad se jedared javi jedna snaja, kaže: ima piska, pa da Đuku zavalimo u pisak. Reduše ko reduše u jesen ostavljale za zimu peršin i šargaripu pa u karmić mećale u pisak. Priteklo piska onda, a ima i onog iz kojeg se peršin već potrošio. Baš dobro, sad ćemo mi taj pisak iz karmića, pa Đuku sa'ranit u njeg, nek' Đuka bude u njemu misto peršina i šargaripe. Izneli mi Đuku iz salaša, lipo ga položili na leđa i zasuli piskom. Hm, sve bi to sad bilo i dobro i lipo samo da je piska dosta, al' nevolja nikad ne ide sama. Doteklo da sveg Đuku pokrijemo samo mu za taj veliki nos nema piska. Ja sam mu reko da taj veliki ostavi kod kuće, a da u svatove ponese svečani nos, al' Đuka ima dva tura, a ko da nema ni jedno uvo — ne sluša pa ne sluša. I sad mi sve tilo pokrili piskom samo nos osto napolju. Bože dragi, mislim se, šta ćemo sad?! Ta koji ker natrče taj će o'ma' nadignit nogu i poškropit Đukin nos! I bilo bi pravo da mu nos tako prođe kad me nije 'tio slušat, al' opet mi žao — naš je Đuka, a dosta je njemu siromaku vode i ovako kad se u njoj zadavio.

Šta ću, šta ću, bože dragi, piska više nema, mraz zemlju skamenio ne mož' je nakopat da s njom zavalimo nos! Baš tarem pamet, a nikako ništa iz nje da iscidim kad evo momaka, u'vatili i vode ono june. Stali i pitaju kak'a je opet nevolja. Siroto june se uševeljalo, svakom smeta, pa se nikako namistilo repom baš iznad Đukinog nosa. Ja bisan već ionako što nikako ne znam kako bi sa'ranio Đukin nos, kad sam još ugledo june čerez kojeg sam i ušo u sobu i udario u igru, sav zakrvavio očima:

— Da ti nisi uteklo moj Đuka bi i sad bio živ!

Pu! šakom u čelo! Da sam maljom lupio valjda ni onda ne bi' jače — taki sam bisan. Kako sam ga udario sirotom junetu zaklecale noge, rep se niki sam odbacio gori, a ispod repa ispala ona kravlja lepanja. Kako se june srično namistilo lepanja pala baš na Đukin nos, svega ga pokrila.

Momci se pobunili:

— Nemoj ga tu ubijat, jedva smo ga dovukli živog, sad da ga još mrtvog nosimo u salaš.

Oni valjda nisu vidili, a ja kad sam vidio šta je june naradilo s lepanjom ne da bi ga ubijo neg' gotovo da ga ljubim, a momcima kažem:

— Ne bojte se, s moje strane junetu je sve prošteno, samo kad je ono tako lipo pokrilo Đukin nos pa ga sad neće svaki ker zapišavat.

(Kad pripovjedač dođe do ovog mjesta dijete koje je pogođeno obično kaže:

— Izili vi tu vašu pripovitku!

Pripovjedač pak glumeći ljutnju:

— Ja se mučim da je što lipče sastavim, a vama još nije ni dobra?! E, onda u spavinjak, al' sad el' o'ma'!)

V R A G K O M O M A K

Čovik i žena imali sina i kći, sin bio momak a kći Marica divojka, lipa 'ko ružica. Svako veče momci i divojke iđu u jednu kuću i tamo pravu prelo. Tude se prede, tke, peva — jedna divojka začimlje a momci pevu. Potli prela svaki momak prati divojku doma. Dogodilo se tako da sve divojke imu momce samo Marica nema. Šta će, njezin brat prvo otprati nju, pa se vrati zarad svoje divojke. Maricu je to jidilo. Znade ona da se druge divojke razgovoru i njoje sprdu, pa jedno veče kaže:

— Ja se moram s prela uklonjit il' nać momka. Da bog da i vrag da dođe kad drugi neće, samo da je momak!

Kaže rič zdravo odadrtu al' šta smislila to smislila, šta mož' kad se toliko najidila, dužje ne mož' tako brez momka. I kako uvik tako i sad, drugo veče svi su momci i divojke u kuće. Opet se prede, tke, peva, kaže šta za smij, a Marice jednako bilo na pameti 'oće l' i njoje kaki momak doć. I zbilja jedared trapa niko, vrata se otvaru:

— Faljen Isus.

To bio lip momak. Divojke sve kažu:

— Marice, to će bit tvoj momak, kad mi sve imamo momce.

Tako to i bude. Lipa Marica, lip momak, ko stvoriti da budu zangot. Sad on nju otpratio do njezine lese, poljubu se i ona očla unutra. Tude bila njezina kuma koja nju zdravo voljila. I stara čeljad se skupu na prelo. Kuma prede a Marica kaže:

— Kumo, kako sam ja sretna — i ja imam momka.

Kume drugo, al' je ona mudra pa pita:

— Ko je — poznam li ga?!

— Ne poznam ga ni ja. Moždar je iz daleka, vide se da je otalen 'di je škaljavo odat.

— E, kod nas ni škaljavica — taj je cigurno iz daleka Ne poznaš ga, budi na oprezu da se ne bi uplela ko zmija u koprive.

Kuma bila mudra, u dobrem uvik misli i na zlo, al' mat njoje kaže:

— Pušćaj divičicu na miru, ne viđeš da je sretna. Ti si uvika samo mudra.

— E, kumo, ja ću i ostati mudra, zarad tog ću i vidit raja.

— Ti ćeš vidit raja ko i ja — grišnice smo zangot.

— Tapaindi — grišnice smo kad smo već stara čeljad.

Kuma predla dok je prela, pa i ona očla doma, al' sve misli ko mož' bit taj momak kad ga niko ne pozna. Drugo veče Marica i brat opet očli, a i kuma došla na prelo. Marica žuri, misli momak je već tamo, a njega nema. Divojke kažu:

— Marice, tebe je momak zaboravio.

Ne mož' kazat da njoje to ni ž'o, al' šta mož?!

— Šta ja možem — kaže. — Ne znam ni otkale je došo ni kude li je oćo, a obećo je bude l' svetak bude l' poslen dan da će doć. Ako ne održi obećanja ja samo mo-

žem kazat: ko tebe kamenem ti njega kruvem, ništa zloga ne možem na njega kazat.

Tako razgovaru a Marice srce uzvršikom puno, kad oko jedanajst sati opet dućka, a to njezin momak. Kad došo opet se viđe da je škaljavica 'di je on odo, al' se viđe da je jedna noga obuta u cipele, a druga konjska kopita. Sve divojke o'ma' opazile i kažu:

— Marice, to nije momak — to je vrag!

Ne treba njoje kazat, ona sirota viđe i sama kak'e je dobila darovnine. Jedva može dijat, srce stalo u njoje al divojke kažu:

— Marice, nemoj se ti plašit, mi ćemo te odvesti doma.

Divojke se dogovoru kako će, kažu da one zangot sve obaška imadu posla van, a momci nek lipo dočeku dok se one povrnu. Tako one kažu al' onaj zna šta je tude namistito, al' nek zna i on mora bit unutri kad drugi momci ne iđu van. I divojke lipo odvedu Maricu doma. Kad su se divojke vratile on vidi da je nema pa izlete van.

Marica sva žalosna kaže:

— Kumo, ja nisam sretna, taj momak je vrag.

Ni kuma ni' sretna, ž'o je al' se ne plaši.

— Ne boj se ti, ja te neću dat njeme u ruke ni mrtvu.

Slušu one i čuju kako su se momci rastepli, pa se onda kuma spremi i iđe doma, al' kaže Marice:

— Da te koliko zove ti nemoj ispod krova van.

Kako kuma očla, a ono dućka, evo njeg na pendžer:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

A ona:

— Neću i ne možem.

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

On opet:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

On je mislio da će ona izać pod vedro nebo, a kad je tri put viko pa ona nije 'tela, onda kaže onako odadrto:

— Kad neš i ne možeš onda će ti umrt brat.

Sad već pol je dan pol je noć, pa on ođe, al' Marice brat umre. Šta će, sutradan brata su sa'rani'li, al' Marica ni ondakar ni' izlazila van, ostala pod krovem.

Došlo drugo veče, kuma Marice kaže da iđe spavat, a ona sirota:

— Kumo, kako ću, ne drimlje mi se ništa.

Kako da joj se drimlje kad os'ti da je onaj već došo, a malo vrimena potli već se i javi:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Momci i divojke u našem selu nem'u više prela, poznadu ti ko si.

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem

On i treći put:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem

— Kad ne'š i ne možeš onda će ti umrt' mat.

I sutradan mat su sa'ranili, al' Marica ni' izlazila, ostala pod krovem. Kad došlo veče on dućka, evo njeg na pendžer:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Momci i divojke u našem selu nem'u više prela, poznadu ti ko si.

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

On i treći put:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

Onda on poviče onako odadrto:

— Kad ne'š i ne možeš onda će ti umr't otac.

Drugi dan sa'ranili oca, al' ona ni' izlazila van, ostala pod krovem. Sad znade da drugavče ne mož' bit, da je ona na redu. Tako je, al' kuma njoje kaže:

— Ne boj se ništa, ja ću ti i mrtvu sačuvat od njega.

Kad je bio njezin red, to veče kuma došla i viđe da je Marica mrtva. Kuma je već smislila šta će i kako će. Pozove momce da iskop'u podrum od sobnog praga do lese, da možu ispod zemlje proć i naredi da kroz taj podrum ponesu Maricu na put. Kad su ju tako proneli nisu ju zakopali u groblju, nego su raku iskopali u šancu. Kuma je znala, a tako i bilo, vrag je čeko na kapije da iznesu lisa, al' ni' mogo iščekat kad su oni prošli ispod zemlje, pa ni' ništa isposlovo i ni' zn'o 'di je ona sa'ranita.

Sadakar on ni' više dolazio na pendžer, on sam znade 'di je očo, a tude 'di su nju sa'ranili za koji dan izašla i iscvala ruža. Bilo je u selu ruža i ruža, al' nikad ko ova. Ta ruža merisala da na svitu ništa ni' imalo takav meris.

Ko je prošo svaki se čudio i divio tome merisu. Za nikoje vrime prošo tude kraljev sin, pa jako mu meris udario u nos. On su'stavio karuce i naredi kočijašu:

— Siđi, izberi jednu ružicu.

Kočijaš sišo, probo kidat al' ne može da izberi.

— Svetli kralju, oprostite, ja ne možem.

Kralj se razljuti:

— Kako da ne možeš izbrat?! Ko ti tako slabog ot'ranio?! 'Oćeš da ja izberim!!

Skoči kralj i kad latio onako ljutit ni sitio se ni' tako je ružicu iščupo. E, sad mu ž'o:

— O, bože, šteta ovako lipe ružice. Ja ću je ponet nek stoji dok ne povene.

Došo doma, a ružica ništa ni' povenila.

— Bože, čudne ruže, na tak'om suncu ništa ni povenila.

U te sobe 'di kraljevi spav'u oni im'u stolicu na koje je i obnoć jelo. Ružu uneli u tu sobu. Stolica je isprid ogledala, a ružica za ogledalem. Tu noć kralj ni' j'o, a kad jutro na stolice jela nema ništa. Kralj se razljuti:

— Ko je to poj'o?!

Stražar dobro znade da je to branito pa kaže:

— Ja nisam, a ni vidio nisam da je ko j'o.

— Ne'š proć dobro ako ne kažeš ko je, glava će sa tebe dole.

— Ne možem kazati kad nisam vidio. Svitli kralju, dajte mi još jednu noć da viđem ko to jede.

— Dobro, nek bude al' ondakar gleđi!

Stražar sad jednako na oprezu i kad bilo o polnoći stolica se drmlje, ružica se drmlje za ogledalem — najedared jela nema. Nigdi nikog — ko je to sve poj'o?!

Sutradan stražar javi:

— Svitli kralju, tak'e i tak'e su stvari.

Kad stvari tako stoju kralj zapoviđe da se svakak'a jela stave na stolicu, pa će sad i on gledat. Privuko stolicu svoje postelje bližje i čeka. Kad jedanput došlo vrime drmlje se ruža i otale iskoči lipa divojka. Kralj skoči, ona će begat, al' on nju u'vati za kiku, pa za ruku. Divojka se molji da je pušća:

— Nisam ja za ovaj svit, ja ne možem ispod krova nikuda.

Nek' se molji kralj nju ne pušća dok ni' prošlo njezino vrime. Ona se pripala šta će sadakar bit, a kralj kaže:

— Vinčanje.

'Oće ona, al' kako će kad ne može ispod krova.

— Lagano — mi ćemo dovesti svatove u sobe.

Tako i bilo i godina za godinom prolazila, mlada kraljica imala jednoga, drugoga pa trećega sina, al' ona uvik pod krovem. Došlo vrime da se momci ženu, prvi će se vinčat, a mlada kraljica ni sad ne može u crkvu. Stara kraljica sad zla je:

— Ko je to još vidio, mat da ne ođe na vinčanje!

Šta će kralj nego zapoviđe da se napravi stakleni ganak od kuće do crkve. Sve je dobro napravito al' je staklo moralo raspuć se i tri prsta se viđe vedro nebo. Kad tamo onaj momak, vrag čeka nju.

— Lipa moja Marice ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

On opet:

— Lipa moja Marice ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

On i treći put zovne:

— Lipa moja Marice ajde u selo na prelo!

A ona ne popušća:

— Neću i ne možem.

— Kad ne'š i ne možeš umr'će ti ovaj sin.

Nek bude šta god bilo ona krene natrag, a kad došlo veče sin umre. Tako umre drugi, pa treći sin, umre i kralj. Sakadar nosu kralja u crkvu, a vrag već čeka Maricu tamo 'di se tri prsta viđe vedro nebo. Ona zna da je došo i njezin red.

Onaj viče:

— Lipa moja Marice, ajde u selo na prelo!

— Neću i ne možem.

— Kad neš i ne možeš sad ćeš ti umr't.

A ona njemu:

— Ja umr't neću, dva put se koze koža ne gulji.

Kad je on to čujo kiku čupa s glave.

— Tko to tebe nauči da me nadmudriš?!

— Kuma moja i srce moje.

— Kad imaš kumu tak'u i srce tak'o ne boj se. Evo tebe štap, s njim razbudi tvoji i možeš i ti it pod vedro nebo.

I tako je bilo — ni dužje ni kraće eto mačku gaće.

L I P Č E Š A L J

Bije ovdek 'edan trgovac, skladištar, gostioničar, a vako iša odiven ka ja. Ličku palentu skuva, sva vamilija oko zdile, samo un — did — 'ide sam, ima svoju zdilicu poveliku i polako za'vaća drvenom žlicom. A bogatun! Nije volije da piše račun, neg uvik 'oće da mu se plati u gotovu.

'Edared došla 'k njemu žena 'ednog slugana. Un misli, nema novaca, pa srdit:

— Oklen ti?

— Došla.

— Ništa kupovati?!

— Ako mi merete iznit što lipoga.

Kupi una lip gust češalj, a skup.

— Što će to tebi?!

— Triba — lip je.

Kupi una češalj, kupi i drugo, istrošila se, al' kadar drugi dan una će bogatunu donisti joštera i dva sira.

— Zlatni striče, za uspomenu što ste mi prodali tako lipi češalj.

A un silan, bisan pa veli:

— Češalj ka češalj, nosi te vrag.

— Nije, zlatni striče, tako dobroga joštera nikom niste prodali. Svaki dan kad se mašim u glavu po pregršt ušiju izgrnem iz glave. Uzmite vi sir, samo vas molim da mi vratite tu krpu u kojoj sam ga donila, jerbo to mi je okruga od Stipanovi' gaća.

KOBILA ŽDRIBNA — KOBILA NIJE ŽDRIBNA

Jedan seljak vodio kobilu na vašar, a s njim išo i komšija. Kad su došli bližje vašaru snašli se s jednim ciganom. On bi kupio kobilu.

— Ajde na vašar da vidimo kako idu cine.

— E, kume, žurim se, kobila mi triba za oranje.

Šta će on orat?! Kaže, ima veliku bašču. Na trbuvu! Ko što ima kuću na leđi'. Ajd baš da vidu šta će. Šta bi — cigan kupi kobilu i izvede je na vašar.

Ona se dvojica onda dogovoriše, napravili se obadva lukavi pa će prvo jedan pa drugi pogađat kobilu. Došo prvi:

— Ja bi' kupio kobilu da znam da je ždribna.

— E' samo da ti je taki komad zlata koliko je ždribe u njoj!

Cigan fali kobilu i ždribe, al' se nisu pogodili, onaj ko ne da cinu. Ošo onaj i sad naiđe drugi, pogađa i on kobilu.

— Ja bi' kupio ako nije ždribna.

— Ta, nije ždribna!

Cigan fali kobilu al' se nisu pogodili, ni ovaj ko ne da cinu. U toj pogodbi vrati se prvi i sad se snašli i onaj što bi kupio da je kobila ždribna i ovaj što bi da nije ždribna. Sad će oni ko biti uvriđeni:

— Šta ti mis'liš, kume, mi smo dičina?! Ti jednom ovako, drugom onako divaniš?!

A cigan se prodere:

— Šijaci jedni, pa vi ne možete razumit?! Ja kad' oću onda je koliba ždribna, a kad' oću onda nije ždribna!

ČUVA GAZDAČKI OBRAZ

Svakog čuda na ovom svitu. Otac tvrduje, siljno bogastvo skupi, gladan ode s ovog svita samo da bi svom kolinu ostavio više, a grob mu dobro ni ne zabusi sin sve raspe. Dobro svit kaže: novi cincari pod rep kolju.

U jednoj takoj familiji osto jedinak. Da šakom dili prosjakovima i onda bi mu ostalo i na pritek samo kad bi živio ko čovik, al' on prodaje salaš za salašom čim mu otac oči sklopio, sve baca na nedobar život. Ukratko došo red i na poslidnji salaš. Kad novci tribadu za lud poso i prodaja ide uludo: daje salaš gotovo banbadava samo

jedan drač isprid samog salaša ne da nipošto. Tako još niko nije trgovo da kupi slime nad glavom, a u srcu slimena da ostavi crva.

— Dobro, čov'če, kad ćeš već ostat brez sveg i svačeg — kaže mu jedan kupovac — šta se vežeš za taj drač?! Ništa drugo nije po sridi već 'oćeš prkosit!

— Ajak! Taj drač meni triba.

Onaj njemu u oči:

— Šta će ti drač tribat kad ti nije tribalo siljno bogastvo?! Kad potrošiš i ove novce šta drugo možeš već se obisit kad radit nisi naučio.

— Ja i 'oću, al' ne misliš valjda da će se jedan ovaki gazdački sin na tuđe drvo višati?!

NEMA RUBAČA DOK JE GAROVA

Dane Šarić često se napija. 'Edared doša pijan u kuću iz birtije i — veli — poče on sebi govorit:

— Dane Šariću, el ovo tvoja kuća?

— 'Est, 'est!

— 'Esu uni tvoji svi osam pršuta i obe uslanine?

— 'Est, 'est!

— E, Dane Šariću, ti dobro živerkaš na kući.

— E — veli — živerkam, živerkam.

Naedared se sitije poreza pa veli:

— Al' šta će bit ako dođu oni rubači pa pokupe to?!

Zamislije se Dane al' za niki čas izvuče se garov iz peći, otrese se luga, a Dane unda:

— Al' ja imam mojega garova, koji njima neće dati pristupiti kući.

DIDA LJUBI MAČKE I KEROVE

Kosila se trava, svi ošli od kuće, osto samo stari dida. Ni' za poso, čuva kuću. Jedni došli da piju vode i onako iz običaja pit'u ga:

— Dida, šta radiš?

On će:

— Ljubim mačke i kerove.

— Dida, o l' ti to ozbiljno divaniš?!

— Ozbiljno?! Srića boga što po starom, našem domaćem običaju tu nije slobodno sramocke riči divanit, a da je slobodno radio bi dida i gorje s kerovima i mačkama.

Ljudi vidu da dida se ne šali pa se sam' čudu:

— Kako to, dida?!

— Tako lipo.

Eto on je najstariji, nije šantav nije kljakav a gorji je od gorjega kad za drugo već nije nego da kuću čuva. On ima četiri sina, četiri snaje. Svi idu na poso, a jedna snaja svaki dan ostane kuvat i kuću sprimat. Kad će reduša kuvat mačke i kerovi navalu, a ona:

— Šic, dida te ljubio!

Navalu kerovi' a ona:

— Kest! — i ope' — dida te ljubio!

DA NE BUDE MOKAR

Jedno veče naš Šima iđe doma iz planine. Bio u podrumu, bilo pajtaša, pa je Šima u prilično napitom stanju. Sve je bilo dobro i lagano dok ni' došo do Karašice, a tude ćuprija od brva, uzana, nije imala tarabe. Šima viđe da na noga' ni ciguran, stao pa razmišlja:

— Ej, Šimo, Šimo, ako 'oćeš it na brve ti ćeš naglavce u Karašicu, bićeš mokar. Neće to bit dobro, ajde ti, Šimo, ne šanklecaj po brvi, iđi ti tude 'di je cigurnije.

I zapregne se Šima onako dugačak, spuže se u vodu do pojasa pa udari priko Karašice.

SOTONA BI RADA DIPLITI I SVIRITI

Edan čoban ima' diple i svirale. Iđe un za blagom pa sviri, kad ga srite sotona.

Zdravo, druže!

A čoban dočeka:

— Drug ti je kad imate skupa torbe. Nisi ti moj drug, ti si sotona, vrag pakleni.

— 'Esam, 'esam, al' ja bi ti 'ednu rič reka'.

— Šta bi rada?

— Rada bi' — veli — dipliti i sviriti ka' i ti. Daj mi tvoje diple i svirale.

Vrag mu sriću odnio, baš je mene naša' — misli čoban i kaže:

— Uno što ja svirim ne sviri svaki. Moje diple i svirale ne dipli i ne sviri niko neg' ja.

— Što ćemo unda?!

— Moreš ti čekati?

— Nije meni priša — veli sotonjak — nije priša sajam, al' ja bi' rada dipliti i sviriti.

Čoban misli: po dlaki se uđe u nepriliku, a po brvnu se ne mere van. Što će u tak'im prilikami?! Pobić il' kapu ostavit, a od sotone se ne da pobić. Ne misli čoban zabadave, kaže sotonjaku:

— Dođi sutra, ja ću ti napraviti diple i svirale pa ćeš dipliti i sviriti ka' i ja.

Kadar čoban uveče doša' kući odma' nasadi sikiru nakratko, ulije mlika u bočicu, pa drugi dan jope' ode čuvat blago undekar 'di je srije sotonjaka. Na to eto sotonjaka k njemu:

— 'Esu l' gotove moje diple i svirale?

— Gotove, gotove.

— Daj, ja bi' već rada dipliti i sviriti.

Sotona 'oće al' čoban veli:

— Stani, pričekaj, ne mere se to odma'. Nemaš ti snage u rukami. Dipliti i sviriti triba dolika-gorika, gorika-dolika. Ako toga nema sve ti je zabadave.

— Što ćemo unda?

Čoban kaže njemu:

— Moram udariti sikiru u drvo.

Kadar udari sikirom u drvo uzme unu bočicu mlika pa će ulit u puklotinu, a ozgar je pokrije 'aljinom sikiru i reka sotoni:

— Sad zadi prste u puklotinu, al' moraš podržati dugo u mliku pa ćeš unda dipliti i sviriti ka' i ja.

Kadar sotonjak posluša' čoban rukom ispod 'aljine:

— Nisi donije rupčenika, 'aljinom se unda ruke taru.

I čoban izbije sikiru ispod 'aljine, a drvo vraga ukoči za prste.

Sotonjak odma' lupne guzicom o drvo:

— Što je meni?!

A čoban:

— Tako je i nami kad potpišemo, a ne čitamo.

ZET ZMIJSKOG CARA

Bio jedan derančić, nije imo ni sedam godinica kad mu otac iznenada umre. Osto s materom, a ova prokleta. Skuvala kupus s mesom pa prid derana samo kupus, a sebi grabi meso. Jedared će i on mesanca, a ona nož pa mu ociče prst. Ggleda to majka, deranovog oca mater, pa se zaplače i kaže snaji:

— Dabogda se ne na'ila dok i taj prst ne po'ila!

Sirota stara žena misli da će se sna' trgnit, al' ova prst o'ma' u lonac, skuvala ga i proždrla ko zvir. Kad je majka to vidila ona druge zore dite za ruku, bućurić na ruku i isklikne iz kuće.

— Sinko, moramo bižat jel kak'a je ta će te još i cilog po'ist ko krmača prasice.

U šumi sklepali trcavu kolibicu pa majka torbu priko ramena, štap u ruke, prosi po salašima i derančića odranjiva. Mršava 'rana, goli su bosi su al' kad god majka derana pomiluje on ko da je godinu narasto. Ko pup — sunce grane on se sve goji i jedri, pa nije prošla godinica deran kaže majki:

— Dosta ste me vi 'ranili, sad ću ja vas — našo sam službu.

Tako to i bilo. Deran sad bio majkino krilo, al' ne zadugo, majka jedno veče zaspala, nikad se više nije ni probudila. Momčuljak sad sam ko prst, a sluga. Misli on: kad već moram služit neću ja ma koga već cara, a tamo neću ni bit sam, imaću društva. Javi se on u soldačiju. U to vrime soldatovalo se puno tuce godina.

Sašlo i to vrime, dobio momak dvanajst dukata i:

— Možeš ić kući.

Hm, mogo bi kad bi imo kuće! Nije više soldat, skinili mu mamuze, al' on metio dukate u džep pa zvečka s njima misto mamuza. Ide pa mu sve drago kako ti zlatni zvečki zvečkaju, al' ko kuće nema tom je mijana kuća dok ima u kesi novaca. Svratio i on u prvu, pošteno se na'io, napio, sa svircima se proveselio.

— Nek jedared i u paklu bude vašak!

Bio, al' kratak. Osto brez krajcare. Nije njemu to ni žao, bar jedan dan je živio po svojoj volji, jedared su i njeg dvorili, al' mu je žao samo što ništa neće zvečkat kad ide.

— E, na tom se da lako pomoć — kaže mijandžija — ako baš neće zvečkat ono će zujit.

Metne on njemu bumbara pod šepicu.

— Dobro, nek je i bumbar samo da nisam sam — momak sad zadovoljan.

Cara služio puni' dvanajst godina cara nikad vidio. Ode on u carsku varoš, pa misli valjda će se i njemu nać komadić krušca kad je carske mamuze nosio toliko vrimena. Kad tamo na sokaku jedva koja živa duša, a sve ćuti ko da su nimi. Momak će bliže, a kad koje čeljade čuje 'di bumbar zuji svaki biži ko da je kuga naišla. Tako stigo i do carski' dvora, a car već trči prid njeg:

— Kako ti smiš dizat graju?! El' da si o'ma' zaćutio el' ću ti skinit glavu!

Momku ko da srce vade, pao mu mrak na oči pa on na cara ko da su zajedno čuvali svinje:

— Skidaj ako smiš i možeš, a ja pljujem na ovak'i život! Materi ni da pisnem, prst mi siče, u soldačiji dvanejst godina samo slušaj i ćuti, ti bi da mi ni bumbar ne zuji, e neću živ biti nim!

— Ti se ne bojiš?! — car se najedared ne srdi već se obveselio.

— A koga da se bojim?! Nisam ja od oni': pala muva na medvida a medvid se usro! Ništa nemam, nikog nemam — šta ja gubim ako ni mene ne bude?

Car ko da je drugi čovik, zagrlio ga i kaže:

— Vidiš onaj salaš?! Puni obori, pune košare, puni ambari i čardakovi, sve to i zemlja sa salašom mož' bit tvoje ako mi pomogneš.

— Dobro, u čemu je nevolja?

Car kaže na dušak. Imo sina jedinka što niko nije imo, kosa u njeg zlatna. Od'ranjivo ga na dlanu, al' jedva prošo sedam godina kad je nesto ko da ga zemlja progunila. Ko je očo da ga traži ni taj se živ nije zavratio, pa sad niko živ ne smi krenit.

Kad je momak čuo kak'u kosu je imo carev sin on zapita:

— A, jalte, svitla kruno, niste l' vi bili u lovu s tim vašim deranom u toj i toj šumi 'di je bila jedna trcava kolibica?!

— Otkud znaš to?!

— E, otud što sam ja onda s majkom živio u toj kolibici i dok ste vi lov lovili vaš derančić se sigro s nama, zajedno smo se klisali i vrepčali. Tak'u zlatnu kosu niko drugi nije imo.

Kaže on caru da će njegovog sina tražit makar ništa ne dobio. Iće on i čerez dobre duše, samo nek mu da troška za put. Daće car i dva troška samo kad se našo kogod da mu sina traži. Iskovo mu sablju sa zlatnim koricama, dao mu konja kojeg je zaisko, napunio torbu dukatima, sam mu vezo zlatne mamuze i momak ode.

Išo sad, odio-brodio, prišo dolova i brigova, šuma i ritova, već i zlatne korice na sablji počele rđat al' niko živ da mu kaže za carskog sina. Iz torbe ne samo da je dukata nestalo već se domotalo do nokata pa već ni mrvica krušca ne će bit u torbi kad jedared u pustolini naiđe na kolibicu. Dočeko ga jedan slip dida s tri zuba, dva gori jedan doli. Dida ništa drugo nema osim mršave kozice s tri vimena.

— Moj sinko, — kaže dida kad je čuo šta on traži — ja već devedeset i devet godina sisam ovu kozu, naslušo sam se svega al' ni čuo nisam da se rodio deran zlatne kose.

Ima on starijeg brata, možda on zna štogod o tom. Momak nek iđe samo tragom koze. I dođe momak do drugog tak'og dide. Taj ima jedan zub gori, jedan zub doli i kozicu s dva vimena.

— Moj sinko, — kaže i taj dida — ja već stodevedeset i devet godina sisam ovu kozu, al' ni čuo nisam da je majka na svit rodila dite sa zlatnom kosom.

Al' ima i on starijeg brata, nek momak iđe tragom koze. Došo momak i do trećeg dide. Ovaj ima samo jedan doljnji zub i kozicu s jednim vimenom. Iza njegove kolibice ušti nika široka voda, teče ko vijar.

— Moj sinko — kaže dida — ja znam samo toliko da je taj deran zlatne kose 'digod s onu stranu ove vode. To je bilo prija sedam godina, onda sam i oslipio kad sam prvi i poslidnji put čuo za njeg.

Momak o'ma' navalio pa:

— Šta ste čuli, dida, od koga ste čuli?

— E, od koga? Eno od one skamenjene žene u vodi.

Momak onda vidi da je u toj vodi sedam skamenjene dice, kor'čaj do kor'čaja, i osma jedna žena, a ta na kor'čaj do druge obale. Kad on pogledo bolje a ta kamena žena ko pljunita njegova mater.

— Dida, ja bi' se zakleo da je ono moja mater! Kako su ovi tu dospili?!

— Kako?! Od te žene sam čuo za tog derana zlatne kose. Njoj je car obećo volovska kola dukata, pa je i ona išla tražit tog derana. Je l' to tvoja mater el' nije ja je nisam pito, al' je ona vodila sedam svoje dice. Ja sam kazo da ne iđe priko ove vode, jel ko samo prst zamoči u nju taj se skameni, a ona borme kaže da nju to neće zaustavit. Kaže — ona će kola dukata zaradit pa bilo kako. Kad je jedinku od prvog čovika mogla ocić prst i po'ist, borme ona neće žalit ni ovu derladiju od drugog čovika.

U dvi u tri riči ispripovida dida šta je onda još vidio. Ona bacila dite pa kako se skamenilo koracila mu na glavu, pat drugo i tako sve redom. Sa glave najstarijeg već bi koracila na drugu obalu, al' onaj još imo toliko snage da je varnio glavom, pa se ona okliznila i ode i ona u vodu.

— E, kad sam to vidio onda sam oslipio sam sebe, da više ne gledam ovaj svit — kaže dida.

A momak didi ruku da mu opipa 'di je prst ocičen:

— Dida moj, a ovo je koren od prsta što ga ona ocikla, jel to je bila moja mater i niko drugi.

Sad momak zna da mu se mater priudala i da je imo još sedam braća, al' vidi i kako i' je sve stamanila. Njeg dida odgovara da ne kreće priko te vode, da ne gubi uludo mladu glavu, al' njeg niko ne odgovori. Dosad je tražio carskog sina, al' sad njeg srce vuče da braću otkupi iz kamena. Uvik je sam na svitu otkad mu majka umrla, imaće sedam braća ako ga srića posluži.

— Sinko, ako ćeš priko to možeš samo po njevim glavama — kaže dida.

E, tako neće — on će tražit drugog puta. I krene on sad nuz tu vodu. Konj pase, on korenja i divijeg voća u torbu, pa ide i ide al' nigdi više ni 'tice a kamol' žive duše. Tako šalabaza nuz tu vodu i traži ne bi l' naišo na kak'u ćupriju, kad jedared evo prid njeg jedne krilate zmijurine. Što je krilata i to je čudo, al' je velika da s jednog krila na drugo ni njegov konj ne priskoči, a baš je izabro najboljeg u cara. On o'ma' sablju al' zmija stala i ko čeljade progovara:

— No, momče, 'oćeš da te prinesem priko ove vode?

Ako je samo do tog, momak neće. Ne trguje on sa zmijama.

— Onda nikad nećeš naći ono što tražiš.

Ne dira njeg zmija već lipo odleti priko te opake vode i spušti se u šumu. On opet put pod noge. Prošlo nedilju dana, on se sav izoko, jedva sidi u sedlu, a konj gotovo puže toliko je primoren, kad evo opet krilate zmije.

— Još se nisi pridomislio?

— Nisam.

— Onda bi bolje bilo da okreneš kući dok još nisi po'io svog konja, a tebe će posli crvi, jel se ne nadaj da ćeš u ovoj pustolini naći koga.

Još on neće. Izduro kojikako još sedam dana, al' konj kleko. Nema više ni korenja ni trave, gola zemlja, go kamen ko da je grom sve spalio. Vidi: i da krene sad več natrag ne bi stigo. Jedva dočeko krilatu zmiju.

— Ništa ne divani, ništa ne pitam, samo me nosi priko.

Zmija se nasmijala:

— A šta da divanim, kad sam ja to znala već unaprid.

Odavno se već i bumbar umrtvio, nit se mico nit je zujio, a sad sve leti ispod šepice:

— Zu-zu! zu-zu!

Zuji on ko da kaže: dobro je, dobro je! Al' kad je zmija zazujila i zagrmila, ta sve varnice vije tako leti priko one vode i šume. Koliko su letili koliko nisu ko to zna, kratko svakako nije bilo jel se mlad misec dva put rađo dok krilata zmija nije sletila isprid jedni' veliki' dvora.

— E, tu smo. Sad ti uđi prid mog oca pa kako naumiš tako će ti bit.

Kad momak u dvore a tamo peć od samog zlata i dragog kamenja. U zapećku puši okrunjena glava, al' zmija.

— Sinko, ja sam zmijski car.

Omoto rep oko peći dvanejst puti pa se tako grije, al' od repa visi još toliko da caru ne triba koštak već s repom čačka stiva luletinu, a ni ta nije mala kad mu za pojasom visi duvankesa od sedam volovski' koža sašivena.

— Pa, sinko, koje dobro el' zlo te dovelo u moje carstvo?

Zmijski car lipo divani da ni rođeni otac ne bi lipče, al' na to zazujio bumbar ispod momkove šepice, uzvrpoljio se 'ko da mu pundrav ušo u tur pa na zmijskog cara:

— A šta pitaš, kume, kad bolje znaš od nas. Tražimo carskog sina zlatne kose.

Onaj u zapećku se počo smijat da mu sve duvankesa za pojasom puca:

— Tebi opet ko je kriv što si se zavuko u mrak pod šepicu?! Da si gledo ti bi vidio kako ga moje sluge češljadu češljom od dragog kamenja. Šta ga triba tražit kad je on kod mene u gostima.

Momak ne sluša više ništa već istrče. Kad on na avliju, a tamo pod or'om sidi krasan momak sa zlatnom kosom, carske sluge ga češljadu i dvore.

— Jesi l' ti sin tog i tog cara?!

— A otkud ti to znaš?!

— Tvoj otac me poslo da te tražim.

Al' na tu rič evo i zmijskog cara, a nuz njeg i ona krilata zmija. Zmijski car kaže momku:

— Sad si ga našo, možeš ga i odvest ocu, samo to neće bit badava, jel i ja sam imo dosta muke dok sam ga ukro od oca.

— Dobro, a šta se ište za to?

— Sinko, ništa se ne ište već se još daje — evo, ako uzmeš moju 'ćer jedinicu, ja ne marim ako će ti ovaj momak baš i kum bit na vinčanju, vodi ga njegovom ocu.

Car to kaže, a nuz njeg mlada zmija, njegova 'ćer. Momak stao, počo gutat na suvo, a na to će ona krilata zmija:

— 'Ajde, brate, nemoj se dugo mislit, divojku vodi pa da budemo šogori.

Sad on zna da je krilata zmija sin zmijskog cara, zna da carskom sinu nije pala ni dlaka s glave, vidi da tu nije nikom rđavo al' opet misli: kako će to izgledat da ima zmiju za ženu makar je i carska 'ćer. Nikako rič da mu dođe na jezik, a zmijski car će onda:

— Sinko, nemoj ti mislit da sam ja od veselja oto dite od oca. Evo nek ti kaže carski sin da sam ga od'ra-njivo ko na dlanu, al' kad moju 'ćer niko neće da uzme, onda nek carskog sina zlatne kose svaki traži, al' ga nać neće, a još manje ga oslobodit dok ja zeta ne dobijem. Kazo sam: uzmi moju 'ćer pa vodi carskog sina.

Momak se još češe po glavi, al' bumbar sve se lupa o šepicu:

— Zu-zu! Zu-zu!

— E, kad on kaže, a ja nikog drugog nemam osim nje-ga, onda nek bude! Valjda ni ona neće bit gora zmija od one što me rodila! — momak pristane.

Kako rič kazo a zmijski car i njegov sin će ga grlit, al' momak još kaže:

— Kad sam kazo ja rič ne trzam, al' za grljenje još nije vrime, ja imam još posla. Ne svatkujem dok moju braću ne oslobodim iz kamena, jel ti kamenovi u vodi nisu niko drugi već baš moja braća.

Momak bi se još čvrstio i zmijskom caru dokazivo al' se onaj smije:

— Dobro, sinko, a zašto bi ti baš silom da radiš moj poso?!

— Kako vaš poso?!

— Tako, šogore, — nasmije se i krilata zmija — što je moj baćo tvoju braću već i dono. Ne misliš valjda da bi

mi svatkovali, a da moja sestra ni diverova nema u svatovima.

Kad se đuvegija obazro, a sedam krasni' momaka već trču, grle se, ta rebra da mu slomiju.

— A 'di nam je mater? — on pita za nju makar je gora od najgore.

Braća ćute a zmijski car kaže:

— Tamo 'di joj je misto. U toj vodi se niko više neće skamenit, al' ona će ostat tamo dok je vika i svita. Kako joj srce bilo tak'a je sad i ona.

Bilo bi tu dugačkog divana al' carski sin ispridnjačio:

— Vinčanje, vinčanje, pa 'ajdemo našoj kući.

Zmijski popo već čeka.

— Zini, — prvo će momku.

Momak zine, a zmijski popo njeg ugrize za jezik:

— Da ti zmijski kruv ne bude gorak!

Zine i divojka, popo i nju ugrize za jezik:

— Da ti ljudski kruv ne bude gorak!

Svaki ima svoj adet: cigansko vinčanje je oko vrbe, vandrovačko na đubretu, a zmijsko tako — i gotovo. Krilata zmija naprtila sve društvo na leđa, udarila krilima i već su bili izvan atara zmijskog cara.

Sad oni iđu pišice, pa momak naprid a njegova mlada puza za njim. Kad su došli prid carske dvore carski sin potrč' naprid. Momku to bilo na zgodu, dok je stari car grlio sina momak kliknio s mladom u salaš. Još bi mu to tribalo da se sustrije sa svitom što se slego na glas da se carski sin vratio! Za vrati' bio velik košar, pa se zmija o'ma' smotala u njeg. On gleda, ni' se dugo mislio već kaže:

— Slušaj, ženo, da si kak'a ti si moja žena. A mojoj ženi nije misto u košaru ko keru već u našem krevetu, ako si sanjava ti lezi tamo.

— Kako ti kažeš, čov'če.

Ne zna on koliko je njoj to drago, a ne zna ni kak'a dragost čeka njega, al' onaj bećar bumbar zna pa zazujio pod šepicom ko da kolo iskvrcava.

— O, ja tebe i zaboravio — momak se nasmijo.

— A vrime je da već jedared skineš tu šepicu s glave i da me puštiš iz mraka, da mi se više ne ruga zmijski car.

'Oće momak, kako ne bi bumbaru učinio na volju. Kako šepicu skinio bumbar poletio u polje.

— Ti me ostavljaš?! — momak istrčo za njim.

Bumbar se nasmijo:

— Ostavljam bome! Imaš ti sad ko će ti zujiti!

Bumbar ode, a car dođe.

— Daklem došo si?

— Živ i zdrav.

— Čujem, sinko, kako nemilo si se moro oženit.

— Daće bog biće to dobro. Glavno da ste vi, svitla kruno, dobili sina, a ja moji' sedam braća.

Sad i on s braćom ode med svit u veselje, a salaš dobro zaključo. Ne bi da mu žena kako izađe svitu na oči, al' kad se smrklo srce mu ne da mira, žao mu da je ona tako sama i zaključana. Kaže braći:

— Vi se veselite, a ja idem mojoj ženi. Znam ja šta je to bit sam, pa još ovako u tuđem svitu, a sirota ona je naše čeljade pa da je kak'a.

— Tako je, brate — njegovu rič poštivaju i braća.

Kad on tamo ima šta vidit: zmijska koža prazna u zapećku, a u krevetu divojka lipa da bi se i dragi bog začudio kako je mogo tak'u lipu stvorit. Njoj ne triba jorgan, sva se kosom pokrila, a ta kosa zlatna. Sad je njemu drago do boga miloga, al' ona kaže:

— To da nisi kazo ni rođenoj braći! Ti si vidio, niko drugi da ne zna.

— Zašto?! Koga se ja bojim?!

— Dobro, vidićeš ti tvoje ako me ne poslušaš.

Sad je ona za dana zmija, a priko noći lipota. Tako to trajalo tri nedilje pa njemu dosadilo da sakriva taku ženu. Jedva dočeko da ona zaspe pa zmijsku kožu bacio u vatru. Koža pukla, žena se probudila:

— Šta si to uradio?!

— Zašto?! Koga se ja bojim?!

— Dobro, ja sam te opomenila, a sad čekaj šta će te snaći.

Ujtru ona izašla iz kuće, pa 'di prođe onom zlatnom kosom mete iza sebe, jel je dugačka do zemlje, a 'di pomete za njom se sve pozlati. Carski sin nju vidio i već je kod oca.

— Ja bi' da soldatova žena bude moja.

— Sinko, to ne mož bit dok mu prvo ne skinemo glavu.

— A vi skidajte.

Car bi i zvizde skido, samo kad mu se jedinak vratio, pa o'ma' zove momka:

— Šta ja to čujem, ti se fališ da si bogatiji od mene zato što ti žena pozlati sve kudan prođe.

— Svitla kruno, di bi se ja kukavac kukavni falio, ta radujem se što sam živ.

Momak se brani, al' car ne sluša već naređiva:

— Do ujtru da su sve 'tice u mom ataru zlatne, al' od pauna u dvorima do pripelica u žitu! Ako ne stvoriš — glava na panj!

Došo on kući, snuždio se, a žena:

— Šta je?

— Tako i tako.

— A, nije to ništa. Evo tebi sto dukata pa se veseli do ujtru, ni tako se nisi proveselio otkako te onaj mijandžija operuško.

Ujtru on iđe salašu, a nema 'te tice što nije zlatna. Još i pivac kad kukurikne zlatna pređa mu izlazi iz kljuna. Vidi to i car, al' to njemu nije dobro. Zazoljio na momka:

— Još ti meni lažeš da se nisi falio?! Do ujtru da svi konji u carskim košarama imadu zlatne grive i repove, pa i kopite, jel ako ne bude neće bit ni tvoje glave.

Žalostan došo kući, a žena:

— Šta je, ti se ni ne raduješ što zlatne 'tice tako lipo pivaje?!

— Kako ću se radovat kad mi car sad naredio to i to.

— A tebi je i to teško?! Evo dvi stotine dukata pa se veseli do ujtru, taki čovik je to zavridio.

Ujtru on iđe salašu, a carske sluge vode konje na alov. Nema tu ni jednog brez zlatni' kopita, a one zlatne grive i repovi sve vijaraju na vitru. Tu je i car, pa dočeko momka:

— E, kad ti sve to možeš tebi neće bit teško ni ovo: za sutra ćeš mi pozvat Isusa na už'nu. Znaš šta je tvoje ako ne uradiš — glava na panj!

Došo on kući, al' sad se već ne boji, misli žena će dat tri stotine dukata. Ona uzda'nila:

— E, moj čov'če, jesam ja tebi govorila da ćeš vidit tvoje! Iđi kod mog oca, ako on ne mož pomoć niko neće, jel tu već ni ja ne možem.

Ode on, a šogor, krilata zmija ga već čeka na kraju atara. Došo momak, u usta ljubi zmijskog cara, a onaj pita:

— Šta je, sinko, opet su ti natovarili kak'u nevolju?

— Još kak'u, baćo moj slatki, moro bi' ić do Isusa da ga zovem caru na už'nu.

— Moj sinko, ko živ mož' doć do Isusa?! I da mož, kako ćeš ga zvat na už'nu kad je poslidnju večeru po'io s apoštolima prija nego su ga razapeli pa od tog vrimena ne 'ide.

— Pa šta da radim onda, baćo moj slatki?!

Zmijski car njeg od šale po glavi s onom duvankesom od tri volovske kože, pa se nasmije:

— Šogor će ti dat dukata ako ćeš i krušnu kotaricu — jako ćeš ti to uskoro vratiti — pa se veseli u mijani, a ujtru kaži tvom caru: Isus ga voli i zdravo lipo pozdravlja, doće mu na užnu čim bude imo kravu što za noć oteli devet crni' teladi.

Sutradan on osvanio kod cara:

— No, svitla kruno, pozdravio vas Isus.

— Bio si?

— Bio i hiljadu puta vas pozdravlja, Isus vas zdravo voli i doće vam na už'nu čim budete imali kravu što za noć oteli devet crni' teladi.

Kad je car čuo kako ga Isus voli on se borme zamislio. On je car na zemlji, al' triba nać duši mista i u carstvu nebeskom. A Isus kad dođe mož' zapitat za soldata, pa šta da mu kaže ako ga stamane. Sin navaljiva al' car neće. A i zašto bi kaljo ruke sa soldatovom glavom?! Neće to valjat već će on Isusa zdravo lipo pogostit, ulagat mu se, uvuć mu se pod kožu pa će Isus njemu već učinit toliko da ovog soldata kako skloni s ovog svita i onda eto, nek njegov sin uzme soldatovu udovicu.

Lipo se car sprema za carstvo nebesko, a dao bog momak imo kravicu ko dobra koza. Svanilo drugo jutro, žena iđe iz košare, smije se.

— Šta je to tako za smij? — pita on.

— Iđi pa ćeš vidit.

Kad on u košaru tamo devet crni' teladi. Puko glas i car o'ma' dotrčo. Misli: kako je dobro što nije sina poslušo, evo sad će on od soldata kupit tu telad, Isus će doć na už'nu i sve će ić ko po loju.

— Daću ti sto lanaca zemlje, daj mi tu telad.

— Ne mož, to je Isus meni dao.

Car nudi frtalj carevina, a momak:

— Ne dam.

Nudi polak, a momak:

— Ne dam.

— Znaš šta, sinko, ostavićeš mi frtalj carevine, a tebi nek je tri frtalja.

— Ne dam.

— Znaš šta, ti ćeš bit car samo mi daj tu telad — i metne mu krunu na glavu.

— Dobro, evo ruke!

Dao on telad, a onaj će:

— E, sad iđi, javi Isusu da mož' doć.

Onaj bi naređivo al' momak naerio carsku krunu i lupio nogom o zemlju:

— Šta si kazo?! Jedan govedar što ima devet šugavi' teladi da zapovida caru?!

Onaj se onda samo dositio da mu kruna nije više na glavi, da je protrgovo carevinu pa ko zjalav:

— Šta je to sad naopako?!

A novi car:

— Mački radovanje — mišovo plakanje. Kad tvoj sin i ti tako zafaljivate da mi glavu 'oćete skinit onda mu kaži da se raduje s tobom zajedno što vam poklanjam onu kolibicu ukraj koje smo se klisali. Eto tamo mož'te čekat Isusa na už'nu do mile volje.

I danas ga čekaju ako su živi, a zet zmijskog cara eto i sam posto car.

Vi mož'te i da ne virujete al' to je tako: kad srića krene onda čoviku sve iđe na zgodu — lako je vragu svirat u ritu kad je puno trske pa pravi karabe kake oće. Tako je i tom sirotom momku sve išlo za rukom kad ga je zadanila snaga zmijskog cara.

NIJE VRUĆA, OD SINOĆ JE

Edan naš Stipan radije na zanatu u Dalmaciji. Bogu 'vala 'ranije se kod majstorice, a una uobičajila svaki dan palentu za kafu. To Stipanu dojadi k vragu, a majstorica ujutro već zove:

— Stipane, dičaci, ajte!

Un gleda što će donisti, a ono iope' donilo palentu. Onako srdit što će, ako bi što ružno reka izgubije bi misto, pa od bisa i jada naš Stipan samo otpuhuje. A majstorica će njemu:

— Stipane, nemojte puhat, nije vruća — od sinoć je.

PUT U RAJ

Bio niki gazda što kilu smršavi čim jedan dan nema kome da se fali. Jedne godine u salašić puštio za subašu nikog krpu. Taj bio siroma' da na vratu sito nosi, na gujci mu naćve vise — ni klin da kupi nema novaca — al' je uočan i jezik mu puca ko da je sedam švigarova vezo na njeg. I gazda uvik nagazi na koprenu kad se tom subaši fali al' kad nema bolju priliku on se mora njemu falit.

Jedared tako dotrčo ujtru rano i još s ledine viče:

— Da znaš kak'e goste sam imo noćos! Bog i sveti Petar se zabunili, niko njim ne zna pokazati put u raj, pa i' ljudi poslali do mene. A to je bar lako — uputim ja nji' ko ljude, al' najkraćim putom.

Gazda misli: sad zini pa slušaj, al' krpo ga dočeko:

— Deklem zato su te jutros pcovali ko kera.

— Mene?! — zinio gazda.

— Valjda su tebe kad su mog gazdu pcovali.

Gazda se ušvrćko:

— To ja ne virujem pa da mi ko kaže.

Subaša samo slego ramenima:

— Ako smiš ti ići pa pitaj nji' same, pa ćeš vidit šta ćeš dobit! Virovo ti el' ne, ja poranio jutros da na'ranim svinje i koga vidim?! Bog-otac i sveti Petar četvrnoški biže iz svinjaka.

— Ti si to klapio.

— E, da mi ti nisi došo i ja bi' tako mislio. Al' nisam ni lud ni ćorav, još se javim: »Petre brate, da ti ne triba nebo okrpit? Možem — nemam drugog posla«. Al' bog-otac ne da Petru do riči, ruži ga: »To je taj tvoj najmudriji čovik na zemlji?! Takog ti pitaš kojem je raj u svinjaku?! Ne'š ti više ni kod naše kuće radit na svoju ruku. Dositio bi' se ja još noćos da smo u svinjaku samo kad ti i u raj ne bi pušćo svakak'u krmčad, al' ne'š puštiti ni jednog, a ovog baš nikako.«

Gazda sad zinio ko pravi zjalav:

— Je l' ti to baš uozbilj divaniš?!

— Bog s tobom, gazda, ne misliš valjda da bi' ja s jednim ovak'im ozbiljnim čovikom divannio štogod neozbiljno.

PIJANA ZAKLETVA

U onim paru kad sam bio mlad odekana u našu crkvu bio popa pijanac. Jedared vozim ga na zakletvu vojske.

— Nemojte sad da se opijete.

Sve ja lepo izredio kako umem, kažem da nije čest i poštenje pred vojsku pijan da otidne, a on u koli' sedi i samo me pogledi, pa ništa. Ja već dobio zaguš, zacopio me toliki divan, kad jedared će i popa zinuti:

— U svaku kuću nije jednako. Eto i ti si mogo uzet bolju aljinu i natikače kad voziš na zakletvu.

— Nisam ja popa, kočijaš sam.

— E, sad smo došli na oto! Ni ja nisam s tobom blizno jagnje, nije nas jedna ovca oblizni la. Teraj i slušaj.

Došli mi tako do prvi' odaja, a tune suvača i bircuz. Suvačarka čisti ribu, struže škralje. Kad stigli pred bircuz a popa:

— Stoj!

Grlat ko nerast, konje poplaši glasom 'di ne bi čoveka, moraš stati.

— Ta nemojte da se opijete — moliću ja sad lepo.

A on:

— Vidiš suvačarku kako guli škralje? Tako ću ti kožu samo još reč kaži. Čekaj i ne begaj nigde, nemoj da se kako ustraniš! Mi moramo stići na vreme!

»Lepo« idemo na vreme! A 'di ću begati?! Svud bili ritovi kao dronje, a popa jak, mož' topove vuć, u'vatiće me i kad se zaćori taj će me upljoskati. Sluga sam, a nejak —slušam. Tako mi u svaki bircuz — kasti, moramo stići na vreme — i već u po puta popa peva na koli:

— Pevaj, petle, na dudu jalovcu,
devojka se dopala udovcu.

Mislim: nek bide šta bide! Došli mi, vojska čeka, a komedant ništa, još se on i popa grlu. Vidim: i komedant pijanac. I još unišli, pa onako društveno írošu vino. Vojska i kočijaš čekaj - čekaj, dok jedared komedant i popa izišli i sad će momci da položu zakletvu. Znam ja, ne vozim prvi put na zakletvu, popa treba da kaže: »Za kralja i cara u vatru i u vodu!« Da, tako je trebalo, a on kaki je grlat poviče:

— Momci, za našega kralja i cara i u vino sa rakijom i sa vinom u rakiju!

— 'Oćemo, 'oćemo! — viče sva vojska.

A komedant skoči:

— Stoj!

— Šta je, nije valjda da zakletva ne valja?! — popa zino.

— Nikad bolju nisi kazo, al' rakiju hitaj, doktor mi juče ukratio, mogu i' voditi samo u vino.

ŠTA SE ŽANDARI BOJE

Balatinac Stipa zvani Pisak bio dugo na kompe na starom Dunavu. U to vrime tude bili žandari strašni, gorji od gorjega — taj je svaki i kurjaku repa oguljio.

Jedan put Pisak vozio čamcem dva žandara — došli oni zarad ribe. Kad čamac izašo do polak Dunava udari jak vetar, talasi veliki. Žandari nenavikli it priko vode boje se da će se privrniti. Pisak bio šaljivdžija, viđe šta je kod žandara, pa poviče:

— A šta se bar vi bojite kad imate puške kod sebe!

LOVAC SIROTAN

Jedan kralj imo 'ćer jedinicu. Bila je lipota da je lipa za sve divojke u kraljevini. Prose je kraljevi i carevi, al' ona ni da čuje.

— Misliš ti birat dok divojkom side kose ne pleteš? — kralj se jedared već zabrinio.

A ona:

— Ja sam već davno odabrala momka samo nije red da kažem dok me niste pitali.

— Koji je to kralj el' car?

— Nit' je kralj nit' je car već lovac sirotan.

— Onaj što su ga našli u šumi, onaj iz kolibe što ne zna ni ko mu je otac ni mater?! Jesi l' ti pametna?! Nuz tolike okrunjene glave tog golog-bosog da odabereš?!

— Baš tog i nikojeg drugog.

Kralj malo da nije spao sa zlatnog stoca, pa će grajat ko da je vatra izbila, pritit se i svitovat al' 'ćer kad je opet progovorila jezik puca 'ko ćuška:

— Volim s milim crnu koru kruva 'isti neg' s nemilim u karuca sisti. Dali ne dali ja ću samo njegova bit. Ovako mora bit el' umrit.

Momak jeste sirotan i siroma' al' je taki lip, suncom ga trioa tražiti, a pošten, razuman, pametan i jako učljiv. I stara kraljica je znala za momka — ta u njevoj šumi su ga našli u dunjici — a 'ćer poznaje u srce pa zna da će to bit kako kaže el' nikako, kad je već to uzela u glavu. Zato utišava kralja i u čet'ri oka mu kaže:

— Čov'če, dopalo se tebi ne dopalo al' je bolje živo zlo gledat neg mrtvo dobro sa'ranjivat. 'Oćeš ti da naša cura štogod naradi od sebe pa da žalimo dok smo živi?!

Kralj zna da je lipo s pamećom živit, al' se nije nado da će ga 'ćer tako iznenadit. Kraljica lipo oko njeg' prvo ga primirila pa malo pomalo počela ga motat oko prsta i veli:

— Dobro, nije kralj ni kraljevski sin, al' jesi l' ti čuo za tak'og lovca ko što je on?! Ti si baš lovac da među kraljevima i carevima taki se još nije rodio al' ni ti me nisi nikad obradovo s tak'im darom ko što mi je danas on poslo.

Kralj uozbilj bio čudo lovac, pa kad je divan o lovu onda sve drugo nije važno.

— Šta to mož' bit što ni ja nisam kadar ulovit?!

— Hajde pa ćeš vidit.

U škrljetki dva zlatna goluba. Momak i' rukom u'vatio žive i poslo staroj kraljici. Kralj vidi da tako što ni on nije ulovio, al' još ni vidio. Najedared mu se lovac sirotan počo dopadat, pa kaže ženi:

— Dobro, ne marim nek' mi bude zet kad je taki lovac, još ću i dat sve što priliči, al' ako ne odgovori na tri pitanja i ako ne imo od mog kera boljeg onda nema ništa od ženidbe.

Kad je divojka čula šta otac 'oće ne trči već leti rad momka, ta ni lasta nije brža od nje, a momak sirotan nju sve na rukama nosi natrag.

— Dobro, kad si taki lovac na glasu, kaži dokle zec trči priko polja? — kralj o'ma' zada prvo pitanje.

Još mu kaže da ne mora o'ma' dat' odvit, na svako pitanje mož' uzet tri dana mišljenja, al' momak njemu:

—Dok ne dođe u šumu.

— E, to si slučajno pogodio el' prisluškivo kad sam ja kazo, al' kaži ti na čeg zec padne kad ga lovac ubije?

— Na dlaku.

— I to si pogodio al' ovo baš nećeš — koja 'tica nema jezik?

Momak ko iz puške:

— Roda. Da ima jezik ne bi klepećala već pivala.

Kralj se nije ni zauko momak ga već nadobio. Sad kralju ne ostaje drugo već na keru da ga nadvlada. A momak misli u svojoj glavi: ako se ti moraš uzdat u kera onda ćeš kerećiji i proći. A kralj se bome uzda. Vidi on u momka pamet jaka stanje slabo, pa će sad udarit na stanje. Momak ima niko malo kerče, sve je klepavo al' kad momak samo trepne kerče već razumi šta 'oće. Neće kralj da se vidi šta čiji ker umi i zna već šta mož' po'isti. On odabro svog najvećeg kera pa kaže momku:

— Smiš ti i započet uštrkljivanje s tom tvojom žmaricom od kera?! Kad krava pobaci ovaj moj poruča cilo tele i još mu nije dosta.

— To ja ne bi' reko — momak ga dočeka — jel se ja smim kladit i u to da ovaj vaš ker čak ni od mene neće više po'ist.

Kralj se nasmijo od dragosti kad je to čuo. 'Di će jedan ovaki sirotan tankog criva i skupljenog stomaka po'ist više od njegovog najvećeg kera?!

— Ako ti po'ideš više onda si moj zet. Je l' vridi?

— Vridi.

Momak ište da se donesu dva zalogaja kruva. Jedan on 'ide drugi baci kraljevom keru. Ker zgrabi i kruva već nema.

— E, sad nek se donesu dvi cile divenice.

Jednu momak 'ide drugu metio na astal prid kera. Ker gledi oči da mu iskoče, sve se obliziva na divenicu al' momak mu ne da njegovu, već svoju po'io pa zaisko da se donesu opet dva zalogaja kruva. Jedan komad momak 'ide, a drugi komad kruva bacio keru. Ker ni da onjuši kruv već samo gledi u divenicu.

— Izem ja tog vašeg kera kad već ni drugi zalogaj kruva nije vridan po'isti — momak se nasmije.

Kad je kralj vidio kako ga je momak sirotan i sad nadmudrio on ga zagrli i kaže:

— Da ja njemu puštim na volju po'io bi on i tebe al' kako bi onda moja cura brez đuvegije išla na vinčanje!

I sad su bili svatovi u kojima je svaki ker dobio pečeno tele, pa su mladi srićno živili dok nisu umrli.

N A P O U S T A

Dva lička Bunjevca bili su pobratimi. U oni zeman odilo se u Dalmaciju po so na samarima, na konjima. I doša je 'edan pobratim k drugome da se dogovore 'oće li ići po so u Dalmaciju. 'Edan je reka:

— Ja ću ići ako bog da.

A drugi je odgovorije:

— Ja ću ići il' bog da il' ne da, jerbo moram.

Ujutro unaj, što je reka da će ići ako bog da, zva je unoga što je reka da će ići bog da il' ne da:

— 'Ajdemo, pobratime.

A unaj je odgovorije:

— Ja ne morem ići.

— Zašto? Ti si reka da moraš.

— Reka ne reka, uje je vuk kobilu.

— Tako ti boga, ni ne govori to na sva usta.

Unaj unda metnije ruku na po usta i veli:

— 'Est, i ždribe.

V R U Ć A M R E Ž A

Zimno doba, cigan išo drumom, zagrnio se u mrežu. Naiđe jedan u opakliji, a cigan onda turi prst kroz jamu i tako se snađe sa onim.

— Šta je, kume, je l' ti vrućina?! — pita onaj.

— Vidiš da mi je vruće, vidiš da sam moro bar prst turit napolje. A kak'a je tvoja opaklija?

— Zagrćem, zagrćem, nikad dosta vruća, a teška.

— Ne bi' ja tak'u zagrnio da je od dukatića.

Onaj išće:

— Ded da ja probam tvoju da vidim kak'a je.

— Mož, pa da vidiš šta je dobro!

Cigan skine mrežu, a onaj opakliju. Sad će onaj zagrnit mrežu, a cigan će pomagat:

— Čekaj, triba to znat kako ćeš zagrnit.

Omoto onog da se nije mogo maknit pa onda zagrne opakliju:

— Mislim, kume, tvoja je bolja.

Ode drumom, onog ostavi u mreži. Onaj domišljava i jedared počo drečit ko da će sad umr't:

— Šta je to, kume, kuda ćeš ti?!

A cigan:

— Šta pitaš ludog čovika?! Ne vidiš da nemam pameti kad u zimno doba idem u mreži!

K O L A Ž E?

Ima i sad ljudi, samo ga pušti, kad laže un sve plače od dragosti. Tako bije 'edan Grce i Blaž. Sad Grce kaže:

— Eno Blaža, iđem k njemu da ništa slaže.

I doša:

— Blažu, — veli — meni noćas vuk odnese zelova.

— 'Est, est i ja sam ga vidije i velikim kamenom udarije. A un ništa, odnese un bogme njega.

Grce to samo čeka i fić! fić! — zafićuka, a zelov odma' doša.

— E, lažeš, Blažu, nije ga odnije, evo ga — veli.

A Blaž njemu:

— Lažeš ti, to ga je vuk puštije kad sam ga kamenom udarije.

ČORBE NE MOŽ' — MESA MOŽ'

Došla baba u goste.
Ajte, baba, soparne čorbe.
Fala, neću — nema baba zube.
— A 'oćete l' mesa?
— Da šta ću — glabaću.

ISPA ČAVA'

Nije to lako uvik ni pripovidit. Dok su koze držali po planinami kad se ne more pripovidit unda su uni ovako zgudali:

Lisica rda priko devet brda, za njom leti devet staraca, svaki nosi devet tojaga, o svakoj tojagi devet toraba, u svakoj torbi devet brašenica, u brašenicami po 'edan čava, ispa čava' — ne reste trava.

POD JEZIKOM ZLATAN MLADEŽ

U stara vrimena kod nas adet bio taj — jel bogat jel siromak ko se prvi nađe na sokaku taj je kum kad se žena porodi. E, kraljica se porodila, donela na svit muško dite. Istrčo kralj na sokak i na prvog što ga sustrio:

— Hajde, kume, ovamo.

To bio dida s torbom — prosjak. O'ma' pukli topovi, puko glas, kralj ima sina. Došli kraljevi, došli carevi, doneli darove lipe i skupe, svi bi se okumili al' kad su vidili ko je već izabran za kuma jedan kaže kralju:

— Svitla kruno, mi doneli tolike darove, a ti uzo za kuma ovog što nije dono ništa.

Oni bi da kuma sramote, a on njima:

— Vi ste okrunjene glave, imate snagu i silu al' ko od vas mož' ričom stvorit ričom uništit?! A ja kumče darivam baš tako: kad navrši dvadeset godina šta izusti sve će se stvorit.

I dalje nema divana, nema starog prosjaka — nesto on. Deran sad rasto i porasto, bio već za sigru kad jedared i on nesto — nema ga.

— Natrčo pulin crn ko noć, zgrabio dite i odno ga u zubima — kaže jedan sluga.

— Ker da ukrade dite — jesi l' ti pri pameti?!

— Ja kažem što sam vidio.

A to bila prava istina. Pulin odno malog kralja daleko — daleko u šumu i ni stao nije dok nije došo do jednog crnog kamena. Tu zalajo:

— Hav, hav, hav!

Kamen se izvalio, a pod njim gvozdena kapija, debela tri šuka. Čim se kamen sklonio odozdol se već i čuje ključ. Kapija se raskrilila u zemlju, pa pulin s ditetom skoči doli u jamu. Tu pod zemljom trčo i trčo kroz mrak, kad jedared ko da se razdanjiva, al' to nije svitlost dana već gore 'digod sviće. Kad su došli bliže deran onda vidi velike dvore. Tu sve u biseru i dragom kamenu, a ljudi u svili i kumaši. Došlo nji' sa svi' strana pa jedni pulina češljaju, noge mu peru, drugi derana dvore, al' niko ne kaže ni rič.

Kako danas tako svaki dan, a pulin se stara za derana ko da mu je otac i mater. Deran živi tu tri svita, samo nikad ni jutra ni večera, nikad tu sunce ne izlazi kad su pod zemljom, pa on zaboravio da je kad god bio na zemlji, ne zna ni ko mu je otac ni ko mu je mater. Tako to bilo dok nije posto dvadeset godina, a onda dozno da pulin zna divanit, jel ga to jutro on budi:

— Hajde, sinko, da se računamo.

Momak se začudio:

— Ti znaš divanit?!

— Kako bi se sporazumio sa ovim silnim svitom da ne znam, valjda vidiš da je ljudi ko na protaku jama.

— Dobro, pa šta si ti?

— Čovik.

Momak ni ne klapi kako mogućstvo sad ima u riči pa kaže:

— Kad si čovik ti onda i budi to.

Kako on rič izustio od pulina posto čovik, a svi oni okolo mu se klanjadu:

— Svitla kruno care naš, šta zapovidate za danas?

Pritvorio se ker u čovika, u cara, a kako je kerom bio crn taki je sad bili jel je do članjaka sav u biloj bradi i kosi. Momak njeg' o'ma' poljubio u ruku, pa nema tu više »ti« već:

— Svitla kruno care, jeste l' vi moj otac?

Onom trgla suza na oko:

— Bar da sam, jel onda me, sinko, ne bi ostavio. A čiji sam otac za tu tugu me ne pitaj.

Kad je caru to teško on ga neće pitat, al' za sebe 'oće.

— Kad vi niste, a znate l' bar ko je moj otac, ko mi je mater i jesu l' 'digod živi?

Stari car se sad zaplako ko malo dite, a momku se dalo na žao:

— Jesam štogod rđavo uradio?! Kažite — neću više.

— Nisi, sinko, al' kad ti kažem onda ćeš me i ti ostavit, a ja bi' bio najgori čovik na svitu kad ti to ne bi kazo, ta ti si me oslobodio kerećije kože.

Kad je momak čuo da je njegov otac kralj na zemlji on će:

— Kako sam ja onda dospio ovamo pod zemlju?

Stari car će i to po istini kazat. Eto, tako je to bilo da je on imo 'ćer jedinicu, lipotu što mater nije rodila ni na svitu od'ranila. Nju oto jedan zmaj, a njeg zadanio i u kera pritvorio, cilu carevinu mu strovalio pod zemlju, da ne bi ko krenio da traži divojku.

— Dosta si se kupo u medu i mliku, sad nek ti buve žderu kožu — još mu se posprnđivo.

I šta mož' jedan siroma' ker sa zmajem — samo trčat pa lajat za njim. Dobro je to zmaj izmislio, al' dok je careva carovina bila na zemlji u njoj jedna planina do neba, a na toj su bile vile. Car je nji' uvik poštivo i čuvo, ta dok je bio momak još i u kolo se 'vaćo, pa on sad u toj kerećijoj koži krene tražit tu planinu. Niko mu neće pomoć ako vile neće. Srićno on dokaso do te planine, vile bi i pomogle, al' ni jedna ne zna lika. Jedared iđe jedna, dojašila ko vijar. A na kak'om konju? Sav konj od struke cvića, a noge mu četri zlatna konca. Drži ta vila zlatan somunčić, ogleda se u njemu ko u ogledalu. Sjašila, čet'ri

zlatna končića, četri, konjske noge namotala na prst, struk cvića zadila u kosu — nema konja — al' somunčić drži ko rođeno ditešce.

— 'Di si se ti bila divojčit?! — nju će o'ma' priko kolina najstarija vila.

— Majko, 'di sam bila da sam bila, al' sam ovaj somunčić zaradila i u njemu vidim šta ovog našeg pretelja boli i šta mu je lik.

Ona mu je kazala da njeg niko živ iz kerećije kože neće oprostit osim ako na svitu nađe kraljevskog sina kojem je prosjak kum. Kako će bit i šta će bit to ni ona ne zna, al' kad taj momak navrši dvadeset godina onda o spasu cara mož' bit divana.

I kaže stari car:

— I tako sam tebe, sinko, tražio po svitu i bubataka se nazarađivo i napostio se dok nisam čuo za tebe, jel bilo je dosta dana kad nisam imo ni kost da oglabam.

I baš kad je bio najgladniji onda mu se srića i ukazala. On ovamo, a jedan ker onamo. Onaj njeg pita kud je on pošo tako gladan, a on ne kaže po istini već da je trbuvom za kruvom.

— No, onda okreći rep drugom vitru — nasmijo se onaj ker. — 'Di ćeš u ovu kraljevinu iz koje ja bižim dok je zavrimena. Brate moj, šta ćeš tu 'di kraljevskog sina prosjak krsti?! Kad taj doraste za vladavinu tu drugo ne mož' bit neg' da se sav svit zaprosjači, kad je kralj spao na to da mu prosjak bude kum.

Kad je on to čuo više nije bio ljubopitljiv na kerećiju mudrost već udri dvorima i gladan i žedan.

— I, sinko, sad znam da ti neće bit pravo, možeš me i ružit, al' ja sam te moro ukrast. Bojo sam se da te kogod, nedajbože, ne usmrti prija neg' navršiš dvadeset godina, pa sam te dono da te ja čuvam i krilim.

Stari car stoji prid njim ko malo dite, al' momak njeg' opet u ruku ljubi:

— Ta 'di bi' se ja srdio na onog ko je mene od'ranio i odnjigovo!

Momku se zdravo stužilo, pogladio didu-cara baš ko malo dite, pa ovako kaže:

— Od tog je polak istina — da ću otić ocu i materi 'oću, al' neću sam, već ćete i vi sa mnom, a onda ćemo se

o'ma' i vratit, pa ćete vi carovat, a ja ću se latit jednog prikog posla.

O, kad je stari car čuo da se ni ne srdi na njeg, a još da ga neće ni ostavit on bi ga sve u nidra mećo, al' na to carev konj već rže, iz košare sve varnice lete tako lupa kopitama.

— Ej, ej, koliko godina je siromak u košari, koliko ga nisam jašio — stari car o'ma' trče tamo.

Kad ušli u košaru, a tamo konj crven ko žeravica, pa krilat, a krila zlatna. Car konja ljubi, konj njeg dvared.

— Sinko, 'oćeš mog konja?!

A momak:

— Ja bi' radije sa srebrnim krilima, još sam m'ad za zlatna.

Kako on to izustio, a tu konj sa srebrnim krilima, al' ko da je rođen brat onog sa zlatnim. Skočio on na konja pa podviknio:

— E, sad ću ja bit kod moje kuće!

Stari car valjda nije ni nogu digo u zengije, a momak već kod oca i matere. Javi se on još s konja, a kraljica kaže:

— Sinko, zini samo malčak da mater pogleda štogod.

Kad tamo momku ispod jezika zlatan mladež. Grli sad ona njega, sad zna da je to njezino dite jel kad ga je dojila onda je vidila kaku bilugu nosi njezin sin. Sad je tu radost i veselje pa »'di si ti nesto sinko«, pa »pod zemljom kod cara što je bio pritvoren u kera« i opet »kako nam bar po 'tici el' po mravu nisi javio« i »kako ću nane i baćo, kad ja nisam dosad ni znao da nisam pulinov sin« i sto pripovidaka. Tako prošlo već tri dana kad jedared momak istrčo:

— Baćo, nane, da vidite ko nam ide!

— Ko, bože?! — trču i starci.

Sve živo trče prid gosta, a ono sliče na konju zlatni krila glavom stari car. Daj opet radosti i veselja, počeli iznova, grle se stari, svi grle momka kad jedared ovaj čuje 'di dva konja divanu. Zlatni krilaš kaže srebrnom:

— Kudan si ti letio kad si tri dana isprid mene stigo, a ja brži od tebe.

— Ne znam, brate, nit sam ja letio. Ni krilima nisam zamanio već smo bili tu ko da je mene vijar nosio, samo znam da smo tako ujili da bi mi valjda vitar i kopita

sastrugo da i' nisam zavukao pod trbu', a na krilima mi nije ostalo ni perca.

Sad i momak vidi da je njegov konj očupan ko guska pa mu se to dalo na smij, al' baš onda stari car momkovom ocu pripovida kako mu je carstvo potonilo pod zemlju pa su se ljudi i sunca zaželili. O'ma' će on njega tišit:

— Nije to sad ništa, ne brigajte, baćo moj misto baće, ni sitit se nećete — kad ja kažem to će bit tako — samo će vam javit da je vaše carstvo opet na zemlji.

On to samo onako kazo da cara obveseli al' kad je kazo već je čuo 'di srebrni krilaš kaže zlatnom:

— Vidi, evo i našeg trećeg brata — i on očupan ko i ja! Šta to mož' bit?!

Šta?! Ta ništa drugo već na njem dojašio carov najstariji sluga i maše šeširom, viče od dragosti:

— Svitla kruno care naš slatki i rođeni, virovo el' ne virovo naša carevina se stvorila na zemlji.

Nek' se čude nek' se u krst meću, ta kako se ne bi stvorila na zemlji kad je momak to izustio. Al' on još ni sad ne zna da je to on stvorio ričom, jel ga još niko nije obavistio kak'im darom ga je kum darivo. Kako je tako je samo kad je dobro, pa je sad već i starom caru lakše i on zove momka u stranu i kaže:

— Sinko, imaš na svemu veliko fala, a ja ću sad otić međ' moj svit, a otale o'ma' da tražim 'ćer. Mož' mi se srića nasmijat da kakogod moju curu otmem od onog zlotvora.

Car tako, a momak ovako:

— E, to neće bit brez mene. Samo ja neću jašit na ovom očupanom srebrnjaku da mi se svit ne bi rugo, neg' ako možemo obadvoj'ca na zlatnom krilašu.

Ako je car štogod i 'tio kazat to je moro zaboravit jel kako momak izustio oni se već stvorili u sedlu.

— Sinko, kuda ćeš već kad te se nismo još ni nagledali?

Otac i mater bi već u plač, a on će u šalu:

— Iđem se ženit! Sa' ću ja tu bit s divojkom!

On se šali, al' njegova rič se ne šali. On ni ne klapi da će to bit istina, a on i car već sletili prid zmajevske dvore. Momak nije 'tio jašit na očupanom srebrnom krilašu al' sad i zlatan konj pogubio sve perje, pa se još i pip-

siromak je l' mu od kože ostalo štogod. Momak bi se gotovo srdio al' stari car se nasmijo:

— Mani, sinko, ta dosta godina se po kerećijem tragu znalo kudan sam prolazio, sad bar nek se po zlatnom i srebrnom perju pozna naš trag.

Ima on pravo, sad će se bar radovat oni koji budu kupili zlatno i srebrno perje, a pomalo i bakarno, al' momak se opet moro rasrdit. Mora čovik, jel kad je zmaj vidio nezvane goste i njegovog konja on izašo pa sve žvale razvalio tako se smije:

— Šta je, kukavci kukavni, na tak'e tanke grane ste spali da dvi okrunjene glave jašu jednog očupanog guska!

— Pokazaćemo mi tebi ko je kukavac — momak odgovara.

Momak bisan, a zmaj ko od šale puni stivu luletinu, onak'u zmajevsku, kola duvana za'vaća u dva prsta, pa se samo smije:

— 'Ajd, 'ajd, kad nemate perja zakitiću ja vas peruškama da ćete pamtit. Ako ste baš došli čerez kavge onda da znate: ja ću pušit al' vama ću dim istirat na nos.

Stari car je na svojoj koži oprobo kak'a je to sila i snaga pa bi momka zauzdavo i šaplje mu:

— Sinko, samo s pameću, ta mi ni sablje nismo poneli.

A momak na glas:

— Baćo, a šta će mi sablja?! Kako volim ovog kad ga šakom krnem u nos criva će mu na peti procvatat!

Sad šta je car 'tio, šta je zmaj mislio ko to zna, al' kako momak to izustio njegova šaka već i tuče. Šaka tuče, a silni zmaj jauče. Momak se moro nasmijat:

— Šta je, troćo?! Pala muva na medvida, a medvid se usro?

Šaka udarila zmaja u njušku, a njemu lula nestala u zubima, izašla mu ispod repa. Došo red na momka da se smije pa se ne mož' zaustaviti već podvikiva:

— Šta je, šta je, krljo, u koži imaš čitave kamare mesa, a taki si kratkocrivac da lulu gutaš i već je rasipaš ispod repa!

Zmaju najedared nije do smija već kupi criva u šake pa skače u dvore. On će kroz kapiju unutra, a careva 'ćer napolje.

— Biž'te, — viče ona ocu i momku — jel će sad dovest svoji' sedam braća, sedam aždaja, svaka sa sedam glava iz koji' vatru bljuju, pa vam ni spomena neće ostat.

I stari car bi vuko momka na konja — valjda će pobić i sa očupanim krilima — al' se u momku rasigralo pivčije srce. Skače on al' ne na konja već za zmajom! Zgrabio ga za kosu pa kaže:

— Nek' dođu te aždaje — s ovim buzdovanom ću i' rastuć u pra'!

Šta tu ima divanit?! Momak ne zna al' šta izusti to se i stvori. Da aždaje i nisu 'tile sad grunile na kapiju, baš je triput deblja neg' ona kroz koju je car kerom derana nosio pod zemlju al' aždaje tako jure da su je svu čelom probile. Kako one na ledinu, a momak zmaja za kike pa samo okreće iznad glave ko fraćku i pukac! pukac! Dočekiva aždaju za aždajom, kako koju mazne samo se zapraši. Kad je sve potucko ko uši on se nasmijo, pljunio zmaju međ' oči:

— Da te umijem, da ne kažu ljudi da je muška glava sa suzama poginila.

Zmaju baš zapravo trgle suze, pa bi on i kleko samo kad bi imo kad, al' momak se zdravo rasigro i podvikiva opet:

— A šta će mi i ova strvina, još da se sramotim što sam ruke kaljo s njim! 'Ajd' nek se još jedared zapraši atar i od tebe!

I kad je onda lupio s njim o zemlju i sirota zemlja je zastenjala, a vitrićak samo dunio i nestalo prava od zmaja.

Divojka sad potrčala pa ne znaš koga više grli i ljubi jel oca jel momka, a borme se jedared i momak sitio da i on nju ljubi. I ne stidi se on već kaže starom caru:

— Baćo moj misto baće, ako bi vi meni dali vašu 'ćer ja ne bi' ispo lažov prid mojim starima.

A stari car se od dragosti smije:

— Kako bi' ja dopuštio da se ti tako sramotiš! Valjda sam dobro čuo kad si kazo da se ideš ženit.

Ta dao bi on srce iz nidra ne da ne bi' pristo da mu momak budne zet. I sad oni pokupili blaga i blaga, uzjašili svi troje na zlatnog krilaša i kad je ovaj zaujio zmajevski grad se srušio pod njim. Kod kuće se nisu dobro još ni načudili kud su tako naglo očli car i momak, a

ono zlatni krilaš već i sliće, al' se pipa je l' mu štogod ostalo od krila.

Oni došli s jedne strane, a s druge strane ko ide, bože, već vile iz one velike careve planine i s njima prosjak, momkov kum, nose darova i darova. Sad je momak samo dozno kak'im darom ga je kum darivo, pa se nasmijo:

— E, da sam ja to znao mi ne bi ni morali jašit do zmaja, sve bi' ja to ričom stvorio.

— Mogo si, sinko, kako ne bi mogo, al' dobro je to da vidiš šta ti možedu srce i šaka izdurat, — nasmijo se na to i stari kum.

Sad tu vile kažu da je i momkov kum vilovske povrze al' on se dao u svit da vidi šta mož' i brez vilovske snage. Al' pripovidanje je posli došlo na red, sad stari car skupio svatovce iz njegove carevine, a momkov otac iz svoje kraljevine pa se tu svatkovalo da se o tom mož' pripovidat, samo je šteta što ja nisam tamo bila da oblizivan varnjaču pa o tom i ne znam ništa kazat. Kad budem doznala ja ću vam i o tom ispripovidat.

BRAĆA »HITRE« PAMETI

Jednom gazdi sve išlo ko po loju samo u dice mu pamet stojala čvrsto ko čičak na ovcinom repu. Tri sina, a pamet u nji' lina, kako vitar dune štogod u nju natruni.

Jedared zima se otegla, došo već i sveti Joso, a proliće nikako da se otme. Naiđe mlak vitar, grane pravo prolićno sunce, al' sve je to zamalo, opet udari snig i mraz — za jedan dan sto vrimena. Da je kako vrime novaca triba pravit i kad je došla velika nedilja gazda pošalje dvoj'cu stariji' sinova:

— Ajdac do čobana, odaberite jaganjce što ćemo za uskrs nosit na pecu, cinu nećemo propuštat makar sikire padale iz neba.

Jutro bilo 'ladno, momci ogrnili opaklije. Zapalili lule:

— Da bude vruće!

— Vuči dobro i ti, nemoj da i tebe grijem s mojom lulom.

Nisu dobro ni zakurdačili kad iznenada zavrućinilo, opaklije postale teške, počeli se znojit.

— Nismo daleko od salaša, da se vratimo i ostavimo lule.

Prošli dvi-tri duži kad drugi izvadio kamiš iz zubiju:

— Kad već lule nismo vratili, mogli bi malo skinit opaklije.

Prošli opet dvi-tri duži, a prvi:

— Pa mogli bi.

Uto stigli do mijane pod šumom. Malo će se okripit. Oženili ko kerovi, ta sunce peče božijanski, a oni tabanadu u opaklijama. Mijandžin'ca udvorna, skida s nji' opaklije. Od dobrog vina još više se razgrijali, opaklije neće zagrćati već na štap pa priko ramena i ajdac dalje. Nisu dobro zašli u šumu kad dune niki ledeni vitar, nik'o oblak i udarila vijavica. Pravo šarovito vrime. Al' nek vije, nek duše oni išli opet dvi-tri duži kad stariji uzo lulu u zube:

— Moždar bi mogli malo i opaklije zagrnit.

Prošli još dvi-tri duži, a mlađi:

— Pa mogli bi, al' moždar bi bio red da nam i' mijandžin'ca ogrne kad je ona i skinila.

Snig već dobrim navijo na put pa se stariji počešo iza uva:

— Što kažeš nije luckasto, al' da mi o tom malo porazmislimo.

Svaki smoto poda se opakliju, sili — jedan na jednu drugi na drugu obalu jendeka, a snig nek pada, mraz nek steže.

Da je sve bilo kako triba oni bi prid onoć morali vratit se na očev salaš, al' osvanilo i drugo jutro a nji' nema. Otac osedlo konja, poslo najmlađeg sina da i' traži. Ovaj pošo izrana, pa kad se do podne ni on nije vratio a snig samo sipa, otac sakupio sluge, dozvo u pomoć komšije i 'ajd' da traže sinove. Putom se iđe, nije teško naći. Dojašili do tog mista 'di su ona dvoj'ca zasili, a tamo i gazdin treći sin. Ona dvoj'ca siroti zavijani, side jedan naspram drugog, svaki naslonio bradu na ruku pa se tako i ukočili, a najmlađi izmeđ nji' nasrid puta. Naslonio se na čobanski

štap, stoji ko kip, i on se već sav ukočio, al oka ne skida s puta.

— A šta ti radiš kad su se ovi već smrzli?! — otac da pobisne.

A onaj ko anđelčić:

— Ta gledam i gledam, baćo moj, pa se mislim i mislim, u čega su se, bože, mogli tako zagledati kad ja baš ništa ne vidim na putu.

K U M S T V O

Dvojci krila naglo narasla, obogatili se ko da su blago našli. Jedan gazda, drugi suvajdžija. Gazda sastavio lipe zemlje, steko dva salaša i kuću u varoši, pa će onda ženit sina. Došo suvajdžiji:

— Ako te ne bi' uvridio, svoj mojoj čeljadi bi bilo drago kad bi se primio za vinčanog kuma.

— A kome bi' ako tebi ne bi'! Ne zato što si gazda — zato što si čovik!

— Ne zovem ni ja tebe čerez tog što ti je kuća puna već čerez tog što si dvostruko čovik!

Prošli svatovi, gazda natovario pet-šest kolija i 'ajd' suvajdžiji na meljaj.

— Iđem ja mom kumu, on mi neće uzet ušur.

A suvajdžija:

— Evo meni mog kuma, njemu ću uzet dvostruk ušur, on mi neće zamirit.

N E Z V O N I — N E P C U J E

Kako bi jedan sasma siromaški čovik, bio šindik. U avliji malo pilježa, tude je orozak-dva i to je sve što imade. Imo on sina, a taj bio pcovač; šindikov sin a pcuje boga na boga. Kako ne bi kad otac njeg šalje

uvik da zvoni, ne mož da se sigra sa dičinom, a popo ništa ne plaća za to.

Jedared popo kaže šindiku:

Pošalji ga u svit, 'di ga mrak u'vati tamo nek prinoći pa će se on već naučit da ne pcuje.

Momak došo do nike čarde na krstopuću:

— Može l' tude prinoćit?

— Mož, samo ko tu prinoći taj nestane. Tu noći ni 'tica ne prileti!

— Nek me nema.

Kad je ošo od kuće dali mu kokošku, umisili malo kolača. Ded on tu kokošku, pristavi pa kuva, a u čardi ostalo pića pa pije. Jedared viče jedan:

— Joj, sa' ću spast!

— A, boga ti, spadni samo nemoj u kokoš.

Jedared spadne jedna ruka. Ovaj zaiti pa baci ruku u budžak. Nema tu da se on boji. Onaj opet viče:

— Joj, sa' ću past!

— Spadni, samo ne viči da se buve ne izbudu!

Spadne opet jedna ruka. A ovaj zaiti pa u drugi budžak. Opet onaj viče:

— Joj, sa' ću spast!

— Ta spadni, jesam ti reko, samo nemoj u kokoš.

U to spadne jedna, pa druga noga. Ovaj jednu u budžak, drugu u budžak. U tome oćuti, pritiša se. Opet šta palo, pa ugasilo svitlo. Momak zapalji lampu, ne gleda, već sio pa ji' a kad se jedared obazre tu velik čovik do tavanice, drži niki ašov u ruki. Misliš sad je došlo najtežje, al' momak:

— 'Ajd' jist!

Onaj ćuti. Momak opet:

— 'Ajd' jist, drugi te nećeju nudit.

Onaj samo ćuti.

— Kad neš ne moraš, tebi će bit gorje, neš se nasladit.

Jedared onaj progovori:

— Kad si ti taki da me se ne bojiš i još me nudiš jist onda evo ti ovaj ašov, kopaj ispod praga pa ćeš nać što ni željio nisi.

I nestane. Ovaj uzo ašov pa kopaj, a ispod praga pun koto dukata. Zauprti on koto i 'ajd' kući. Nije više njegov otac ni siroma' ni šindik, nit ćeju oni popi više zvonit, a on od onog doba više nije pcovo. Nikom on ne kaže šta je

dono iz čarde sa krstopuća, samo popo zna da on više ne pcuje, pa on momku:

— Aha, nastraovo si se pa sad ne pcuješ!

A on popi:

— Ne pcujem jel ti ne zvonim!

LJUDI S LIVKOM U GRLU

Nije to bilo sad, al' još dugo posli prvog rata bila peca oko naše varoške puće. Tu su bile kruvarke što su pekle kućevni kruv, sirarke, pa mečkari i oni što su prodavali kućevne divenice, slanine i pušeno meso. To mi već ne pamtimo, a slušo sam od dide, da se ranije tu prodavalo i piće. Ko je imo vinograda istura bure vina, pa iz njeg se napiješ koliko troška imaš.

U to vrime ni drugo ni' se prodavalo na kile, pa ni vino nije išlo na litre, neg u bure se zadije trska, pa piješ na gucaj. Ko je žedan uzme trsku u usta, gazda od vina metne prst na grlo pa broji gucaje:

— Jedna krajcara, dvi krajcare, tri krajcare . . .

Koliko puti se grša zaljulja toliko krajcara, el' već pošto je išo jedan gucaj. Tako to išlo dok se nije našo jedan majstor od zanata. Kako se on izvištio to on zna, samo taj nije guto već salivo. Kad nagne bokal el' bilo šta sa vinom dok i poslidnju kap ne ispije njemu se grša ne miče. Došo taj tako na pecu, pita jednog pošto gucaj vina. Gazda kaže, onaj trsku u zube. Sad će gazda prst njemu na grlo, pa će brojit. On će brojit, al' onom se grlo ne miče. Jedared će gazda:

— Pa počni već piti!

Onaj maše rukom da on već odavno radi. Sad i gazda od vina pogledo bolje pa borme vidi da onaj sisa na trsku ko da se đuture pogodio. Sisa majstor al' grlo mu nikako da zaigra pod prstom. Kad je gazda to vidio, on prvo iskokoštio oči, pa onda poviko svojim komšijama:

— Braćo, umrlo je prodavanje vina na gucaj! Počeli se rađati ljudi s livkom u grlu.

ŠANTAV SE NAJBOLJE DRŽI

Jedan kralj će ić po svitu da vidi ko kako živi. Došo on pod jedno selo, a tamo jedan prigleda velik čopor marve.

— Čije sve to?

— Moje.

— Ti se onda dobro držiš.

Onaj mane rukom:

— Slabo je to kad je udarila suša pa moram od volije otkinit i prodavat.

Ode kralj dalje, dođe do velikog salaša. Puna kuća svega, a gazda raspoređiva čeljad na poso.

— Čije je sve to?

— Moje — javi se gazda.

— Ti se onda dobro držiš.

— Slabo je to, kad mi je led posmlaćo sav kukuruz.

Ode kralj dalje, kad malo posli naiđe na senjskog svinjara. 'Di pokidan 'di okrpljen — kaki drugačiji mož' bit siroma svinjar.

— Alaj, mladiću, je l' bi ti meni mogo kazat ko se u vašem selu najbolje drži?

— Moj otac.

Kralj se misli: pa šta je ovo? Pa će onda i pitat:

— Kako to?

— Tako. Slušajte, gospodaru, da se ne drži on bi pao kad je šantav na obadve noge.

SVEDNO MU — A POPO A JARAC

Bili tri brata, dva starija čitava u pameti, a treći ko malo načet. Umrla mater, iza nje ostala krava. Kako će podilit? Ne mož' živu kravu na tri strane. Kažu oni pametni: u čiju košaru uđe tog je. Oni sklepali nike košarice, a najmlađi uzo čet'ri kuružne, zadio u zem-

lju, pa na to malo nameću i okolo opleo, gotova njegova košara. Krava došla s paše pa mu! mu! i jedared počela spolja 'ist kuružnu, malo pomalo i ušla.

Drugi dan ovaj poranio, spravio se na put — vodi kravu.

— 'Di ćeš?

— Na vašar, prodaću je.

— Nije vašar ma koji dan.

— Ako nije ja ću napravit.

Došo do šume, tamo sio pa će ručat pod velikim drvetom. Lišće šušti na vitru: šu—šu, šu—šu! A on drvetu:

— O'š kupit kravu? Nemaš novaca? Sutra ćeš platit?! Samo ti kaži. Evo ti krave.

Naručo se, svezo kravu za drvo i 'ajd kući.

— 'Di ti krava?

— Pa jesam kazo da ću je prodat!

— 'Di su novci?

— Sutra se plaća.

— I to tvoje sutra će bit kad dovratak procvata.

— Divanite vi šta 'oćete, ja ću spremit džak za novce.

Tu noć došli kurjakovi, od krave ostali samo rogovi i štranga. On drvetu:

— Ej, kravu si po'io, a 'di su novci?!

A lišće na vitru: šu—šu, šu—šu!

— Šta, ne'š platit?!

On pono sikiru da mu ko ne otme novce. Uzo on nju iz torbe, pljunio u šake pa pu! po drvetu.

— Sa' ćeš ti izbljuvat kravu el' novce!

Treći put udario kad iz drveta sipaju novci. Napunio on džak i 'ajd kući.

— No, jesam kazo da će bit vašara i novaca?! Ima još, ako 'oćete dođite i vi.

Ako je on luckast novci nisu, pa i ona dva džakove. Al' kako će to dilit, ko će to sve brojit?!

— Vikom — kaže najmlađi.

Viku imo samo popo. Iskaće od njeg.

— Šta ćete mirit?

— Pa žito.

Popo dao viku, al' zna da u nji' nema ni zere žita — kazali mu na ispovidi — pa očo na pendžer i poviriva. Vidi, oni miru novce.

— Oho, biće i meni ako ne želite da vas odam.

— Biće, ne boj se, samo uđi da primiš.

Oni popu uvukli pa ga zagušili. Na to naišo jarac. Daj oni i njeg uvukli pa ga zagušili.

— Ovaj bi kazo i za novce i za popu — kažu stariji.

— A šta ćemo sad s njima? — najmlađi se dao u nevolju.

— Ti samo ćuti, radi i nikom ni rič!

Iskopali jamu duboko-duboko, zavalili popu pa kad su dobro nagazili zemlje onda metili jarca i zavalili i njeg. Drugi dan nema pope, svi se uzbunili, tražu ga na sve strane. A najmlađi brat izašo, stoji na putu.

— Šta tražite?! Mi ga ubili.

Svit navalio u avliju, graja na sve strane, a dva starija brata se ko u krst meću:

— Bože ljudi, 'di bi mi ubili popu?!

Al' onaj ne da sebi:

— Ubili, ubili i tamo ga zavalili.

— Ta ljudi — ona dva ne popušćaju — ubili smo jarca.

Ne viruju njima već daj raskopavaj, al' kad su zemlju razvalili tamo stvarno zakopan jarac. Ljudi stali:

— Pa ovom je svedno: a popo a jarac.

A on:

— Kome nije pravo, ja ga nisam zvao.

I tako svit ode, a ova troj'ca ostali na džakovima novaca.

Z M A J

Ja i čiča Jerko Miškov smo spavali na strnike svaki sa svojim ovcama. Jedno veče ja sam bio doma na večere, a bio doma na večere i čiča Jerko. Uzmem bocu vina i nađem se s njemem.

— 'Ajdemo k moje kolebe, k mojima ovcama, moje letve su slabije, pa ćemo se tamo divanit, — kaže čiča Jerko.

I on uzo vina pa smo se divanili dok nismo popili dvi boce vina i ja se uputim k moje kolebe. Nisam zn'o koje

je dobo u noći, bilo je vedro. Kad sam došo do moji' ovaca pokazalo se nekako svetlo. Vatra i plamen putuje, nešto živo. Dugačko dva-tri metera, išlo kogod zmija, išlo grbavo ko u naši' žena vrtilo. Prošlo pokraj čiča Jerkini ovaca, a one sve nagrnile na jednu stranu i pokidale su letve.

On je mene viko da mu dođem u pomoć. Kad sam došo ovce su već sve očle, a on nije smio nikuda jel je čuo od stari' da je to zmaj. Očli mi do ovaca, a isto to svetlo se pojavilo priko planine. Onda smo iz kolebe pazili kako ide. Istim putom je išlo natrag i kad je došlo do kolebe mi smo ga gledali: vatra i plamen putuje, nešto živo. U groblju se sustavilo jedno pet minuti. Mi smo jednako gledali šta će to da bude, a kike nam rastu.

Mi smo izašli iz kolebe kad je več očlo dalje iz sela. Nije nam bilo baš svejedno ni onda. Čiča Jerko je kazo da je zaista bio zmaj.

Potle sedam godina kad smo brali vinograda ostali smo grožđe gnjesti. Istog tog dana u te sate smo ga vidli, samo nije bio u te blizine. I još četiri puta smo vidli.

C A R I Ć

E kaže, bio tako jedan kralj pa imo jedinka sina, a taj se zvao Carić. Dok je još Carić bio mali otac ga uvik učio da bude čuvaran, da svaki komadić meće u stranu pa će tako uvik imat svega i dosta. Eto on je pokupio svaku koricu kruva što su katani bacili pa je uvik imo dosta. Carić je lipo slušo oca i naučio još od malena šta i kako triba da radi jedan kralj, a najviše kako triba da vodi rat.

E, dobro, prošlo tu vrime, Carić već osamnejst godina navršio kad jedared navisti njegovom ocu rat jedan kralj priko mora. Nema drugo već oni spremili tušta galija, ta izbrojit i' ne možeš, pa će ić prid tog kralja. Dok su spremali-spremali, kad jedared u galijama svega dosta, sve u redu, pa će sad poći. Stari kralj se već obuko u gvozdeno

odilo, već će poć, kad jedared evo njemu Carića s ovim ričima:

— Svitla kruno kralju i oče, vi ste već dosta išli u rat dok sam ja još bio mali a sad vi puštite mene, vi se odmarajte. Vaša sida glava se dosta napatila, tu sam ja za odminu!

Vidi kralj da mu sin ne divani uludo, a i milo mu što tak'og deliju ima za sina i pušti njeg u rat, a on ostane kod kuće. Carić se lipo zafali ocu, izgrle se, izljube se, zatim kralj blagosovi Carića i galije odeše.

Očli oni po moru, 'odili-brodili, kad jedared naišla na nji' velika oluja, počela vućat galije pa sve jednu o drugu lupa dok i' nije razbila. Nije ni Carićeva ostala čitava. Sad kako je kako nije, jel je talac polupo jel se lupila o kak'o ostrvo dosta to da se i njegova galija razbila i svi se u njoj podavili, samo on osto živ na jednoj daščurini. Talac dasku onamo, talac dasku ovamo, sad gori sad doli, dok jedared nije izbacio na jedno ostrvo. Al' na tom ostrvu nikog živog. Nit čuje kogagod nit vidi kogagod od kršćanski' duša. Tice i žabe to već čuje 'di pivaju i krekeću, 'digod vidi i zeca jel srnu al' ni jednog živog čovika. Šta će, ide on tu od drveta do kamena, 'di nađe koren 'di jabuku i već šta nađe, pa se on tako 'rani i životari. Iđe on tako po tom ostrvu kud ga noge nose i oči vode kad jedared naiđe na jednu stazicu.

— Nogom je ugažena, e, tu mora da je živ čovik! — kaže pa ode bržebolje sotom stazom.

Išo on tu dugo-dugo po toj stazi kad jedared vidi jedan kamen prid sobom, al' to kamen ko kak'a vrata. Staza baš do tog kamena vodi. Tu mora bit živ čovik, pomisli on. Šta će šta neće, ni' se on tu dugo mislio već zakvrco po tom kamenu, a ispod kamena se o'ma' ozovne glas ko da su ga čekali.

— Ko je to? — zapita onaj ispod kamena.

— Ja sam Carić! — vikne ovaj.

— Jesi l' kršćanska duša? — opet onaj ispod kamena.

— Jesam!

Kako on kazo da je kršćanska duša a kamen se podigo i prid Carićom se pokaže jedna špilja i u njoj jedan stari dida. Brada do kolina, kosa do članjaka, brkovi i obrve sve se spleli, a bilo sve ko snig. Stari je dida, ta ima mu barem tri stotine godina.

— A otkud tebe ovamo, kršćanska dušo, 'di ni 'tice ne doliću? — dida će na Carića čim ga ugledo.

— E, pa put me nano ovamo, slatki dida, — kaže Carić. — Nego ne bi l' vi kakogod znali na koju je stranu suva zemlja? — oma' on didu za njegov dom.

— Ej, sinko, sinko, ja sam tu već tri stotine godina al' nikad nisam ni čuo za nju, a ne da znam 'di je. Nego vidim da si dobra duša pa ću ti pomoći ako uzmognem. Imam ja — kaže — moji' tri' stotine orlova, oni lete svudan, možda je koji od nji' čuo za to što ti tražiš.

O'ma' starac sazove njegove orlove i zapita:

— Koji bi od vas mogo ovu kršćansku dušu odvest na suvu zemlju?

Ajak, ne prima se ni jedan. Ni jedan nije ni čuo za suvu zemlju, a kamol' da zna 'đi je. Oni baš lete nebu pod oblake al' tako štogod nikad nisu vidili.

— Vidiš, sinko, ni oni ne znadu a otkud da ja znam, — kaže njemu onda starac — nego ću te ja uputit mom starijem bratu, on je već šest stotina godina, pa ako ti on uzmogne pomoći — ja ti ne možem.

Kad je tako — tako je. Vidi Carić da nema drugo već će ići do drugog starca. Spremi njemu ovaj starac pogaču za put, izvede ga napolje, pokaže mu stazu i uputi ga nek iđe po njoj sve dok ne dođe do isto onak'og kamena ko što je na njegovoj špilji: to je špilja njegovog starijeg brata. Kaže mu još da i tamo zakvrca pa ga pušti s bogom. Carić se starcu lipo zafalio i ode tom stazom da traži onog od šest stotina godina. Dakle tu je on išo i prošo dobri' nikoliko atarova dok se odozdol ne ozovne glas:

— Ko je to?

— Ja sam Carić.

— Jesi l' kršćanska duša?

— Jesam.

Kako on to izreče a kamen se podigne i prid njim se ukaže špilja ko i ona prva i u njoj starac ko i prvi samo je još kosatiji i bradatiji. Carić ni pet ni šest već o'ma' sađe u špilju i kaže starcu da ga je mlađi brat poslo.

— A šta ti tu tražiš 'di svaka 'tica ne doliće a kršćanska duša ni u snu za nas ne zna, — o'ma' njeg dida zapita.

Kaže njemu na to Carić sve kako je i šta je, da je on sin jednog kralja, da ga je oluja ovamo bacila i da bi on volio izać na suvu zemlju.

— To je sve lipo i dobro — na to će opet starac — al' ja sam tu već šest stotina godina, to nije šala, al' nikad ni čuo nisam za suvu zemlju, već ti ja imam šest stotina orlova, pa ako koji od nji' znade.

Sazove on zatim svoje orlove pa redom pita da l' bi koji mogo ovog momka na suvu zemlju iznet jel ga barem uputit. Ni jedan nije nikad ni čuo za suvu zemlju, a ne da ga mož iznet. Oni baš lete po moru i nebu pod oblake al' ajak, neće ni jedan da se primi. Carić se sad ražalostio: 'di on mož bit kad ni orlovi ne znadu za suvu zemlju, bože moj, ta više neće vidit svog oca.

— Nemoj se ti, sinko, žalostit, ja ti doduše ne možem pomoći — kaže njemu starac kad je vidio da se ovaj žalosti — već ja imam još jednog starijeg brata, njemu je devet stotina godina, pa ti iđi njemu i ako te on ne mož uputit onda te niko neće.

Spremi njemu starac pogaču na put, izvede ga iz špilje, pokaže mu stazu i uputi ga nek samo tom stazom iđe sve dok ne dođe do istog onak'og kamena: pod tim kamenom je špilja onog od devet stotina godina. Šta će, Carić se lipo zafali pa put pod noge i ode. Dakle tu je on išo i išo, koliko je koliko nije, dosta to da je prošlo vrimena i vrimena dok nije stigo do tog trećeg kamena. Zakvrca on o'ma' i na ovaj kamen, a odozdol se ozovne glas:

— Ko je, ko me buni u mom miru?

— Ja sam Carić.

— Jesi l' kršćanska duša?

— Jesam.

Kako onaj čuo da je to kršćanska duša kamen se o'ma' podigne, a pod kamenom špilja ko i one dvi i unutra starac ko i ona dva, samo je ovom kosa do zemlje, brada do praga, a od obrva i brkova konđu svezo na zatiljku. Carić o'ma' uđe u špilju, a starac ga onda zapita kak'a ga nevolja ovamo nosi 'di ni svaka 'tica s krilima ne doliće. Kaže Carić njemu sve po istini šta je i kako je: da je on sin jednog kralja, da ga je talac na ovo ostrvo bacio i da je bio kod njegova dva brata i da bi volio izaći na suvu zemlju.

— To je sve lipo i dobro — kaže njemu starac kad ga je saslušo — al' ti ja, sinko, sad ne možem ništa kazat. Ja sad iđem u rat i tamo ću ostat tri miseca, a ti ako 'ćeš da čuješ štogod od mene ti tu pričekaj, pa ću ti kazat

kad se vratim. Evo ti ključovi, ima tu deset soba, u devet možeš slobodno ući al' u desetu nemoj ni za živu glavu: ako uđeš kajaćeš se, ako ne uđeš kajaćeš se. Ti tu ne brigaj ništa dok se ja ne vratim — kad ustaneš imaćeš ručak, na podne užnu, a uveče večeru, a biće ti i krevet namišćen. Ne staraj se ništa samo pazi što sam ti ja reko. Sad ako 'oćeš ostani, ako nećeš tvoja volja — doda još dida.

Šta će, ku' će, već ostane. E, dobro tu on osto a starac skupio svoje orlove i oćo u rat. Carić provo tu već niko vrime, ulazi u svi' devet soba, al' mu đavo ne da mira, on bi i u desetu. Ako uđe kajaće se, a ako ne uđe i tako će se kajat.

— Pa ka' ću se i ovako i onako kajat onda barem da vidim šta je tamo, — smisli on jedared

Što smislio to i uradio. Ode on, otvori vrata i uđe u tu sobu, al' to nije soba već velika bašča. To ti bašča da se ne mož nagledat. Cvića, voćaka, lepurova, ta svega lipog što u jednoj bašči biti može. Sad se on tu šeta i prolazi svudan kroz bašču i tako dođe i do sridine, a kad tamo jedno malo jezero, al' i to lipo ko rosa. Pogleda on bolje a ono pod vodom na pisku nike stope.

— Eno vraga, tu mora ko god da dolazi!

Sakrije se on u šaš na obali pa će vrebat. Vreba on tu, vreba i tako došlo i podne i uto evo ti lete tri grlice. Ku' će kud neće već slete na jezero. Šta će to biti?! Gleda on, a one grlice jedared počele svlačit svoje perje i kad se one svukle a ono nisu grlice već divojke od koji' lipči' nema. Kako se one svukle, o'ma' one daj u kupanje pa se brčkaju, pa se smiju, ta ko i druge divojke. Carić šta će već pomalo, pa pomalo i dovuče se do njevog odila pa najmlađoj otkine desno krilo. Niko to ne vidi i on opet pomalo, pomalo i dopuže u šipražje i opet se sakrije. Sad dok je bilo-bilo, kad se one jedared nakupale, pa će ić kući. Izađu prvo dvi starije, obuku se u grlicu, prnu i odlete. Malo posli dođe i najmlađa pa će se i ona oblačit, al' kad ona tamo njezinog desnog krila nema, a brez njeg odletit ne može. Šta će sirota kad je vidila već daj traži, pa moli, pa:

— Dajte mi moje krilo — pa ovako pa plači, al' Carić samo ćuti. Ona samo plače i moli, ta i kamen bi je požalio, a kako Carić ne bi i jedared će on izać iz šipraka prid nju.

Ona o'ma' njemu i moli ga, plače i bog te pita šta ne radi, al' on metnio krilo u nidra pa ne da.

— Ne možem te — kaže — puštit, tu sam sâm, strašno mi je dosadno.

Ona moli, priklinje, al' on ne popušta i tako ona tu ostane. Malo je još plakala i posli se umirila, pa oni sad žive ko čovik i žena. Živili su oni tu već dobro vrime, Carić već ko sa ženom, pa se jedared privari. Kako je kako nije, dosta to da se jedared zaboravio, krilo izvadio iz nidara, metnio ga na pendžer i očo. Ženi drugo nije ni tribalo, kad je to vidila ona krilo u šake i obuče se u svoje. Malo posli došo kući i Carić, a kad on kod svoje žene ona je već grlica.

— Šta je to? — poplaši se on.

— Grlica — ne vidiš? — na njeg će žena.

— Pa šta će sad biti?!

— To, Cariću, da si se privario i da me nećeš moć naći nigdi osim u caklenom gradu — gugukne na njeg grlica, prne i odleti.

Carić istrče za njom pa daj deri se, plači i žali, pa šta još ne radi al' grlica ode nebu pod oblake. Badava mu sve kad se privario i krilo ostavio. Tu on plače i žalosti se, svaki dan na jezero ne bi l' grlice opet došle, al' nikad ništa. E, tako tu prolazi vrime pa se i tri miseca navrše i evo starca iz rata.

— No, šta je? — o'ma' će on na Carića, jel je on već znao šta se dogodilo. — Nisam ti kazo da ćeš se kajati ako uđeš? Znao sam ja da ćeš tako proći! Ej, ej, zašto me nisi poslušo pa ne ulazio, onda bi se samo za to kajo što ušo nisi a ovako si ženu izgubio.

— Sad je već tako pa tako — na to će Carić — al' ja ne marim ništa samo me iznesite na suvu zemlju pod caklen grad.

— Ej, sinko, na suvu zemlju?! Lako je reći, al' ja sam tu već devet stotina godina pa ni čuo nisam za nju a kamol' da sam vidio. Ja ti ne znam ništa kazat već ti ja imam moji' devet stotina orlova, pa ako koji od nji' zna, al' moraš čekat do sutra, jel sam njim danas dao odmor.

— A ne mož to o'ma' danas? — on bi o'ma'.

— Ne može — dida će — ta jedva smo iz rata došli, a ti kad si čeko tri miseca možeš i jedan dan.

Šta će, čeka on do sutra al' ni spavat ne može već kako sunce granilo a on starcu. Starac onda sazove njegove orlove pa redom pita je l' koji čuo za suvu zemlju, za caklen grad. Pita on svakojeg i lipo oni njeg saslušali al' ni jedan se ne prima, ni jedan nije ni čuo ni vidio, a oni baš lete priko devet mora i nebu pod oblake.

— A jeste l' vi tu svi, — zapita nji' starac kad je sve ispito — da nije koji od vas osto kod kuće?

— Pa ima još jedan stari kod kuće — vikne na to jedan orlovski momak — al' taj nije bio ni u ratu kad nema krila. Ne mislim da taj štogod zna — još će on.

— Ništa za to — zapovidi starac — samo vi donesite tog matorog!

Kako to starac naredio o'ma' se digne jedna banda mladi' i za tili čas donese onog starog. Stari ti je, bože, ta skoro su mu sva klila ožuljana od letenja, tako je stari. Ništa za to, on o'ma' dođe prid didu, pa:

— Šta zapovidate, gospodaru?

— Ništa, brate, — na njeg će starac — nego jesi l' ti vidio suvu zemlju i caklen grad, jel barem kadgod čuo za nji'?

— A kako da ne bi' čuo kad sam pod caklenim gradom rođen — izbekari se matori.

— Pa je l' bi ti mogo tamo odnet ovog mog gosta Carića?

— A zašto da ne, samo ako me tri miseca uzranite onako kako ja' oću, pa kad onda popravim krila — ta ni brige!

'Oće starac, 'raniće ga i već sve al' je Cariću dugo bilo čekat jedan dan, a sad opet tri miseca. Al' šta će — drugo nema. 'Ranili onog starog orlova tri puna miseca, sve mu daju štogod zaželi, al' kad su prošla tri miseca u njeg krila ko da se nanovo rodio. Puštio perje pa sve put mete. Ode on sad, uzletio nebu pod oblake pa se tamo savija, privrće i sto čuda pravi i jedared evo ti ga, sađe prid starca.

— Možeš li sad? — zapita ga starac.

— Još ne možem — kaže onaj, još tri miseca triba da mu se krila ojače i da bude siguran.

Cariću je bilo i ona tri miseca ko da je umro a još sad tri, al' šta će kad orlov neće. Dočeko on tu još i to tri miseca, e, sad mož. Sidne on orlovu na leđa, zafali se didi na

njegovoj dobroti, dida opet nji' blagosovi i oni se krenu. Dakle tu su oni letili, 'odili-brodili da ni sami nisu znali koliko je već vrimena i koliko su mora priletili kad jedared orlov zažmiri malo bolje, pa će onda na Carića:

— Vidiš ono što se tamo bili? To je suva zemlja. Tamo ću te metnit doli, a otud vodi jedna staza upravo pod caklen grad. Nuz tu stazu je puno lipi' dinja i lubenica, al' ti da nisi ni prstom tako al' ni jednu, jel ako se koje ma i dodirneš biće čuda!

Uto oni stigli do suve zemlje i do te staze. Tu orlov Carića metne lipo na zemlju, baš na tu stazu, i uju! natrag. Carić sad šta će već upravo iđe tom stazom, a gladan je, bože, ko kurjak. Kako i ne bi, koliko su oni putovali a ni zrna nisu 'ili i sad nuz stazu sve lipče i lipče dinje i lubenice, a on ne smi ni dirnit. Iđe on sad pa neće ni da gleda al' dinje i lubenice ko usprkos sve lipče i jedrije što on dalje iđe. On sve misli da otkreće glavu, a u nji' gleda. Tako se on tu mučio i mučio dok ga glad nije savladala. Sagne se on naposlitku da otkine jednu lipu dinju, u'vati se za vrižu, a kako on da će za vrižu dune jaka olujina i uju! odnese ga da ni sam nije znao 'di je.

E, sad je još žalosniji neg kad je bio na ostrvu. Tamo su bila barem ona tri dide al' tu nit čuje nit vidi živo stvorenje. A i žalost je veća jel je sad već bio skoro kod žene, pod caklenim gradom, a šta će sad?! Opet se on tu 'rani korenjem, 'tičijim jajima i već šta nađe, a uvik iđe ne bi l' na koga naišo pa da mu barem kažu 'di je. Išo je on tako dugo i dugo, već je sav smršavio i runio kad jedared naboga vidi na jednoj gredi dva čovika. Al' su ti i to ljudi! Tuku se, bože, ko kerovi, ta sve se raskrvavili i iskidali da i' je ružno vidit. Kad bolji' nema dobri su i ovi. O'ma' on do nji' pa zapita šta se toliko tuku i zašto se tuku u ovom pustom svitu.

— Šta se tučemo?! — oni će na njega. — Evo šta se tučemo: mi smo braća, otac nam je nedavno umro pa se sad ne možmo da podilimo.

— A šta vi to imate za diobu?

— A šta?! Evo ove opanke, ovu opakliju, ovu šepicu i ovaj bič.

— Pa za to se toliko tučete?! — začudi se Carić kad je to čuo.

Braća u ovom pustom svitu, ta triba da žive ko dva goluba, a oni se svađaju za tako štogod. E, al' kad je on čuo šta je onda se već nije čudio. Kaže njemu stariji od ona dva:

— Nije to baš tako, brate moj, kako ti misliš, jel ti ne znaš šta je ovo. Kad čovik obuče ove opanke, zagrne ovu opakliju i natuče na glavu ovu šepicu, pa nuz to ošine ovim bičom on se stvori tamo 'di pomisli i njeg niko ne vidi dok ne skine šepicu, a on vidi svakog. I eto, brate, nikako se ne možemo namiriti i pogoditi ko šta da uzme. Eto, ako bi ti 'tio.

— A kako ne bi tio, — primi se o'ma' Carić i oni pristanu na to što njim odredi, samo da se već izmire.

— E, dobro — kaže on onda njima — iđite vas dvojica sad na onaj brig i dobro gledajte, jel mož da me ne vidite, pa kad zamenem bičom vi potrčite i koji prvi stigne do mene tog će bit sve.

Odeše nji' dvojica o'ma' na taj brig a ni ne misle zašto Carić kaže da ga dobro gledaju. On opet daj bržebolje ogrni opakliju, opanke na noge, glavu pod šepicu i mane bičom:

— Da sam pod caklenim gradom! — i gle, on već tamo.

Ona dva potču kad je on zamanio, al' njemu ni traga.

— No, tog možemo sad dobro gledat — siti se sad stariji šta je Carić njima kazo.

Carić opet iđe putom kroz cakleni grad pa ni brigeša. Niko njeg ne vidi, a on svakog. Iđe on tako po sokacima, razgleda, sluša šta svit divani, kad jedared naiđe među dvi sluškinje, a one već udarile u plećke. Šta one i znadu već talaćkat.

— Kako ti je gospoja? — pita jedna.

— Ta kako će biti sirota — ona druga će — to malo dite uvik plače za ocom, a i ona sama ne radi drugo. Ništa drugo ne čuješ već uvik plače: »Ej, Cariću, Cariću, kad bi sad došo da vidiš kolikog već sina imaš!« Već i ja plačem kad to čujem.

Oho! Kako to čuo Carić od te sluškinje se ne odvaja, jel je o'ma' znao da ta služi kod njegove žene. Ded on za njom i lipo stigne u dvor i uđe u sobu njegove žene, a ona više kolivke plače i baš kaže sinu:

— Ej, Cariću moj mali, 'di je sad tvoj otac da te vidi!

— Ta o'de! — na to bane Carić i skine šepicu pa se ženi pokaže.

Ho! žena o'ma' u plač pa u dragost — ko luda. O'ma' tu došle i dvi starije sestre, drago njim što je došo šogor pa sad dite ima oca. Malo posli evo i stari kralj i svitla gospoda i Carić onda vidi da je on kraljevski zet. O'ma' se on izgrli s didom svojim i kaže mu da on sad iđe samo svom ocu da skupi svate pa će pravit svatove. E, tu je sad radost, dida na dvanejst strana kupi svate, a Carić opet obuče svoju spremu da iđe rad svoji'.

Mane bičom i uto se stvorio u zemlji njegovog oca, al, gle čuda, tamo sama pustoš a 'di njim je grad bio tu ruševine i kamenje. Šta je to?! Carić nije znao da je prošlo vrimena i vrimena otkad on nije bio kod kuće — sva je zemlja izumrla. Iđe on sad po toj pustoši ne bi l' štogod opet našo, kad jedared spazi da se štogod miče pod jednim kamenom. Daj on tamo pa diže kamen, a tamo ti, brate, smrt bradu češe pa se smije i ovom će:

— Ej, Cariću, žalosna ti nana, čekala sam te dugo, vidim da nisam badava. Sa' ćeš umriti!

— Umriti?! — na to će Carić. — E, ako si me za to čekala onda si baš badava! — pa ošine po njoj s bičom i uju! u caklen grad.

Kaže on tu 'di su njegovi svati i tako se i brez nji' naprave svatovi u kojima je barem dvanejst kruna prste oblizivalo. Posli kadgod je smrt rad nji' dolazila Carić je uvik ošinio s bičom pa je cigurno i sad živ, samo ako ga kogod nije poslo na brig ko on onu dvojicu. Ja sve to znam otud što sam u jednoj šumi brijo bradu onoj smrti što je Carić ošinio, al' zato vi meni ne morate baš sve virovat, jel ljudi moji, pa ne znate vi da smrt nema bradu? Hahaha!

J A Š I T P A J A Š I T B A Ć U

U jednog oca udovca tri sina, a nijedan neće da se ženi. Kuća puna svega, imali velik čopor ovaca, pa otac sav oćelavio otkad je osto udovac. Kuća ne stoji na zemlji već na ženi, pa kad već sinovi neće da se žene otac jedared našo niku držeću babu pa će je dovest.

Ona došla da vidi u kak'u kuću će ući, a didin najstariji sin njoj:

— Znate zašto je baćo tako ćelav?

Sridnji već i kaže:

— Praznom čardaku ne triba strija.

Nano andrak i najmlađeg, došo od ovaca, pa kad je vidio babu on onako čobanski još s kapije zagrajo:

— Poranila baba pa iđe po 'ladu, čičkom guzu zakitila da je ne poznadu!

Ode mast u propast, neće baba u tu čast. Sirćma' otac opet osto sam da pati s njima pa od tog vrimena počo kunjat. Za koji dan najmlađi opet došo od ovaca, ispraznila mu se torba. On stigo, a u kući velika briga: ždribac se pridro diteline, sav se naduvo. Ocu već nije ni do tog a dva starija brata se zblenili:

— Šta ćemo, svakako će uginit.

— Kad bi to bilo kako vi kažete! — čoban se naoštrio. Daj on uzjaši ždripca pa tiraj-tiraj dok se onaj nije počo izduvavat i praznit. Čoban onda otrčo do ovaca, a drugi dan evo ga opet, poranio pa daj jaši, daj tiraj ždripca. Tako i treći dan, pa se ždribac srićno iščistio i došo sebi.

Jedno vrime čobana nije bilo, a kad došo rad kruva braća prid njeg.

— 'Ajde, brate, 'di si već?! Baćo nam umro.

— Pa šta mu je bilo?

— Sve stalo u njemu, naduvo se pa gotovo.

Čoban skočio ko s vatre:

— Kako ste smili dopuštit da baćo umre?!

— A kako smo mogli da ne dopuštimo?!

— Ta bili i vi jašit baću pa jašit sve dok ne ozdravi.

KROJI PA ZVIŽDI, SASTAVLJA PA PCUJE

U selu jednom dva kuma rođena, mijandžija i čurčija. U obadvojce ruke zlatne, pamet zarđana. Pijanac jedan, pijanac drugi. Jedared mijandžija natrgovo lipe ovčije kožice, dao kumu da mu šije opakliju. Bilo vrime prid už'nu, pa mijandžija nalio kumu veliku pletenu bocu vina:

— Kume, da ti poso bolje iđe od ruke.

Ode kum-čurčija, a malo posli už'ne već poslo šegrta s praznom bocom. Mijandžija pita:

— Šta radi majstor?

— Kroji pa zviždi.

Drugo jutro šegrt već poranio s praznom bocetinom. Mijandžija nalio pa opet pita:

— Šta radi majstor?

— Sastavlja pa pcuje.

KANTOR MAGARAC

Bila jedna siromaška čeljad, čovik Gavro i žena Anica. Ništa nisu imali, al' Gavro jedared zapati niku štrandžicu, kad s njom lupi to se stvori šta on zaželi. Dotle je bilo dobro, al' sad Anica ovolila kantora, pa kad se Gavro jedared napio ona ruku u džep, ukrade mu štrandžicu. Lupi ona po njemu:

— Dosad si bio Gavro, sad ćeš bit gadžo.

Ni čovikom nije imo mista pri dnjom, a kako će kerom, pa on siroma' biž' u njive. Tamo čobani čuvali ovce. Jedan keru malo košćura, malo kruva, pa ker siroma' tako prisvoji se. Al' čoban nije ni požalio, jel se ker trlja s kurjacima, ne biži već u kolo njima i za kratko vrime kurjace otiro.

Razglasilo se sad kak'og čoban ima kera, pa to došlo kralju u uši. A kod kralja nevolja. Kraljica kad ima bebu, metnu san na sav svit u dvorima i ukradu bebu. Kralj o'ma' došo čobanu:

— Prodaj tog gadžu.

— Ne dam ga nipošto. Sve kurjace je razvijo, sad slobodno spavam.

— E, kad ga ne'š prodat ja ću ga ubit.

A ker to sluša i sve razumi, kad je od čovika u kera pritvoren. Čoban ne da, al' ker neće da ga ubiju, skočio kralju u kola. Kralj bacio čobanu kesu dukata, a ovaj onda kaže:

— Kad ker sam 'oće nek vam je, jel kako je došo tako bi i očo.

Kad je kraljica opet rodila sad tu nema više straže ni babina već ostavili kera kod kolivke. Došla prva noć i kad bilo oko ponoći jedared evo vile, pa će dite u dunjici uzet, a ker bup! bup!, zgrabi je, pa će je kidat.

— Nemoj me dirat ni odat, već me pušti dok je moje vrime, a ja se o'de nikad više neću zavratiti i tebi ću još bit u pomoći.

Dobro, pušti on nju. Vila srično očla, a kralj već došo. Gadžo drži lipo bebu zamotanu u dunjici, pa ćavka. Sad kralj već zna da je bilo šta je bilo i da je beba spašena.

Gadži metili na vrat zlatne lance nek svaki zna da je to kraljevski ker, pa on svakud ide nuz dite, čuva ga i svašta mu nosi. Kralj izdo naređenje i šta ker uzme iz dućana to se dat mora, a kralj sve plaća. Tako ker svašta najlipče nosi ditetu iz dućana, a već i sebi. Raščulo se to pa jedared i Anica izašla da vidi. O'ma poznala gadžu, a kad je vidila one zlatne lance već mu šaplje:

— Gavro, dođi kući pa ću te opravit čovikom.

Privario se čovik, a ona poskidala s njeg te debele zlatne lance pa lupi štrandžicom:

— Dosad si bio gadžo, sad ćeš bit palčić.

I kako je još poželila, lovac ga u'vatio, zatvorio u dobru škrljetku i zapovidio kod kuće:

— Da ste ovu tičicu zdravo čuvali!

Dok je bio ker bar je mogo kud 'oće, al' sad ni čobanu ni kralju već zatvoren u škrljetki. Al' ne dugo, jel već prve noći vila metila san na svu čeljad u kući, otvorila škrljetku i kaže:

— Ukrala sam štrandžicu. Dosad si bio palčić, a sad ćeš bit opet Gavro.

Vila nije zaboravila šta je obećala i drugi dan u podne evo Gavre, a u njegovoj kući kantor. On i Anica side pa bogato už'naju, ni ne klape da je vila štrandžicu ukrala. Al' Gavro štrandžicu iz džepa, pa po ženi:

— Dosad si bila Anica, a sad ćeš biti magarica.

Kantor će bižat, al' on i po njemu:

— Dosad si bio kantor, a sad ćeš bit magarac.

E, sad šta će bit s njima? Magaricu proda štrangaru, magarca vodnaru.

— Daću je jeptino, — kaže štrangaru — a ti ćeš dobro proć s njom jel ova magarica ništa na svitu ne voli toliko ko štrandžicu.

— Sotim je bar lako, kod mene će dobit štranjsga koliko joj srce zaište.

Vuče magarica štrangarova kola, pa se joguni, a on samo šiba štrangom po njoj:

— No, evo kad ti srce toliko ište.

A kantor-magarac kako zvona zazvone on bi s vodnarovim kolečkama u crkvu. Vodnar opet misli da je ožednio, da bi tisko na svetnjaču, pa kandžijom po njemu:

— Ti bi baš svete vode pio, moja ti nije ni dobra?!

JEDVA POPIJE PET LITRICA

U ono vrime forinta bila ozbiljan novac — kad rabadžija dobije forintu nediljčine lako nakrivi šešir, al za misečinu je forinta već kratak jorgan, a za godišnju plaću i kratka i tanka i za samu zapršku.

Bio jedan opančar što je vince-ce volio da bi u čaši i spavo pa da koliko zaradi njemu nikad u kući novaca. Kake gaće taki i ugaćnjak, našo on sebi kalfu pijanca koji je vračari ruku poljubio kad mu je kazala da će lipom smrćom umrit: u buretu se udavit. U to vrime kalfići su bili kod majstora na konaku i 'rani. Kad se pogađo kal-

fiću grlo ne samo da je zasušilo već se i rasušilo — bio već dugo u vandrovki brez posla — pa pristo da dobije piće i 'iće, konak i fornitu plaće na godinu, daklem u novcima baš da se kaže da i on ima plaću. U nuždi pristo al' čim se ugnjizdio, malo okrljo i čestito napio kalfa traži veću plaću.

— Šta — nije ti dosta forinta na godinu?! — majstor se ko čudi.

Kalfa ko sakat ćup:

— Nije.

— Čov'če — majstor će još ga prosvitljivat i tolmačit mu — radiš sto godina imaš sto forinti!

Velik novac, par najlipči' volova el' lanac dobre zemlje dobiješ za pet-šest forinti, al' se čini da kalfa nije mislio sto godinica radit pa jedared samo iskliknio od majstora. Opančar se ne fali da je kalfa pobigo al' kroz koji dan komšije će pitat:

— Majstore, 'di ti je momak — da nije bolestan el' da se nije oženio?

— Sa štrangom će se taj ženit! Od tog su boljeg višali. Otiro sam ga.

— Ko bi to kazo?! Uvik ste zajedno bili i u mijani ko dva brata rođena, uvik ste zajedno put širili kad ste se iz mijane vraćali.

— Baš čerez tog sam ga i otiro! Samo da mu je vina, a ja nek plaćam.

— No, no, majstore, ni ti se baš ne srdiš na vino.

On će na to ko u pravdu:

— Ja ni ne tajim da volim malčak liznit, al' taj guta, guta! Samo se čudiš 'di mu stane?! Ta nek samo svratimo u mijanu on hop-cup! salije u sebe šest-sedam litretina, a ja da se živ ubijem pa ne možem više od pet litrica.

PAČAR — NEBESA

Bila jedna sirota žena i imala jednog sinčića — nadije mu ime Pera. On naučio krast — opasno je krao. Kažnjavali ga i opet samo krade. Dozove ga kralj:

— Pa zašto to radiš?

— To sam učio.

— Dobro, 'oću da ukradeš moga konja iz štale, ako ne uradiš do sutra, glava dole.

Tude bila opasna straža, ništa težje nego tamo doć, pa kralj misli sad je gotovo, a Petar:

— Nek vaši ljudi malo bolje razgledu, ja sam konja već ukro.

Kralj imo crkvu pa baš tude bio i njegov pop. Ovaj se smije:

— E, kaki si ti kralj i tvoja straža?!

Drugi dan ujtru kralj dozove Peru:

— Slušaj, glava dole ako ne napraviš sprdnju od pope.

Pera ode na baru, na'vaća pun džak raka i kupi svićica pa na svakog raka po jednu. Uveče ošo u crkvu, zapaljio svićice, pušća rakove pa oni lizu, a on na kora. Uzme jedek, veže korpu pa spušća dole. U tim došo šindik da zvoni. A Pera viče:

— Ko 'oće na nebesa nek sidne u korpesa.

Šindik ode i javi popi:

— Evo sveti Petar na kora, viče ko 'oće na nebesa nek sidne u korpesa, a puna crkva anđela.

U to vrime popovi imali žene, pa popina baš skuvala suvoparne čorbe. On nju zove:

— Ženo, brže, evo sveti Petar, da iđemo na nebesa.

A ona:

— 'Oću, 'oću, samo da se najidemo dobro da ne budemo gladni dok ne stignemo.

Popo baš bio izilica al' sad neće ni jist, već u crkvu, sidne u korpesa da iđe u nebesa. Onaj uzvuče popu i ženu, pa u džak. Sad napolje ne mož iz džaka ma vikali, a ovaj drlja po putu 'di je najveće busenje. Popina žena viče:

— Popo, tvrd je ovaj put do nebesa.

— Nismo još dostojni.

Ovaj odvuče nji' u kraljev pačar, a tamo puno pataka. Patke jednako: pak-pak, pak-pak! A popo:

— Ženo, čuješ kako anđeli govoru, samo još ne razumim, nismo još dostojni.

Ujtru Pera javi kralju, a ovaj ošo u pačar:

— Jesi l' tude, popo?

A popo iz džaka:

— Otkale ti, i ti si došo u nebesa?!

— Ne, popo, ja sam došo da vidim da l' to baš istina što mi Pera kaže da si ti noćio u džaku u mom pačaru.

Kad je popo vidio u kak'a nebesa je došo on bi u svit ošo, a kralj onda Peri dade deset kesa dukata i ovaj više nije krao.

P O S L O   Z E C A

Bilo to jedno vrime kad se sav naš atar zauko u lov pa se i kod nas na Bikovu nakotilo lovaca gotovo više neg' zecova. U to vrime Švedrik držo mijanu prikoputa od varoške kuće — tamo se najviše kupili naši salašari — pa da vidiš divana kad se ponediljkom dođe na pecu. Jedan ubio ovak'og zeca, drugi ubio ovoliko zecova — ta zec samo trče od usta do usta a ona idu ko pusta — a naš Reselija uvik ubija najvećeg i najviše — ustima.

Jednog ponediljka Reselija tako niže zecove na civ od puške, fali se kako je ovom pa onom gospodaru poslo zeca al' dva, a Švedrik dvori piće, sluša i jedared će:

— A svog mijandžije nikad da se sitiš — ne bi mogo i meni poslat lipog zeca?!

— Voliš i ti zečije meso?! Al' o'ma' sutra ću ti poslat jednog!

Drugog ponediljka Reselija poranio, a Švedrik ne kaže ni »amen uvik« već:

— A 'di ga je moj zec?

— Šta naopako — Reselija će se ko čudit — nije ti došo?! To nije moguće. Ta još onog dana kad sam ti obećo ja jedva zašo u ugarnice kad isprid mene skoči zec lip kaki se ne rađa u sto godina, a ja na njeg: »Al' o'ma' da si očo mom mijandžiji!«

SAMO DA PUCA

Siroma' Tunja dok je bio deran nije imo pušku, a dečurlija od imućni' roditelja lovu 'tice. Sad bi i on lovio i samo lovio. Dada vidi da je Tunji štogod jako žao pa ga pita šta mu je.

— Nemam pušku, taki sam ko da mi kogod ruku svezo.

— A šta bi ti da imaš pušku?

— Da puca, samo da puca!

— Pa evo nek puca! — dada njeg čuši i gotovo.

Šta će Tunja kad dada ni da čuje nego jedared napravio pušku od cevi.

— S tak'om puškom 'oćeš loviti?! Pa to nije za lov — dečurlija mu kažu.

— Ovo nije za lov?! Venceve golubova ću skidat! Neću ubiti, izbelaću goluba kojeg 'oću!

Kad su dečurlija ope' ošla u lov dodže i Tunja, ćubne iza njija u gustiž i čeka da golubovi naletu.

— E, sad mi nećete uteć! — jedared poviče i samo dune iz puške.

Sirotom cev se raspukla, istero sebi oko, pa se dečurlija strkala, a on njiha dočeko:

— Je l' osto koji?!

BITANGE

Pripovida se — u ono vrime kad smo se mi Bunjevci sklonili od Turaca i naselili se o'de sve je to bio pra'svit. Nije bilo med nama ni lemeša, a za barune, grofove ni' se ni čulo. 'Di bi ondašnji naš svit znao za to kad je od tog vrimena prošla koja stotinica godina, a čak je i meni tribalo da omatorim pa da onda samo doznam da se te spaije zovu aristokracija. Kako je tako al' mora da je u to vrime bilo poškripcije. Cigurno da se artije nije tro-

šilo ko sad, al' da je poškripcije bilo — bilo je, kad je već za vrime Iruda popisivan svit.

E, tu je zec-namigec zapo repom za misec! Dakle — tako se pripovidalo — u to vrime iz Beča poslali nikog carskog pisara da on obavi poškripciju med Bunjevcima. Došo on kod jednog kneza pa pita ovo, pita ono, onako gospocki — nikad upravo i u pravdu ko čovik već sve okolo naokolo pa na stražnja vrata — i jedared dospio i do tog šta 'oće, poteže:

— Ja l' ti, dida, a imate l' vi aristokracije?

A knez njemu:

— Gospodaru, kažite vi šta je to, pa ću vidit — možda imamo.

— Ti ni ne znaš šta je to?!

— Otkud bi' znao?!

— To su, brate, oni što lako žive a radit ne vole.

— E, šta niste o'ma' tako kazali?! Taki imamo i mi samo mi nji' drugačije zovemo.

— Kako?

— Kako bi drugačije već pravim imenom — bitange!

BABA DIDU SPOPADE PA NAPRAVI POKLADE

Bio jedan dida kojem time nikad da zaraste, uvik osto lake pameti. Drugi čovik kad se oženi o'ma' savija svoje gnjizdo, a on prvi dan posli vinčanja kaže ženi:

— Dosta sam ja bio pod ocovom rukom, sad će meni krila počet rasti.

I uveče savio rep na krste ko ucav ker pa ode u lolanje. Ide u zoru, piva u sav glas:

— Imam ženu što mi salaš čuva

I sluškinju što čizme izuva!

Počela dica dolazit na svit, posto svršen čovik — njemu ni brige za to. Tako i ostario, posto dida, a ona njegova »krila« još uvik rastu i samo rastu. Mator čikesanja, al' nek je kolo, skupština el' kokice, on se tamo mora uturat.

Drugom svršenom čeljadetu obraz bi izgorio od stida i srama kad bi tamo moro tumarnit, a on se 'vaća u kolo da ga se mladež kako otresa. Sirota baba ga s'vituje, pa kara:

— Kad će tebi jedared već bit dosta?! Drugi u tvojem vrimenu misli kako će se opraštat od ovog svita, a ti još i sad tim tvojim ucanjem sramotiš dicu i unučad.

Divanio njemu el' duvaru, još se on odbreca na babu:

— Mani se ti tog ludog divana.

Pametna rič ludom luda. Došle poklade, na ćošama barjak pa mladež igra, al' igra i dida. Bio medvid a bio on baš je sve'dno, al' nema početka kola pod barjakom da on nije prvi, nema svršetka kola da on nije poslidnji. Baba cilog života mislila kako bi ga okrenila i izvela na pravi put pa nikako da smisli, al' sad jedared jeste. Kad je dida očo pod barjak malo posli baba za njim. Uredila sve što triba — onako pokladski — dogovorila se s komšijama, pozvala i nji' pa onda ko bajage dotrčala na ćošu ko da joj duša u nosu. Dida već zvoni košćurama u kolu, baba ga pogledala ko da ne viruje svojim očima, pa se onda počela prikršćivat:

— Čov'če moj, slatki i rođeni, fala bogu ocu nebeskome, al' sto puti fala, samo kad nije istina da ti se to dogodilo!

Dida vidi da je njegova baba sva pristravljena, pa se i on trgo:

— Šta to, babo moja?!

— O, čov'če moj rođeni, nemoj me tužnu i žalosnu ni pitat. Dotrčo svit pa kažu: eno tvog dide koža sa obraza visi na drači, vrepci galebaju po njoj.

Dida udari u smij:

— Babo moja, kad si već pofalila u pameti, iđi lipo kući, sidi u zapećak 'di ti je misto.

Nek' se on smije ona samo zafaljiva bogu i svim svecima, tira svoje:

— Ja se već poplašila — ko bi to mom čoviku mogo oderat kožu sa obraza?! Da je kaki, ta nije on crknut konj da kožu deru s njega. Sad je glavno da ti. čov'če, nisi oderan makar ljudi kažu da to baš tvoja koža s obraza visi na drači.

Dida se samo smije, al' glas ko glas, kolo se zaustavilo, svi se okupili pa:

— Šta visi?!

— 'Di ta oderana koža visi?!
— S čijeg obraza!
— To vridi vidit!
— Eno tamo!
— Da vidimo!
— Bogame, baba ima pravo!

Rič na rič, krene jedan, krene drugi, krenu svi ispod barjaka. Kad svit došo do prvog drača, a na grani vise stare, ukaljane gaće. Dida i' valjda koju nediljicu dana nosio dok i' nije bacio u crnež da baba opere. Kad je ugledo svoje gaće on se sve gro'tom smije:

— Babo moja, je l' to moguće da ti već ne razlikuješ ni moje ukaljane gaće od kože na mom obrazu?!

A baba će ko u pravdu:

— Bože, dida, kad sav ovaj mlad svit ne vidi nikak'u razliku 'di bi' ja mogla vidit s ovim žmiravim očima?!

Dida se kasno sitio da baba nije baš tako kratke pameti kako se njemu činilo. Kako baba njezino kazala mladež zgrabio gaće, navukli mu na glavu pa ga tevljaju sa svi' strana ko da vuču pokladski panj.

— Baba didu spopade pa napravi poklade, iju-juj! — podvikivaju sa svi' strana.

Kad se dida na kraju iskoprco od ti »vrebaca« pobigo ko da mu zec pozajmio noge. Nikad više dide međ mladež a dugo ga nije bilo ni na sokaku.

DIVOJKA NI OD MAJKE ROĐENA NI OD OCA PОĐENA

Bio jedan sin u kralja, mater i otac ga jedva dočekali na svit, a kad se rodio on plačkav, drečkav. Da šta rade s njim on samo plače u kolivki.

— Čov'če, šta ćemo s ditetom, dušu će isplakat? — sirota kraljica od čovika traži pomoći.

A šta će on? Baš mož' svašta naredit al' kako mož' ditetu u kolivki začepit usta?! Sav svit već bio umorit, svaki bi da kraljevskom sinu ugodi al' nema pomoći, dok jedared nije naišo niki dida. Kaže on kralju šta da uradi, mož' bit

da će to pomoć. Kralj bi poslušo već i metlu 'di ne bi starog čoika. Ode do kolivke i kaže:

— Buji-boji, baćo će te oženit divojkom što ni od majke rođena ni od oca pođena.

Ko da je ko god rukom odno plač. Derančić zaćutio i daj mi sad tako dobrog diteta u kolivki! Nestalo muke i nevolje, nestalo i dide. Kralj bi mu zafaljivo, na dlanu bi ga valjda nosio, al' dide nigdi. Tako sad deran i rasto, nema s njim nikak'e nevolje, al' vrime prolazi ko da vreje i jedared došo red i da se momak ženi. Sin stao prid oca:

— Znate vi, baćo, šta ste mi obećali dok sam još bio u kolivki?

— Znam ja to, sinko, al' o'de ne mož' nać tak'u divojku.

— Vi ćete kazat 'di se mož' nać, meni neće bit teško otić.

Kazo bi baćo samo kad bi i on znao, al' ako ne zna do kraja zna bar kako će se počet, jel je onaj dida ostavio poruku. I kaže kralj:

— Sinko, kad je mater tebe donela na svit onda nam se oždribilo i jedno ždribe. To je tvoj konj. Još ga niko nije osedlo ni jašio, a zlatom je potkovan. Ićeš na njemu dok sve zlato ne sažulja s kopita, a onda šta ti bog da.

Baćo ga naoružo, torbu napunio dukatima i momak uzo put pod noge. Putovo, naputovo se, nikog ne pita nit kaže kojim poslom iđe, al' kako dođe veče njemu priko puta pritrče velik crn mačak.

— Šic! Nije meni dosta nevolje, još i ti donosiš nesriću!

Mačak se provalja u stopama konja, zaprede mr-mr! ko da kaže:

— Ništa ti ne brigaj.

I kako dođe tako i ode u šumu. Tako momak putovo valjda već i godinu, nikog drugog ne sustrije samo mačka, kad jedno jutro vidi konju nestalo zlata s kopita. Stao on sad pa se okreće i tako došlo veče, al' sad nema ni crnog mačka. Šta će?! Otac mu kazo da iđe dok konj zlato ne sažulja. Dočeko i veče. U šumi nigdi ništa, nigdi nikog, al' u niko doba noći ulgeda sviću. On će na svitlost, a to kolibica.

Na banku dida prostro bradu — tolika je — pa se opružio, a na peći prede zlatan mačak.

— Dida, el bi' ja tu mogo noćit?

— Šta veliš ti? — dida pita mačka.

A onaj se provaljo, pa mr-mr:

— Ako ide rad divojke, pa i tako ga mi moramo uputit.

— Baš tamo sam krenio.

Momak se obradovo, pa mu nije ni čudo što mačak divani ko čeljade, a ona dvojca se opet smijuckadu, ta znadu oni bolje neg' on kuda je krenio. Momak bi da ga o'ma' upute, al' dida kaže nek on samo lipo večera, prinoći i dobro konja odmori.

— E, sinko, — ujtru ga dida budi — sad pazi kako ćeš. Vidiš trag u rosi? Samo se drži njega.

I kaže da će tim putom doć do jedne kuće u šumi. Tamo je visok zid, a kapije nigdi. Priko tog zida je jabuka u rodu. Nek uzabere tri jabuke ,al' dobro nek pazi da se zida ne dotakne i rič da ne izusti.

Momak srićno došo do te kuće, a tamo zid sav od zlata. Priko njeg jabuka, a na zidu drima onaj zlatni mačak. Siroma' momak mal' nije zapito mačka šta on tu traži, al' onaj švićnio bisno repom ko da ga po jeziku 'oće ošinit, pa momak o'ma' stisko zube. I sad se propo na konju, uzabro tri najlipče jabuke, pa će mečat u nidra, al' kako se pozabavio s jabukama omakne se u sedlu i rukom se odupre o zid. Ko da je sva kuća zazvonila! Al' mačak skoči, pa fr-fr! dune na konja i momku:

— Drž' se za grivu, a da se nisi obaziro ni za živu glavu!

Konj skoči ko varnica iz odžaka i ode sve zemlju ore pod sobom. Iza momka štogod ušti i puca ko da velika vatra plamta. Kako ta uka bliže a konj sve većma odvađa put, al' jedared momak samo os'ti da konj posustaje. Umorit je' al' kako da će on olakšavat a mačak iza njeg: fr-fr! Mačak dune, a konj opet skače ko da sa žeravice biži. Momak se ne smi obazrit, dobro pamti šta mu je mačak kazo, al' jedared se samo zagledo u konja, a ono konju ni traga već on na mišu jaši.

Dokle je to trajalo dokle nije samo jedared evo kolibe, a dida već otvorio vrata. Ujaši momak, utrče i mačak, a dida zalupi vrata. Oko kolibe ušti, grmi i kad je momak malo došo sebi onda vidi da nika vragbaba jaši na metli. a s dvi ruke drži još veću vatrenu metlu i s njom lupa po kolibi.

— Sad nek lupa, — dida se mirno opružio na banak i sve razgrće onu veliku bradu.

Gleda momak: i mačak već na peći, pa liže dlaku. A to sad crni mačak, samo mu po dlaki još 'digdi malo zlata i to on liže i skida.

— Pa šta je to sad?! — momak će na didu.

— E, da ja tvog konja nisam pritvorio u miša i da se miš nije bojo za život od mačka, ne bi ti izbigo od višćure — nasmije se mačak.

A dida kaže i sve drugo. Ovo je taj mačak što se svako veče valjo u tragu njegovog konja i od onog zlata što se konju sa kopita sažuljalo njemu se dlaka pozlatila. Da nije bila pozlaćena višćura bi mačka spalila onom vatrenom metlom dok su bižali od nje. Al' ovako on je čuvo momku leđa, al' da je još malo potrajalo spalila bi sve zlato i evo nevolje.

Između tog višćurina metla dogorila i jedared momak samo vidi da je nestalo čuda oko kolibe, a i od miša opet posto njegov konj. Kaže njemu dida da sad mož' mirno ić, jel ovdaleg već nije višćurin atar.

— Sinko, sad ne pitaj više ništa, a kad dođeš kući rasiči jadnu jabuku, al' pazi, nemoj kako ranije, jel će bit nevolje.

Krene on o'ma' kući, pa cili dan putuje. Došlo veče, al' on neće ni noćit. Dida je kazo da otaleg već nije vištičin atar, al' on se opet boji da ga kako ne u'vati na loži. Bilo lipo večerno vrime, pa on putuje dalje. Dida mu zapritio, al' on miluje te jabuke i od dragosti jedared nije mogo izdržat, rasiče jednu. Kako je rasiko iz jabuke iskoči zlatna divojka.

— Daj mi kap vodice, jel ću o'ma' umrit.

Ne mož' on dat kap vodice kad nema ni suzu i divojka umrla, nestala ko da se isparila. Putuje on sad dalje, lipa misečina, pa opet miluje one dvi jabuke i od dragosti opet nije mogo izdržat. Izvadi iz nidara drugu i rasiče je. Kako rasiko iz jabuke iskoči zlatna divojka.

— Daj mi kap vodice, jel ću o'ma' umrit.

Ne mož' on dat kap vodice kad nema ni suzu i divojka umrla, nestala ko da se isparila. E, sad mu ostala još jedna jabuka, njeg sve 'vaća muka. Zna on šta mu je dida zapritio, vidi kako je prošo kad ne sluša, al' lako je divanit, a ded to pritrpi! I bilo bi nevolje, al' jedared se prosvitlilo, svanjiva i on vidi da je došo kući. O'ma' on uzbune kuću:

— Ustajte!

Istrčo kralj, istrčala kraljica, pa ga ljubu, grlu, a on kaže nek se malo sklonu, pa očo na bunar, izvuko kabo vode i rasiko jabuku. Iskočila lipa divojka, zlatna sva i zlatna kosa na glavi, al' je golušava, iz jabuke se rodila.

— Daj mi kap vodice, jel ću o'ma' umrit.

— E, sad nećeš, evo ti čitav kabo vode!

Lipo on nju zagrne u onu zlatnu kosu, pa će materi vikat da dade ruvo, al' uto mu ruvo već prid rukom. Kad on pogledo tu se zaustavila zlatna kola, a s nji' ruvo pruža onaj dida sa banka, a konje deka crni mačak. Al' kako mačak skočio od njeg se stvorio lip momak.

E sad sav svit istrčo, a kralj čim je vidio onog didu zagrlio ga ko rođenog brata.

— Pa 'di si ti, pretelju?! Nesto si ko u vitar?! Sto godina te tražim, nikad da te nađem.

Kraljev sin se samo čudi:

— Pa vi se poznate?!

— Kako se ne bi poznavali — kaže kralj — kad je on taj pretelj što mi je kazo kako ću te umirit u kolivki.

— A baš borame smo mi pretelji — dida će onda kralju — jel ova divojka nije niko drugi već moja 'ćer jedinica, a ovaj što je bio mačak je moj sin.

O, sad je bilo grljenja i ljubljenja na sve strane. I divojkin otac onda kaže kako je to bilo: on je imo nikog zlog računa sa onom višticom, pa je ona njegovu 'ćer jedinicu ukrala iz kolivke i pritvorila u jabuku, da joj spasa nema dok se kak'om ditetu u kolivki ne pogodi želja. Vragbaba mislila da nema tog stvora što će ditetu u kolivki želju pogodit, a eto on pogodio da se kraljev sin želi oženit baš tak'om divojkom što ni od majke rođena ni od oca pođena.

— Borme se želim s njom oženit — na to će kraljev sin.

I sad su bili svatovi i ja sam u njima bio i vina pio, još i sad mi je jezik mokar.

VRAGOVSKI ŠEGRT

E, kaže, bio tako jedan siroma' čovik i žena pa imali jednog sina. Dite je jedinak pa oni neće da bude parasnik već će ga dati na zanat. Pitaju njeg 'oće l' biti papučar, el' opančar, pa tesar el' bunardžija, al' on ništa. Nijedan zanat mu se ne dopada, a baš u njevom selu ni nema bogzna kaki' zanata, pa će tako njeg otac vodit u drugo selo. Možda će mu se tu dopasti koji zanat.

Iđu nji' dvoj'ca, pa će proć i kroz jednu šumu. Kad oni kroz nju, prid nji' izađe jedan gospodar straboga lipo obučen.

— Ku 'š ti, brate s tim deranom? — o'ma' on siromaku.

— Ta eto, iđem u drugo selo, — i već kaže šta je.

— Vidi vraga, — gospodar njemu na to, — šta 'š ti čak u drugo selo, već ti daj njeg meni, pa ću ga za tri dana izučit zanatu. Sve zanate će znat, svaku makulu će moć opravit. Kod mene je opet dan godina, pa ću ga za tri dana oslobodit.

— Pa ja ne marim, — ni' se dugo mislio siromak, — samo ako deran 'oće.

'Oće deran pa još kako! Svidili mu se svi zanati.

Gospodar njeg za ruku i kaže ocu da za tri dana osvane na istom mistu, deran će biti majstor.

Sašla tri dana, siromak ajd tamo. Al' istrčo prid njeg sin, pa veli:

— Baćo, sa' će vam majstor pokazat devet gavranova, al' vi pazite kojeg ćete uzet. Vi tog što miče repom.

Stim on nestane, a otac hajd i kvrc! kvrc! na majstorova vrata. Otvori majstor pa:

— Ho, stigo, si?! Baš dobro, sad sam devet šegrta oslobodio, pa dođi izaberi tvog sina.

Ajd oni u avliju, a tamo devet gavranova pa jedan ko drugi. Niko ne bi pozno ni jednog, al' siromak motri pa kad spazi 'di jedan ševelja repom, on bu:

— Ovog ću!

— Pogodio si, — kaže gospodar, — i vodi sina, a da nisi nikad ga ne bi vidio.

Odu sad otac i sin, a kad su dobro poodmakli, sin će:

— Znate l', baćo, kome ste me dali za šegrta? Vragu, baćo.

Srićno oni kući, pa sad ni brige. Sin čudo majstor. Što on napravi — stani pa gledaj! Ako 'š opanke, ako 'š plug el' ruvo, samo ti njemu pa ti je gotovo za čas.

I otac o'ma' kupio malo zemljice. Sidi i puši stivu *lulu* na roglju. E, al' se i žena prokerila, pa kud, već se sprenđala s popom. Niko — već popo!

E tako to, pa će matori ić jedared na njivu orati, a sin će s njim.

— Ta nemoj, sinko, — otac će — skuplje su tvoje ruke u zanatu, oraću ja. Nije to za majstora.

Al' on baš 'oće. Kad je tako mora ga otac ponet. Očli komad puta, a sin uništio ortak, pa kaže:

— Av, bose noge mu, baćo, zaboravili smo kod kuće ortak.

O'ma' će stari rudu natrag, al' sin ne da.

— Idite vi samo polagano, a ja ću već bit tamo kad vam ortak ustriba. Ručajte prvo.

Dobro. Ode stari na kolima, a sin ortak u ruke i makljaj kući. Tu je al' već i popo. Došo sin kući, a mama šta će s popom, već bio u kući džak grava, a ona popu u drugi, pa nuz tog. Sad su dva džaka grava.

— Evo mene, mamo, a šta vi? — on materi, a sve zna.

Ona lipo oko njeg, al' bi ga dala vragu. A on njoj opet:

— Kazo baćo da za večeru skuvate gra' pa sam došo da malo namlatim, — pa on ortak i udri po popi.

Natuko se i ode. Mater ne smi ni riči.

Izašo popo sav modar, čvorge ko šaka. Onaj opet na njivu stiže baš kad otac uprego u plug. Radili oni čitav dan, a niko ništa. Kad uveče došli, gra' već čeka.

— O, ženo, alaj si dobar gra' skuvala, — fali čovik, a ona misli u sebi: crko bogda od njega.

Sutradan otac opet na oranje, a i sin će. Otac ne bi, al' se sin ne da, a i mater će:

— Ta nek iđe samo, nasidi se uvik kod kuće.

Očli oni opet al' ni po prošijuna oda, a sin uništio sikiricu. Opet on natrag ko i juče, a oca otpravi na njivu. Usput nasiko klipaka od drača, pa sve zaoštrljaste ko zubice za grablje. Kod kuće već i crni, pa ku' će snjim mater, već pod krevet. A sin već tu, pa:

— Evo mene, evo opet. Našli mi dobrog drača, pa čičo veli, dobar će bit za grablje i poslo me kući.

— Mogo si to, sinko, i uveče, — pa ovamo i onamo, vrti mater al' on ni pet ni šest već jedan po jedan klipak baca pod krevet i tako da uvik vr udari popu.

— Av, hala mu mater dojila, sve me krvave aspice izbile od klipaka, — pcuje popo kad je sin očo.

Sin opet na njivu sa sikiricom baš kad čičo zabrazdi'o. Uveče oni kući, a žena sve reži. Al' ništa ne smi. Sutradan, sad već trećiput će ić i sin na njivu.

— Ta lati se ti, sinko, već zanata, — otac sad već.

— A nek ide samo, — mater opet — čisto je kuća mirna otkad tu ne lupa i ne tocilja. Dosta će se još i namajstorovat.

Otac opet popušti i odu oni. Očli oni, a sin sad uništio uzdice za plug.

— Šta je to s nas, čičo, da mi već treći dan zaboravimo štogod, — kobajage on ocu, al' ne da se vraćati već sam skoči do kuće.

Popo dabome da je već tamo. Kuda će ga ona matora već u košaru nuz magarca. Košara mračna, pa se neće vidit.

— Koji te vrag opet dono! — mater sinu.

On se opet pravi nevišt, pa lipo:

— Ta znate, mamo, da naš čičo uvik smisli štogod u toj njegovoj glavi. Poslo me da prikrupim za doveče kukuruza.

Pa o'ma' on u kruparu i baci dva džaka. Krupara mračna ko i košara, a vrata u vrata stoje. Ajd on u košaru, pa u mraku napipa popu i baci am na njeg. Uprego ga u kruparu pa kandžijom:

— Makljaj, šugo matori, jel ću ti prosići kopita!

Popo opet četvrnoške i deka, a onaj samo pari svoje magare kandžijom. Kad je prikrupio, on popu u košaru, u jasle sina prid njeg i ode.

Popo opet iz košare ženi:

— Al' vidi ove masnice i krvavice, to mi niko neće skinit. Neću više trpit ovo, već ti skuvaj lipe čorbe, ja ću opet nabaviti otrove. Kurtalisaćemo i' se, pa ćemo blagovat i vragovat sami.

Tako oni i urade. Spreme lipu večeru, a popo se sakrije pod krevet. Al' zašto je sin kod vraga šegrtovo?! Sve on to zna i kaže ocu:

— Čičo moj, nas će mama večeras tako dočekat kako još nije. Biće svega i svačega, ko da se falimo kako je kuća u nas trušna i rušna, al' vi nemojte 'isti već sve zalivajte u košulju i onda padnite na jednu, a ja ću na drugu stranu. Onda ćete vidit što za života niste.

Čudi se otac, al' će poslušati. Kad uveče došli kući, a žena prid nji' pa njim skida torbe i kabanice i sve igra oko nji'. Oni se napravili majzeke ko da ni ne vide, O'ma' ona nji' za zdilu, a tu batakova i ko te pita šta nije nastvarano.

— Uzmi, čovče, to je sve za tebe zgotovljeno, — skoro 'rani čovika.

Uzo on, al' kako ga sin uputio. O'ma' drekne, a! a! — i izvrne se. Sin opet za njim.

Kako pali, popo skoči ispod kreveta:

— Hej, hoj, vraže, nosi i' a mi ćemo blagovat i vragovat!

— Ta ja mislim da 'š ti samo vragovat, a mi ćemo blagovat, — na njeg sin, pa skoči i on i otac i u'vate obadvoje.

O'ma' oni nji' u pušnicu i za jednu nogu obise, pa ded loži pod nji' Deru se ovi, dim njim grize oči, plamen peče time, al' otac i sin samo kure.

— O'š blagovat, popo? — podvikne sin.

— O'š popovat ženo? — na to će i otac.

— Znate šta, baćo, — kaže sin — ja sam i zaboravio da imam i majstora. On voli ovake, pa mu i' poklonimo.

— Ja ne marim, — otac pristane. — Uvik sam tebe slušo, sine, pa ću i sad. Samo kako ćemo i' odnet vragu?

— To se vi ne starajte. Sa' će on bit tu, — pa sin uzme korovsku metlu i s njom promete triput po odžaku, a vrag tu.

— Šta je, nevirni šegrte, šta me zoveš?

— Nemojte me majstore, tako karati. Ja se staram za vas. Evo vam i sad dvoje.

— O, popu imaš, — obraduje se vrag. — Baš mi triba jedan. Imam baš prazan kotlić sa vrućom smolom, pa ću ga u njeg sisti kad je ionako crn, a ova će ložit pod njeg

Stim on nji' nabode na paroške vile i uju!

Sin i otac ostali tu, pa sin majstorovo, a otac zemlju oro i tako su srićno živili.

PODACI O PRIPOVJEDAČIMA

Brojevi iza ličnih podataka označavaju pripovijetku koju je pripovjedač kazivao. Bliži podaci nisu dati za pripovjedače koji su obuhvaćeni u ranijim zbirkama.

Babijanović Lajčo, Bikovo — 102
Bačlija Marija r. Mamužić, Subotica — 54.
Balatinac Adam, Gajić, rođen 1916. g. — 3,39.
Balatinac Stipa, Gajić rođen 1891. g. — 16.
Bašić Ivan, Subotica, rođen 1907. g. — 36.
Bašić Palković Šime, Subotica — 60.
Bratić Ignjat (Igac), Opovo star 79 g. — 80.
Brdarić Stipa, Baranjsko Petrovoselo, rođen 1908. g. — 53.
Bukvić Ana r. Šujić, Subotica, rođena 1897. g. — 94,99.
Bukvić Blaško (Mika), Mala Bosna, rođen 1908. g. — 15.
Buljovčić Mariška, Bikovo, rođena 1908. g. — 1, 17, 22, 48, 54.
Cindrić Luca r. Rožumberski, Subotica, rođena 1881. g. — 32, 63, 88.
Cindrić Mata, Novi Slankamen, rođen 1879. g. — 66.
Fratrić Marija, Sombor — 29.
Gadžur Đuro, Tavankut — 6.
Gajdašić Ivana Petar, Kukujevci — 2.
Horvat Lazo, Bajmok, rođen u Bačalmašu 1879. g. — 106.
Jakić Josip, Bač, rođen 1885. g. — 27, 44, 71, 84.
Jakšić Matija, Topolje, rođen 1901. g. — 19, 23, 95.
Jankulašević Grgo, Subotica, rođen 1895. g. — 90.
Jankulašević Klara r. Mujić, Đurđin, rođena 1891. g. — 33.
Jurčak Tona r. Lebović, Tavankut — 47, 86.
Katačić Marin, Bački Brijeg, rođen 1901. g. — 14, 65.
Klešić Josip, Novi Slankamen, rođen 1926. g. — 30, 34, 43.
Križan Ivacko, Bajmok, rođen 1879. g. — 93.
Križanović Lazo, Subotica — 62, 82.
Krpan Mate, Sveti Rok (Lika), rođen 1908. g. — 67, 83.
Lazić Jozefa r. Ištvančić, Subotica — 105.
Manjok Ilka, Subotica — 79.
Matajić Frane, Lovinac (Lika), rođen 1879. g. — 76.
Marjanović Adam (Braco), Bački Monoštor, rođen 1911. g. — 74.
Milanković Grgo, Subotica — 41.
Milanković Martin, Verušić, rođen 1900. g. — 10.
Mironicki Manda, Bač, Rođena 1902. g. — 25.
Pavičić Josip (Joja), Lovinac (Lika), rođen 1886. g. — 64, 70.
Pavkov Jovan, Titel, rođen 1928. g. — 9.
Pekanović r. Beretić Antona, Sombor, rođena 1903. g. — 45
Pinter Josip, Plavna, rođen 1906. g. — 91, 101.
Piuković Grco, Kelebija, rođen 1899. g. — 97
Pletikosić Jaškica, Tavankut — 13.

kš

Posavac Ivica, Sr. Kamenica, rođen 1905. g. — 5.
Prčić Stipan, Subotica, rođen 1900. g. — 37.
Račić Stipan, Lovinac — Šklopine (Lika), rođen 1881. g. — 73, 85, 87.
Roganov Martin, Subotica, rođen 1890. g. — 49, 56.
Rumenjaković Bašo, Čavolj, rođen 1892. g. — 40, 89.
Rumenjaković Ento, Čavolj, rođen 1893. g. — 55.
Sabovljev Josip, Vajska — 18, 28.
Sekulić Frane, Lovinac (Lika) rođen 1920. g. — 78.
Stantić Bartul, Subotica, rođen 1889. g. — 57, 58, 98.
Stantić Roko, Đurđin — 42.
Stipančević Bolto, Čavolj, rođen 1880 g. — 92.
Stantić Naco, Đurđin, — 104.
Stipić Žiga, Kukujevci, rođen 1907. g. — 12.
Šević Stipe, Subotica, — 72.
Šimić Stipan, Subotica — 24.
Vidak Kata, Draž, rođena 1913. g. — 7, 11, 35, 51, 69.
Vidaković Ana r. Žebić, Gibarac, rođena 1919. g. — 8.
Vidaković Mate, Subotica, rođen 1889. g. — 68.
Vilov Janjacka, Bikovo, rođena 1886. g. — 59, 77.
Vlašić Adam, Topolje, rođen 1888. g. — 61.
Vojnić — Purčar Marko, Subotica — 26, 96.
Vujkov Marcela, Subotica — 20.
Vujković Stipan, Subotica — 38.
Zubelić Grgo, Mala Bosna, rođen 1898. g. — 50, 100.
Žebić Kata, Gibarac, rođena 1907. g. — 21.
Žebić Ruža, Gibarac, rođena 1908. g. — 4.
Žebić Josipa Ivan, Gibarac, rođen 1933. g.
Zlatarić Jerko, Gajić, star 62. g. — 31, 75, 81.

RJEČNIK MANJE POZNATIH I STRANIH RIJEČI

adet	= običaj
ajer	= zrak
alvatan	= komotan, široke ruke
amaha	= skoro, približno
ardov	= bure
babiškati	= paziti odojče, maziti
baglić	= stog, plast
bagov	= duhan za žvakanje
bagovati	= žvakati duhan
bodve	= ostve
bućulaš	= novčanik
buđuge	= bijele platnene čakšire, gaće
bunja	= leglo, izdubljen ležaj u slami, sijenu i sl.
ćuniti	= udariti, ćušiti
čapak	= kandža
čerez	= radi, zbog
čokanj	= komina kukuruza
dada	= otac
dav	= dah
dida	= djed, kada se koristi za oznaku krvnog srodstva, a tast kada se koristi za oznaku tazbine
diljak	= komadić, parče
duda	= gajde
đuga	= krčag
ember	= čovjek na madžarskom jeziku
esap	= račun
esapiti	= računati
espap	= roba
farka	= rep
gadžo	= u govoru bačkih Hrvata — Bunjevaca znači pas, a u govoru Hrvata u Kukujevcima znači gavran
ganak	= hodnik
gazdačak	= bogat
glabati	= glodati
hiba	= grješka
huncut	= lukavac, šeret
isten vele	= zbogom, na madžarskom jeziku, tj. pozdrav pri rastanku
iti	= ići
izgrecati	= izgrebati
izokati se	= premoriti se, iscrpti se

jaukati nekoga	=	naricati za nekim
jó reggelt	=	dobro jutro na madžarskom jeziku
karmić	=	ostava građena u tipu zemunice
katana	=	vojnik
kecati	=	zafrkavati
kečati	=	udarati nogom
kitina	=	zimski cvijet od inja
klapiti	=	sanjati
klapnja	=	san
krće	=	žitko blato, promočeno tlo
krstine	=	raskrižje, ukrsnica
kucen	=	komina kukuruza
kućarica	=	mrtvačnica
kurjačiti se	=	natuštiti se (vrijeme se kurjači kad dolazi nepogoda)
latiti	=	uzeti, pograbiti
lesa	=	ulica, šor
liziti	=	plaziti, puziti
masnica	=	modrica od udarca
maramka	=	rupčić, džepnica
mat	=	majka
meće	=	žitka hrana za stoku, stočni napoj
meštar	=	učitelj
megáj	=	stani, na madžarskom jeziku, govori se obično u prijetećem smislu
meny a pokólba	=	idi u pakao, na madžarskom jeziku
mit csinálsz	=	šta radiš, na madžarskom jeziku
mrdati	=	mrgudati
naljati	=	naliti, natočiti
nagajdariti	=	nastradati
odadrt	=	tvrd, grub
odvit	=	odgovor
pajtaš	=	drug, prijatelj
patrice	=	brojanice
perdo	=	naslon klupe
pitai	=	pijetao
pitav	=	pijetao
pivac	=	pijetao
ploča	=	konjska potkovica
podmoran	=	prinuđen
potle, potli, potlam	=	poslije
povurati	=	pobacati, potrpati
povardati	=	rasipnički potrošiti
prigodištiti	=	provesti godinu dana
pucer	=	posilni
pulin	=	ovčarski pas
pustara	=	veleposjed ili jedan dio općinskog atara
putonoga	=	probisvijet
rabadžija	=	radnik
ragav	=	oronuo, istrošen
rastalaćkati se	=	raspričati se

rastroćkati se	=	raspasti se
rgnuti	=	trgnuti, lupiti
skontračiti se	=	ugovorom se vezati
spajtašiti se	=	združiti se, sprijateljiti se
srudan	=	skladan, zgodan, lijep
susmav	=	nespretan, nesnalažljiv
šćoporati se	=	okupiti se u gomilu
špica	=	rožnata sjemenka voća ili povrća, a kao dio kola znači žbicu u točku
taki	=	odmah, ovaj tren
tranjar	=	trgovac krpama, otpadom
trisati	=	brisati
ukladiti	=	vaditi jelo iz zdjele u tanjur
ušćipiti	=	uštipnuti
utijati	=	stišati, umiriti
vika	=	stara mjera za zapreminu u obliku škafa
vrepčanje, vrepčati se	=	vrepčanje je vrsta dječje igre u kojoj se na graničnoj crti postavi obično čigra, tkzv. vrebac te ga grupa djece palicama gađa, a sa one strane crte je čuvar, koji je dužan vrepca namjestiti i zatim ako svojom palicom dotakne nekoga sa onu stranu crte, taj ga smjenjuje.
zangot	=	skupa, zajedno
zdokniti	=	uginuti, krepati
zavrvast	=	šiljat
zazoljiti	=	zagrajati, ljutito povikati

BILJEŠKA O PISCU

BALINT VUJKOV rodio se 1912. godine, u Subotici, gdje završava gimnaziju a zatim pravni fakultet.

Jedno vrijeme se bavio novinarstvom a sada je pravnik.

Književnošću se počeo baviti još kao omladinac. Prve radove objavio je u subotičkom časopisu »Književni sever«, 1933. godine. Počeo je poezijom i prozom, a kasnije se sve više posvećuje bilježenju i obradi narodnih umotvorina.

Nakon tri godine štampao je prvo svoje djelo — bajku »CVIĆE I KAMEN«.

Godine 1951. Novinsko-izdavačko preduzeće »Hrvatska riječ« u Subotici objavljuje mu prvu knjigu narodne proze — »BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE«.

Dvije godine kasnije, 1953. godine, novosadsko izdavačko poduzeće »Bratstvo-jedinstvo« objavljuje po redu drugu njegovu knjigu narodne proze — »HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE)«.

Iste godine subotička »Minerva« štampa fantastični roman Balint Vujkova — »BAJKU O MRAVLJEM CARU«.

Godine 1957. zagrebačka »Sloga« objavljuje treću knjigu narodne proze »HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE)«.

Godinu dana kasnije Izdavačko odjelenje časopisa za književnost, umjetnost i društvena pitanja »Rukovet« u Subotici štampa »ŠALJIVE HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE)«.

U ljeto, 1960. godine, »Mladinska knjiga« iz Ljubljane štampala je antologiju hrvatskih narodnih pripovjedaka u redakciji Balinta Vujkova (u prevodu Cvetka Zagorskog). Predgovor za ovo izdanje, kao i za sva njegova ranija izdanja, napisao je redaktor, odnosno autor Balint Vujkov.

Naredne godine (1961.) Reklamna i propagandna zadruga »Zenit« (Subotica) objavljuje zbirku »HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE IZ VOJVODINE«.

Pretprošle, 1963. godine, Izdavačko odjeljenje časopisa za književnost, umjetnost i društvena piranja »Rukovet« — Biblioteka »Osvit«, objavljuje knjigu Balinta Vujkova »DO NEBA DRVO«, u koju je sabrao oko 130 narodnih pripovjedaka iz Vojvodine.

Pored nabrojanih samostalnih djela, u ovom vremenskom razdoblju narodne pripovijetke koje je sakupio i obradio Balint Vujkov pojavljuje se i u brojnim antologijama štampanim u svim većim kulturnim, odnosno republičkim centrima Jugoslavije.

Potkraj prošle godine združeni izdavači Jugoslavije štampali su najljepše pripovijetke jugoslovenskih naroda, u jednom kolu od deset knjiga. Jedna knjiga u tom kolu donosi materijal koji je zabilježio i obradio Balint Vujkov. Ovo kolo od deset knjiga izašlo je na latiničnom i ćiriličnom izdanju, a takođe je štampano na slovenačkom, makedonskom i mađarskom jeziku.

Narodne pripovijetke Balinta Vujkova prevođene su pored ostalog u Mađarskoj.

I. r.

S A D R Ž A J

Strana

Strana